ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ
ಅರ್ಪಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ನಾಗಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ಸಂಗಳದ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಮೇತ್ರಿ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ - ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೧೧

451

451

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ
ಅರ್ಪಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ನಾಗಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ಸಂಗಳದ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಕೆ ಎಂ ಮೇತ್ರಿ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ - 583 276

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

'ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಡಾ. ಕೆ.ಎಂ. ಮೇತ್ರಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಿಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಿನಾಂಕ :

ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ನಾಗಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ಸಂಗಳದ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,
ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ,
ಕೆ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಕಲಾ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನ
ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗದಗ.-582 101.

ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

'ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಶ್ರೀ ನಾಗಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ಸಂಗಳದ ಇವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಿನಾಂಕ : 30.11.11

ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಮೇತ್ರಿ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ
ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳು

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೧ – ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೂಪಟ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೨ – ವೃತ್ತ ಚಿತ್ರಗಳು

೩.೧.೧. ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

೩.೧.೩. ಕುಟುಂಬಗಳ ಗಾತ್ರ

೩.೧.೪ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ

೩.೨.೧ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

೩.೮.೨ ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸಾಯದ ಕ್ರಮ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೩– ಲಂಬ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳು

೩.೪.೧ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

೩.೬.೧ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

೩.೮.೧ ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

೪.೧.೧ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ೪– ಕೋಷ್ಟಕಗಳು

೩.೧.೧ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು, ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಂಚಿಕೆ.

೩.೧.೨ ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ

೩.೧.೩ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ

೩.೪.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

೩.೫.೧ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ

೩.೬.೧ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

೩.೮.೧ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

೩.೮.೨ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಪ್ರಮಾಣ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ

೧.೧. ಪೀಠಿಕೆ

ಜೈವಿಕ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಪರಿಸರ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯ ವಿಕಸನ ಪರಿಸರ ರಹಿತವಾಗಿ ಇರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜೀವಿಗಳ ವಿಕಸನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತು. ಭೂಮಿ, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ನೀರು ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಸಸ್ಯಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಜೀವಜಂತುಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತರಾವಲಂಬನೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಜೀವಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಆಹಾರವು ಕೂಡಾ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಪರಿಸರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಕಸನವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಕಸನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಜೀವನ ರೂಪಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿರುವುದು ಕುಟುಂಬ. ಮಾನವನ ಜೀವನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿಸರ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಹಾಗೂ ಇದು ಮಾನವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬವು ಇನ್ನಿತರೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ, ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ, ಬಂಧುತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯತೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಚೀನಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಕನಫ್ಯೂಶಿಯಸ್‌ನು "ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಮಾಜವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಜೀವಿಗಳ ವಿಕಾಸದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಬಲ ಹಾಗೂ ದುರ್ಬಲ ಜೀವಿಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠ ಜೀವಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದುಕುವ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಜೀವ ಸಂಕುಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತತಿಯ ಉಳವಿಗಾಗಿ ಮಾನವನು ಕೆಲವು ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತಾನು ಬದುಕಿ ಇತರರು ಬದುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಾನವ ಸಮಾಜ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದರೆ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದವು.

ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಡಾರ್ವಿನ್, ತಮ್ಮ "ಜೀವಿಗಳ ಉಗಮ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳೇ (ಸಬಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು) ಬದುಕಲು ಅರ್ಹರು" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಡಾರ್ವಿನರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಥಾಮಸ್ ಹೆನ್ರಿ ಹಕ್ಸಲೇ ಎಂಬ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಮಾನವನ ಮೂಲವನ್ನು

ಗೋರಿಲ್ಲಾ, ಚಿಂಪಾಂಜಿ, ಮಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರೀಕ ಚಿಂತಕ ಹಾಗೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ತಮ್ಮ 'ದಿ ಪೊಲಿಟಿಕ್ಸ' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ಸ್ವಭಾವತಃ ಮಾನವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು (ಒಬಟಿ ಟ಼ಫಿ ಓಬಣಾಜಿಜ಼ಿ ಬ ಡಿಥಿಟಿಬ ಬಟಿಟಿಬ) ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಎಫ್. ಎಚ್. ಗಿಡಿಂಗ್ಸ್ ತಮ್ಮ 'ತದೇಕ ಪ್ರಜ್ಞ ಸಿದ್ದಾಂತದಲ್ಲಿ' ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. (ಖಿಜ ಓಣಾಟಿ ಜಿ ಖಾಟಿಬಟಿಟ಼ಟಾಥಿ ಽ ಡಿಥಿಟಿಣಾಜಜ ತಿಾಜ಼ ಟ಼ಮಿಜ಼ ಜಿ ಟಿಜಜ ಜಣಾಟಿಬ) ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತಕರು, ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಾದವಿವಾದ ಹಾಗೂ ಚಿಂತನ ಮಂಥನಗಳಾಗಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಎರಡು ಸಿದ್ದಾಂತಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾಯಿತು. ಅವು ೧) ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದದ ಸಿದ್ದಾಂತ ೨) ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾವಯವ ಸಿದ್ದಾಂತ.

೧) ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದದ ಸಿದ್ದಾಂತ

"ಸಮಾಜ ಪೂರ್ವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಜೀವನವು ಭಯಾನಕವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವಿಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಥಾಮಸ್ ಹಾಬ್ಸ್ 'ಲೆವಿಯಾಥನ್' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷತೆ, ಶಾಂತತೆ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆ ಬಯಸಿದ ಜನರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇದು **'ಒಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ'** ಎಂಬ ಧೋರಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಡೀ ಸಮುದಾಯವೇ ಅದಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಸಮಾಜ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದು ಹಾಬ್ಸ್ ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಫ್ರಾನ್ಸದ ಜೆ.ರೂಸೋನ ಕೃತಿ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದ' ದಲ್ಲಿ "ಮಾನವನು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣಿಯಾದ ಅನಾಗರಿಕನಂತೆ ಇದ್ದನೆಂದು ಒಳ್ಳೆಯ, ಕೆಟ್ಟ, ಉತ್ತಮ, ಅನುತ್ತಮಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅರಿತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಅನಿರ್ಬಂಧಿತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಸರಳತೆ, ಮುಗ್ದತೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಕುಟುಂಬ (ಈಬಟಿಟಿಥಿ) ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿ (ಹಿಡಿಜಜಿಡಿಣಥಿ) ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಸಮಾನತೆ ಅಂತ್ಯಗೊಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಾನು ತನ್ನದು, ಸಬಲ-ದುರ್ಬಲ, ಶ್ರೀಮಂತ-ಬಡವ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಎಂದು ರೂಸೋ ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಸಿದ್ದಾಂಥದ ಫಲವಾಗಿ ಒಂದು ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು

ನಾಗರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವರೂಪದ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಶರಣಾದನು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಇಚ್ಚೆಯೆಂದು ರೂಸೋ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ.

೨) ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾವಯವ ಸಿದ್ಧಾಂತ.

ಪ್ಲೇಟೋ ಹಾಗೂ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ರಷ್ಟೇ ಪುರಾತನವಾದ ಈ ಸಿದ್ದಾಂತಕ್ಕೆ ಹೊಸ ರೂಪ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಬಂದಿದ್ದು ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ. ಹರ್ಬಟ್ ಸ್ಪೆನ್ಸರ್, ಸ್ಪ್ಯಾಂಗ್ಲರ್ ಹಾಗೂ ಬ್ಲಂಟ್ಸ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಶರೀರವು ಜೀವಕೋಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದರೆ ಸಮಾಜವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹಸ್ತ-ಶರೀರಕ್ಕೆ , ಮರ-ಎಲೆಗೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿ-ಸಮಾಜದ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹರ್ಬಟ್ಸ್ ಸ್ಪೆನ್ಸರ್‌ಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾವಯವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಸ್ಪೆನ್ಸರ್ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ವಿಕಾಸ : ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವ ಹಂತದಿಂದ ವಿಕಸನ ಹೊಂದಿ ಬೇಟೆಗಾರಿಕೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ನಂತರ ಪಶುಪಾಲನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ತದನಂತರ ನೆಲೆಯೂರಿದ ಜೀವನ ಕ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇಂತಹ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಗ್ರಾಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ವಿವಾಹ, ಕುಟುಂಬಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಲೈಂಗಿಕತೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿವಾಹ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಕುಟುಂಬ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಸಾಮುದಾಯಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವಿವಿಧ ಕುಲಕಸಬು-ವೃತ್ತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಉದಾಹರಣೆ ಕಮ್ಮಾರಿಕೆ, ಕುಂಬಾರಿಕೆ, ನೇಕಾರಿಕೆ, ಬಡಿಗತನ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ ಹಾಗೂ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರು) ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮೂಹಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ತದನಂತರ ಅನೇಕ ಜಾತಿಗಳು / ಸಮುದಾಯಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದವು. ಆದಾಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಏಣಿ-ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ-ಬಡವ, ಉತ್ತಮ-ಅನುತ್ತಮ, ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ-ಕನಿಷ್ಠ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯತೆಯ ಮನೋಭಾವನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜಾತಿ/ ಸಮುದಾಯಗಳ ಉಗಮವಾಯಿತು.

ವಿಶ್ವ ಜನಾಂಗಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು (ಖಿಡಿiಜ) ಸಮುದಾಯ (ಅomಟಟuಟಿiಣಥಿ) ಹಾಗೂ ಜಾತಿ (ಅಚಿsಣಜ) ಗಳೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಜನಾಂಗ (ಖಚಿಛಿಜ) ಎಂದು ಸಂಭೋದಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ

ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂಬ ಪದ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದರೆ 'ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ವಂಶಾನುಗತವಾದ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ದೈಹಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿದ ಜನಸಮೂಹವಾಗಿದೆ'. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಡಿ.ಎನ್.ಮುಜುಮದಾರರವರು "ಒಂದೇ ನಾಮಧೇಯ ಹೊಂದಿರುವ, ಒಂದೇ ಭೂ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿರುವ, ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುವ, ವಿವಾಹ, ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧಗಳಿಗೆ ಬದ್ದವಾದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮೂಹ" ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಇಡೀ ಮಾನವ ಕುಲವನ್ನು ದೈಹಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಮೂರು ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಕೇಶಿಯನ್ನರು,(ಬಿಳಿಯರು) ಮಂಗೋಲಿಯನ್ನ್ನರು (ಹಳದಿಯರು) ಹಾಗೂ ನಿಗ್ರೋ (ಕಪ್ಪು) ವರ್ಣದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧) ಕಕೇಶಿಯನ್ನರು (ಕಾಕಸಾಯಿಟ್) : ಈ ಜನಾಂಗದ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ದೈಹಿಕ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಎತ್ತರ ನಿಲುವು, ನೇರವಾದ, ಚೂಪಾದ ಮೂಗು, ಓರೆ ತಲೆ, ನೇರ ದವಡೆ, ಉದ್ದವಾದ ಮುಖ, ಸಣ್ಣ ತುಟಿ, ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ತಲೆ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶ್ವೇತ ವರ್ಣಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜನಾಂಗ ಇರಾನ, ಪ್ಯಾಲೆಸ್ತಾನ, ಬಲೂಚಿಸ್ತಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೨) ಮಂಗೋಲಿಯನ್ನರು (ಮಂಗೋಲೈಡ್) : ಇವರು ಹಳದಿ ವರ್ಣದವರಾಗಿದ್ದು, ಸಾಧಾರಣ ನಿಲುವು, ವಿಶಾಲವಾದ ಮುಖ, ಅಗಲವಾದ ಮೂಗು, ದಪ್ಪವಾದ ತುಟಿಗಳು, ಉದ್ದನೆಯ ನಡ, ನೇರ ಹಾಗೂ ಒರಟಾದ ಕಪ್ಪು ಕೂದಲುಗಳು, ಓರೆಯಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಅಂಡಾಕಾರದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ವಿಶಾಲವಾದ ಭುಜಕಟ್ಟು ಈ ಜನಾಂಗದ ಶಾರೀರಿಕ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಎ. ಎಲ್. ಕ್ರೋಬರ್ ಮಂಗೋಲೈಡ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎ) ಪೂರ್ವ ಏಷಿಯಾದ ಮಂಗೋಲಿಯನ್ನರು

ಬಿ) ಪೂರ್ವ ಇಂಡೀಸ್ ಮಂಗೋಲಿಯನ್ನರು

ಸಿ) ಅಮೇರಿಕಾದ ರೆಡ್ ಇಂಡಿಯನ್ನರು

ಈ ಜನಾಂಗದವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚೀನಾ, ಮಂಗೋಲಿಯ, ಮಲೇಶಿಯಾ , ಕೋರಿಯಾ, ಕಾಂಬೋಡಿಯಾ, ಥೈಲಾಂಡ, ಟಿಬೇಟ ಹಾಗೂ ಜಪಾನ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯ ಏಷಿಯಾವು ಮಂಗೋಲೈಡ ಜನಾಂಗದ ಮೂಲ ಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಮೈತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. : ೨೦೦೨ : ೧೨)

೩) **ನಿಗ್ರೋಗಳು (ನಿಗ್ರೋಲೈಡ್) :** ಇವರು ಕಪ್ಪು ವರ್ಣದವರಾಗಿದ್ದು, ಮಾನವ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಜನಾಂಗ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕುಳ್ಳ ನಿಲುವು, ಕಡುಕಪ್ಪು ಮೈ ಬಣ್ಣ, ಉಣ್ಣೆಯಂತೆ ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು , ಅಗಲವಾದ ದಪ್ಪ ಮೂಗು, ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದ ದವಡೆ, ಜೋತು ಬಿದ್ದ ದಪ್ಪ ತುಟಿಗಳು, ಸಣ್ಣ ಕಿವಿಗಳು, ಉದ್ದ ಅಗಲವಾದ ತಲೆ, ಮೈಮೇಲೆ ವಿರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಕೂದಲು ಈ ಜನಾಂಗದ ಶಾರೀರಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ. ಬುಶಮನ್, ಪಿಗ್ಮಿಗಳು, ಬಂಟೂಗಳು, ನಿಲೋಟಿಕ್‌ಗಳು, ಏಷಿಯಾದ ನಿಗ್ರೀಟೊ ಈ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಫ್ರಿಕಾ, ಅಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಭಾರತದಂತಹ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜನಾಂಗದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಆಫ್ರಿಕನ್ ನಿಗ್ರೋ ಹಾಗೂ ಓಸಿಯಾನಿಕ ನಿಗ್ರೋ ಎಂಬ ಎರಡು ಉಪ ವರ್ಗಗಳಿವೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾನವ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಸರ್ ಹರ್ಬರ್ಟ ರಿಸ್ಲೆಯವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥ "ಪಿಪಲ್ಸ್ ಅಫ್ ಇಂಡಿಯಾ"ದಲ್ಲಿ ಭಾರತಿಯ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿಭಜಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧) ದ್ರಾವಿಡ ಪೂರ್ವ ಜನಾಂಗ- ಭಿಲ್ಲ

೨) ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗ -ದಕ್ಷಿಣದ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದಿಂದ- ಗಂಗಾ ನದಿ ಕಣಿವೆವರೆಗೆ ಪಸರಿಸಿರುವ ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳು.

೩) ಇಂಡೊ ಅರ್ಯನ್ ಜನಾಂಗ-ಕಾಶ್ಮೀರ, ಪಂಜಾಬ ಭಾಗದ ಜನಸಮುದಾಯ

೪) ಆರ್ಯ ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗ - ಗಂಗಾ ನದಿ ಕಣಿವೆಯ ಸಮುದಾಯ.

೫) ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗ

೬) ಮಂಗೋಲೈಡ್ - ಆಸ್ಸಾಂ ಪೂರ್ವ ಹಿಮಾಲಯದ ಜನ ಸಮುದಾಯ.

೭) ಮಂಗೋಲೋ - ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗ.

ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಭಾರತೀಯರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಾಗಿದೆ. (ಗುಾಥಿ ಬಿ ಆಜಿಷಿುಾಥಿ) ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಜಾತಿ, ಜನಾಂಗ, ಧರ್ಮ, ಮತ ಪಂಥ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಜಾತಿಯ ಏಣಿಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜಾತಿ, ಉಪಜಾತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಲಿಂಗಾಯತ, ಒಕ್ಕಲಿಗ, ಕುರುಬ, ಮರಾಠ, ಕಮ್ಮಾರ, ನಾಯರ, ಗುಜ್ಜರ, ಮಹರ್, ಚಲವಾದಿ, ಮಾದಿಗ, ಬಂಝಾರ, ಸಿಂಧೊಳ್ಳು, ಕೊರಮ, ಡೋರ, ಭೋವಿ (ವಡ್ಡ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೦೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜಾತಿ, ಉಪಜಾತಿಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಂತಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭಾರತದ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳಾದ ದ್ರಾವಿಡರಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಒಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ನೆಲೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತವಾಗಿದ್ದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಓರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡೆ, ಓಡಿಯಾ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡೆ, ಒಡ್ಡಲು, ಒಡ್ಡೊಳ್ಳು , ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಭೋವಿ ಅಥವಾ ವಡ್ಡರು, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೇಸ್ತ್ರಿ, ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟೆನ್, ನಾಯಕನ್, ಗುಜರಾತ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡ, ಒಢೆ, ಓಡಿಯಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ. ವಿಭಿನ್ನ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇವರೆಲ್ಲರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪದ್ಧತಿ, ವೈವಾಹಿಕ ಪದ್ಧತಿ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಷಭೂಷಣ, ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು, ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಅನುರೂಪತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇತರರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವನ ಕಳೆದು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆ, ಗಾಳಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಶ್ರಮದ ಸಾಧನಗಳಾದ ಹಾರಿ, ಗುದ್ದಲಿ, ಪಿಕಾಸಿ, ಸಲಿಕೆ, ಉಳಿ, ಸುತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪರಿವಾರ ಸಮೇತವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸಮಾಜದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವುದು, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಬುನಾದಿ ತೆಗೆಯುವುದು, ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು , ಒಳಕಲ್ಲು ತಯಾರಿಸುವುದು ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಿವಿಧ ಸೈಜುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪೂರೈಸುವುದು ಇವರ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ಸಾಧನೆ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಮರಾಠಾ ಒಡ್ಡರು, ಸಿಂಧ್ ವಡ್ಡರು ಹಾಗೂ ಪರದೇಶಿ ವಡ್ಡರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಭೋವಿಗಳನ್ನು 'ಫಾತರವಾಟ' ಎಂದು ಸಂಭೋದಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಫಾತರ" ಎಂದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ, ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯುವ ಅಗಲವಾದ ಕಲ್ಲು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. 'ವಟ' ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಾರ ಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಫಾತರವಾಟ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಾರ

ಕೊಡುವವ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಕಠಿಣವಾದ ಶ್ರಮದಾಯಕವಾದ ಒರಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಸಮುದಾಯವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಿದ್ದರಾಮ ಕೆರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಡ್ಡಾ ಎಂದು ಸಂಭೋಧಿಸದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ ಕೃತಿಯಾದ "ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆ"ಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಲಿಂಗಾಯತ ಸಮುದಾಯದ ಗುರು ಎಂತಲೂ ಹಾಗೂ ಕುರುಬ ಸಮುದಾಯವು ನಮ್ಮ ಗುರು ಎಂತಲೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ.

ಮಾನವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಚಿಂತಕರ, ದಾರ್ಶನಿಕರ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಜನರಿಗೆ ಸಮಾನ ಜೀವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಮಾಜವು ಇದುವರೆಗೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಿನ್ನತೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಇರುವವರೆಗೆ, ಉಳಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿತ ಇರುವವರೆಗೆ ಅವರು ಯಾರ ಗುಲಾಮರಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳು, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು. ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಹೊಂದಿರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯ ತಕರಾರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕರಣಗಳು ತೀರಾ ವಿರಳ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಂಡು ಸಮಾಜದ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಜನಸೇವೆ, ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯೇ ದೇವರ ಸೇವೆಯೆಂದು ಸಮುದಾಯ ನಂಬಿರುತ್ತದೆ.

೧.೧.೧ 'ಬುಡಕಟ್ಟು' ಪದದ ಅರ್ಥ

'ಬುಡಕಟ್ಟು' (ಖಡಿಜಿಃಜ) ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಕೂಡ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ 'ಬುಡಕಟ್ಟು' ಎಂದರೆ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಗುಣ ನಡತೆ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಾರೀರಿಕ ಲಕ್ಷಣ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಜನಾಂಗವಾಗಿದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂಬ ಪದವು ಅಕ್ಷರ ಪೂರ್ವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ರೆವರೆಂಡ ಎಫ್. ಕಿಟಲ್‌ರು ತಮ್ಮ ಅರ್ಥಕೋಶದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಕುಲವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು- ಖಡಿಜಿಃಜ ಎಂಬ ಪದವು ಲ್ಯಾಟಿನ ಭಾಷೆಯ ಟ್ರೈಬಸ್ ಎಂಬ ಮೂಲ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರೀಕ ಹಾಗೂ ರೋಮನ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ

ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಟ್ರೈಬ್ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸಿದರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿ ಕುಲಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಕರುಗಳ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹರ್ಬರ್ಟ ರಿಸ್ಲೆ ಹಾಗೂ ವೇರಿಯರ್ ಎಲ್ವಿನ್ನರು ಎಬೊರಿಜನ್ಸಲ್ ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಸರ್ ಬೈನ್ಸರವರು ಹಿಲ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಡಾ. ಹರ್ಟನ್ 'ಪ್ರಿಮಿಟವ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್' ಎಂದರೆ ಟಕ್ಕರ ಭಾಷಾ 'ಆದಿಪ್ರಜಾ' ಎಂದೂ ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಘುರೆ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಿಂದೂಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರನ್ನು 'ಗಿರಿಜನರೆಂದು' ಕರೆದರೆ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘವು ದೇಶಿಯ 'ಜನವರ್ಗ' ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ.

ರಾಯಲ್ ಎಂಥ್ರೋಪಾಲಾಜಿಕಲ್ ಸೊಸೈಟಿಯವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತವುಳ್ಳ ಗುಂಪೇ ಬುಡಕಟ್ಟಾಗಿದೆ"

ಡಬ್ಲ್ಯೂ ಜೆ. ಫೆರಿ 'ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿಗೊಂಡು ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುವ ಜನ ಸಮೂಹವನ್ನು ಆದಿವಾಸಿ ಸಮೂಹ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಎಸ್.ಸಿ.ದುಬೆ "ಆದಿವಾಸಿ ಸಮೂಹವು ವಿಶಾಲ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರುವ , ವಾಸ್ತವಿಕವಾದ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಸ್ವಾರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಾನವ ಬುಡಕಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಜನ ಗತಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪರಿಸರದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಬಯಸುವುದೊ. ಪ್ರಕೃತಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವದೋ, ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದೇರೀತಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವದೋ. ಅಂತಹ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಆದಿವಾಸಿ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

೧.೧.೨ ಜಾತಿ (ಸಮುದಾಯ)

ಮಾನವನ ವಿಕಾಸದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಂತೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದಿಂದ ದೂರ ಇದ್ದು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಅನೇಕ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಮೂರುಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜಾತಿ / ಉಪಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಸ್ಥಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ

ಸ್ತರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯ ತನ್ನದೇ ಆದ ಜನ್ಮದತ್ತ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮೇಲ್‌ಸ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಧ್ಯಮ ಸ್ಥರದಲ್ಲಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಜಾತಿಗಳು ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ,ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಕೆಳಸ್ತರದ ಅನೇಕ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಜಾತಿಯ ಅರ್ಥ :

ಡಾ. ಕೆ.ಎಂ. ಫಣಿಕ್ಕರ್‌ರವರ ಪ್ರಕಾರ "ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ. ಜಾತಿಯು ಭಾರತೀಯರ ಜೀವನ ದರ್ಶನ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ವಿವಾಹ, ನೈತಿಕತೆ, ವೇಷಭೂಷಣ, ಉದ್ಯೋಗಗಳು, ಅಭಿರುಚಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ".

ಜಾತಿಯು ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವರೂಪದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ಹೇಗೆ ವಿಕಸನ ಹೊಂದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಹಲವಾರು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೧) **ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ :** ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಋಗ್ವೇದದ ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತವೇ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನ ದೇಹದ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯನು ಹಾಗೂ ಪಾದಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರನು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಭಗವದ್‌ಗೀತೆ ಹಾಗೂ ಮನುಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಮರ್ಥನೆಗಳಿವೆ.

೨) **ವೃತ್ತಿ ಸಿದ್ದಾಂತ :** ನೆಸ್‌ಫಿಲ್ಡ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಈ ಸಿದ್ದಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಪ್ರಕಾರ "ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮೂಹವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದರೆ ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ಜಾತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

೩) **ಜನಾಂಗೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ :** ಡಾ. ಜಿ. ಎಸ್. ಘುರ್ಯೆ, ಡಿ.ಎನ್. ಮುಜುಂದಾರ ಹಾಗೂ ಸರ್ ಹರ್ಬಟ್ ರಿಸ್ಲೆ ಈ ಸಿದ್ದಾಂತದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. "ಜನಾಂಗೀಯ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಜಾತಿ (ಸಮುದಾಯ) ಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ". ಎಂಬುದು ಈ ಸಿದ್ದಾಂತದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ.

೪. **ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಿದ್ದಾಂತ :** ಡಾ. ಶರತ್‌ಚಂದ್ರರಾಯ್ ಈ ಸಿದ್ದಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಯ ಹಾಗೂ ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿಸಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊಸ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. (ಮೋಜುಮದಾರ ಡಿ.ಎನ್. : ೧೯೬೪:೧೦೨)

೫. ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ : ಡೆನ್ ಝಿಲ್ ಇಬೆಟ್‌ಸನ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜವು ನಿತ್ಯ ನೂತನ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನಶೀಲವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ವರ್ಗ, ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಕೆಳ ವರ್ಗ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಅವರವರ ಜಾತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೬. ಮಾನಸಿದ್ಧಾಂತ : ಮಡಿ, ಮೈಲಿಗೆ, ನೀರು, ಆಹಾರ ಸೇವನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಊಟೋಪಚಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಅವರ ಜಾತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಉದಾ: ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರೆ ವರ್ಣದವರು ತಯಾರಿಸಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಜಾತಿಯ ಉಗಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. (ಬಿ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣ : ೨೦೦೮ : ೧೬೨)

ಎಸ್.ಸಿ.ದುಬೆ ಜಾತಿ ಎಂಬುದನ್ನು "ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಬಂಧಿತವಾದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಳಬಾಂಧವ್ಯ ವಿವಾಹಗಳ ಸಮುದಾಯ" ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧.೨ ಇದುವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ಜನಪದ ತಜ್ಞರು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಹ ಈ ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಐತಿಹಾಸಿಕ , ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸ್ವತಂತ್ರಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಂತರದ ಇತಿಹಾಸದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾರೆ. ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಮೂನಾ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಾನಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದು

ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಇಲ್ಲ. (ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ : ೨೦೦೭ : ೩)

ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಮನೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳು ಮೂರ್ತಿಗಳ ಕೆತ್ತನೆ, ತಳಪಾಯ ತೆಗೆಯುವುದು, ಕೆರೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವುದು, ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಸೈಜುಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರ ಪಾತ್ರ ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಒಳಗೊಂಡ ಪ್ರಮುಖ ಪಂಗಡಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನದ ಕೊರತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. (ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. ೧೯೯೯:೧೯)

ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಝಟಿಯರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ : ವಡ್ಡರು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ, ಎತ್ತರದ ನಿಲುವು, ಎತ್ತರ ಮೂಗು, ತೆಳುವಾದ ತುಟಿಗಳು, ಉದ್ದವಾದ ಕುತ್ತಿಗೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಡ್ಡರು ಮಣ್ಣು ಅಗೆಯುವ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲು ಕೊರೆಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ್ಯ ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಾತನ ರಾಜರು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ವಡ್ಡರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ಕಾಲುವೆ ಅಗೆಯುವುದು ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಹಾಗೂ ಭಾವಿ ತೋಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರ ದೈಹಿಕ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.(ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. ೧೯೯೯: ೬೮)

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಉದ್ಯೋಗ, ಬೆಡಗುಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಿರು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಯ ಕೊರತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. (ಲಸ್ಕರಿ ಆರ್.ಎಸ್. (೧೯೯೧ : ೩೨)

ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಗೆಲುವಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನರು ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಓರಿಸ್ಸಾ (ಒಡ್ಡದೇಶ), ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ (ಮೈಸೂರು) ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದರೆಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ವಡ್ಡರು ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲಿನ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಾರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. (ಡಿ. ಗಂಗಪ್ಪ : ೧೯೯೯ : ೧೦೭)

ಭೋವಿ, ಬಣಾವಡ್ಡಾ, ಘುಜಜಜಿ ವಡ್ಡರ ಗಿಬಜಜಬಿಡಿ ಪ್ರಕಾರಗಳು, ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಣೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ (ಸಿಂಗ್ ಕೆ.ಎಸ್. : ೧೯೯೩ : ೩೨೩)

ಮುಂಬೈ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದ (ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪೂರ, ಬೆಳಗಾಂವ, ಕಾನಡಾ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು) ಗ್ಯಾಜೆಟಯರ ೧೮೮೩ ಇಲ್ಲಿ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯವನ್ನು ವಡ್ಡ, ಒಡ್ಡರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಡ್ಡ ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದವಾಗಿದ್ದು ಒಡ್ಡ ಎಂದರೆ ಜೋಡಿಸು, ನಿಲ್ಲಿಸು, ಆಕಾರ ಕೊಡು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಡ್ಗರ ಥರ್ಸ್ಟನ್‌ರ (ಅಚ್ಛಣಾಜ ಬಟಜ ಣಡ್ಝಿಘ ಚಿ ಖಾಣಾ ಖಟಜುಟ ೧೮ಟಣಟ ೧-೨೦೦೧ ಎಂಬ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಓಡೆ, ಒಡ್ಡಾಸ್ ಎಂದು ಪದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ವಡ್ಡರ, ಪಂಗಡಗಳು, ಬೆಡಗುಗಳು, ಜೀವನಕ್ರಮ, ವಿವಾಹ ಕ್ರಮ, ಗುಡಿಸಲು ಸ್ಥಿತಿ, ಜನನ, ಮರಣ, ಆಹಾರದ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಷಭೂಷಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಣೆಯ ಕೊರತೆ ಇದೆ.

ಒಡ್ಡರ ಮೂಲನೆಲೆ, ಒಳಪಂಗಡಗಳು, ಬೆಡಗುಗಳು, ಭಾಷೆ, ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ಮದುವೆ, ಜನನ, ಪೂಜಾವಿಧಾನ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಆಟ ಜನಪದ ಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆನಿಸುತ್ತದೆ. (ಮಟ್ಟಿ ಸುಲೋಚನಾ : ೧೯೯೮ : ೧೨೩)

ಸರ್ ಹರ್ಬಟ ರಿಸ್ಲೆ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯ (ಜಾತಿ)ಗಳ ವಿಷಯವಾರು ಸಂಪುಟ, ಆಚರಣೆ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ವೇಷಭೂಷಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಜಾತಿ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸ್ಥಳ, ಸಮುದಾಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಂಪುಟಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೇರಿಯರ್ ಎಲ್ವಿನ್ ಭಾರತದ ಹಲವಾರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೇರಿಯರ್ ಎಲ್ವಿನರಂತಹ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಓರ್ವ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು ತನ್ಮೂಲಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಎಚ್.ವ್ಹಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಎಂ. ಕೆ. ಅನಂತ ಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ಖ್ಸಜ ಒಥ್ಳಿಡಿಜ ಖಡ್ಝಿಘ ಬಟಜ ಛಿಚ್ಛಣಾಜ (೧೮ಟಣಾಜ ಖ೧) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳು, ಬೆಡಗುಗಳು, ಜೀವನ ಕ್ರಮ, ಅಚರಣೆಗಳು, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ವೇಷಭೂಷಣ , ಸಾವು ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿದ ವಿಷಯಗಳು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಣೆಯ ಕೊರತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಭೋವಿ ಲಿಪಿಕಾರರು,ಕಂಡರಣೆಕಾರರು ಹಾಗೂ ಶಾಸನ ಲಿಪಿಕಾರನು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಂಡರಣೆಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸೇನ ಭೋವ ಹೆಸರಿನ ಲಿಪಿಕಾರರು ಇದ್ದರು. ಸೇನ ಭೋವ ಪದಕ್ಕೆ ಕಿಟೆಲ್ ಶಬ್ದ ಕೋಶದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಅಕ್ಷರ ಜೀವಿ ಅಂದರೆ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಅದರಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಲು ಕಟೆಯುವದು, ಕೆತ್ತುವದು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅದೇ ಕುಲದವನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲು ಕಟೆದು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವರು ಭೋವಿ ವಡ್ಡರೆಂಬ ಮಾತು ಅಂದು ಹಾಗೂ ಇಂದು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ವೃತ್ತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಹಲವಾರು ಸಂಗತಿಗಳ ಕೊರತೆ ಇದೆ. (ಗುಡಿ ರಾಮಚಂದ್ರ : ೨೦೧೦ : ೮)

ವಡ್ಡರ ಮೂಲ, ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಪಂಗಡಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳು, ವೇಷ ಭೂಷಣ, ಅಂಧ ಶ್ರದ್ಧೆ, ವಿವಾಹ ಕ್ರಮ, ಶವಸಂಸ್ಕಾರ, ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾರೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಡ್ಡರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಸಮಗ್ರವಾದ ವಿವರಣೆಯ ಕೊರತೆ ಇದೆ. (ಪವಾರ ಸತೀಶ : ೨೦೦೮ : ೪)

ವಡ್ಡರ ಗುರು (ಭೋವಿ) ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರು ದುಡಿದು ತಿನ್ನುವವರು, ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಕುರುಹು ಆದ ಮನೆ, ಮಠ, ಗುಡಿ, ಗೋಪುರ, ಚರ್ಚ, ಮಸೀದಿ, ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲ, ರಸ್ತೆ, ಕೆರೆ, ಭಾವಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾದ ಬೇರೊಂದು ಸಮುದಾಯ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚೆಲುವನ್ನು ತನ್ನ ಉಳಿ ಚಾಣಗಳ ಚಳಕದಲ್ಲಡಗಿಸಿದ. ಅದನ್ನು ಇವರು ಜನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನಿಂತಿವೆ. ಅಜಂತಾ, ಎಲ್ಲೋರಾ, ಬೇಲೂರು, ಹಳೇಬೀಡು, ಬಾದಾಮಿ, ಐಹೊಳೆ, ಓರಿಸ್ಸಾದ ಸೂರ್ಯದೇವಾಲಯ, ಮೊದಲಾದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಅಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರು ಎಂಬಂತೆ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು ಸೊನ್ನಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಪವಾಡ ಸದೃಶ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಅವನ ಜಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಊಹಾಪೋಹಗಳಿವೆ. ರಾಘವಾಂಕನ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬೆಳೆದಂತೆ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಮಾನವ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿದ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿ

ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ , ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಷಭೂಷಣ, ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. (ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಎಚ್.ಆರ್. ೧೯೯೮ : ೩)

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸನಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ, ಲಿಪಿಕಾರ, ಕಂಡರಣಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸನಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವವನಾಗಿದ್ದರೆ ಲಿಪಿಕಾರರು ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಂಡರಣಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸನಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಶಿಲಾಫಲಕದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಕಂಡರಣ, ರುವಾರಿ, ರೂಪಕಾರ, ಸೂತ್ರದಾರ ಹಾಗೂ ಶಿಲಾಕೂಟ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೀಡುವವನೇ ಖಂಡರಣೆಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಕುರಿತಂತೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. (ನರೇಗಲ್ಲ ಎಂ.ಎಸ್. ೨೦೦೮ : ೧೧೫)

ಬುಚ್ಚನನ ಮೈಸೂರು, ಕೆನರಾ ಮತ್ತು ಮಲಬಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರವಾಸಗೈದು ಬುಚ್ಚನನ ಎಂಬುವವ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೧೯೯೯ರ ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಒಡ್ಡರು ಕೆಲವಡೆ ವೈಷ್ಣವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಉಳಿದೆಡೆ ಶೈವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಅಂಕಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುರಿ, ಆಡು, ಕೋಣಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಜೊತೆಗೆ ಮಾರೆಮ್ಮ, ದುರ್ಗಮ್ಮ, ಮುತ್ತಾಲೆಮ್ಮ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.(ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. ೧೯೯೯ : ೨೦೩)

ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ ಪರಪ್ಪ ನಾಯಕರ – 'ಇವರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ, ಬದುಕಿಗೆ ಬೆವರ ಹನಿಗಳೇ ಅಧಾರ' ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ದಿನಾಂಕ ೩೧-೧೧-೨೦೦೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಕುಲಕರ್ಣಿ – ಭೋವಿ ಜನಾಂಗದ ವ್ಯಥೆಯ ಕಥೆ-ಕಲ್ಲು ಒಡೆದರೆ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪತ್ತಿನ ಗಂಜಿ ಎಂಬ ಲೇಖನವು ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ದಿನಾಂಕ ೧೦-೧೨-೨೦೦೭ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

'ಬಿಸಿಲೆ ಇರಲಿ, ಮಳೆಯೇ ಬರಲಿ' ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಕಂಡವರ ಕಥೆ-ವ್ಯಥೆ – ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಇವರ ಲೇಖನವು ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ ೨೮-೭-೨೦೦೮ ರಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸುರೇಶ ವ್ಹಿ. ಬಿಸನಳ್ಳಿ "ಬದುಕು ದುಸ್ತರ ವೃತ್ತಿ ಬೇಸರ' ಎಂಬ ಲೇಖನವು ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ದಿನಾಂಕ ೨೪-೪-೨೦೧೦ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮುನ್ನಾದಿನ ರಕ್ತಧೋಕುಳಿ 'ದುರ್ಗಾದೇವಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕುರಿಗಳ ಬಲಿ' ಎಂಬ ಲೇಖನವು ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ ೨-೩-೨೦೧೧ ರಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಾಮರ್ಶೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿದಾರನ ಪೂರ್ಣಹೆಸರು, ವಿಳಾಸ, ಲಿಂಗ, ಬೆಡಗು, ವಯಸ್ಸು, ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆ, ವೃತ್ತಿ, ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಕುಟುಂಬ ಸ್ವರೂಪ, ಗಾತ್ರ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಆಸ್ತಿಯ ವಿವರ, ಕುಟುಂಬದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಪಾನೀಯಗಳು, ಹವ್ಯಾಸಗಳು, ವೇಷಭೂಷಣಗಳು, ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ಆಯ್ಕೆ , ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ತೆರವು ಪದ್ಧತಿ, ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು, ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳು, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸಂಘಟನೆ, ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಪರಿವರ್ತನೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ

ನಮ್ಮ ದೇಶವು ಹಲವಾರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿವೆ. ಹಲವು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದಿವೆ. ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅದರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ~~ಮುಖಾಂತರ~~ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೊಡನೆ ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗಳು, ಸಮುದಾಯ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದರಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಫಲಿತಗಳು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹಲವು ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಬಲ್ಲದೆಂದು ಆಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಂಚಿಕೆ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ, ಬಳ್ಳಾರಿ,

ಬಿಜಾಪೂರ, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ, ಬೆಳಗಾಂವ, ಬಾಗಲಕೋಟ ಮೊದಲಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹೊಂದಿವೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕುಲದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭಯ-ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ವೃತ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಉಪಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರ, ಬಂಡಿವಡ್ಡರ, ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು – ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ, ಕಲ್ಲು ಕಟೆಯುವವ, ಪಾತ್ರೋಟ, ರಾಮಮತ್ತೆವೊಕ, ಕಲ್ಲೊಟಿಸ್, ಘಾತೋರಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಪಂಗಡದ ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಗಳೆಂದರೆ ಮನೆ, ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಬಂಡಿವಡ್ಡರು – ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದು, ಕಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಸೈಜಕಲ್ಲು, ದಿಂಡುಕಲ್ಲು, ಮೂಲಿಕಲ್ಲು, ಕಲ್ಲಿನ ತೊಲೆಗಳು, ಸಣ್ಣ ಸೈಜಿನ ಕಲ್ಲಿನ ಕಡಿ, ಹಾಸಿಗೆ ಕಲ್ಲು, ಗದ್ದೆಯ ಮೇರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಹಾಕುವ ಕಂಬಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಇವರ ವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರು –ಕೇವಲ ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪಂಗಡವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯ ತಳಪಾಯವನ್ನು ಅಗೆಯುವುದು, ಭಾವಿ ತೋಡುವುದು, ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇವರ ವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ.

೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

* ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ. ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದು.
* ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು.
* ಸಮುದಾಯದ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.
* ಸಮುದಾಯ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದು.
* ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದು.

೧.೫ ಪ್ರಾಕ್‌ಕಲ್ಪನೆ (ಪ್ರಮೇಯಗಳು)

* ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ಸುಧಾರಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ.

* ಸಮುದಾಯವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮೂಲದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ.

* ಸಮುದಾಯವು ವಿಕಾಸದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪತೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

* ಸಮುದಾಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಆಸರೆಯ ಗೋಲಗಳಾಗಿವೆ.

* ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಪರಂಪರಾಗತ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಒಳರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ.

೧.೬ ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರ (ವ್ಯಾಪ್ತಿ)

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಜಾತಿಯ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯವು ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಗದಗ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯ ೫೧ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ ೩ ಗ್ರಾಮಗಳಂತೆ (ಮುಂದುವರೆದ, ಮಧ್ಯಮ, ಹಿಂದುಳಿದ) ಒಟ್ಟಾರೆ ೧೫೩ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯಕೈಕೊಂಡು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಉದ್ದೇಶಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ವಯ ಅಧ್ಯಯನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೭ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನವೆಂಬ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನದ ರೂಪರೇಷಗಳ ಮೇಲೆ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನಾ ವಿನ್ಯಾಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಪೂರೈಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಸಂಶೋಧಕನು ಸಿದ್ದಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆ

ಅಥವಾ ನಕ್ಷೆಯೇ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿನ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ, ಧಾರವಾಡ, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳಾದ ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನ, ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಗ್ರಂಥ, ಪುಸ್ತಕ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ, ಪತ್ರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಾಲ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯವು ಕೆಳಗಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

೧.ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ವಿಧಾನ : ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯಕೈಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು, ಹಿರಿಯರು, ಅನುಭವಿಕ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿದಾರನ ಕುಟುಂಬದ ವಿವರ- ಹೆಸರು, ಗ್ರಾಮ, ಲಿಂಗ, ಬೆಡಗು ಒಳಪಂಗಡ, ವಯಸ್ಸು, ಶಿಕ್ಷಣ, ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ವೃತ್ತಿ ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ, ಆದಾಯ, ವಸತಿ ಸ್ವರೂಪ, ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯ ವಿವರ, ಸರಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೨. ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನ : ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲೂಕ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩. ನಮೂನೆ ವಿಧಾನ : ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಕನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಕನಾಟಕದ ೭ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ೫೧ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ (ಮುಂದುವರೆದ, ಮಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ) ತಲಾ ಒಂದರಂತೆ ಒಟ್ಟು ೧೫೩ ಗ್ರಾಮಗಳ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರವಾದ ೧೪೫೪ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪. ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನ : ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಸಂದರ್ಶನ – ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕನದ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಂಯೋಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ

ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಹಭಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅಸಹಭಾಗಿ ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಶಿರೂರ ಬಿ.ವಿ. : ೨೦೦೮ : ೧೨೧)

೫. ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಧಾನ : ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಮೂಲ, ಐತಿಹ್ಯ, ದಂತಕಥೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೂತಕ (ಮೈಲಿಗೆ), ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ಶವಸಂಸ್ಕಾರ, ತಿಥಿ ಕಾರ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೬. ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ವಿಧಾನ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಈ ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಇವರ ಲಿಂಗ, ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ, ವಯಸ್ಸು, ಶಿಕ್ಷಣ, ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ವೃತ್ತಿ, ಆದಾಯ, ಅಂಕಿ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೭. ತೌಲನಿಕ ವಿಧಾನ : ಸಮುದಾಯದ ನಡುವಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢಿಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದು.

ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ : ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಮಾಹಿತಿದಾರರಿಂದ ಸಂದರ್ಶನ, ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ, ಕೋಷ್ಠಕಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ, ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ವಿವಿಧ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ: ಲಿಂಗ, ವಯಸ್ಸು, ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗ, ಕುಟುಂಬದ ವಿವರ, ಗಾತ್ರ, ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ಆಸ್ತಿಯ ವಿವರ, ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ, ಆಹಾರ ಪದ್ದತಿ, ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ವಿವಾಹದ ವಯಸ್ಸು, ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ತೆರವು ಪದ್ದತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಇತ್ಯಾದಿ.ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದತ್ತಾಂಶಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ : ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿದಾರರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ, ಸಂಕೇತಗಳ ಮೂಲಕ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು, ವಯೋವಾರು, ಶಿಕ್ಷಣವಾರು, ಉದ್ಯೋಗವಾರು, ಕುಟುಂಬವಾರು, ಆಸ್ತಿವಾರು, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ಆಧಾರದಿಂದ, ವಿವಾಹದ ವಯಸ್ಸಿನ ಆಧಾರದಿಂದ ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿವಾರು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಮೀಸಲಾತಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಂಶೋಧನಾ ಸಾಧನಗಳು : ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಣವಾಗಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಲಂಬ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು

ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಧನಗಳಾದ ಕ್ಯಾಮರಾ, ವಿಡಿಯೋ, ಟೇಪರಿಕಾರ್ಡರ, ಸಿಡಿ. ಕ್ಯಾಸೆಟ್, ನೋಟಬುಕ್, ಪೇಪರ, ಪೆನ್, ಪೆನ್ಸಿಲ್‌ಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ರಚನೆ : 'ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ೭ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು 'ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಪೀಠಿಕೆ, ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ, ಉದ್ದೇಶಗಳು, ಪ್ರಮೇಯಗಳು, ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರಾನುಭವ ಕುರಿತು ಬೆಳಕು ಚಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು 'ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆ, ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ದಂತಕತೆಗಳು, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು 'ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪದ್ಧತಿ, ಒಳಪಂಗಡಗಳು, ಬೆಡಗುಗಳು, ವಸತಿ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಷಭೂಷಣ, (ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ) ಕುಲಪಂಚಾಯತಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ದತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ 'ಜೀವನಾವರ್ತಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ, ಜನನ, ಸೂತಕ, ನಾಮಕರಣ, ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ, ಜವಳ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿವಾಹದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ವಿವಾಹದ ವಿಚ್ಛೇದನ, ಶವಸಂಸ್ಕಾರ, ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು, ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳು ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶೋಧಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಡುಗಳು, ಗಾದೆಗಳು, ಕಥೆಗಳು, ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳು ವಾದ್ಯ ಹಾಗೂ ಕುಣಿತ, ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಇವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಂಘಟನೆ, ಸೌಲಭ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾರೋಪ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಹಾಗೂ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಇತಿಮಿತಿಗಳು : ನಿಗಧಿತ ಅವಧಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಸಕ್ತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧. ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. – ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ, ಜೆ.ಬಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಗದಗ, ೧೯೯೯. ಪು.೧೬

೨. ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಎಚ್.ಆರ್.– ಸಂಪಾದಕರು ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ ೧೯೮೮, ಲೇಖನ 'ವಡ್ಡರ ಗುರು ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮ'ಪು. ೩

೩. ಭೋವಿ ಸಂಚಯನ ಪಾಕ್ಷಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಂಚಿಕೆ ೧೬೮ ೧೮ – ೨೦೧೦ ಪು. ೪

೪. ಎಡ್ಗರ ಥರಸ್ಟನ್ – ಕ್ಯಾಸ್ಟ ಅ್ಯಂಡ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಆಫ್ ಸೌಥ ಇಂಡಿಯಾ. ಸಂಪುಟ. ೫ ೨೦೦೧ ಪು. ೪೨೨.

೫. ಗೌಡರ ಎಂ.ಬಿ. – ಮಾನವ ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ. ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ. ೨೦೦೮ ಗದಗ. ಪು. ೪೭

೬ ಡಿ. ಗಂಗಪ್ಪ – ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ವಡ್ಡರು – ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನ ಪುಟ ೧೦೭.

೭ ಗುಡಿ ರಾಮಚಂದ್ರ 'ವಡ್ಡರು ದಡ್ಡರಲ್ಲ ಚತುರ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು' ಲೇಖನ ಭೋವಿ ಸಂಚಯನ ಕನ್ನಡ ಪಾಕ್ಷಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಸಂಚಿಕೆ ೧೭ ಸಪ್ಟೆಂಬರ ೨೦೧೦ ಪು. ೪.

೮. ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ – ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೊಡುಗೆಗಳು. ೨೦೦೭ ಪು. ೩

೯. ಗ್ಯಾಝೆಟಿಯರ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆ ಸರಕಾರಿ ಪ್ರೆಸ್ ಬಾಂಬೆ ೧೮೮೪ ಪು. ೧೯೮

೧೦. ಕೃಷ್ಣಾ ಬಿ.ಆರ್. – ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಯನ, ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗದಗ ಪು. ೧೬೨

೧೧. ಲಸ್ಕರಿ ಆರ್.ಎಸ್. ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಭೋವಿ ಜನಾಂಗದ ಕೊಡುಗೆಗಳು, ೧೯೯೧.

೧೨. ಮೇತ್ರಿ ಕೆ. ಎಂ.– ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲಕಸಬುಗಳು; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ಪು. ೧೮,೧೯

೧೩. ಮೊಜುಮದಾರ ಡಿ.ಎನ್. ರೇಸಸ್ ಅ್ಯಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ಸ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಯೂನಿವರ್ಸಲ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಲಖನೌ ೧೯೯೪ ಪು. ೧೦೨.

೧೪. ನರೇಗಲ್ಲ ಎಂ.ಎಸ್. – ಉತ್ತರ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು –ಪ್ರಕಟಿತ ಪ್ರಬಂಧ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೮. ಪು. ೧೧೫

೧೫. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಎಚ್.ವ್ಹಿ. ಹಾಗೂ ಅನಂತ ಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ ದಿ. ಮೈಸೂರ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ ಸಂಪುಟ. ೪. ೧೯೨೮ ಪು.೮

೧೬. ಪವಾರ ಸತೀಶ – ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕೊಲ್ಲಾಪೂರ, ೨೦೦೮. ಪು. ೪

೧೭. ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ. –ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕೈಪಿಡಿ, ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು.೧೦೬.

೧೮. ಸುಲೋಚನಾ ಮಟ್ಟಿ – ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಜನಾಂಗೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಭಾಗ –೧೭ ರಲ್ಲಿಯ ಲೇಖನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

೧೯. ಸಿಂಗ್ ಕೆ.ಎಸ್. ದಿ ಪಿಪಲ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸಂಪುಟ ೨ದಿ. ಶೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಕಾಸ್ಟ್ ಆಕ್ಸಫರ್ಡ ಯುನಿರ್ವಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್, ದೆಹಲಿ ೧೯೯೩. ಪು ૩೨૩

೨೦. ಶಿರೂರ ಬಿ.ವ್ಹಿ. ಸಂಶೋಧನಾ ಸ್ವರೂಪ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕಾಶನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ೨೦೦೮, ಪು. ೩೨

೨೧. ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಅಧ್ಯಯನ ಪು. ೫೭.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

೨.೧ ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ

೨.೨ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆ

೨.೩ ಐತಿಹ್ಯಗಳು

೨.೪ ದಂತಕಥೆ

೨.೫ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು

೨.೬ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿದಾಗ ಸಮುದಾಯಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಗಳು, ಅವುಗಳ ಮೂಲ ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವು ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವು. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಎರಡು ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಆರ್ಯ ಹಾಗೂ ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗಗಳೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶದ ಉತ್ತರದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರನ್ನು ಆರ್ಯರೆಂದೂ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರನ್ನು ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಭೋವಿ ಅಥವಾ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯವೂ ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗ ಮೂಲದ ಒಂದು ಪಂಗಡವೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ, ಖಣಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೋಟ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಾದ ಆಹಾರ, ಬಟ್ಟೆ, ವಸತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆ ವಾಸಿಸಲಿ ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ವಂಶಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೨.೧ ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ

ಎಡ್ಗರ ಥರಸ್ಟನ್ "ಕಾಸ್ಟ ಆಂಡ್ಯ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಆಫ್ ಸೌಥ ಇಂಡಿಯಾ" ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ Odde ಓಡೆ ಅಥವಾ Voddas ಓಡ್ಡಾಸ Wadders ವಡ್ಡರ್ಸ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆ.ಎಸ್. ಸಿಂಗರವರು "ಪೀಪಲ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ದಿ ಶೆಡ್ಯೂಲ್ ಕಾಸ್ಟ" ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ Bhovi ಭೋವಿ, Wadda ವಡ್ಡಾ, Vaddar ವಡ್ಡರ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ಯಾಜೆಟಿಯರ್ (೧೮೮೩) ಭೋವಿ/ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಡ್ಡ-ಒಡ್ಡರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಡ್ಡಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡದ ಓಡ್ಡ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಒಡ್ಡ ಒಡ್ಡು ಎಂದರೆ ಜೋಡಿಸು, ನಿಲ್ಲಿಸು ಅಥವಾ ಆಕಾರಕೊಡು ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ವಡ್ಡರ ಉದ್ಯೋಗ ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟುವಾಗ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವವರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಎಚ್.ವ್ಹಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಮೈಸೂರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಕೊಂಡು The Mysore Caste and Tribes ದಿ. ಮೈಸೂರ ಕಾಸ್ಟ್ ಆಂಡ್

ಕಾಸ್ಪ ಎಂಬ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಓಡ್ಡೆ ಅಥವಾ ವೋಡ್ಡೆ ಈ ಪದವು ಓಡ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ಅಪಭ್ರಂಶ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಓಡ ಈ ಪದವು ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಾದ ಓರಿಯಾದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಓಡ್, ಓಡಿಸ್ಸಾ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಓಡ, ವಡ್ಡಾ, ವಡ್ಡರು ಓರಿಸ್ಸಾ ಮೂಲದವರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ : ಭೋವಿ (ವಡ್ಡ) ಎಂಬ ಪದವು ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡ ಶಬ್ದವಾಗಿದೆ. ವಡ್ಡ ಸಮುದಾಯದ ಉಗಮಸ್ಥಾನ ಓಡಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡೆದೇಶ, ಒಡ್ರ ದೇಶ ಎಂದೂ, ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಡ್ರ, ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಿಯನ, ಮಲೆಯಾಳಂನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿನ, ತೆಲಗುನಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡೆ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡ, ಭೋವಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ದ್ರಾವಿಡ ಪದಗಳಾದ ಓಟನ್, ಒಟ್ಟಿಯನ, ಒಡ್ಡೆ, ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಕೃತ ಪದ ಒಡ್ಡ ಎಂದಾಗಿರಬಹುದು. 'ವಡ್ಡ' ಪದವು ವೃತ್ತ ಸೂಚಕವಾದ ದ್ರಾವಿಡ ಮೂಲದ ಪದವಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳು (ವಡ್ಡರು) ಕೆರೆ ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವದು, ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವದು, ಕಟ್ಟಡ ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಳಪಾಯ ಅಗೆಯುವುದು, ಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಯವಾದ ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭೋವಿ ಅಥವಾ ವಡ್ಡ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು, ಕಠಿಣವಾದ ಒರಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು, ಓರಿಸ್ಸಾದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರು, ಕಲ್ಲಿನಂತೆಯೇ ಕಠಿಣ ಹೃದಯಿಗಳು ಒರಟರು, ಅನಾಗರಿಕರು, ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ವೇದಗಳ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ/ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತದ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಚಾರ್ತುವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಅವರವರು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅವುಗಳು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಕಠಿಣ ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಒರಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಭೋವಿ ಅಥವಾ ವಡ್ಡ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಾಡುತ್ತಾ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಶ್ರಮದಾಯಕವಾದ, ಕಠಿಣವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಶಾರೀರಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಂತಹ ವಡ್ಡ ಸಮುದಾಯ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವೃತ್ತಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡ) ಪದಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡ, ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು, ಒರಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು , ಒಡ್ರ ಓರಿಸ್ಸಾದವನು ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಒಡ್ಡ

ದಡ್ಡ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವಡ್ಡ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ವಡ್ಡರಾಗಿರುವುದು ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಎಚ್. ಆರ್. ಭಂಡಿವಡ್ಡರ – ಭೋವಿ ವಡ್ಡ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಡ್ಡ , ವಡ್ಡರು, ಭೋವಿ, ಭೋಯಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕ್ರಮ ಬೇರೆಯಾದರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ

ಭೋವಿ–ಒಡ್ಡ, ವಡ್ಡ ಪದಗಳು ಸಮಾನ ಅರ್ಥಪಡೆದ ಒಂದೇ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಸರುಗಳಾಗಿವೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಎಂತಲೂ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರೆಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಮೊದಲು ವಡ್ಡ–ವಡ್ಡರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ೧೯೪೪ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರ ರಾಜ್ಯದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಥಮ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರನ್ನು ಭೋವಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಠರಾವು ಪಾಸು ಆಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೯೪೬ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರ ಬದಲಾಗಿ ಭೋವಿ ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಭೋವಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.

೨.೨ ವಡ್ಡರ ಮೂಲ ಪರಂಪರೆ

Veddids ವ್ಯಾಡಿಯ ಜನಾಂಗದಿಂದ ದ್ರಾವಿಡ ಮಾದರಿಯ ಜನಾಂಗ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂದು ಕೀಥರವರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಿರಿವಾಸಿಗಳಾದ ವ್ಯಾಡಿಯರು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಯಾವ ರೀತಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಗಿರಿಜನರು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವಡ್ಡ ಸಮುದಾಯ ವ್ಯಾಡರಂತೆಯೇ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ನೆಲೆಗಾಗಿ ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಊರೂರು ಚಲಿಸಿದರು ವ್ಯಾಡ (Veddids ಬೇಟೆಗಾರ) ನೆ ವಡ್ಡನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸರ್ವೆಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತದ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾದ ಜನಾಂಗದ ಮೂಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ, ಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಾದಿ ಜನರನ್ನು ಗಿರಿಜನರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತ ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದು ವಂಶಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ಕೆಲಸ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯ ಅವರನ್ನು ಭೋವಿ (ವಡ್ಡ) ಎಂದೂ, ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೊಡ್ಡಾಲು ವೊಡೆ, ರಾಜುಲು, ಓಡೆವಾಡಲು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ತಮಿಳನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟನ್, ನಾಯಕನ್ ಎಂದೂ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡ, ಓಡೆ, ಓಡಿಯಾ, ವಡಾರ

ಎಂದೂ ಗುಜರಾತದಲ್ಲಿ ಓಡ, ಉತ್ತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡ, ಓಡಿಯಾ, ಓರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಓಡ, ಓಡಿಯಾ, ಒಡೆ, ವಾಡ್ರ , ವಾಡಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಾ ವಡ್ಡರು ಅಥವಾ ಪಾಥವಾದ ಎಂದು ಸಂಭೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾಥರ ಎಂದರೆ ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯುವ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಆಗಲವಾದ ಕಲ್ಲು ಎಂದರ್ಥವಾಗತ್ತದೆ. ವಟ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಾರ ಕೊಡುವುದು ಪಾಥರ ವಾಟ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಆಕಾರ ಕೊಡುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಡ್ಡರ ಮೂಲ ಶಿಲಾಯುಗದವರೆಗೂ ಇತ್ತೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ವಡ್ಡ ಅನ್ನುವ ಪದ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಉಗಮಸ್ಥಾನವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಓಡಿಸ್ಸಾ, ಒಡ್ಡದೇಶ, ಒಡ್ರ ದೇಶದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಓರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡರಾದರೆಂದು ವೆಡ್ಡಾ , ವೆಡ್ಡಾರ, ವೆಡ್ಡಿಡ್ ಹೆಸರುಗಳು ಭಾಷೆಯ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ಇಂದಿನ ವಡ್ಡ ಸಮುದಾಯವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಡ್ಗರ ಥರ್ಸ್ಟನರವರು ತಮ್ಮ Caste and Trbies of south India ಎಂಬ ೩ನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟರಮಣನ್ನನು ಬೇಡರ ದೇವರೆಂದೂ ಹಾಗೂ ವಡ್ಡರ (ಭೋವಿ) ಗಂಡು ದೇವರು ಕೂಡಾ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟರಮಣನೆಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧ನೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಹಾಗೂ ಬೇಡರು ಒಂದೇ (ಜಾತಿ) ಸಮುದಾಯದವರೆಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

Both telugu speaking Boyers and the camarese speaking Bedurs are spilt in to the two main divisionsof uru or village men and mysor grass and man ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಝಟರಿಯರನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ Southern India is said to be their original home. It is stated in the old Gaztter of Karnataka (1893) that they are migrants from the Telugu country and particulary from waddra desha Dravidian countries ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತವು ವಡ್ಡರ ಮೂಲ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಜೆಟಯರದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡರು ತೆಲುಗು ದೇಶದಿಂದ ಅಂದರೆ ವಡ್ಡರ ದೇಶ (ದ್ರಾವಿಡ ದೇಶಗಳು) ಗಳಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಶ್ವಕರ್ಮವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವನಿಗೆ ಶಿಲ್ಪಿ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪಕಾರನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ರುದ್ರಭಾರತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸೃಷ್ಟಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಡಿಗ, ಕುಂಬಾರ, ಪತ್ತಾರ (ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ), ಕಮ್ಮಾರ, ಶಿಲ್ಪಕಾರ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲು ಕುಟಗ ಇವರನ್ನು ಮಾನವರ ಜೀವನದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಕ ವಡ್ಡರ ಲೋಕದ ಮೂಲ (ಪ್ರಾಚೀನ) ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಪುರಾತನ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೋಶದ ಪ್ರಕಾರ ಓರಿಸ್ಸಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಡ್ರ ಅಥವಾ ವಾಡ್ರಾ ಎಂಬ ಜನರಿದ್ದರು. ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಒಡ್ರ ಒಡಿವಾಸ, ಓಡಿವಾಸಾ, ಓಡಿಸ್ಸ ಆಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈಗ ಓರಿಸ್ಸಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಡ್ರ ಹೆಸರಿನ (ಜಾತಿ) ಸಮುದಾಯದವರು ಇರುವ ಪ್ರದೇಶವೆ ಇಂದು ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಡ್ಡರು ವೃತ್ತಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅರಿಸಿ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯದ ಕೋನಾರ್ಕದ ಸೂರ್ಯದೇವಾಲಯದ ಕಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶಿಲ್ಪಿಗಳಾದ ವಡ್ರ ಸಮುದಾಯವು ಕೆತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದವರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳು ಓರಿಸ್ಸಾದ ಮಹಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣದ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಓರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಓರಿಯಾ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೆಲಗು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ.

ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಆಂದ್ರದ ಜನರು ಮೂಲತಃ ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದವರಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಕೃಷ್ಣಾ ಹಾಗೂ ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ವಾಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ತೆಲಗು ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಘುರ್ಯೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೦೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅರ್ಯರ ಆಗಮನವಾಯಿತು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು (ದ್ರಾವಿಡ್) ಸೋಲಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಗುಲಾಮರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ಗುಲಾಮರಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ವಾಸಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿನಿಮಯದ ಮೂಲಕ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆನುವಂಶಕ ನಿಯಮದಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನಿಷ್ಠತೆಯ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ವೃತ್ತಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಾದ ಅನುಲೋಮ-ವಿಲೋಮ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದವು.

ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಜನರು ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಓರಿಸ್ಸಾ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ತಮಿಳನಾಡು ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ (ಮೈಸೂರ ರಾಜ್ಯ) ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದರೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ನೆಲೆ ಇಂದಿನ ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಒರಿಸ್ಸಾದಿಂದ ೧೦ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ೧೨ನೇಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ವಿಜಯ ನಗರ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದರೆಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಝಿಟಿಯರ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ವಡ್ಡರು (ಭೋವಿ) ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ, ಎತ್ತರವಾದ ನಿಲವು ದಷ್ಟಪುಷ್ಟ ಶರೀರ, ತೆಳುವಾದ ತುಟಿಗಳು ಉದ್ದವಾದ ಮುಖ ಹಾಗೂ ಉದ್ದವಾದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

The skill of vaddurs in earth and stone work had led to a demand for their services in all parts of India. It appears that in pre British period they were invited by Rajas and kings of different part of India for building tanks forts places and well etc. ವಡ್ಡರು ಮಣ್ಣು ಅಗೆಯುವ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲು ಕೊರೆಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ್ಯ ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ವಡ್ಡರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆರೆ ಕಾಲುವೆ ಅಗಿಯುವದು, ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ನಿಮಿತ್ತ ವಲಸೆ ಹೋಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

೨.೩. ಐತಿಹ್ಯಗಳು

ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಆಯಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಮುದಾಯ ಕಂಡುಕೊಂಡ ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅವರು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳೆ ಮೂಲ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಮೂಲದ ಬಗೆಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರು ನಂಬಿರುವ ದಂತಕಥೆಗಳು , ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹಲವು ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಥನೆ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ.

ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ದಂತಕಥೆ ಅಥವಾ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಇಂತಹ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾಗಿ ವೈಭವಿಸಿಕರಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಐತಿಹ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ

ಎಂದು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖರು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳ ವಿವರಣೆ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಐತಿಹ್ಯ-೧ : ಒಂದು ದಿವಸ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ತಿರುಗಾಡುತ್ತ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದರು. ಸುಡು ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಈರ್ವರಿಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಾವಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾವಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಶಿವನು ತನ್ನ ಬೆವರ ಹನಿಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಹಾಗೂ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಗುದ್ದಲಿ , ಸಲಕಿ ಮತ್ತು ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀವು ಬಾವಿಯನ್ನು ತೋಡಿ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಿರಿ ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಭಾವಿಯನ್ನು ತೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರು ತಮ್ಮ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಕಾಯಕವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಶಿವನು ಏನಾದರೂ ವರವನ್ನು ಕೇಳಲು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿರ್ವರೂ ಗುದ್ದಲಿ, ಸಲಕೆ, ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನೆ ನಮಗೆ ವರದಾನವಾಗಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅಂತೆಯೇ ಇಂದಿಗೂ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯ ಗುದ್ದಲಿ, ಸಲಕೆ ಹಾಗೂ ಬುಟ್ಟಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಬಂದ ಕೂಲಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯದ ಜೀವನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವಿದೆ. (ಬೇಟಗೇರಿ ವೈ. ವೈ. : ೧೯೯೯ : ೧೪೫)

ಐತಿಹ್ಯ-೨ : ಕೊತ್ತಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಜಮೀನುದಾರನು ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಭಾವಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ನಾಯಕನಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಕೆರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆ ಎಂಟು ಸೇರು ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವಡ್ಡರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಸೋಮಾರಿಗಳಾದ ಕೆಲವರನ್ನು ಕಂಡು ಕೊತ್ತಪ್ಪನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದು ಎಂಟು ಸೇರು ಹಣ ಕೊಡದೆ ಬೇರೆ ಅಳತೆ ಮಾಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕೆಲವು ಸೋಮಾರಿಗಳಾದ ವಡ್ಡರು ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇರಿ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿ ಆಳವಾದ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ತೋಡಿ ಕೊತ್ತಪ್ಪನಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಗುಂಡಿಗೆ ನೂಕಿ ಅವನನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತ ಮೇಲೆ ಬರದಂತೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೂ ಮುಚ್ಚಬೇಕು ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೊತ್ತಪ್ಪ ತಡಿರೊ ನಿಮಗೆ ಬದುಕುವಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಕೋಪಗೊಂಡ ಕೊತ್ತಪ್ಪನು ಮೀರು ಎಂಥ ಕಷ್ಟಪಡಿ ದುಡಿಸಿನ ಪುಲ್ಲೆಲಗು ಮಲ್ಲೆಗಂಜಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟನು "ನೀವು ಎಷ್ಟೇ ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ರಾತ್ರಿಗೆ ಕೊಳ್ಳಿ ಬೆಳಕಲ್ಲಿ ಗಂಜಿ ಕುಡಿಯಬೇಕು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ನಿಜವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕೊತ್ತಪ್ಪನು ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪವೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ನಂಬಿದರು. ಅವರ ಅಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಅಂದಶ್ರದ್ಧೆಯೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. (ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ : ೨೦೦೭ : ೭)

ಐತಿಹ್ಯ ೩ : ದೇವೆಂದ್ರನ ಪಟ್ಟದರಾಣಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ನೀನು ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯೆಂದು ದೇವೇಂದ್ರನು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ರಾಣಿ ದೇವೇಂದ್ರನಿತ್ತ ಶಾಪ ವಿಮೋಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ದೇವೆಂದ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಒರಟರು ವಡ್ಡರು ಚಚ್ಚಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಆ ಪುಡಿ ಮಳೆಯಿಂದ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೆರೆ ಸಮುದ್ರ ಸೇರಿದಾಗ ನೀನು ಎದ್ದು ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು ಆದಕಾರಣ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಕಲ್ಲಾದಳೆಂದೂ, ಎಲ್ಲಾ ಒರಟ ವಡ್ಡರಿಗೂ ಅರ್ಧದಿನ ಶ್ರೀಮಂತರು ಅರ್ಧದಿನ ಬಡವರಾಗಿ ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಳಂತೆ. ಮಧ್ಯ ಸೇವಿಸುವುದು. ಮಾಂಸಹಾರ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಕಷ್ಟಕರ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ದೇಹದ ದೃಢತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ವಡ್ಡರನ್ನು ಚಟಗಳನ್ನ ಬಿಡಲಾರದೆ ಬಡವರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಳಿತು ಊಂಡರೆ ಕುಡಿಕೆ ಹೊನ್ನು (ಹಣ) ಸಾಲದು ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆ-ಬಟ್ಟೆ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದಾಗ ಮಧ್ಯ ಮಾಂಸಗಳ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರಮದ ಪ್ರತಿಫಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಗೂ ಶ್ರೀಮಂತರು ಅದನ್ನು ಹೆಂಡ ಸರಾಯಿ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಬಡವರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಇಂದ್ರನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಕರಗುವ ಚಿತ್ರಣವೂ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕರಗಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ವಡ್ಡ-ಭೋವಿ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಾವುಗಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಂಸಹಾರ ಹಾಗೂ ಮದ್ಯ ಸೇವೆನೆಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಹೋದವರು ವಡ್ಡರಾಗಿದ್ದಾರೆ. (ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ ೨೦೦೭ : ೮)

ಐತಿಹ್ಯ -೪ : ಒಡ್ಡ ಮತ್ತು ರಡ್ಡಿ ಎಂಬ ಇರ್ವರೂ ಸಹೋದರರಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಮಕ್ಕಳು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಗುದ್ದಲಿ , ಸಲಕೆ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಇಟ್ಟು ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಯಾವುದು ಬೇಕು ತೆಗೆದುಕೋ ಎಂದು ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು. ಎರಡನ್ನು ನೋಡಿದ ಒಡ್ಡನು ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಒಂದೆರೆಡು ದಿನ ಆಹಾರವಾಗಬಹುದು ಮುಂದೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಷ್ಟಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗುದ್ದಲಿ, ಸಲಕೆ ಬುಟ್ಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಜೀವಿಸುವವರೆಗೆ ಕೂಲಿ ನಾಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಉಪಜೀವನ ಸಾಗಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಒಡ್ಡನು ಗುದ್ದಲಿ , ಸಲಕೆ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. ರೆಡ್ಡಿ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಯ್ದು ನೋಡಲು ಅದರ ಒಳಗೆ ಬೀಜಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳಿದ್ದವು. ಆ ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳಿಂದ ಸುಖ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ರಡ್ಡಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ. ಒಡ್ಡ ದಡ್ಡನಾದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ವಡ್ಡ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. (ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. : ೧೯೯೯ : ೧೪೬)

ಐತಿಹ್ಯ –೫ : ಒಡ್ಡರಿಗೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಯನ್ನು ತೋಡಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವಡ್ಡರು ಬಾವಿ ತೋಡಿದರು. ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ವೇತನ ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಶಿವನು ಹಣದ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೂದಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಶಿವನು ಕೊಟ್ಟ ಬೂದಿಯು ಹಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಹಣವನ್ನು ಎಣಿಕೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಫಲ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಇನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಶಿವನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಕಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕೋಪಗೊಂಡ ಶಿವನು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನು. ನೀವು ದುಡಿದು ಗಳಿಸಿದ ಹಣ ನಿಮಗೆ ಸಾಲದೇ ಹೋಗಲಿ" ಎಂದನು. ಬದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿ ವಡ್ಡರ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಶಿವನು ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯ ಕೊಟ್ಟನು. ಒಡ್ಡರ ನಾಯಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಗಿದನು. ಆದರೆ ಹುಗಿದ ಆ ಹಣ ಒಡ್ಡರಿಗೆ ದೊರೆಯದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಡತನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದೆ.

ಐತಿಹ್ಯ–೬ : ವಡ್ಡರ ದೇವನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು ವಡ್ಡರನ್ನು ಕೆರೆ ತೆಗೆಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ್ದರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಕೆರೆಯ ಹತ್ತಿರ ಅವರು ಅನೇಕ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗುಡಿಸಲುಗಳ ಮುಂದೆ ಕೆಲವರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಡ್ಡರು ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಸಲಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಲು ಮಾನವ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ವಡ್ಡರ ಕುಟುಂಬದವರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. "ನಿಮ್ಮ ಗುರು ಯಾರು ?" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಡ್ಡರು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕೇಳಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸುಡು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ದಣಿದಿದ್ದ ವಡ್ಡರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಾರಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶಿವ–ಪಾರ್ವತಿಯರು ನಿಜ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದ ವಡ್ಡರಿಗೆ ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದರೆ ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ದಿನಾಲೂ ತಿರುಗಾಡಿರಿ ಹಾಗೂ ಬಂದಂತಹ ಹಣವು ಕೂಡಾ ಖರ್ಚಾಗಿ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಶಪಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಪವಾರ ಸತೀಶ : ೨೦೦೮ : ೨೦)

ಈ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಅವರ ಭಕ್ತರನ್ನು ಶಾಪಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸಲು ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಬಳಿ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಶಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ವಡ್ಡರು ತಿರುಗಾಡುವ ಶಾಪ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಮುಕ್ತರಾಗಿಸಲಿಲ್ಲ.

೨.೪ ದಂತಕಥೆಗಳು :

ಭೋವಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ದಂತ ಕಥೆಗಳು ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಪುಣ್ಯ ಕಥೆಗಳಂತೆ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ದಂತ ಕಥೆಗಳ ನಾಯಕರು ವೀರರಂತೆ ಅಧ್ಭುತಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨.೪.೧ ಒಡ್ಡರ ಗುರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು :

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳು ಜೀವಿಸಿವೆ ಹಾಗೂ ಅಂತಹ ಜನಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗುರು ಎಂದರೆ ಹಿರಿಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ. ನೀತಿ ತಪ್ಪಿದಾಗ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳುವವರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವಿಗೆ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಗುರು ಬ್ರಹ್ಮ ಗುರು ವಿಷ್ಣು ಗುರುದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರ

ಗುರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಮೈಶ್ರೀ ಗುರುವೇ ನಮಃ

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪರಂಪರೆ ಜನಾಂಗದಿಂದ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರಂತರವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶ್ರೀ ಗುರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ವಿವರಗಳನ್ನು ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಸಮುದಾಯದ ಬಗೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಶ್ರೀ ಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮಚರಿತೆ, ಚಾಮರಸ ಕವಿಯ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ ಮತ್ತು ಭೀಮ ಕವಿಯ ಬಸವ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನು ಒಡ್ಡರ ಗುರು ಎಂದೇ ಸಂಭೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಮುದಾಯದವರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನು ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನೇವರಿ ೧೪ ರಂದು ಅವರ ಜಯಂತ್ಯೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨.೪.೨ ಜಸ್ಮಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀ :

ಗುಜರಾತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಾಜಾ ಜಯಸಿಂಹನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ವಡ್ಡರು ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಜಯಸಿಂಹನು ಪ್ರತಿದಿನ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಸ್ಮಾ ಎಂಬ ಯುವತಿಯು ರಾಜನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸೋತು ಜಸ್ಮಾಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವುದಾಗಿ ವಡ್ಡರ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖಂಡರು ಸಮ್ಮತಿ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ರಾಜನು ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಜಸ್ಮಾಳನ್ನು ಅಪಹರಣ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಜಸ್ಮಾಳು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಶೇಖರಣೆಯಾಗಬಾರದು, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವತಿ ಸ್ತ್ರೀ ಜನಿಸಬಾರದೆಂದು ಶಪಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಶಾಪದಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟ ರಾಜನು ಅವಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ನಂತರ ಕೆರೆ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿತು ಎಂಬ

ಕಥೆ ಇದೆ ಜಸ್ಮಾಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರ ನಗರದಲ್ಲಿ ೧೯೯೯ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಭೋವಿ ಸಂಘದವರು ಜಸ್ಮಾ ಭವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಪವಾರ ಸತೀಶ : ೨೦೦೮ : ೨೬)

೨.೪.೩ ಕಿತ್ತೂರ ನಾಡಿನ ವೀರ ವಡ್ಡರ ಯಲ್ಲಪ್ಪ :

ಕಿತ್ತೂರು ನಾಡಿನ ವೀರ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ದ ಘರ್ಜಿಸಿದ ವೀರರಾಣಿ ಕಿತ್ತೂರು ಚೆನ್ನಮ್ಮಳ ಬಲಗೈ ಭಂಟರ ಪಡೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವನಾಗಿದ್ದ. ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಇವನ ಸಾಹಸ ಧೈರ್ಯ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸೈನ್ಯದ ಇರುವಿಕೆಯ ಅಂತವರನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಕಿವಿ ಹಚ್ಚಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಕಿತ್ತೂರ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮಳ ನಮ್ರ ಸೇವಕ ತಾಯಿ ನೆಲಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ವೀರ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕುತಂತ್ರದ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಸಿಂಹದ ಮರಿ ಒಡ್ಡರ ಯಲ್ಲಪ್ಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ದೇಶ ಸೇವೆಗೆ ಹಿಂದುಳಿದವರಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

೨.೪.೪ ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ :

ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ : (ಓಡ್ಡೆರಾಜು) ಆಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೃಷ್ಣ ಗುಂಟೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡೆ ರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಥಮ ರಾಜನಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಓಡ್ಡೆ ರಾಜನಿಗೆ ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ ಎಂಬ ರಾಣಿ ಇದ್ದಳು. ರಾಜನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಸುಂದರವಾದ ಬಾಲನಾಗಮ್ಮನನ್ನು ಮಾಂತ್ರಿಕ ಫಕ್ಕೀರನೊಬ್ಬನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನು ರಾಣಿ ಬಾಲನಾಗಮ್ಮಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಫಕೀರನ ಗುಹೆ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಫಕೀರನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಕಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ರಾಮುಡಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು (ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ) ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ಬಂದ ರೀತಿ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಆಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಮೆಹಬೂಬ ನಗರ ಸಮೀಪದ ಪಣಿಗರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟೆ ಇದ್ದು ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ಬಾಲನಾಗಮ್ಮನ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಮರುಳ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥವಾದ 'ಹೂ ತಂದವರು' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಿ ಜಕ್ಕಣಾಚಾರಿ ಒಡ್ಡರವರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಇರುವತನಕ ಉಳಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿತ ಇರುವವರೆಗೆ ಯಾವ ಒಡ್ಡನೂ ಅರಸನ ಆಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಜಕ್ಕಣಾಚಾರಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಅವರ ಈ ಮಾತು ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಬಹುಪಾಲು ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಅರಮನೆಗಳು, ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು, ಕೆರೆ ಕಾಲುವೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ.

ಪುರಾತನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿಸಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿವಂತರಾದ ವಡ್ಡರು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಡ್ಡನ ಫಣಿಸುತ್ತಿಗೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಗುಡ್ಡ ನಡುಗಿತು ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಕಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದು, ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸೈಜುಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. (ತೋಲಿಕಲ್ಲು, ಮೂಲೆಗಲ್ಲು, ದಿಂಡಗಲ್ಲು, ಹಾಸಿಗೆ ಗಲ್ಲು) ಕಲ್ಲನ್ನು ಒಡೆದು ಸಣ್ಣ ಸೈಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಈ ರೀತಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಕಡಿಗಳನ್ನು ಬಂಡಿಗೆ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು ತಳಪಾಯ ಆಗೆಯುವದು, ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು , ಕೆರೆ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಭಾವಿ ತೋಡುವುದು, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬದುಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪರಿಕರಗಳಾದ ಜಾಲಿ ಗಿಡದ ಹಾಗೂ ಬೇವಿನ ಗಿಡದ ಏಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ತುಂಡು ಮಾಡಿ ದೆಬಾಳಿ ಗಿಡದ ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಕಟ್ಟಲು ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊನ್ನಂಬರಿ ತಪ್ಪಲು, ಟೆಂಗಿನ ಗಿಡದ ಗರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬೇವಿನ ತಪ್ಪಲುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ

ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಮುದಾಯವು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಸರಿಸಿದೆ.

೨.೫ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು

ವಿಶ್ವದ ಮೂಲಿಗರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಇತ್ತೀಚಿನ ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨೦ ರಷ್ಟು ಅಲೆಮಾರಿ ಜನರಿರುವರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೫ ಕೋಟಿ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಆದಿವಾಸಿ / ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಲೆಮಾರಿಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲೆಮಾರಿಗಳೆಂದರೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯೊಂದಿಗೆ ನಾಗರಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು ಅನಾಗರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಇತರೇ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತವೆ.ಇಂತಹ

ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಸೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿದ್ದು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾಷೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಜೀವನ ಶೈಲಿ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಪೂಜಾ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಭಾರತವು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದಿವಾಸಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೬, ೭೭,೫೮,೩೮೦ ಇದೆ. ೨೦೧೧ ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೧೩ ಕೋಟಿ ದಾಟಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗೊಂಡರು, ಸಂತಾಲರು, ಭಿಲ್ಲರು, ಕೊಂಡರು, ಓರಾಯನ್ನರು, ಮುಂಡರು ಹಾಗೂ ಕಚಡಿಗಳು ಎಂಬ ೭ ಪ್ರಧಾನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೧೯೫೧ ರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಚ್ಛೇದ ೩೪೨ (೧ ಹಾಗೂ ೨) ರ ಪ್ರಕಾರ ಸೇರಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೬೩೬ ಇದ್ದು ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಾಸಿಸುವ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಆಧಾರದಿಂದ ಆದಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ೩ ಪ್ರಮುಖ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. **ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ಈಶ್ಯಾನ ವಲಯದ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು** – ಈ ವಲಯವು ಉತ್ತರ ಕಾಶ್ಮೀರ, ಉತ್ತರ ಪಂಜಾಬ, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಆಸ್ಸಾಂ , ಸಿಕ್ಕಿಂ , ಅರುಣಾಚಲಪ್ರದೇಶ, ತ್ರಿಪುರಾ, ಮೇಘಾಲಯ, ಮಣಿಪುರ ಹಾಗೂ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳೆಂದರೆ ಲಿಂಬೂ, ಚಾಂಗ್, ಚಕ್ಕಮಾ, ಗಾರೊ, ಖಾಸಿ, ಕಚಾರಿ, ನಾಗಾ, ಅಕಾ, ಲೆಪ್ಚಾ, ಗುರಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

೨. **ಮಧ್ಯವಲಯದ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು** ಈ ವಲಯವು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಬಿಹಾರ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಓರಿಸ್ಸಾ , ಛತ್ತಿಸಗಡ, ಜಾರಖಂಡ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಎಂದರೆ ಸಂತಾಲ, ಗೊಂಡ, ಮುಂಡ, ಭಿಲ್, ಬೈಗಾ, ಕೋಲ್, ಭೂಮಜ, ಖಾರಿಯಾ, ಜುವಾಂಗ, ಗಡಬು ಭೋಯಿಯಾ ಮುಂತಾದವುಗಳು.

೩. **ದಕ್ಷಿಣ ವಲಯದ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು** : ಈ ವಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕ, ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ತೋಡ, ಕಾಡು ಕುರುಬ, ಬೆಟ್ಟ ಕುರುಬ, ಕುರಾಲಿ, ಸೋಲಿಗ, ಕೋಯಾ, ತಿರುವ, ಬಡಿಗ, ಇರುಳ, ಚೆಂಚು, ಕಡಾರ್, ಕೋಳಿ, ಹಸಲ ಸಿದ್ದಿ ಮೊದಲಾದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೨.೬ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು

೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೦೧ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ೫೦ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು (ಬುಡಕಟ್ಟು) ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯ ವಿಮುಕ್ತ, ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾತಿಯ ವಿಭಿನ್ನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡ್ಗ ಜಂಗಮ, ಚನ್ನದಾಸ, ದಕ್ಕಲಿಗ, ಗೋಸಂಗಿ, ಹಂಡಿ ಜೋಗಿ, ಕೊರಮ, ಶಿಳೆಕ್ಯಾತ, ಸಿಂಧೋಳು, ಸುಡುಗಾಡ ಸಿದ್ದ, ಗಂಟಿಚೋರ, ಭೋವಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಢೋಂಗರಿ ಗರಾಸಿಯಾ, ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿ, ರಾಜಗೊಂಡ, ಪಾರ್ಧಿ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲಪತ್ತಾರ, ದೊಂಬಿದಾಸ, ಘಸಾಡಿ, ಗೋಂದಳಿ, ಹೆಳವ, ಕಂಜರಭಾಟ್, ಸಿಕ್ಲಿಗರ್, ಅಲೆಮಾರಿ ಕುರುಬ, ಕಾಡುಗೊಲ್ಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಮೇಲಿನ ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜಮಹಾರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ಕೆಲಸ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದದ್ದು. ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕೆರೆ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು. ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರವೂ ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಫೋಟಿಸಿ ಎಬ್ಬಿಸುವುದು, ಸಾಗಿಸುವುದು, ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಳಪಾಯ ತೆಗೆಯುವುದು. ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ರಸ್ತೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು ದಿನನಿತ್ಯದ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಒಳಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಹಿಂಡಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು, ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹಿಟಾಚಿ, ಕ್ರಶರ್, ಮಿಕ್ಸರ್ ಹಾಗೂ ಗ್ರ್ಯಾಂಡರಗಳ ಅವಿಷ್ಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಇವರ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಗೆ ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಭೋವಿಗಳು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಸರ್ವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಳವಣಗೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨೫ ರಿಂದ ೩೦ ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಶೇಕಡಾ ೭೦ ರಷ್ಟು

ಭೋವಿಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತೀರಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡು ಬರದೇ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕಷ್ಟಪಡುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಜನಪದ ತಜ್ಞರು ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಪಾದ್ರಿ ವೇರಿಯರ್ ಎಲ್ವಿನ್ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಚರಣೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಸರ್ ಹರ್ಬಟ್ ರಿಸ್ಲೆ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಜಾತಿ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಸ್ಥಳ, ಆಚರಣೆ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬೃಹತ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚರಣೆ, ಕ್ರೀಡೆ, ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮೂಲ, ಆಚರಣೆ, ಕುಟುಂಬ, ವಿವಾಹ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದವು. ಆದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦೦ ರಲ್ಲಿ ಎಡ್ಗರ ಥರ್ಸ್ಟನ್ ಹಾಗೂ ಕೆ. ರಂಗಾಚಾರಿಯವರ (The Caste and Tribes of South India) ಗ್ರಂಥವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಹಲವು ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸ್ಥೂಲವಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ತದನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ ಹಾಗೂ ಎಚ್.ಜಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಅವರಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈರ್ವರು ಮೈಸೂರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಬೇಟಿ ಮಾಡಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ೪ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥ The Mysore Caste and Tribes ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ಎ.ಡಿ. ಲೂಯಿಸ್‌ರವರು ತಮ್ಮ Tribe of Mysore ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ೨೭ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ(Anthropological Survey of India ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸೋಲಿಗರು, ಇರುಳರು, ಜೇನುಕುರುಬ ಮೊದಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೭೩ ರಲ್ಲಿ ಎಲ್.ಜಿ. ಹಾವನೂರ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಐ.ಬಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ ಕೆಲವು ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು, ಸೋಲಿಗರು, ಮ್ಯಾಸಬೇಡರು, ಕಾಡುಗೊಲ್ಲರು, ಸುಡುಗಾಡ ಸಿದ್ದರು, ಗೊಂಡರು, ಕೊರಗರು ಬುಡಬುಡಕಿಯವರು ಇತ್ಯಾದಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೯೩ ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀ ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಕೊಂಡು ಸುಮಾರು ೩೬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು **'ಬುಡಕಟ್ಟು ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾಲೆ'** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಸೋಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹಾಲಕ್ಕಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಡಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕೆಂಬಟೆ ಹೊಲಿಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ದೊಂಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಗೊಂಡರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಇವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಹಾಗೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯು **ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟು** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಗೌಡಲು, ಗೌಳಿಗರು, ಯರವರು, ಗೊಂಡರು, ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿಯರು, ಸಿದ್ದಿಯರು ಇತ್ಯಾದಿ ೨೦ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅದ್ಯಯನ ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಪುಟ-೧. ೧೯೯೮ ಹಾಗೂ ಸಂಪುಟ -೨ ೨೦೦೧ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಭಾರತ ಸರಕಾರದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೬೩ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು (Nomadic Tribe), ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು, (Semi-Nomdic Tribe) ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು (Other Backward Tribes), ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಲವಾರು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಅದರೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೧೯೯೪ ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಕೊಂಡು ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨೦೦೮ ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಸ್.ಜಿ. ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ಕೆ.ಎಂ. ಮೇತ್ರಿ, ಇತರ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ **ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ೨೧ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕುರಿತು ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

ಉದಾ : ಕೃತಿ	ಲೇಖಕರು
೧) ಬುಡುಗು ಜಂಗಮ	ಬಾಲಗುರುಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರತಾಪ ಬಹುರೂಪಿ
೨) ಹಂಡಿ ಜೋಗಿ	ಚಂದ್ರಪ್ಪ, ಎಂ. ದುಶ್ಯಾಂತ
೩) ಕೊರಮ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಾನಪಡೆ
೪) ಡುಂಗ್ರಿ ಗರಾಸಿಯಾ	ಜಗದೀಶ ಕೆ.ಕೆ.
೫) ರಾಜಗೊಂಡ	ಡಾ.ಕೆ.ಎಂ. ಮೇತ್ರಿ, ಸುದರ್ಶನ ಸೆಡಮಾಕಿ
೬) ಕಂಜರಭಾಟ	ಜೆ.ವಿ. ಭಾಗಡೆ

೭) ಅಲೇಮಾರಿ ಕುರುಬ — ಡಾ. ಯರಪ್ಪ ಡಿ.

೮) ಕಾಡುಗೊಲ್ಲ — ಡಾ. ಎಂ. ಗುರುಲಿಂಗಯ್ಯ, ವಿ. ನಾಗಪ್ಪ

೯) ಸಿಂಧೋಳು — ಡಾ. ಲೋಕರಾಜ ಡಿ., ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವಲೊಳು

೧೦) ಗೊಂದಳಿ — ಶಿವಾನಂದ ಲ. ಪಾಚಂಗಿ

೧೧) ಚನ್ನದಾಸರ — ಡಾ. ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಬಿ. ಹಿಮ್ಮಡಿ

೧೨) ಡಕ್ಕಲಿಗ — ಜಾನಕಲ್ಲ ರಾಜಣ್ಣ ಎಂ.

೧೩) ಗೋಸಂಗಿ — ಅಪ್ಪಾಜಿ ಎಸ್. ಸಿಂಧೆ, ಕೆ. ಜಾವಡೆ ಲೋಕೇಶ

೧೪) ಶಿಳ್ಳೆಕ್ಯಾತ — ಡಾ. ಸಣ್ಣವೀರಣ್ಣ ದೊಡ್ಡಮನಿ,
ಪಿ. ಮಹೇಂದ್ರರಾವ ಸಾಸ್ನಿಕ್

೧೫) ಸುಡುಗಾಡ ಸಿದ್ದ — ಎಂ.ಎಸ್. ಘಂಟಿ

೧೬) ಹಕ್ಕಿಪಿಕ್ಕಿ — ಕುಮುದಾ ಪಿ. ಸುಶೀಲಪ್ಪ

೧೭) ಪಾರ್ಧಿ — ಡಾ. ಲಕ್ಕಿ ಪೃಥ್ವಿರಾಜ, ಎಚ್.ಪಿ. ಶಿಕಾರಿರಾಮು

೧೮) ಬೈಲಪತ್ತಾರ — ವಿಶ್ವನಾಥ ಎಲ್.ಬೈಲಪತ್ತಾರ,
ಜಗನ್ನಾಥ ಎಂ. ಬೈಲಪತ್ತಾರ

೧೯) ದೋಂಬಿದಾಸ — ಕುಪ್ಪೆ ನಾಗರಾಜ

೨೦) ಘಿಸಾಡಿ — ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಎಸ್. ಹಿರೇಮಠ
ಅಂಜಲಿ ಸಾಳೊಂಕಿ

೨೧) ಸಿಕ್ಲಿಗರ — ಡಾ. ಚಲುವಾದಿ ಬಸವರಾಜ
ಶೇಖರಸಿಂಗ್ ಎಸ್.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ ಎಡ್ಗರ ಥರಸ್ಟನ್, ಕೆ.ಎಸ್. ಸಿಂಗ್, ಎಚ್.ವ್ಹಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ, ವಡ್ಡ, ವಡ್ಡರ ಪದದ ವಿವರಣೆ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಸಮುದಾಯವು ರೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ದಂತಕಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುವ, ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಹಾಗೂ ಬಂದ ಕೂಲಿಯ ಹಣವು ಖರ್ಚಾಗುವ, ಮದ್ಯಮಾಂಸಾಹಾರ ಸೇವಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಷ್ಟದ ಬಡತನದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವುದು ಕಥೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಹರಡುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಲೆಮಾರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧. ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. – ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ, ಜೆ.ಬಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಗದಗ, ೧೯೯೯. ಪು. ೧೪೫, ೧೪೬

೨. ಬರಗೂರ ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ – ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮಾಲೆ' ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು. ೧೯೯೩.

3. Bombay State Gazetter,vol. 22 Govt. Press Bombay 1884 P.No. 198

4. Edgar Thurston - Caste & Tribes of south India, Vol. V , Asian Educational Services New Delhi 2001. P.No. 422

೫. ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ – ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೊಡುಗೆಗಳು, ೨೦೦೭. ಪು. ೭,೮

6. Ghurye G. S. - Caste and Race in India, Popular Prakashan Bombay 1969

೭ ಕಾಮತ್ ಸೂರ್ಯನಾಥ – ಗ್ಯಾಝೇಟಿಯರ್– ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಪು. ೧೮೮

೮. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಹೆಚ್.ಜೆ. – ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು. ಸಂಪುಟ ೧, ೧೯೯೮ ಹಾಗೂ ಸಂಪುಟ ೨, ೨೦೦೧.

೯. ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. – ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲ ಕಸಬುಗಳು, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲ ಹಂಪಿ.ಪು. ೨೧

10. Mujumdar D.N. - Races and Cultures of India, Universal Publisher Ltd. 1944 P.No. 101, 102

11. Nanjundayya H.V. & Ananth Krishna Iyer L.K. - The Mysore Caste and Tribe, Mysore University Mysore 1931.

೧೨. ಪವಾರ ಸತೀಶ – ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕೊಲ್ಹಾಪೂರ ೨೦೦೮. ಪು. ೨೦

೧೩. ರಾಮರಾವ ಎಸ್. ಆರ್, – ರಾಘವಾಂಕ ವಿರಚಿತ ಸಿದ್ದರಾಮ ಚರಿತೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು –೧೦ ಪು.೯

೧೪. ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯ ಎಸ್.ಜಿ. ಹಾಗೂ ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. –ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು.

15. Singh K.S.- People of India, Karnatak The sechdule caste East and West Press Pvt. Ltd., New Delhi 2003, P.No. 323.

೧೬. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್. – ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು. ೪೦೭

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ

ಅಧ್ಯಾಯ ೩
ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ

ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನಾಲಹರಿಗಳಿವೆ. ಸಮಾಜದ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎನ್ನುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮಜಲುಗಳು ಸಾಮುದಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವು ಇನ್ನಿತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲಲು ಗುಡಿಸಲು, ಹಂಚಿನ ಮನೆ, ಆಶ್ರಯ ಮನೆ, ಮಡಗಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ.

೩-೧ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿ

ಕುಟುಂಬವು ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ. ಇದುವೇ ಮಗುವಿನ ಪ್ರಥಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಘಟಕವೆಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆಯ ಈಡೇರಿಕೆ, ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ, ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ನೀಡುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಮಾಜದ ಸದಸ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು ಕುಟುಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಕುಟುಂಬದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯವೂ ಕೂಡಾ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿಯು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬ ಮಾನವನ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬವು ಸದಸ್ಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಾದ ಲೈಂಗಿಕತೆ, ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ, ಶಿಶುಗಳ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆ , ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ,

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ಸೂರಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಒಂದೇ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇರುವ ಜನರ ಸಮೂಹವೇ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಎಲ್ಲ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ವೈವಾಹಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾದಾಗ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನ ತೀರ್ಮಾನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

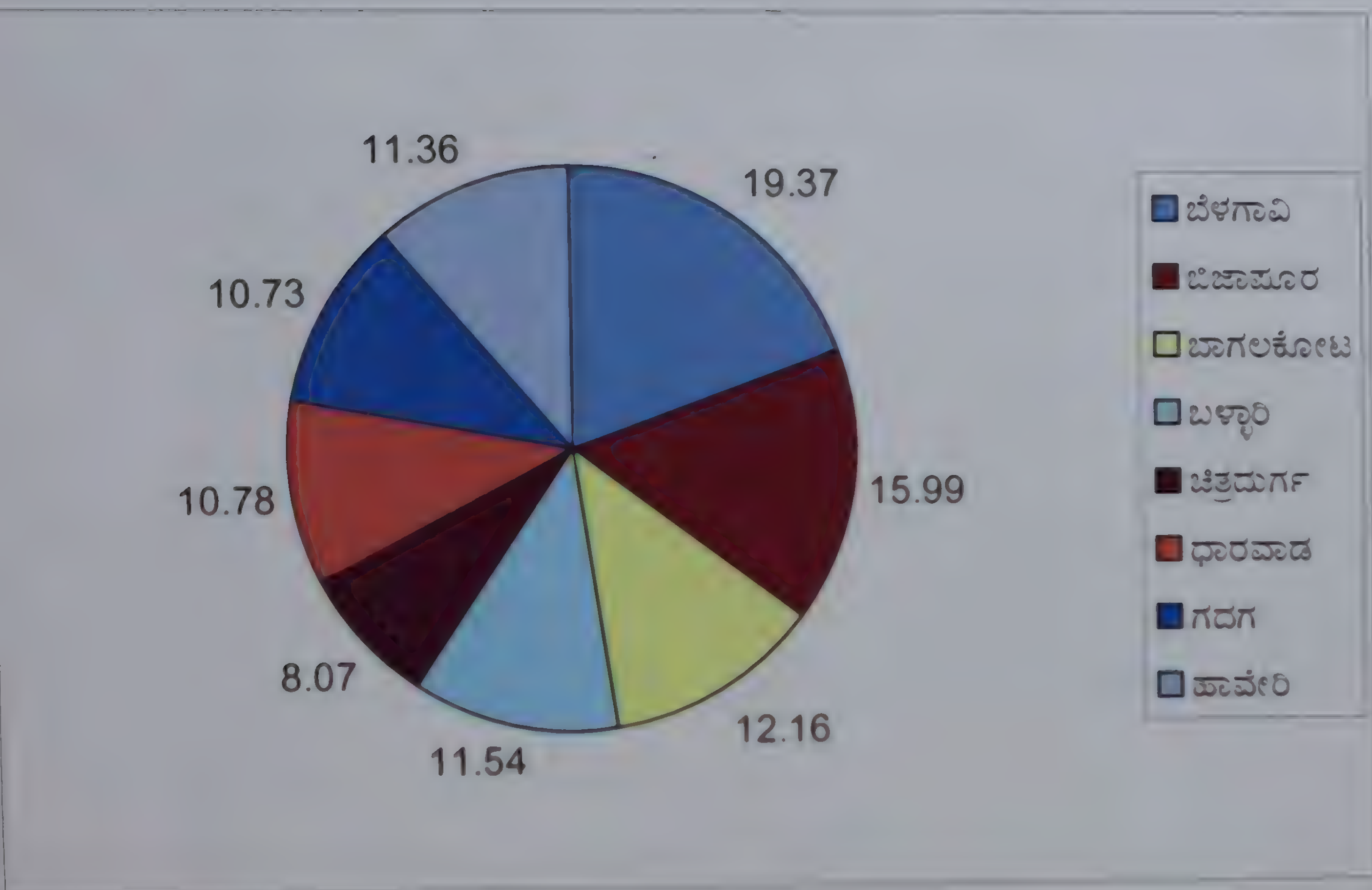
೩.೧.೧ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ೮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ, ಕುಟುಂಬಗಳ ಲಿಂಗವಾರು, ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಲಾದ ವಿವರವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೧.೧ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಂಚಿಕೆ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಕುಟುಂಬಗಳು	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು	ಒಟ್ಟು
೧	ಬೆಳಗಾವಿ	೨೭೦	೭೫೩(೯.೯೯)	೭೦೬(೯.೩೭)	೧೪೫೯(೧೯.೩೭)
೨	ಬಿಜಾಪೂರ	೨೧೯	೬೩೬(೮.೪೪)	೫೬೯(೭.೫೫)	೧೨೦೫(೧೫.೯೯)
೩	ಬಾಗಲಕೋಟ	೧೭೬	೪೯೬(೬.೫೮)	೪೨೦(೫.೫೪)	೯೧೬(೧೨.೧೬)
೪	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧೫೬	೪೫೨(೬.೦೦)	೪೧೮(೫.೫೫)	೮೭೦(೧೧.೫೪)
೫	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೪೬	೩೩೩(೪.೪೯)	೨೭೫(೩.೬೫)	೬೦೮(೮.೦೭)
೬	ಧಾರವಾಡ	೧೬೪	೪೫೦(೫.೯೭)	೩೬೨(೪.೮)	೮೧೨(೧೦.೭೮)
೭	ಗದಗ	೧೫೨	೪೨೬(೫.೬೫)	೩೮೨(೫.೦೭)	೮೦೮(೧೦.೭೩)
೮	ಹಾವೇರಿ	೧೭೬	೪೫೧(೫.೯೯)	೪೦೫(೫.೩೭)	೮೫೬(೧೧.೩೬)
	ಒಟ್ಟು	೧೪೫೯	೩೯೯೭(೫೩.೦೬)	೩೫೩೭(೪೬.೯೪)	೭೫೩೪(೧೦೦.೦೦

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಶೇಕಡಾವಾರು
ಬೆಳಗಾವಿ	19.37
ಬಿಜಾಪೂರ	15.99
ಬಾಗಲಕೋಟ	12.16
ಬಳ್ಳಾರಿ	11.54
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	8.07
ಧಾರವಾಡ	10.78
ಗದಗ	10.73
ಹಾವೇರಿ	11.36

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿ ಶೇಕಡಾ ೫೩.೦೬ (೩೯೯೭) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪೬.೯೪% (೩೫೩೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ನೋಡಿದಾಗ, ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ , ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೨೭೦ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೯.೯೯ (೭೫೩) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೯.೩೯ (೭೦೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೪೬ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೪.೪೨ (೩೩೩) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೩.೬೫ (೨೭೫) ರಷ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೨೧೯ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. ೮.೪೪ (೬೩೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೭.೫೫ (೫೬೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೭೬ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೬.೫೮ (೪೯೬) ಪುರುಷರು, ೫.೫೭ (೪೨೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೫೬ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೬.೦೦ (೪೫೨) ಪುರುಷರು, ೫.೫೫ (೪೧೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೬೪ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೫.೯೭ (೪೫೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೪.೮೦ (೩೬೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೫೨ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೫.೬೫ (೪೨೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೫.೦೭ (೩೮೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ೧೭೬ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೫.೯೯ (೪೫೧) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೫.೩೭ (೪೦೫) ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯು ೧೦ ತಾಲೂಕಿನ ೩೦ ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೬ ತಾಲೂಕುಗಳ ೧೮ ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಸಹ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಇತರೇ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

೩.೧. ೨ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವರೂಪ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಿಭಕ್ತ ಹಾಗೂ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಅಥವಾ ಪಿತೃ ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗೂ ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳೆಂದು ವರ್ಗಿಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೨ ಅಥವಾ ೩ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ವಯೋವೃದ್ಧ ಅಜ್ಜ ಅಮ್ಮ , ಇವರ ಮಕ್ಕಳು ಸೊಸೆಯಂದಿರು ಇವರ ಸಹೋದರರು ಅವರ ಹೆಂಡಂದಿರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು (ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು)

ಇತ್ಯಾದಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೫ ರಿಂದ ೨೦ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ದತಿ ಇದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯಕರಣ ಹಾಗೂ ನಗರೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಜೈವಿಕ ಸಮೂಹವಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯ ಔಪಚಾರಿಕ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಪಿತೃ ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬವೆಂತಲೂ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮನೆಯ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಆಗು ಹೋಗುಗಳನ್ನು, ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುವುದು ಪಿತೃವಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೩.೧.೩. ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ

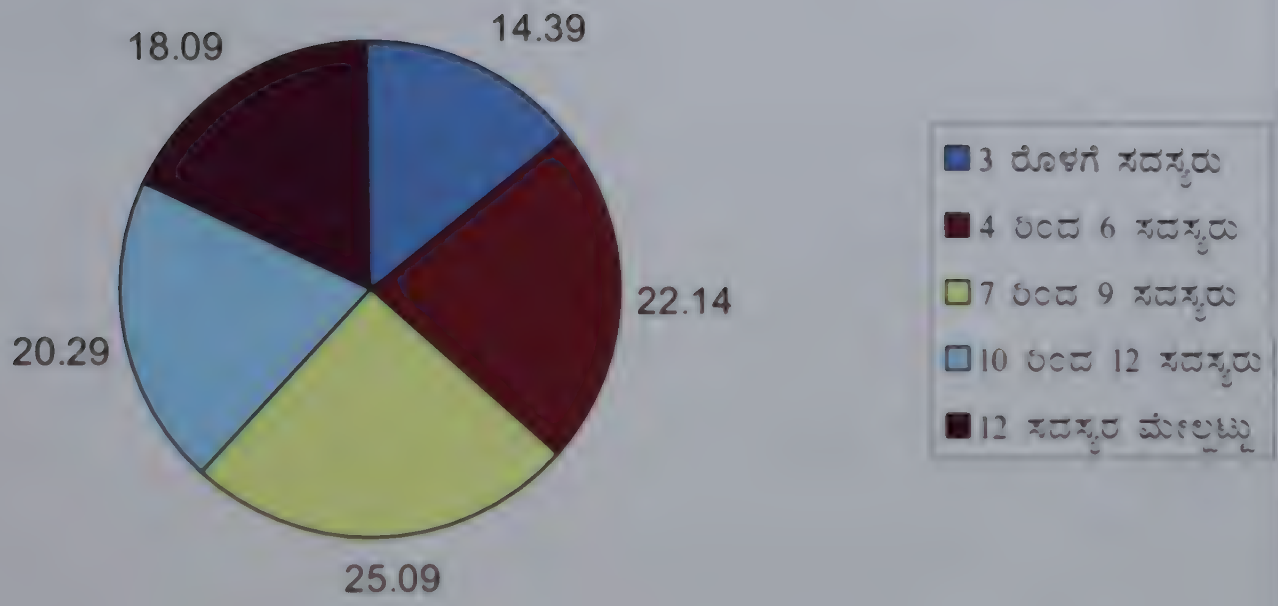
ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕುಟುಂಬದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಾತ್ರವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಐದು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೧.೩ ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಕುಟುಂಬದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಾತ್ರ	ಕುಟುಂಬಗಳಸಂಖ್ಯೆ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	೩ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಸದಸ್ಯರು	೨೧೦	೧೪.೩೯
೨.	೪ ರಿಂದ ೬ ಸದಸ್ಯರು	೩೨೩	೨೨.೧೪
೩.	೭ ರಿಂದ ೯ ಜನ ಸದಸ್ಯರು	೩೬೬	೨೫.೦೯
೪.	೧೦ ರಿಂದ ೧೨ ಜನ ಸದಸ್ಯರು	೨೯೬	೨೦.೨೯
೫.	೧೨ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಸದಸ್ಯರು	೨೬೪	೧೮.೦೯
	ಒಟ್ಟು	೧೪೫೯	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರವು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨೫.೦೯ (೩೬೬) ಹೊಂದಿದ್ದು, ೭ ರಿಂದ ೯ ಗಾತ್ರದ್ದಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಶೇಕಡಾ ೧೪.೩೯ (೨೧೦) ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ೩ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇಕಡಾ ೨೨.೧೪ (೩೨೩), ಕುಟುಂಬದ

ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ

ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ	ಪ್ರತಿಶತ
3 ರೊಳಗೆ ಸದಸ್ಯರು	14.39
4 ರಿಂದ 6 ಸದಸ್ಯರು	22.14
7 ರಿಂದ 9 ಸದಸ್ಯರು	25.09
10 ರಿಂದ 12 ಸದಸ್ಯರು	20.29
12 ಸದಸ್ಯರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು	18.09

ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೪ ರಿಂದ ೬, ಶೇಕಡಾ ೨೦.೨೯ (೨೯೫) ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೦ ರಿಂದ ೧೨ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೧೮.೯ (೨೬೪) ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೨ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಇರುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿ ಶೇಕಡಾ ೬೩.೦೦ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೩೭.೦೦ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೩.೧.೪. ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ

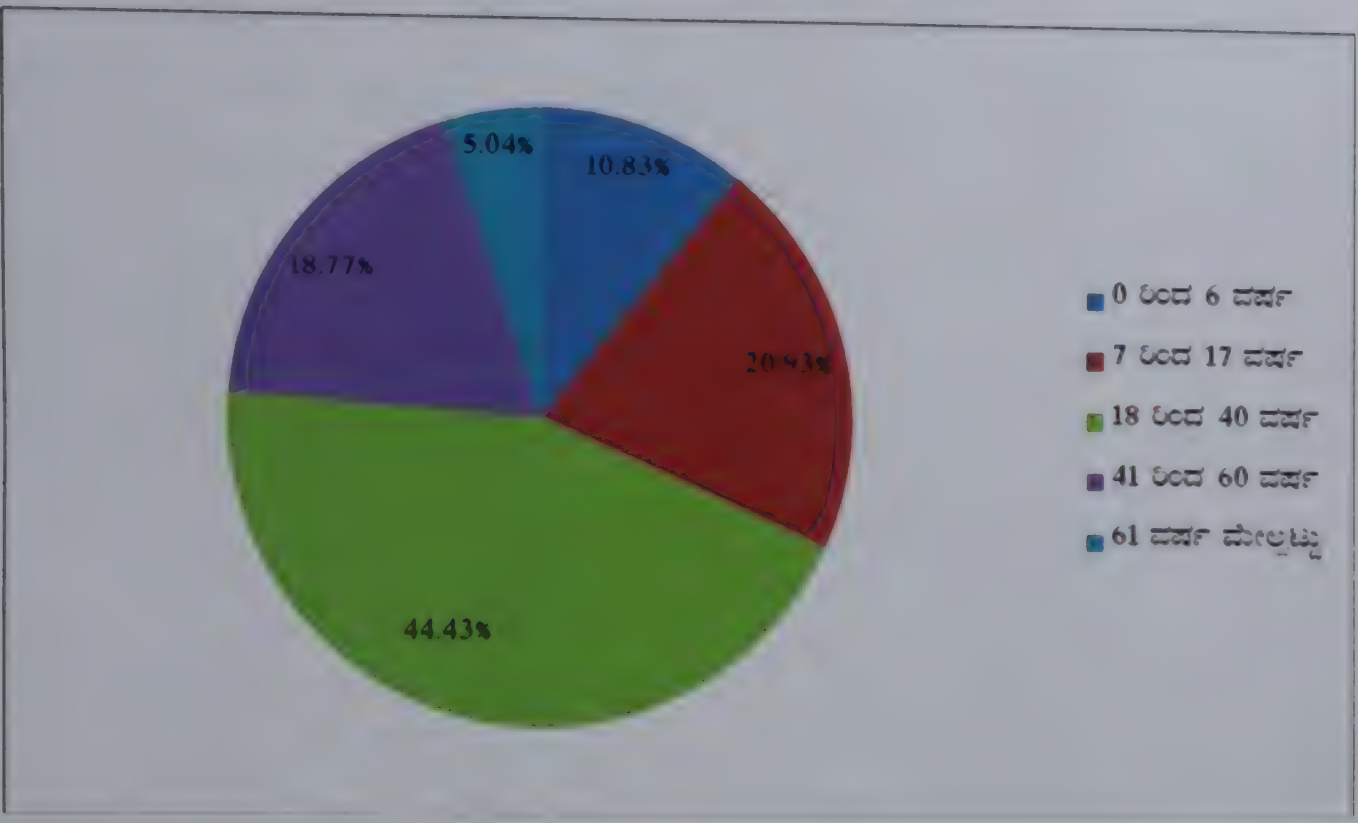
ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ೫ ವಯೋಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ವಯೋಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷ-ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೧.೪ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ.

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ವಯೋಗುಂಪು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	೦ ರಿಂದ ೬	೪೩೫ (೫.೭೭)	೩೮೧(೫.೦೬)	೮೧೬(೧೦.೮೩)
೨.	೭ ರಿಂದ ೧೭	೮೩೪ (೧೧.೦೭)	೭೪೩(೯.೮೬)	೧೫೭೭(೨೦.೯೩)
೩.	೧೮ ರಿಂದ ೪೦	೧೭೬೫ (೨೩.೪೩)	೧೫೮೨ (೨೦.೯೯)	೩೩೪೭(೪೪.೪೩)
೪.	೪೧ ರಿಂದ ೬೦	೭೫೧ (೯.೯೭)	೬೬೩ (೮.೮೦)	೧೪೧೪ (೧೮.೭೭)
೫.	೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು	೨೧೨ (೨.೮೧)	೧೬೮ (೨.೨೩)	೩೮೦ (೫.೦೪)
	ಒಟ್ಟು	೩೯೯೭ (೫೩.೦೬)	೩೫೩೭ (೪೬.೯೪)	೭೫೩೪ (೧೦೦.೦೦)

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೪೪.೪೩ (೩೩೪೭) ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ೧೮ ರಿಂದ ೪೦ ರವರೆಗಿನ ವಯೋಗುಂಪನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಶೇಕಡಾ ೨೩.೪೩ (೧೭೬೫) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨೦.೯೯ (೧೫೮೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಶೇಕಡಾ ೫.೦೪ (೩೮೦) ಕಡಿಮೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿ ೬೧ ವಯಸ್ಸಿನ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗುಂಪಾಗಿದೆ. ಶೇಕಡಾ ೨.೮೧ (೨೧೨) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೨.೨೩ (೧೬೮) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ತದನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇಕಡಾ ೨೦.೯೩ (೧೫೭೭) ೭ ವಷದಿಂದ ೧೭ ವಷಗಳವರೆಗಿನ ವಯೋಗುಂಪನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೦೭(೮೩೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೯.೮೬ (೭೪೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೧೮.೭೭ (೧೪೧೪) ೪೧ ರಿಂದ

ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ

ವಯೋ ಗುಂಪು	ಪ್ರತಿಶತ
0 ರಿಂದ 6 ವರ್ಷ	10.83
7 ರಿಂದ 17 ವರ್ಷ	20.93
18 ರಿಂದ 40 ವರ್ಷ	44.43
41 ರಿಂದ 60 ವರ್ಷ	18.77
61 ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು	5.04

೬೦ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ವಯೋಗುಂಪು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೯.೯೭ (೭೫೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೮.೮೦ (೬೬೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಶೇಕಡಾ ೧೦.೮೩ (೮೧೬) ೦ ದಿಂದ ೬ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ವಯೋಗುಂಪು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೫.೭೭ (೪೩೫) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೬ (೩೮೧) ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೩.೨ ಒಳಪಂಗಡಗಳು

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದೇ ಎಂದು ಕಂಡರೂ ಅವರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು, ಬಂಡಿವಡ್ಡರು, ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರು, ಉಪ್ಪಾರ ವಡ್ಡರು, ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಒರಳು ಕಲ್ಲು ಒಡ್ಡರು, ತುಡುಗು ವಡ್ಡರು, (ಗಂಟಿಚೋರರು) ಇತ್ಯಾದಿ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು :

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ, ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುವವ, ಕಲ್ಲು ಕಟೆಯುವವ ಹಾಗೂ ಶಿಲ್ಪಿ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೋಟ, ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ರಾಮಮತ್ತವೋಕ , ತಮಿಳನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೊಟಸ, ಓರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪಾತುರಾಯ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಕಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಠಿಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಐವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪಂಚಾಳರೆಂದು ಕರೆದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶ್ರೀ ರುದ್ರಭಾರತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಳರನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿ, ಬಡಿಗ, ಕುಂಬಾರ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ, ಕಂಚುಕಾರ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲುಕುಟಗರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹದಾಕಾರದ ಬಂಡೆಗಲ್ಲನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕೆತ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವವನೇ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ಅಥವಾ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಲ್ಲು ಕುಟುಗನ ಕಲೆ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಕಾರ್ಯವು ನಾಡಿನಾದ್ಯಾಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ನಾರಾಯಣ, ರಾಮ, ವಾಲಿ, ಇಂದ್ರ , ಅರ್ಜುನ ಮೊದಲಾದ ನರಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಪು, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣ, ಮಹಿಷಾಸುರ ಮುಂತಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕುಸುರಿ ಕಲೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಭೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರೂಪ ಅಥವಾ ಆಕಾರ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ಕೆತ್ತುವ ಕಲೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಡುಗಲ್ಲು ಅಥವಾ ಬಂಡೆಗಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿದು ಅದಕ್ಕೆ ನಯವಾದ ಸುಂದರವಾದ ರೂಪ ಕೊಡುವ ರೂಪಕಾರ ಕಲ್ಲು ಕುಟಗ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ಈಶ್ವರಲಿಂಗ, ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನದ

ಗೋಪುರಗಳು, ಮಂಟಪದ ಕಮಾನಗಳು, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಕಂಬಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ರಥಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ಹಾಗೂ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

೨. ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು :

ಕೇವಲ ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮನೆ ಕಟ್ಟುವಾಗ ಮನೆಯ ತಳಪಾಯ ಅಗೆಯುವುದು, ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದು, ಭಾವಿ ತೋಡುವುದು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟವುದು, ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವದು, ಒಡ್ಡುಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದು, ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಇವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರೆಂಬ ಪಂಗಡವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಇವರು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಸದೃಢವಾಗಿದ್ದು ತುಂಬಾ ಬಲಶಾಲಿ ಶಕ್ತಿವಂತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ ಹಾಗೂ ಒಳಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಾಳಿ, ಮಳೆ ಬಿಸಿಲುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ. ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಠಿಣವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕಡುಬಡತನದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುವದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು , ಮೈ ಬೆವರನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಬಿಸಿಲು, ಗಾಳಿ, ಮಳೆ, ಚಳಿಗೆ ಭಯಪಡದೆ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಯ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾದ ಒರಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಭೂಮಿ ಪುತ್ರರೆಂತಲೂ ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವದರಿಂದ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಳಸುವ ಉಪಕರಣಗಳೆಂದರೆ ಹಾರೆ, ಗುದ್ದಲಿ, ಪಿಕಾಸಿ, ಸಲಿಕೆ, ಪುಟ್ಟಿ, ಮಟ್ಟಲಿಗೆ (ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧನ), ಗುಂಡು ದಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು ಗುಂಪು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಾಸಿಸುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಓರ್ವ ನಾಯಕನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಸಿಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸಮೇತವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಒಗ್ಗೂಡಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. ಬಂಡಿ ವಡ್ಡರು :

ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುವ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಇವರನ್ನು ಬಂಡಿವಡ್ಡರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಸೈಜಿನ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ಕಲ್ಲಿನ ತೊಲೆಗಳನ್ನು, ಬೃಹದಾಕಾರದ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಾಸಿಗೆ

ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಬಂಡಿಗೆ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟುವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ, ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಗಾಡಿ ಅಥವಾ ಭಂಡಿ , ಹಾರೆ ಸುತ್ತಿಗೆ, ಗನ್ನು ಇತ್ಯಾದಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಂಡಿವಡ್ಡರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಂಡಿವಡ್ಡರು ಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರಂತೆ ದಷ್ಟಪುಷ್ಟವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಯುಧಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು ತೆಗೆದ (ತಳಪಾಯ ಅಗೆಯುವುದು) ಮಣ್ಣನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಗಾಡಿ-ಬಂಡಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ **ಒಡ್ಡರ ಬಂಡಿ** ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೪. ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರು :

ವಡ್ಡರು ಕಲ್ಲು ಒಡೆದು ಮಣ್ಣು ಅಗೆದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಕೆಲಸಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಕೂಲಿ ಸಿಗದಿದ್ದಾಗ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ತಯಾರಾದರು. ಇಂತಹ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುವ ವಡ್ಡರಿಗೆ ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಇಂದು ಸಹ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗದಗ, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜನ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫. ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರು :

ಇವರು ವ್ಯಾಪಾರದ ಮನೋಭಾವನೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಮುದ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಉಪ್ಪನ್ನು ಎತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತ ಉಪ್ಪು ಮಾರಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಉಪ್ಪಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೬. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ಒಡ್ಡರು :

ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಪಂಗಡವಾಗಿ ಈ ವಡ್ಡರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ತನ್ನ ಉಳಿ ಚಾಣಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿವಿಧ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಆಕಾರ ಕೊಡುವ ರೂಪ ನೀಡುವ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಚತುರನಾಗಿರುವನು, ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೈಜಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತುಂಡು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮವಾದ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇವರಿಗೆ ಬೀಸುಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ಸವಕಳಿ ಬಂದಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೊಳಿ ಹೊಯ್ಯುವದು ಇವರ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ.

೭. ಒರಳು ವಡ್ಡರು :

ಉತ್ತಮವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಒರಳು ತಯಾರಿಸುವವರಿಗೆ ಒರಳು ಕಲ್ಲೊಡ್ಡರೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ವಿವಿಧ ಸೈಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒರಳುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದೇ ಇವರ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಕಾಡುಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಂದು ಫಣಿ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಒಡೆದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸೈಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಕಲ್ಲು , ಹಿಂಡಿಕಲ್ಲು, ಹಾಗೂ ರುಬ್ಬು ಗುಂಡು ತಯಾರಿಸಿ ಚಾಣಾ ಉಳಿ, ಸುತ್ತಿಗೆ ಬಳಸಿ ಗಡಾಯಿ ಮಾಡಿ (ಹೊಳೆ ಹಾಕುವುದು) ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೮. ತುಡುಗು ವಡ್ಡರು (ಗಂಟಿ ಚೋರರು) :

ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದ ವಡ್ಡರು ಕಲ್ಲಿನ ಖಣಿಗಳಲ್ಲಿ, ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಈಡೇರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರು. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ತುಡುಗು / ಕಳ್ಳ ವಡ್ಡರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡ-ಕಣಿವೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುವವರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಡು, ಕುರಿ, ಆಕಳು, ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆ, ಧಾನ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಕಳ್ಳತನ , ಮೋಸ ವಂಚನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಇವರನ್ನು ತುಡುಗು ವಡ್ಡರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೊರ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯ ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತುಡುಗು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಗಂಟಿ ಚೋರರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಬುಡ್ಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಗಲಕೋಟ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಸೆಟ್ಲಮೆಂಟಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಪಂಗಡದ ಉಪ ಪಂಗಡವಾಗಿ ತುಡುಗು ವಡ್ಡರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇವರು ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುವ, ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟುವ ಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಾರರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಹಿಂಡಿ ಕಲ್ಲು, ಹೊಳೆ ಹೊಯ್ಯುವ ನೆಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಶ್ರೀಮಂತ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನ ಹಾಕಿ ತುಡುಗು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ಗಿಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೊಲದ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

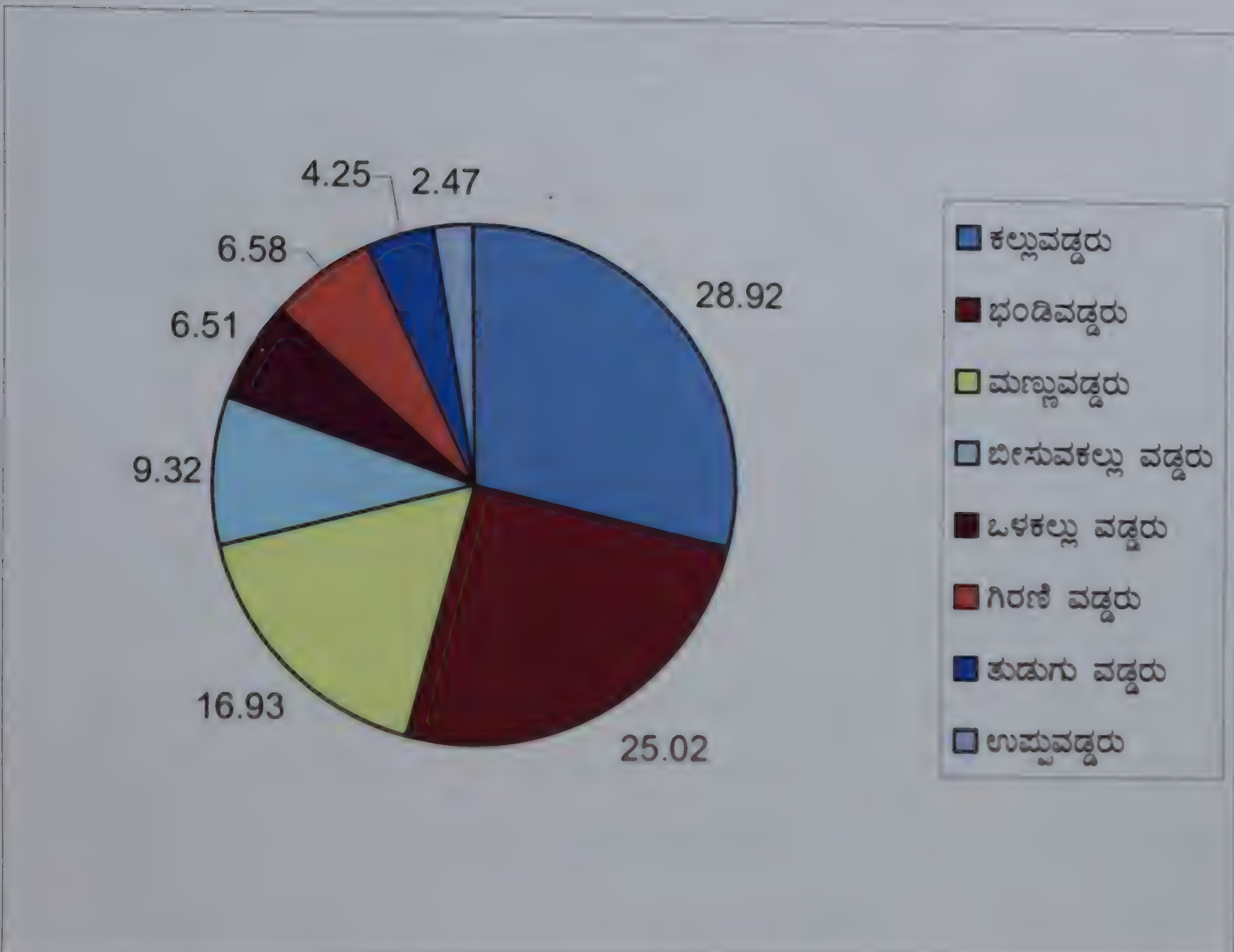
೩.೨.೧. ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ೮ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಹಾಗೂ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಕುರಿತು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩. ೨.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು	ಬಂಡಿವಡ್ಡರು	ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರು	ಬೀಸುಕಲ್ಲವಡ್ಡರು	ಒಳಕಲ್ಲವಡ್ಡರು	ಗಿರಣಿವಡ್ಡರು	ತುಡುಗುವಡ್ಡರು	ಉಪ್ಪುವಡ್ಡರು	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೭೪(೫.೦೭)	೭೨(೪.೯೩)	೪೬(೩.೧೫)	೨೩(೧.೫೮)	೧೫(೧.೦೩)	೨೦(೧.೩೭)	೧೦(೦.೬೯)	೧೦(೦.೬೯)	೨೭೦(೧೮.೫೧)
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೬೦(೪.೧೧)	೫೬(೩.೮೪)	೩೮(೨.೬೦)	೧೫(೧.೦೩)	೬(೦.೪೧)	೨೪(೧.೬೪)	೬(೦.೪೧)	೧೪(೦.೯೬)	೨೧೯.(೧೫.೦೧)
೩	ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೪೬(೩.೧೫)	೩೪(೨.೩೩)	೨೮(೧-೯೨)	೧೬(೧.೧೦)	೬(೦.೪೧)	೨೧(೧.೪೩)	೧೬(೧.೧೦)	೯(೦.೬೨)	೧೭೬(೧೨.೦೬)
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೬೪(೪೩.೯೦)	೪೩(೨.೯೫)	೨೧(೧.೪೪)	೧೬(೧-೧೦)	೧೨(೦.೮೨)	೦೦(೦.೦೦)	೦೦(೦.೦೦)	೦.(೦.೦೦)	೧೫೬.(೧೦.೬೯)
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೬೨(೪.೨೫)	೩೬(೨.೪೭)	೧೬(೧.೧೦)	೧೪(೦.೯೬)	೧೨(೦.೮೨)	೬(೦.೪೧೧)	೦(೦.೦೦)	೦(೦.೦೦)	೧೪೬(೧೦.೦೦)
೬.	ಧಾರವಾಡ	೪೦(೨.೭೪)	೪೨(೨.೮೮)	೨೯(೧.೯೯)	೨೦(೧.೩೭)	೧೪(೦.೯೬)	೮(೦.೫೫)	೮(೦.೫೫)	೩(೦.೨೧)	೧೬೪(೧೧-೨೪)
೭	ಗದಗ	೩೧(೨.೧೨)	೩೪(೨.೩೩)	೩೦(೨.೦೬)	೨೦(೧.೩೭)	೧೮(೧.೨೩)	೮(೦.೫೫)	೧೧(೦.೭೫)	೦(೦.೦೦)	೧೫೨(೧೦-೪೩)
೮.	ಹಾವೇರಿ	೪೫(೩.೦೮)	೪೮(೩.೨೯)	೩೯(೨.೬೭)	೧೨(೦.೮೨)	೧೨(೦.೮೨)	೯(೦.೬೨)	೧೧(೦.೭೫)	೦.(೦.೦೦)	೧೭೬(೧೨.೦೬)
	ಒಟ್ಟು	೪೨೨ (೨೮.೯೨)	೩೬೫(೨೫.೦೨)	೨೪೭(೧೬.೯೩)	೧೩೬(೯.೩೨)	೯೫(೬.೫೧)	೯೬(೬.೫೮)	೬೨(೪.೨೫)	೩೬(೨.೪೭)	೧೪೫೯(೧೦೦.೦೦)

ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು	28.92
ಭಂಡಿವಡ್ಡರು	25.02
ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರು	16.93
ಬೀಸುವಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು	9.32
ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು	6.51
ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರು	6.58
ತುಡುಗು ವಡ್ಡರು	4.25
ಉಪ್ಪುವಡ್ಡರು	2.47

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೭ (೭೪) ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ೨.೧೨ (೩೧) ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು ಇದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪. ೩೯ (೬೪), ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪.೨೫ (೬೨), ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೪.೧೧ (೬೦), ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೩.೧೮ (೪೬), ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೩.೦೮ (೪೫) ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೭೪ (೪೦) ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಒಳಪಂಗಡದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೪.೯೩ (೭೨) ಬಂಡಿ ವಡ್ಡರು, ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೩೩ (೩೪) ಬಂಡಿವಡ್ಡರು ಇದ್ದಾರೆ ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೮೪ (೫೬), ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೨೯ (೪೮) ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೯೫ (೪೩), ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ೨.೮೮ (೪೨) ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೭ (೩೬) ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡದವರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೩.೧೫ ೯೪೬) ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೦(೧೬) ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡವಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೬೭ (೩೯), ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೬೦ (೩೬), ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೦೬ (೩೦), ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೯೯ (೨೯) ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೯೨) ೨೮) ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೪೪ (೨೧) ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡದವರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೨೩) ಬೀಸು ಕಲ್ಲವಡ್ಡರ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೨ (೧೨) ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡವಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೭ (೨೦), ಭಾಗಲಕೋಟ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೦ (೧೬) ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩ (೧೫) ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೧೪) ರಷ್ಟು ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡಗಳಿವೆ.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೧೮) ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರಿದ್ದು ಬಿಜಾಪೂರ ಹಾಗೂ ಬಾಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ೦.೪೧ (೬) ರಷ್ಟು ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಪಂಗಡಗಳಿವೆ ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೩ (೧೫), ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೧೪), ಬಳ್ಳಾರಿ , ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೨ (೧೨) ರಷ್ಟು ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡದವರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ೧.೬೪ (೨೪) ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡವಿದ್ದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಗಿರಣ ವಡ್ಡರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೧ (೬) ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡ ಸಂಖ್ಯೆ ಇದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೪೩ (೨೧) ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೩೭ (೨೦) ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೫೨ (೯) ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೫೫ (೮)ರಷ್ಟು ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡಗಳಿವೆ.

ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೧.೧೦ (೧೬) ತುಡುಗು ಒಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡಗಳಿದ್ದು ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ೦.೪೧ (೬) ರಷ್ಟು ತುಡುಗು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡವಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಾವೇರಿ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೭೫ (೧೧) ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦೬೯ (೧೦) ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೫ (೮) ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೦೦ (೦೦) ತುಡುಗುವಡ್ಡರಲ್ಲಿ ಒಳಪಂಗಡದವರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೧೪)ರಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡವಿದ್ದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ೦.೨೧ (೩) ರಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡವಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೯ (೧೦) ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ ೦.೬೨ (೯) ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಗದಗ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೦೦ (೦೦) ರಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರಲ್ಲಿ ಒಳಪಂಗಡದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಬಂಡಿ ವಡ್ಡರು ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನಾಧರಿಸಿ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲಗಳು , ಜನವಸತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೀಸು ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರು, ತುಡುಗು ವಡ್ಡರು ಹಾಗೂ ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಮುದಾಯವಾಗಿ ಬೀಸುಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರು ಸಮುದ್ರ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದೆ.

೩.೩ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಡಗುಗಳು

ಬುಡಕಟ್ಟು / ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯದ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲವೇ ಕುಲ ಬೆಡಗುಗಳಾಗಿವೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಡಗುಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಕಾಸದ ಗುರುತಾಗಿ ಬೆಡಗುಗಳಿವೆ. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವನು ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು, ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದೊಂದು ಕುಟುಂಬದ (ಮನೆತನದ) ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬೆಡಗುಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಳಿ / ಕುಲ / ಬೆಡಗುಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವಾಗ ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾರ್ಯ (ಸಕ್ಕರಿ ಕಾರಣ) ಸಾಲಾವಳಿ ನೋಡುವಾಗ ಬೆಡಗು-ಬಳಿಗಳು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಗಂಡಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೋತ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಬೇಕು. ಉದಾ : ಶಿವತಾನಕ ಬಳಿ (ಗೋತ್ರ), ಗಂಗಾತಾನಕ ಬಳಿ (ಗೋತ್ರ) ಕನ್ಯೆ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬೀಗರು. ನೆಂಟರು ಆಗದೇ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಹಾಗೂ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ, ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳನಾಡು, ಕೇರಳ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಡಗುಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಬೆಡಗುಗಳೆಲ್ಲಾ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಡ್ಡರ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯು ಕೂಡಾ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ.

ಅಂತಹ ಬೆಡಗುಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ಗಂಗಾತಾನಕ	**ಶಿವತಾನಕ**
ಅರಿಷಣಲೋರು	ಬಂಕಲೋರು
ಅಲಾ ಕುಂಟಾವೋರು	ಬಂಡಲೋರು
ದಾರಂಗಲೋರು	ಬಂತಂಗಲೋರು
ದಂಡಗಲೋರು	ಭತ್ತಲೋರು
ದೇವಲೋರು	ಬಾಣಲೋರು
ಹೊನ್ನಲೋರು	ಗೋಡ್ಲಾಲೋರು
ಜರಪೀತಲೋರು	ಗುಂಜಾವೋರು
ಕುಂಚಾವೋರು	ಗೋಗಲೋರು
ಕ್ಯಾತನೋರು	ಗಂಪಲೋರು

ಪೀತಾಲೋರು	ಇರಗದಿಂಡಾಲೋರು
ಪಲ್ಲಾವೋರು	ಇಡಾಗೋಟೊರು
ಪಲ್ಲಂಗಲೋರು'	ನಾಮಲೋರು
ಮಂಜಾಲೋರು	ನಲ್ಲಕ್ಕುಲೋರು
ಮುಸಕಲೋರು	ಓರಸಾಲೋರು
ಪಂದಿಪಟ್ಟೋರು	ಸಂಪಂಗಲೋರು
ರ್‍ಯಾಪನೋರು	ಸಾತಲೋರು
ಸಾತಳೋರು	ಸಲ್ಲೆಲೋರು
ಶಲ್ಯಾಲೋರು	ಯಂಪುಲೋರು
ಉಪ್ಪುತಾಳೋರು	ವಾಮಲೋರು
ವಲ್ಲಾಪೋರು	ಎತ್ತಲೋರು

೩.೪.೧ ವಸತಿ

ಅತೀ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಅಲೆಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವೇ ಅವನ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡ ಕಣಿವಿ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಮಾನವ ತನ್ನ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಹಾಗೂ ವನ್ಯ ಮೃಗಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವಾಸದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ತನಗೆ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ಪೋಷಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ವಸತಿಯಾಗಿದೆ. ವಸತಿಯ ರಚನಾ ಕ್ರಮವು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಹುಲ್ಲು, ತೊಗಟೆ, ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇದು ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಿತು.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರ ಬದುಕು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಒಂದು ಊರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿ, ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆ ನೆಲೆನಿಂತು ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಸಮುದಾಯವೇ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಪೂರ್ವಜರು ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ, ಶತ್ರುಗಳ ದಾಳಿ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ಭಯದಿಂದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ, ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಹೋರಾಡಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನರು ದೇಶದ

ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಒರಿಸ್ಸಾ, ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದರೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

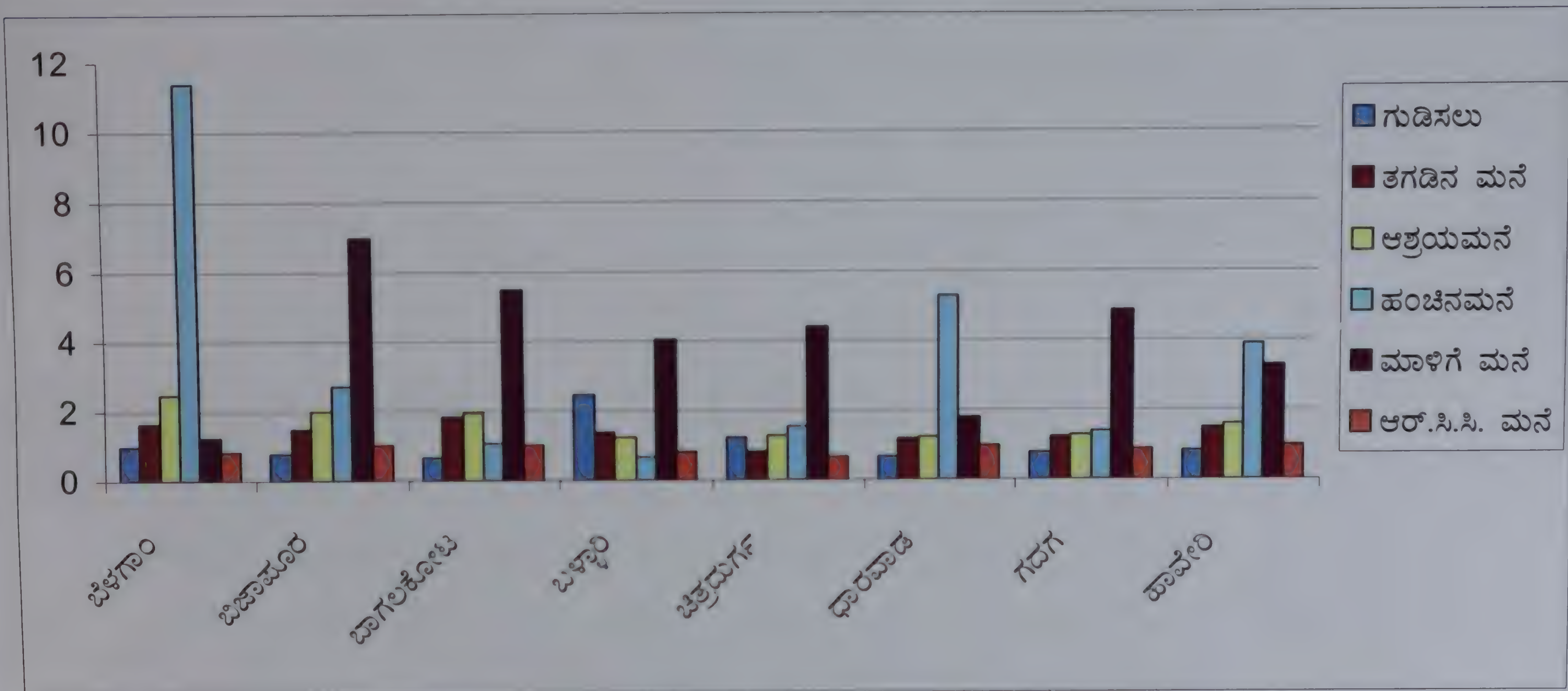
ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉತ್ತಮವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ೨ ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಆಧುನಿಕ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಠ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತು ಗುಡಿಸಲು, ಹಂಚಿನ ಮನೆ, ತಗಡಿನ ಮೇಲ್ಬಾವಣೆಯ ಮನೆ, ಮಡಗಿ ಮನೆ, ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸುಶಿಕ್ಷತರು, ನೌಕರಸ್ಥರು ಹಾಗೂ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

೩.೪.೧ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಒಟ್ಟು ೬ ಹಂತಗಳ ವಸತಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಹಾಗೂ ವಸತಿಯ ಪ್ರಕಾರದ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಈ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಕೋಷ್ಟಕ ೩. ೪.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್‌ಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನೆ	ಹಂಚಿನ ಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ.	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೧೪ (೦.೯೬)	೨೪ (೧.೬೪)	೩೬ (೨.೪೭)	೧೬೬ (೧೧.೩೮)	೧೮ (೧.೨೩)	೧೨ (೦.೮೨)	೨೭೦ (೧೮.೫೧)
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೧೧ (೦.೭೫)	೨೨ (೧.೫೧)	೨೯ (೧.೯೯)	೪೦ (೨.೭೪)	೧೦೨ (೬.೯೯)	೧೫ (೧.೦೩)	೨೧೯ (೧೫.೦೧)
೩	ಬಾಗಲಕೋಟ	೧೦ (೦.೬೯)	೨೭ (೧.೮೫)	೨೮(೧.೯೬)	೧೬ (೧.೦೯)	೮೦ (೫.೪೮)	೧೫ (೧.೦೩)	೧೭೬(೧೨.೦೦)
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೩೬ (೨.೪೭)	೨೧ (೧.೪೪)	೧೮ (೧.೨೩)	೧೦ (೦.೬೯)	೫೯ (೪.೦೪)	೧೨(೦.೮೨)	೧೫೬ (೧೦.೬೯)
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೮ (೧.೨೩)	೧೨(೦.೮೨)	೧೯ (೧.೩೦)	೨೩ (೧.೫೪)	೬೪ (೪.೩೯)	೧೦ (೦.೬೯)	೧೪೬ (೧೦.೦೦)
೬.	ಧಾರವಾಡ	೧೦ (೦.೬೯)	೧೭ (೧.೧೭)	೧೮ (೧.೨೩)	೭೭ (೫.೨೮)	೨೬ (೧.೮೨)	೧೪ (೦.೪೬)	೧೬೪ (೧೧.೨೫)
೭	ಗದಗ	೧೧ (೦.೭೫)	೧೮ (೧.೨೩)	೧೯ (೧.೩೦)	೨೦ (೧.೪೧)	೭೧ (೪.೮೭)	೧೩ (೦.೮೯)	೧೫೨ (೧೦.೪೨)
೮.	ಹಾವೇರಿ	೧೨ (೦.೮೨)	೨೨ (೧.೫)	೨೩ (೧.೫೮)	೫೭ (೩.೯೧)	೪೮ (೩.೨೯)	೧೪ (೦.೯೬)	೧೭೬ (೧೨.೦೭)
	ಒಟ್ಟು	೧೨೨ (೮.೩೬)	೧೬೩ (೧೧.೧೭)	೧೯೦ (೧೩.೦೨)	೪೦೯(೨೮.೦೩)	೪೬೮ (೩೨.೦೮)	೧೦೭ (೭.೩೩)	೧೪೫೯ (೧೦೦.೦೦)

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೭ (೩೬) ಗುಡಿಸಲುಗಳಿದ್ದು ಬಾಗಲಕೋಟ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ೦.೬೪ (೧೦) ಗುಡಿಸಲುಗಳಿವೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೨೩ (೧೮) ಗುಡಿಸಲು, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೧೪), ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೮೨ (೧೨), ಬಿಜಾಪೂರ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೭೫ (೧೧) ಗುಡಿಸಲುಗಳಿವೆ.

ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ. ೧.೮೫ (೨೭) ಟಿನ್ ಮನೆಗಳಿದ್ದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಎಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೨ (೧೨) ಟಿನ್ ಮನೆಗಳಿವೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೬೪ (೨೪), ಬಿಜಾಪೂರ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೧ (೨೨), ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ. ೧.೪೪ (೨೧) ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೧೮) ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೧೭ (೧೭) ಟಿನ್ ಮನೆಗಳಿವೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೭ (೩೬) ಆಶ್ರಯ ಮನೆ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೧೮) ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳಿವೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೯೯ (೨೯) , ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೯೬ (೨೮) ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೨೩) ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೦ (೧೯) ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳಿವೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೮ (೧೬೬) ಹಂಚಿನ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ೦.೬೯ (೧೦) ಹಂಚಿನ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೫.೨೮ (೭೭), ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೩.೯೧ (೫೭) , ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೭೪ (೪೦) ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೪ (೨೩) ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೪೧ (೨೦) ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೯ (೧೬) ರಷ್ಟು ಹಂಚಿನ ಮನೆಗಳಿವೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೬.೯೯ (೧೦೨) ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೧೮) ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೫.೪೮ (೮೦), ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪. ೮೭ (೭೭), ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೪.೩೮ (೬೪) ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೪.೦೪ (೫೯) ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೩.೨೯ (೪೮) ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೮೭ (೨೬) ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಗಳಿವೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೩ (೧೫) ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ. ಮನೆಗಳಿವೆ. ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೯ (೧೦) ರಷ್ಟು ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ. ಮನೆಗಳಿವೆ. ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬

(೧೪) ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೯ (೧೩), ಬೆಳಗಾವಿ ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೨ (೧೨) ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳಿವೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಲೆನಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಯಲು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ, ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆ, ಹಾಗೂ ಟಿನ್ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಡು ಬಡವರಾದ ಇವರು ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು ಸರಕಾರದ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

೩.೫ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ

ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಮಾನವ ಜೀವಿಸಲು ಆಹಾರಬೇಕು. ಅಂತಹ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ದುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವನಿಗೆ ಆಹಾರ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಮಾನವ, ಪ್ರಾಣಿ-ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬದುಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಆಹಾರವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ವಿಕಾಸದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳೇ ಆಹಾರವಾಗಿದ್ದವು. ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಾನವನ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಕಾಸ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ದೈನಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನದೇ ಆದ, ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಭೋವಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಹಾರಗಳಾಗಿದ್ದು ಹಬ್ಬ, ಹರಿದಿನ, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಹಾಗೂ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಪದ್ದತಿ ಇದೆ.

ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ದುಡಿತದ ಆದಾಯದ ಭಾಗವನ್ನು ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿತ್ಯದ ಆಹಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜೋಳದ ರೊಟ್ಟಿ, ಪಲ್ಲೆ, ಜೋಳದ ಮುದ್ದೆ, ಕಾರಬ್ಯಾಳಿ (ಸಾರು) ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೋಳವನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಮುದಾಯದವರು ಮುದ್ದೆಯನ್ನು

ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಹಾರವೆಂದು ಸೇವಿಸುವರು ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಅನ್ನ ಸಾಂಬರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ರಾಗಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಗಿಯ ರೊಟ್ಟಿ ಪಲ್ಲೆ (ತರಕಾರಿ ವಿವಿಧ ಸೊಪ್ಪುಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು) ಹಾಗೂ ರಾಗಿಯ ಮುದ್ದೆ ಸಾಂಬರು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾನವಮಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಯುಗಾದಿ, ನಾಗಪಂಚಮಿ ಹಬ್ಬಗಳೆಂದು ಹೋಳಿಗೆ, ಗೋದಿ ಹುಗ್ಗಿ, ಸಜ್ಜಕ, ದೀಪಾವಳಿ ಪಾಡ್ಯದಂದು ಶ್ಯಾವಿಗೆ ಪಾಯಸ ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಮಾದಲಿ, ಅನ್ನಸಾರು ಇತ್ಯಾದಿ ಆದರೆ ಇಂದು ಬದಲಾವಣೆಯ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿ, ಚಪಾತಿ, ೨ ತರಹದ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಹೆಸರುಕಾಳು ಪಲ್ಲೆ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ಆಲೂಗಡ್ಡಿ ಪಲ್ಲೆ, ಬುಂದೆ, ಚಿರೋಟಿ, ಅನ್ನ, ಸಾರು, ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಅನ್ನ (ಪಲ್ಲಾವ) ಇತ್ಯಾದಿ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಹರಕೆ ಈಡೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಲಿ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಲಕ ಆಡು, ಕುರಿ, ಕೋಳಿ, ಕೋಣ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತಲೆಯನ್ನು ದೇವಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ರೋಣ ತಾಲೂಕಿನ ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಡು ಹಾಗೂ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ಸಂಶೋಧಕರ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕಿಸಿವೆ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಪಾನೀಯವಾಗಿ ಸರಾಯಿಯನ್ನು, ಮದ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದವರು ಹೊಲ, ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆರೆಗಳ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಸೊಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ನುಗ್ಗೆ ಸೊಪ್ಪು, ಗಣಿಕೆ ಸೊಪ್ಪು, ಅಣೆಸೊಪ್ಪ , ಸಿಗೇ ಸೊಪ್ಪು ಇತ್ಯಾದಿ ಬೇಯಿಸಿ, ಸಾಂಬಾರು, ಸಾರು ತಯಾರಿಸಿ ಮುದ್ದೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳಾದ ಹಿರೇಕಾಯಿ, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ಸೋರೆಕಾಯಿ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ಅಣಬೆ ಹಾಗೂ ದ್ವಿದಳ ದಾನ್ಯಗಳಾದ ಹೆಸರುಕಾಳು, ಅವರೆ ಕಾಳು, ಅಲಸಂದಿಕಾಳು, ಮಡಿಕೆಕಾಳುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಹಾರ ಪದ್ದತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಇಲಿ, ಏಡಿ, ಮೀನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಅವುಗಳ ಮೌಂಸವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊಲ ಮತ್ತು ಇಲಿಯ ಬೇಟೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ಮಾಂಸವು ಇವರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀಯವಾಗಿದೆ. ಪಾರಿವಾಳ ಬೆಳವಲ ಹಕ್ಕಿ , ಬಾತಕೋಳಿ, ಹೊಲದ ಬದುವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತೋಡಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ತೋಡದ
ಟ್ಳ
ಮಾಂಸದ ಸಾರು ಕೂಡಾ ವಿಶೇಷ ಆಹಾರವಾಗಿದೆ.

ಮಳೆಗಾಲದ ಪ್ರಾರಂಭದ ವೇಳೆ ಬಿಡುವು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಯುವಕರು ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳಾದ ಹಾರಿ, ಪಿಕಾಸಿ, ಗುದ್ದಲಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಲದ ಹಾಗೂ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಬದುವು ಅಥವಾ ಮೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲಿಗಳ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಿಲಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಒಬ್ಬರು, ಇಬ್ಬರು ಬಿಲಗಳನ್ನು ಅಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದವರು ಅವುಗಳನ್ನ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹಿಡಿದ ಇಲಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾರು (ಸಾಂಬರ) ತಯಾರಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹೊಲದ ಗದ್ದೆಗಳ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ತೋಡಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. (ತೋಡ –ಹೆಗ್ಗಣ) ಇವು ಇಲಿಗಳಂತೆ ಗುಂಪಾಗಿರದೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ನೆಲವನ್ನು ಅಗೆಯುತ್ತಾ ಒಳ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ತೋಡದ ಬಿಲವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅಗೆದು, ಅಗೆದು ಸುಸ್ತಾದರೂ ತೋಡವನ್ನು ಹಿಡಿಯದೇ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ತೋಡಗಳನ್ನು ತಂದು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿ ಸಾರು ತಯಾರಿಸಿ ಮುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಭೋವಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಮಾಂಸಹಾರ ತಯಾರಿಸಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩.೬. ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ :

ಮಾನವನ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅನಿವಾರ್ಯ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಶಿಕ್ಷಣವು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸಮಾಜದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಳತೆ ಗೋಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಬಟ್ಟೆ, ವಸತಿಗಳಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೂಡಾ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಆಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಭಾರತ ಸರಕಾರವು ಸಂವಿಧಾನದ ೪ನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸೂತ್ರಗಳಂತೆ ೪೫ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ೬ ರಿಂದ ೧೪ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸಲು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

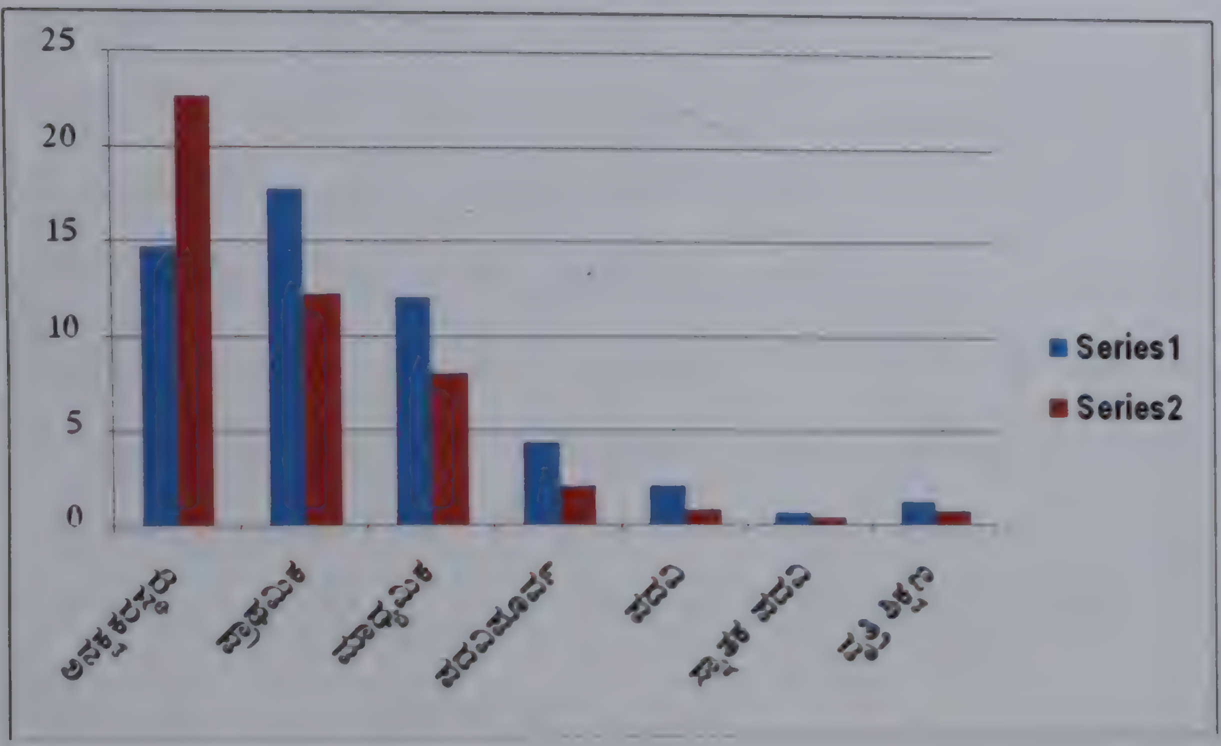
೩.೬.೧ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವಾರು ೬ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು, ೧ ನಿರಕ್ಷರಸ್ಥರ ಗುಂಪು ಹಾಗೂ ೧ ಸಾಕ್ಷರಾರ್ಹರ ಗುಂಪು (೦–೬) ಮಾಡಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩. ೬ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಸಾಕ್ಷರಾರ್ಹರು		ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು		ಪ್ರಾಥಮಿಕ		ಮಾಧ್ಯಮಿಕ		ಪದವಿ ಪೂರ್ವ		ಪದವಿ		ಸ್ನಾತಕ ಪದವಿ		ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ		ಒಟ್ಟು	
		ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ	ಹೆ
೧.	ಬೆಳಗಾವ	೭೮	೮೬	೧೬೪ ೨.೪೪	೨೮೦ ೪.೧೭	೨೩೪ ೩.೪೮	೧೭೪ ೨.೫೯	೧೭೯ ೨.೬೬	೧೧೯ ೧.೭೭	೫೪ ೦.೮೮	೨೮ ೦.೪೨	೨೨ ೦.೩೩	೦೮ ೦.೧೨	೦೬ ೦.೦೯	೦೩ ೦.೦೪	೧೬ ೦.೨೪	೮ ೦.೧೨	೫೧೧ ೭.೬೧	೩೪೦ ೫.೦೬
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೫೪	೪೦	೧೨೮ ೧.೯೦	೨೫೪ ೩.೧೮	೨೦೯ ೩.೧೧	೧೪೨ ೨.೧೧	೧೩೯ ೨.೦೬	೧೧೫ ೧.೭೧	೫೬ ೦.೮೩	೨೯ ೦.೪೩	೩೧ ೦.೪೬	೧೯ ೦.೨೮	೪ ೦.೦೬	೩ ೦.೦೪	೧೫ ೦.೨೨	೭ ೦.೧೦	೪೫೨ ೬.೭೩	೩೧೫ ೪.೬೯
೩	ಬಾಗಲಕೋಟ	೫೨	೪೧	೧೪೪ ೨.೧೪	೨೦೨ ೩.೦೦	೧೩೪ ೧.೯೯	೮೬ ೧.೨೮	೮೫ ೧.೨೬	೫೧ ೦.೭೬	೪೧ ೦.೬೧	೨೦ ೦.೩೦	೨೩ ೦.೩೪	೯ ೦.೧೩	೩ ೦.೦೪	೩ ೦.೦೪	೧೪ ೦.೨೧	೮ ೦.೧೨	೩೦೦ ೪.೪೬	೧೭೭ ೨.೬೩
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೫೩	೪೨	೧೧೩ ೧.೬೮	೧೮೪ ೨.೭೪	೧೩೦ ೧.೯೪	೧೦೬ ೧.೫೮	೭೬ ೧.೧೩	೪೯ ೦.೭೩	೪೬ ೦.೬೮	೧೬ ೦.೨೪	೧೨ ೦.೧೮	೭ ೦.೧೦	೧೨ ೦.೧೮	೪ ೦.೦೬	೧೨ ೦.೧೮	೧೦ ೦.೧೫	೨೮೮ ೪.೨೯	೧೯೨ ೨.೮೬
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೩೫	೩೯	೭೫ ೧.೧೨	೯೮ ೧.೪೬	೧೧೫ ೧.೭೧	೭೯ ೧.೧೭	೭೪ ೧.೧೦	೩೯ ೦.೫೮	೧೩ ೦.೧೯	೧೦ ೦.೧೫	೧೨ ೦.೧೮	೩ ೦.೦೪	೪ ೦.೦೬	೫ ೦.೦೭	೫ ೦.೦೭	೨ ೦.೩	೨೨೩ ೩.೩೨	೧೩೮ ೨.೦೫
೬.	ಧಾರವಾಡ	೫೩	೪೩	೧೨೦ ೧.೭೯	೨೦೪ ೩.೦೪	೧೨೬ ೧.೮೭	೫೩ ೦.೭೮	೧೦೭ ೧.೫೯	೪೨ ೦.೬೨	೨೧ ೦.೩೧	೧೧ ೦.೧೬	೧೩ ೦.೧೯	೪ ೦.೦೬	೬ ೦.೯	೨ ೦.೩	೪ ೦.೬	೩ ೦.೪	೨೭೭ ೪.೧೨	೧೧೫ ೧.೭೧
೭	ಗದಗ	೩೮	೪೦	೮೩ ೧.೨೩	೧೬೭ ೨.೪೮	೧೪೦ ೨.೦೮	೮೫ ೧.೨೬	೮೩ ೧.೨೩	೪೭ ೦.೭೦	೪೩ ೦.೬೪	೧೬ ೦.೨೪	೨೨ ೦.೩೩	೭ ೦.೧೦	೮ ೦.೧೨	೭ ೦.೧೦	೯ ೦.೧೩	೮ ೦.೧೨	೩೦೫ ೪.೫೪	೧೭೮ ೨..೬೦
೮.	ಹಾವೇರಿ	೬೮	೫೦	೧೬೩ ೨.೪೩	೧೬೮ ೨.೫೦	೧೦೬ ೧.೫೮	೯೮ ೧.೪೬	೬೯ ೧.೦೩	೬೨ ೦.೯೨	೨೨ ೦.೩೩	೧೫ ೦.೨೨	೮ ೦.೧೨	೩ ೦.೦೪	೪ ೦.೦೬	೩ ೦.೪	೯ ೦.೧೩	೬ ೦.೦೯	೨೧೮ ೩.೨೪	೧೮೭ ೨.೭೮
	ಒಟ್ಟು	೪೩೫	೩೮೧	೯೯೦ ೧೪.೭೪	೧೫೧೭ ೨೨.೫೮	೧೧೯೧ ೧೭.೭೫	೮೨೧ ೧೨.೨೪	೮೧೨ ೧೨.೦೯	೫೪೦ ೮.೦೪	೨೯೪ ೪.೩೮	೧೪೫ ೨.೧೬	೧೪೩ ೨.೧೩	೬೦ ೦.೮೯	೪೭ ೦.೭೦	೩೦ ೦.೪೫	೮೪ ೧.೨೫	೫೨ ೦.೭೭	೨೫೭೨ ೩೮.೨೮	೧೬೩೯ ೨೪.೪೦
																೩೭.೩೨ + ೬೨.೬೮ =೧೦೦.೦೦			

ಸಮುದಾಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು	14.74	22.58
ಪ್ರಾಥಮಿಕ	17.77	12.25
ಮಾಧ್ಯಮಿಕ	12.09	8.04
ಪದವಿಪೂರ್ವ	4.38	2.16
ಪದವಿ	2.13	0.89
ಸ್ನಾತಕ ಪದವಿ	0.70	0.45
ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ	1.25	0.77

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೮ (೨೩೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೫೯ (೧೭೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೧೦೬) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೭೮ (೫೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೩.೧೧ (೨೦೯) ಪುರುಷರು , ಶೇಕಡಾ ೨.೧೧ (೧೪೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು , ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೯೯ (೧೩೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೨೮ (೮೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೯೪ (೧೩೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೧೦೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೭೧ (೧೧೫) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೧೭ (೭೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ. ೧.೮೭ (೧೨೬) ಪುರುಷರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೦೮ (೧೪೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೨೬ (೮೫) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೪೬ (೯೮) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೨.೬೬ (೧೭೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೭೭ (೧೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೦ (೭೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೫೮ (೩೯) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೦೬ (೧೩೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೭೧(೧೧೫) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೬ (೮೫) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೭೪ (೫೧)ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೩ (೭೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೭೩ (೪೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೯ (೧೦೭) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೬೨ (೪೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೮೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೭೦ (೪೭)ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೩(೬೯) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೦.೯೨ (೬೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೩ (೫೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೪೩ (೨೯) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೯ (೧೩) ಪುರುಷರು (ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫) ೧೦ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೦ (೫೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೪೨ (೨೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೧ (೪೧) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೩೦ (೨೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೮ (೪೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೪ (೧೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು,

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೧ (೨೧) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೬ (೧೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೪(೪೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೪ (೧೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೩ (೨೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೨ (೧೫)ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೬ (೩೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೮ (೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೪ (೨೩) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೩ (೨೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೩ (೨೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೦ (೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೯ (೧೩) ಪುರುಷರು ೦.೦೬(೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೮ (೧೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೦ (೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೮ (೧೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೮ (೧೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೬ (೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ೦.೦೪ (೩) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೦೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೦ (೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯ (೦೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೦೯(೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೬ (೪) ಪುರುಷರು , ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೬ (೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೪ (೧೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬ (೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೨(೧೫) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೦ (೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೧ (೧೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೮(೧೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯ (೬)

ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೦೭ (೫) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಶೇಕಡಾ ೨.೪೪ (೧೬೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೪.೧೬ (೨೮೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೨ (೭೫) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೪೬ (೯೮) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೩ (೧೬೩) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೫೦ (೧೬೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೧೪ (೧೪೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩.೦೦ (೨೦೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೯೦ (೧೨೦)ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩.೧೮ (೨೫೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೭೯ (೧೨೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩.೦೪ (೨೦೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೬೮(೧೧೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೭೪ (೧೮೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಂತರ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೮೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೪೮(೧೬೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರ / ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅಧಿಕ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕ ಮಟ್ಟದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ೨೦೦೧ ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೬೬.೬೦ ರಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷರರು ಇದ್ದಾರೆ. ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ ೭೬.೭೦ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ ೫೬.೯೦ ರಷ್ಟು ಇದ್ದು ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭೫.೬೦ ಸಾಕ್ಷರರು ಇದ್ದಾರೆ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ ೮೨.೮೨ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ ೬೮.೧೩ ರಷ್ಟು ಇದೆ. ಆದರೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೬೬.೬೮ ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೩೮.೨೮ (೨೫೭೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨೪.೪೦(೧೬೩೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ನಿರಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೩೭.೩೨ ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೧೪.೬೪(೯೯೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨೨.೫೫(೧೫೧೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೧೭.೭೭ (೧೧೯೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ೧೨.೨೫ (೮೨೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದರೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೇಕಡಾ ೧೨.೦೯ (೮೧೨)ಪುರುಷರು, ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೮.೦೪ (೫೪೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪದವಿಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಧ್ಯಮ ಸ್ಥರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಮುಂದುವರೆದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನಲೆ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ

ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ತೀರಾ ವಿರಳವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಪುರುಷರ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಕಾರ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

೩.೭ ವೇಷಭೂಷಣ (ಉಡುಗೆ ತೊಡಿಗೆ)

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮದೆ ಆದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಿಂದ ಅವರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳು ಕೂಡಾ ವೇಷಭೂಷಣ ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಡುಪು (ಉಡುಗೆ) ಮಾನವನ ದೈಹಿಕ ರಕ್ಷಣೆ ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ನೈತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ತೊಡುಗೆ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಮೌಲ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇತರರು ಮೆಚ್ಚುವಂತಹ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಗೆ ಮಾನವನ (ವ್ಯಕ್ತಿಯ) ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತೊಡುಗೆ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮಗಿಷ್ಟವಾದ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು, ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂದರೂ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಇಂತಹ ಉಡುಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ .

ಸಮುದಾಯದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪುರುಷರ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೭.೧. ಪುರುಷರ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳು : ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಸಂಪ್ರದಾಯಕವಾಗಿ ಧೋತರ (ಪಂಚೆ) ಅಲ್ಲದೇ ಮುಂಡಾ ಬನಿಯನ ತರಹದ ಖಾದಿ ಒಳ ಉಡುಪು ಮಂಜರಪಾಟ ಬನಿಯನ ಮೇಲೆ ಬುಶರ್ಟ್ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಲೆಗೆ ರೂಮಾಲು ಸುತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಬಿಳಿಯ ಲುಂಗಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಅಥವಾ ಮೇಲು ಉಡುಪಾಗಿ ವಸ್ತ್ರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿಗಳು ಪಾದರಕ್ಷೆ. ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ಅಥವಾ ನೌಕರಸ್ಥರು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಪುರುಷರು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕರಿದಾರ ಹಾಗೂ ಕೆಲವರು ಹನುಮಂತನ ಮೂರ್ತಿ ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕರಿದಾರ ಅಥವಾ ಕೆಲವರು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಡದಾರ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚಿಕ್ಕವರಿಂದ ಹಿಡಿದು ದೊಡ್ಡವರವರೆಗೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಬಂಗಾರದ ರಿಂಗ,

ಮುರುವು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯುವಕರು ಪ್ಯಾಂಟ ಶರ್ಟ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡಗ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನೌಕರಸ್ಥರು ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರರು, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಚೈನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪೋಚಾ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಡುದಾರ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ನಡದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ದಾರವಾಗಿದೆ. ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ಹೊಕ್ಕಳ ಬಳ್ಳಿಯ ಸಂಬಂಧ ಕಳಚಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಉಡದಾರ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನಡಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಧೋತರ ಅಥವಾ ಪಂಜೆ ಉಡುತ್ತಾರೆ ಒಳ ಉಡುಪಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಪಟ್ಟಿಯ ಅಂಡರವೇರ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಉಡುದಾರ ಇಲ್ಲದೆ ಗಂಡಸರು ಇರಬಾರದೆಂದು ಭಾವನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಡುದಾರ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಲುಗಡಗ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಿತಿವಂತರು ತಮ್ಮ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಉಡುದಾರ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ,

೩.೭.೨ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳು

ಭೋವಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವೇಷ ಭೂಷಣ ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಅವರು ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಾದಾ ಸೀರೆ ಉಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನು (ರವಿಕೆ) ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬಲಗೈಗೆ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರೆ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನು ತರಲು ಹೋದವರು ಮರಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಎಡಗೈಗೆ ಬಳೆ ಇಟ್ಟು ಬಳೆಗಾರ ಬಲಗೈಗೆ ಹಾಕಲು ಹೋದಾಗ ಅವು (ಬಳೆ) ಬಾರದಿರಲು ಬೇರೆ ತರುತ್ತೇವೆಂದು ಹೋದವರು ಮತ್ತೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಧುವಿಗೆ ಗಂಡು ಮನೆಯವರು ಬಲಗೈಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡೆ ಹಾಕುವರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಧವೆಯರು ವಯೋವೃದ್ಧರು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಲೋಹದ ಬಳೆ ಹಾಕುವ ನಡ ಪಟ್ಟಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆಂತೆಯೇ ಇಂತಹ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದ ವಡ್ಡರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಂದಿಗೂ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇಂದು ಅನೇಕ ಯುವತಿಯರು ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಗತಿಯತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಜರಿ ಸೀರೆ, ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆ, ನವೀನ ತರಹದ ಎಲ್ಲಾ ಸಿರೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕುಪ್ಪಸ ರವಿಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸುವ ತೊಡುಗೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ (ಮಹಾನವಮಿ, ನಾಗಪಂಚಮಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬಗಳೆಂದು) ಗ್ರಾಮದ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವ (ದುರಗಮ್ಮ, ಮಾರೆಮ್ಮ, ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ , ಸುಂಕಲಮ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ಸವಗಳು) ಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ ಕೆಲವು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವರು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಗಬೊಟ್ಟು, ಬೆಂಡೋಲಿ, ಬುಗುಡಿ, ಝುಮಕಿ, ಮೇಲುಗುಂಡು, ಬೊರಮಳ, ತಾಳಿ, ನಡಪಟ್ಟ (ಬೆಳ್ಳಿಯದು) ಹಸಿರು ಬಳೆಗಳು ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂಗುಬೊಟ್ಟು : ಮೂಗಿಗೆ ಧರಿಸುವ ಬಟ್ಟು ಮೂಗುಬೊಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮೂಗುತಿಗೆ ಮೂಗುಬಟ್ಟು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೂಗಿಗೆ ಧರಿಸುವ ಆಭರಣವನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಖರೀದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬೆಂಡೋಲೆ : ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎರಡು ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಧರಿಸುವ ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣ ಬೆಂಡೋಲೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ರಂಧ್ರ ಹಾಕಿಸಿ ಕಡ್ಡಿ ಬೆಂಡುಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ ನಂತರ ಕಿವಿಯ ರಂಧ್ರಗಳು ಹಿಗ್ಗಿ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತವೆ. ಬೆಂಡಿನ ಬದಲಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಹೂವಿನ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬೆಂಡೋಲಿ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಇದೇ ಹೆಸರು ಮುಂದೆ ಬಂಗಾರದ ಕಿವಿಯ ಓಲೆ ಮಾಡಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಬೆಂಡೋಲೆ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿರಬಹುದು.

ಬುಗುಡಿ : ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಧರಿಸುವ ಆಭರಣವೇ ಬುಗುಡಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಆಭರಣಗಳು ಮೊಗ್ಗು ಕಳಸದಂತಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಬುಗುಡಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಬುಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಬುಗುಡಿ, ಹವಳದ ಬುಗುಡಿ ಎಂದು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ಆಭರಗಳಿವೆ. ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯವರು ಬುಗುಡಿಯನ್ನು ವಧುವಿಗೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಯಾವತ್ತು ಈ ಆಭರಣವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಿವಿಯ ಶಿಖರದಂತಿರುವ ಬುಗುಡಿಯ ತೊಡುಗೆ ಸುಮಂಗಲೆಯರಿಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಝುಮುಕಿ : ಕಿವಿಯ ಓಲೆ ಬೆಂಡೋಲೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಜೋಲಾಡುವ ಗಂಟೆಯಾಕಾರದ ಆಭರಣವೇ ಝುಮುಕಿಯಾಗಿದೆ. ಬಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಹರಳುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೆಳಗೆ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂಗಾರದ ಸಣ್ಣ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಭರಣವು ನೇತಾಡುತ್ತ ಇರುವದರಿಂದ ಝುಮಕಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನ, ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಝುಮುಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಂಗಲ್ಯ (ತಾಳಿ) : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕುಂಕುಮ, (ಓಲೆ) ಮೂಗುಬಟ್ಟು, ಹಸಿರು ಬಳೆ, ತಾಳಿ , ಕಾಲುಂಗರಗಳು ಮುತ್ತೈದೆ ಸಂಕೇತವಾದ ಆಭರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಮಾಂಗಲ್ಯವು ವಿವಾಹಿತ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾಂಗಲ್ಯ ಬಂಗಾರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪದಕದಂತಹ ಆಭರಣವಾಗಿದೆ. ವಿವಾಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವರಮಹಾಶಯನು ವಧುವಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಂಟು ಹಾಕಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯ ಸಂಕೇತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಡಪಟ್ಟಿ– ಸೊಂಟಪಟ್ಟಿ : ಭೋವಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸೊಂಟ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಉಟ್ಟ ಸೀರೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿರಲೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಸ್ತು ನಡಪಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.

ಹಸಿರು ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳು : ಲೋಹದ ಬಳೆಗಳ ನಂತರ ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದವು. ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸೋಮದೇವನ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳ ವಿಷಯ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದರ ಇತಿಹಾಸ ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿರು ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳಿಗೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತವಿದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಾಕುವ ಹಸಿರು ಬಳೆಗಳು ಮುತ್ತೈದೆಯ ಪ್ರತೀಕವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಶುಭ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಸಿರು ಬಳೆಗಳನ್ನೇ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿವಾಹದ ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾರ್ಯ (ವೀಳ್ಯೆ ಸಂಸ್ಕಾರ) ಹಾಗೂ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಸಿರುಬಳೆಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಸೀಮಂತ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಹಾಗೂ ಜನಿಸಿದ ಮಗು ಹೆಣ್ಣಾದಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವಾಗ, ತೊಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಸಂಸ್ಕಾರ ನೇರವೇರಿಸುವಾಗ ಹಸಿರು ಬಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಬಳೆ ಧರಿಸುವುದು ವಿಶಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಹಸಿರು ವಿಕಾಸದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯ ಜೀವನ ಸದಾ ಸುಖ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರಬಹುದು. ಅದರೂ ಸಮುದಾಯದ ವಯೋವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಡಗೈಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಳೆ ಹಾಕಿ ಬಲಗೈಗೆ ಕೇವಲ ಬೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಕಡಗಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಲುಂಗುರ : ಕಾಲಿನ ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಸರಳ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಆಭರಣ ಕಾಲುಂಗುರವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಎರಡು ಸುತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಐದು ಸುತ್ತಿನವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಸುತ್ಕಾಲುಂಗುರ, ಮೀನು ಕಾಲುಂಗುರಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ (ಶುಭ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ) ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩.೮ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ತಾರತಮ್ಯದ ಮನೋಭಾವನೆ ಸಮಾಜದ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ವೃತ್ತಿಗಳು ಮಹತ್ವಯುತವಾಗಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವವರು, ಶ್ರೀಮಂತರು – ಬಡವರು, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು–ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ – ಕನಿಷ್ಠ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿರುವುದು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಆಯಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಅಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರದ

ಕಾಲದವರೆಗೂ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸಮುದಾಯವು ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಆಣೆ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವುದು, ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ನಂತರ ಸರಕಾರವು ಶಾಸನಬದ್ಧ ಅನೇಕ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಔದ್ಯೋಗಿಕರಣ, ನಗರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶ್ರೇಣಿಕೃತ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳು ಅನುಸರಿಸುವ ಆನುವಂಶಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ವೃತ್ತಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಭೋವಿಗಳು ಕಠಿಣ ಹಾಗೂ ಪರಿಶ್ರಮದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಮುದಾಯವು ಹೊಂದಿದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು, ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯನ್ನು, ಪಶುಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

೩.೮.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ.

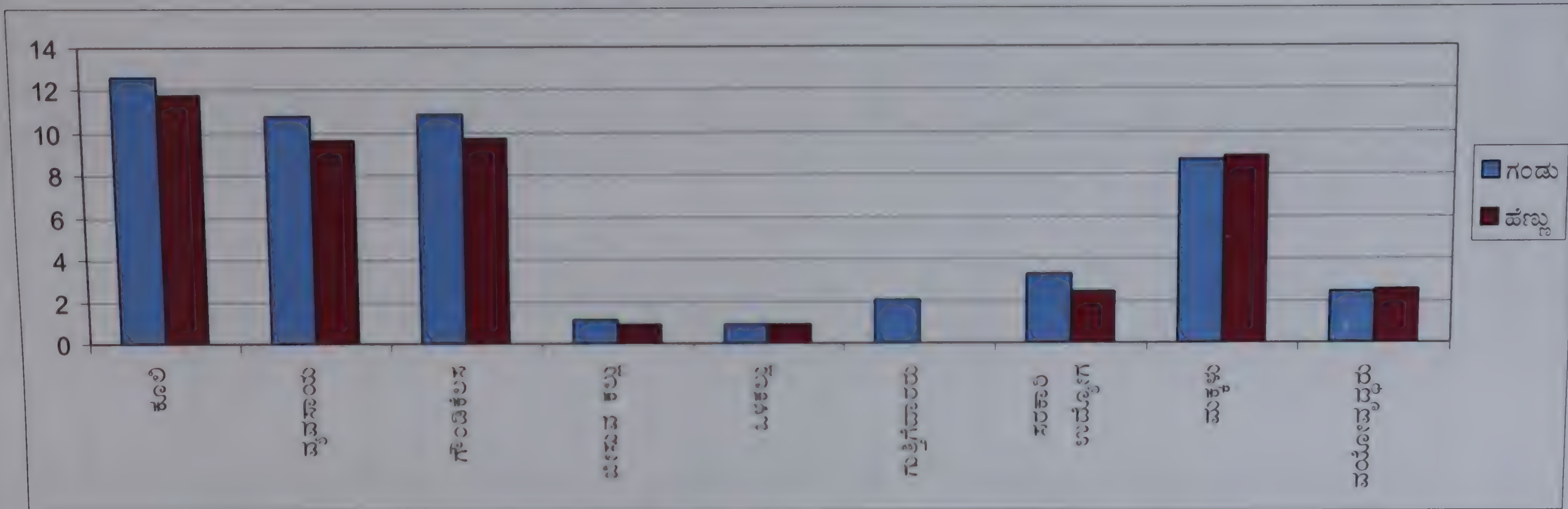
ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಕುರಿತು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಒಟ್ಟು ವೃತ್ತಿ ಸಹಿತರಾದವರನ್ನು ೭ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ರಹಿತರಾದವರನ್ನು (ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು) ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಢಿಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೮.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಕೂಲಿ		ವ್ಯವಸಾಯ		ಗೌಂಡಿ		ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸ.ಉದ್ಯೋಗ		ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು		ಒಟ್ಟು	
		ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.
೧.	ಬೆಳಗಾವ	೧೯೯ ೨.೬೪	೧೯೨ ೨.೫೫	೧೪೨ ೧.೮೮	೧೨೮ ೧.೭೦	೧೬೫ ೨.೧೯	೧೪೩ ೧.೮೯	೧೬ ೦.೨೨	೧೨ ೦.೧೫	೧೩ ೦.೧೭	೧೯ ೦.೨೬	೨೮ ೦.೩೭	೦೦	೬೩ ೦.೮೪	೪೪ ೦.೫೮	೮೭ ೧.೧೭	೧೧೯ ೧.೫೮	೪೦ ೦.೫೩	೪೯ ೦.೬೪	೭೫೩ ೯.೯೯	೭೦೬ ೯.೩೭
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೧೮೪ ೨.೪೪	೧೬೭ ೨.೨೨	೧೧೨ ೧.೪೮	೯೮ ೧.೩೦	೧೩೦ ೧.೭೩	೧೦೬ ೧.೪೧	೧೦ ೦.೧೩	೮ ೦.೧೧	೮ ೦.೧೧	೭ ೦.೦೯	೧೪ ೦.೧೯	೦೦	೩೪ ೦.೪೫	೨೮ ೦.೩೭	೧೦೫ ೧.೩೯	೧೧೪ ೧.೫೧	೩೯ ೦.೫೨	೪೧ ೦.೫೪	೬೩೬ ೮.೪೪	೫೮೯ ೭.೫೫
೩.	ಬಾಗಲಕೋಟ	೧೦೯ ೧.೪೫	೯೮ ೧.೩೦	೯೦ ೧.೧೯	೭೪ ೦.೯೮	೧೧೩ ೧.೫೦	೧೦೨ ೧.೩೫	೯ ೦.೧೨	೮ ೦.೧೧	೭ ೦.೦೯	೯ ೦.೧೨	೧೬ ೦.೨೨	೦೦	೨೮ ೦.೩೭	೧೯ ೦.೨೭	೧೦೮ ೧.೪೪	೯೨ ೧.೨೨	೧೬ ೦.೨೨	೧೮ ೦.೨೫	೪೯೬ ೬.೫೮	೪೨೦ ೫.೪೪
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೯೪ ೧.೨೫	೯೯ ೧.೩೧	೮೧ ೧.೦೮	೬೪ ೦.೮೬	೧೦೬ ೧.೪೧	೧೦೨ ೧.೩೫	೧೧ ೦.೧೪	೭ ೦.೦೯	೬ ೦.೦೮	೭ ೦.೦೯	೧೭ ೦.೨೪	೦೦	೨೨ ೦.೩೦	೧೮ ೦.೨೫	೯೯ ೧.೩೧	೧೦೭ ೧.೪೩	೧೬ ೦.೨೨	೧೪ ೦.೧೮	೪೫೨ ೬.೦೦	೪೧೮ ೫.೫೧
೫.	ಚಿತ್ರದುಗ	೭೨ ೦.೯೬	೬೯ ೦.೯೨	೮೩ ೧.೧೦	೭೪ ೦.೯೮	೫೯ ೦.೭೮	೪೮ ೦.೬೪	೮ ೦.೧೧	೬ ೦.೦೮	೭ ೦.೦೯	೬ ೦.೦೮	೧೯ ೦.೨೭	೦೦	೨೧ ೦.೨೮	೧೯ ೦.೨೭	೪೩ ೦.೫೬	೪೦ ೦.೫೩	೧೪ ೦.೧೯	೧೩ ೦.೧೭	೩೩ ೪.೫೦	೨೭೫ ೩.೬೫
೬.	ಧಾರವಾಡ	೯೮ ೧.೩೦	೭೨ ೦.೯೬	೧೧೦ ೧.೪೬	೧೦೨ ೧.೩೫	೭೪ ೦.೯೮	೬೯ ೦.೯೨	೧೨ ೦.೧೫	೧೦ ೦.೧೩	೮ ೦.೧೧	೭ ೦.೦೯	೨೩ ೦.೩೦	೦೦	೩೧ ೦.೪೧	೨೪ ೦.೩೨	೭೪ ೦.೯೮	೫೯ ೦.೭೮	೨೦ ೦.೨೮	೧೯ ೦.೨೭	೪೫೦ ೫.೯೭	೩೬೨ ೪.೮೦
೭	ಗದಗ	೭೩ ೧.೨೩	೯೧ ೧.೨೧	೯೮ ೧.೩೦	೯೪ ೧.೨೫	೭೮ ೧.೦೪	೭೩ ೦.೯೭	೧೨ ೦.೧೫	೧೧ ೦.೧೪	೧೦ ೦.೧೩	೯ ೦.೧೨	೨೧ ೦.೨೮	೦೦	೩೦ ೦.೩೯	೧೯ ೦.೨೭	೫೮ ೦.೭೬	೬೨ ೦.೮೩	೨೬ ೦.೩೫	೨೩ ೦.೩೦	೪೨೬ ೫.೬೫	೩೮೨ ೫.೦೭
೮.	ಹಾವೇರಿ	೧೦೨ ೧.೩೫	೯೯ ೧.೩೧	೯೮ ೧.೩೦	೯೬ ೧.೨೬	೯೭ ೧.೨೮	೮೯ ೧.೧೭	೮ ೦.೧೧	೭ ೦.೦೯	೬ ೦.೦೮	೭ ೦.೦೯	೨೮ ೦.೩೭	೦೦	೨೦ ೦.೨೭	೧೧ ೦.೧೪	೭೮ ೧.೦೪	೭೪ ೦.೯೮	೧೪ ೦.೧೯	೧೩ ೦.೧೭	೪೫೧ ೫.೯೮	೪೦೫ ೫.೩೬
೯	ಒಟ್ಟು	೯೫೧ ೧೨.೬೨	೮೮೭ ೧೧.೭೭	೮೧೪ ೧೦.೮೦	೭೩೦ ೯.೬೯	೮೨೨ ೧೦.೯೧	೭೩೨ ೯.೭೩	೮೬ ೧.೧೬	೬೯ ೦.೯೨	೬೫ ೦.೮೬	೭೧ ೦.೯೪	೧೬೬ ೨೨.೦೩	೦೦	೨೪೯ ೩.೩೦	೧೮೨ ೨.೪೨	೬೫೨ ೮.೬೫	೬೬೭ ೮.೮೫	೧೮೫ ೨.೪೬	೧೯೦ ೨.೫೧	೩೯೯೭ ೫೩.೦೫	೩೫೩೭ ೪೬.೯೫

ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು

೩.೮.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಶೇಕಡಾ ೨.೬೪ (೧೯೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೫೫ (೧೯೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೭೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೨ (೬೯)ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೪ (೧೮೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೨೨ (೧೬೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೪೫ (೧೦೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೦ (೯೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೫ (೧೦೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೧ (೯೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೦ (೯೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೭೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೫ (೯೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೧ (೯೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೭೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೨೧(೯೧) ಕೂಲಿ ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ವ್ಯವಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೮೮ (೧೪೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೭೦ (೧೨೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೮ (೮೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೮೬ (೬೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೪೮ (೧೧೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೦ (೯೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೪೬ (೧೧೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೫(೧೦೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೦ (೯೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೨೫ (೯೪)ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೦ (೯೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೨೬(೯೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೯ (೯೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೮ (೭೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೦ (೮೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೮ (೭೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ (ಮನೆ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ) ಶೇಕಡಾ ೨.೧೯ (೧೬೫) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೮೯ (೧೪೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ೦.೭೮ (೫೯) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೬೪ (೪೮) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೭೩ (೧೩೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೪೧ (೧೦೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೫೦ (೧೧೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೫ (೧೦೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೪೮ (೧೦೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೩೫ (೧೦೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೮ (೯೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೧೭ (೮೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೪ (೭೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೭ (೭೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦. ೯೮ (೭೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೨ (೬೯) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ತಯಾರಿಸುವವರು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೩ (೧೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೧ (೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೮ (೬) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೪ (೧೧)ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೧೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೧೪ (೧೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯ (೦೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೧೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೧ (೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೦೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೧ (೦೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೧೧ (೦೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೯ (೦೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಕಲ್ಲು ತಯಾರಿಸುವವರು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೭ (೧೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೮ (೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯ (೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೧೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨(೦೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಿಜಾಪೂರ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೧ (೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯(೦೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯ (೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೦೯ (೭) ಪುರುಷರು,ಶೇಕಡಾ ೦.೦೮ (೬) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಶೇಕಡಾ ೦.೩೭ (೨೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೯ (೧೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ತದ ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೦ (೨೩) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೮ (೨೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೧೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ. ೦.೨೪ (೧೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೨೨ (೧೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೦ (೦೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳು ಶೇಕಡಾ ೦.೮೪ (೬೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೫೮ (೪೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ

ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೨೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೪ (೧೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೫ (೩೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ (೦.೩೭ (೨೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ನಂತರ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೧ (೩೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೩೨ (೨೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೯ (೩೦) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭(೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೭ (೨೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೦ (೨೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೫ (೧೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦.೨೮ (೨೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಉದ್ಯೋಗ ರಹಿತರು (ಕೆಲಸ ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಮಕ್ಕಳು) ಶೇಕಡಾ ೧.೪೪ (೧೦೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೨೫ (೯೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೬ (೪೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೫೩ (೪೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೯ (೧೦೫) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೫೧ (೧೧೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ನಂತರ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೧ (೯೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೪೩ (೧೦೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ. ೧.೧೭ (೮೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೧೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೪ (೭೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೮ (೭೪)ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೮ (೭೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ. ೦.೭೮ (೫೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೭೬ (೫೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೮೮ (೬೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ವಯೋವೃದ್ದರು ಶೇಕಡಾ (೦೫೩) ೪೦ ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೬೪ (೪೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೯ (೧೪) ಪುರುಷರು, ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೭ (೧೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೨ (೩೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೫೪ (೪೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೫ (೨೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೩೦ (೨೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೮ (೨೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೨ (೧೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೫ (೧೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೨ (೧೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೮ (೧೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೃತ್ತಿ ಸಹಿತರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ಪ್ರಮಾಣ ೪೧.೮೬ (೩೧೫೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩೫.೪೭ (೨೬೭೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ರಹಿತರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೨೬ (೮೩೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೧೧.೪೬ (೮೫೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊದಲ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳಾದ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ, ಕೃಷಿ / ವ್ಯವಸಾಯ ಹಾಗೂ ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ ಮನೆ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಒಳಕಲ್ಲು ವೃತ್ತಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಡತನವೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಸರಕಾರ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

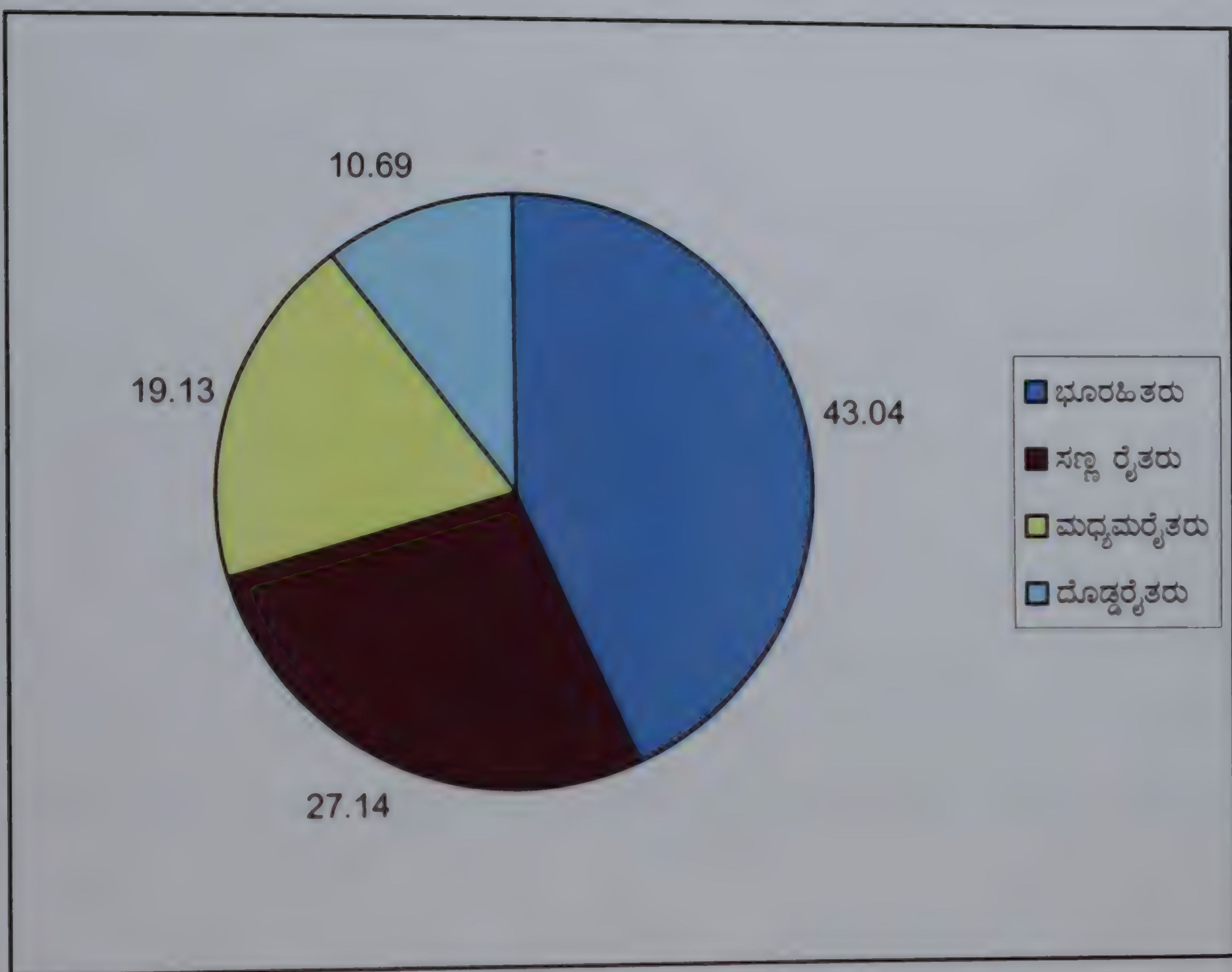
೩.೮.೨ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ (ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ದತಿ) ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಪ್ರಮಾಣ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರನ್ನು ೩ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರನ್ನು ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩. ೮.೨ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಪ್ರಮಾಣ

ಕ್ರಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಭೂ ರಹಿತರು	ಸಣ್ಣ ರೈತರು		ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು		ದೊಡ್ಡ ರೈತರು		ಒಟ್ಟು		ಒಟ್ಟು	ಪ್ರತಿಶತ %
			(೦-೫ಎ) ಒಣ	(೦-೨ಎ) ನೀರಾವರಿ	(೬-೧೨ಎ) ಒಣ	೩-೬ಎ ನೀರಾವರಿ	(೧೩+ಎ) ಒಣ	(೭+ಎ) ನೀರಾವರಿ	ಒಣ	ನೀರಾವರಿ		
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೧೩೦ ೮.೯೧	೪೦ ೨.೭೬	೨೦ ೧.೩೭	೩೮ ೨.೧೯	೧೮ ೧.೨೩	೨೦ ೧.೩೭	೧೦ ೦.೬೯	೯೨ ೬.೩೦	೪೮ ೩.೨೯	೧೪೦ ೯.೬೦	೨೭೦ ೧೮.೫೦
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೯೮ ೬.೭೨	೩೩ ೨.೨೬	೨೦ ೧.೩೯	೩೦ ೨.೧೯	೧೫ ೧.೦೩	೧೩ ೦.೮೯	೮ ೦.೫೫	೭೮ ೫.೩೫	೪೮ ೨..೯೫	೧೨೧ ೮.೨೯	೨೧೯ ೧೫.೦೧
೩	ಬಾಗಲಕೋಟ	೭೪ ೫.೦೭	೨೮ ೧.೯೨	೧೬ ೧.೧೦	೧೭ ೧.೪೪	೧೪ ೦.೯೬	೧೨ ೦.೮೨	೧೧ ೦.೭೫	೬೧ ೪.೧೮	೪೧ ೨.೮೧	೧೦೨ ೬.೯೯	೧೭೬ ೧೨.೦೭
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೬೬ ೪.೫೨	೩೧ ೨.೧೨	೨೦ ೧.೩೭	೧೫ ೧.೦೩	೮ ೦.೫೫	೮ ೦.೫೫	೮ ೦.೫೫	೫೪ ೩.೭೦	೩೮ ೨.೪೭	೯೦ ೬.೧೭	೧೫೬ ೧೦.೬೯
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೬೨ ೪.೨೫	೨೬ ೧.೭೮	೧೮ ೧.೨೩	೧೭ ೧.೧೭	೧೧ ೦.೭೫	೫ ೦.೩೬	೭ ೦.೪೭	೪೮ ೩.೨೯	೩೬ ೨.೪೭	೮೪ ೫.೭೬	೧೪೬ ೧೦.೦೦
೬.	ಧಾರವಾಡ	೬೫ ೪.೪೬	೩೬ ೨.೪೭	೧೭ ೧.೧೭	೨೦ ೧.೩೭	೦೮ ೦.೫೫	೧೫ ೧.೦೩	೦೩ ೦.೨೧	೭೧ ೪.೮೭	೨೮ ೧.೯೨	೯೯ ೬.೭೯	೧೬೪ ೧೧.೨೪
೭	ಗದಗ	೫೮ ೩.೯೮	೩೫ ೨.೪೦	೧೨ ೦.೮೨	೨೨ ೧.೫೧	೯ ೦.೬೨	೧೦ ೦.೬೯	೬ ೦.೪೨	೬೭ ೪.೫೯	೨೭ ೧.೮೬	೯೪ ೬.೪೪	೧೫೨ ೧೦.೪೩
೮.	ಹಾವೇರಿ	೭೫ ೫.೧೪	೩೪ ೨.೩೩	೧೦ ೦.೬೭	೨೮ ೧.೯೨	೯ ೦.೬೨	೧೩ ೦.೮೯	೭ ೦.೪೭	೭೫ ೫.೧೪	೨೬ ೧.೭೮	೧೦೧ ೬.೯೨	೧೭೬ ೧೨.೦೬
	ಒಟ್ಟು	೬೨೮ ೪೩.೦೪	೨೬೩ ೧೮.೦೨	೧೩೩ ೯.೧೨	೧೮೭ ೧೨.೮೨	೯೨ ೬೩೧	೯೬ ೬.೫೮	೬೦ ೪.೧೧	೫೪೬ ೩೭೪೨	೨೮೫ ೧೯.೫೪	೮೩೧ ೫೬.೯೬	೧೪೫೯ ೧೦೦.೦೦

ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಪ್ರಮಾಣ

ಭೂರಹಿತರು	43.04
ಸಣ್ಣ ರೈತರು	27.14
ಮಧ್ಯಮರೈತರು	19.13
ದೊಡ್ಡರೈತರು	10.69

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಪ್ರಮಾಣ ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಪ್ರಮಾಣ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೯೦ (೪೦) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೭ (೨೦) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೨.೧೯ (೩೮) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೧೮) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೧.೩೭ (೨೦) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೯ (೧೦) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೨೬ (೩೩) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೭ (೨೦) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೨.೧೯ (೩೨) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೩ (೧೫) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೧.೮೯ (೧೩) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೫ (೦೮) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬.೭೨ (೯೮) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೧.೯೨ (೨೮) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೦ (೧೬) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೧.೪೪ (೨೧) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೬ (೧೪) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೮೨ (೧೨) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೭೫ (೧೧) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೭ (೭೪) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೧೨ (೩೧) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೩೭ (೨೦) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೧.೦೩ (೧೫) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೫ (೮) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೫೫ (೮) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೫ (೦೮) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪.೫೨ (೬೬) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಚಿತ್ರದುಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೧.೭೮ (೨೬) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೨೩ (೧೮) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೧.೧೭ (೭೫) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೭೫ (೧೧) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೩೬ (೫) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೭ (೦೭) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪.೨೫ (೬೨) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೪೭ (೩೬) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೭ (೧೭) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೧.೩೭ (೨೦) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೫ (೮) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೧.೦೩ (೧೫) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೧ (೦೩) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪.೪೬ (೬೫) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೪೦ (೩೪) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೮೨ (೧೨) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೧.೫೧ (೨೨) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೨ (೯) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೬೯ (೧೦) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೨ (೦೬) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೩.೯೮ (೫೮) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೩೩ (೩೪) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೬೯ (೧೦) ನೀರಾವರಿ, ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ೨.೯೨ (೨೮) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೨ (೦೯) ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೮೯ (೧೩) ಒಣಬೇಸಾಯ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೭ (೦೭) ನೀರಾವರಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೫.೧೪ (೭೫) ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಬೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಪ್ರಮಾಣ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೫೬.೯೬ (೮೩೧) ಇದ್ದಾರೆ ಭೂರಹಿತರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೪೩.೦೪ (೬೨೮) ಇದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೮.೯೧ (೧೩೦) ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೯೮ (೫೮) ಕುಟುಂಬಗಳು ಇವೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ರೈತ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ದೊಡ್ಡ ರೈತರ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹಾಗೂ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೩.೮.೩.ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಾಯ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಮೂರು ಆದಾಯದ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೮.೩ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಾಯ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಜಿಲ್ಲೆ	ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ (ರೂ.೧೧ ಸಾವಿರ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ)	ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ (ರೂ.೧೧ ಸಾವಿರ ದಿಂದ ೨೩ ಸಾವಿರ	ಗರಿಷ್ಠ ಆದಾಯ (ರೂ. ೨೩ ಸಾವಿರ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬೆಳಗಾವ	೯೨ (೬.೩೧)	೧೧೦ (೭.೫೪)	೬೮ (೪.೬೬)	೨೭೦ (೧೮.೫೧)
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೭೩(೫.೦೦)	೮೯ (೬.೧೦)	೫೭ (೩.೯೧)	೨೧೯ (೧೫-೦೧)
೩.	ಬಾಗಲಕೋಟ	೬೦ (೪.೧೧)	೭೫ (೫-೧೪)	೪೧ (೨.೮೧)	೧೭೬ (೧೨.೦೬)
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೫೮ (೩.೪೮)	೬೫ (೪.೪೬)	೩೩ (೨.೨೬)	೧೫೬ (೧೦.೭೦)
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೫೩ (೩.೬೩)	೬೧ (೪.೧೮)	೩೨ (೨.೧೯)	೧೪೬ (೧೦.೦೦)
೬.	ಧಾರವಾಡ	೫೮ (೩.೯೮)	೬೯ (೪೭.೩೧)	೩೭ (೨.೫೪)	೧೬೪ (೧೧.೨೫)
೭.	ಗದಗ	೫೪ (೩.೭೦)	೬೩ (೪.೩೨)	೩೫ (೨.೪೦)	೧೫೨ (೧೦.೧೨)
೮.	ಹಾವೇರಿ	೬೨ (೪.೨೫)	೭೪ (೫.೦೭)	೪೦ (೨.೭೪)	೧೭೬ (೧೨.೦೬)
	ಒಟ್ಟು	೫೧೦(೩೪.೯೫)	೬೦೬(೪೧.೫೩)	೩೪೩(೨೩.೫೧)	೧೪೫೯(೧೦೦.೦೦)

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧೮.೫೧ (೨೭೦) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿದ್ದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯ ಅಂದರೆ ೧೦.೦೦ (೧೪೬) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿವೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೫.೦೧ (೨೧೯), ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೨.೦೬ (೧೭೬), ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೨.೦೬ (೧೭೬), ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೧.೨೫ (೧೬೪) ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೭೦(೧೫೬) ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೪೨ (೧೫೨) ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೭.೫೪ (೧೧೦) ಕುಟುಂಬಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೬.೩೧ (೯೨) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೪.೬೬ (೬೮) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿವೆ. ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೬.೧೦ (೮೯) ಕುಟುಂಬಗಳು, ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೫.೦೦ (೭೩) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೩.೯೧ (೫೭) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿವೆ. ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೫.೧೪ (೭೫) ಕುಟುಂಬಗಳು, ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೪.೧೧ (೬೦) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೨.೮೧ (೪೧) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ

ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೪.೪೬ (೬೫) ಕುಟುಂಬಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೩.೯೮ (೫೮) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೨.೨೬ (೩೩) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೪.೧೮ (೬೧) ಕುಟುಂಬಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೩.೬೩ (೫೩) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೨.೧೯ (೩೨) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೪.೭೩ (೬೯) ಕುಟುಂಬಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೩.೯೮ (೫೮) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೨.೫೪ (೩೭) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮದ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೪.೩೯ (೬೪) ಕುಟುಂಬಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೬.೬೩ (೫೩) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೨.೪೦ (೩೫) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿದೆ. ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯಮದ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೭ (೭೪) ಕುಟುಂಬಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ೪.೨೫ (೬೨) ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ೨.೭೪ (೪೦) ಕುಟುಂಬಗಳಷ್ಟಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಕಂಡು ಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧೮.೫೧ (೨೭೦) ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೦೦ (೧೪೬) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ, ಹಾವೇರಿ, ಧಾರವಾಡ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ೩ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದು ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಗರಿಷ್ಠ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿದ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರಾ ವಿರಳವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೩. ೮. ೪. ಸಮುದಾಯದ ಪಶು ಸಂಪತ್ತು

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪಶು ಸಂಪತ್ತು ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ೫ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೮.೪ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪಶು ಸಂಪತ್ತು

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಜಿಲ್ಲೆ	ಎತ್ತು	ಆಕಳು	ಎಮ್ಮೆ	ಕುರಿ	ಮೇಕೆ/ಆಡು	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೯೦ ೧೬.೨೫	೪೩ ೧೨.೪೬	೫೧ ೧೪.೦೮	೨೯೦ ೧೪.೭೦	೨೩೫ ೧೮.೪೩	೭೦೯ ೧೫.೭೩
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೮೨ ೧೪.೮೦	೪೮ ೧೩.೯೩	೪೯ ೧೩.೫೪	೨೪೮ ೧೨.೫೭	೧೭೨ ೧೩.೪೯	೫೯೯ ೧೩.೨೮
೩.	ಬಾಗಲಕೋಟ	೭೪ ೧೩.೩೬	೪೨ ೧೨.೧೮	೩೯ ೧೦.೭೭	೨೩೦ ೧೧.೬೬	೧೪೧ ೧೦.೧೬	೫೨೬ ೧೧.೬೬
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೫೮ ೧೦.೪೭	೩೯ ೧೦.೩೦	೪೪ ೧೨.೧೫	೨೧೨ ೧೦.೭೪	೧೨೮ ೧೦.೦೪	೪೮೧ ೧೦.೬೭
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೬೨ ೧೧.೧೯	೪೧ ೧೧.೮೮	೪೨ ೧೧.೬೦	೨೨೦ ೧೧.೧೫	೧೩೭ ೧೦.೭೫	೫೦೨ ೧೧.೧೪
೬	ಧಾರವಾಡ	೭೦ ೧೨.೬೪	೪೯ ೧೪.೨೦	೪೬ ೧೨.೭೧೧	೨೬೮ ೧೩.೫೮	೧೪೫ ೧೧.೩೭	೫೭೮ ೧೨.೮೨
೭.	ಗದಗ	೬೪ ೧೧.೫೫	೪೩ ೧೨.೪೬	೪೮ ೧೩.೨೬	೨೫೬ ೧೨.೯೭	೧೬೧ ೧೨.೬೩	೫೭೨ ೧೨.೬೮
೮.	ಹಾವೇರಿ	೫೪ ೯.೭೫	೪೦ ೧೧.೫೯	೪೩ ೧೧.೮೮	೨೪೯ ೧೨.೬೨	೧೫೬ ೧೨.೩೪	೫೪೨ ೧೨.೦೨
	ಒಟ್ಟು	೫೫೪ ೧೦೦.೦೦	೩೪೫ ೧೦೦.೦೦	೩೬೨ ೧೦೦.೦೦	೧೯೭೩ ೧೦೦.೦೦	೧೨೭೫ ೧೦೦.೦೦	೪೫೦೯ ೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪಶು ಸಂಪತ್ತಿನ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಟ್ಟು ಪಶು ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ ೧೫.೭೩ (೭೦೯) ರಷ್ಟು ಇದ್ದು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಪಶು ಸಂಪತ್ತಿನ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೬೭ (೪೮೧) ರಷ್ಟಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೩.೨೮ (೫೯೯), ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೨.೮೨ (೫೭೮), ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೨.೬೮ (೫೭೨), ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೨.೦೨ (೫೪೨), ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೧.೬೬ (೫೨೬) ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಶೇಕಡಾ ೧೧.೧೪ (೫೦೨) ಪಶು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಸಮುದಾಯವು ಹೊಂದಿದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆಗಾಗಿ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಎತ್ತು, ಆಕಳು, ಎಮ್ಮೆ, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ ಹಾಗೂ ಕೋಳಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೩.೯ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ೪ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೯ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಜಿಲ್ಲೆ	ಗ್ರಾ.ಪಂ. ಸದಸ್ಯರು	ತಾ.ಪಂ. ಸದಸ್ಯರು	ಜಿ.ಪಂ. ಸದಸ್ಯರು	ವಿಧಾನಸಭೆ/ ಲೋಕಸಭೆ	ಒಟ್ಟು ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಬೆಳಗಾವ	೪	೨	೧	–	೭ (೦.೪೮)
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೫	೧	೧	–	೭ (೦.೪೮)
೩.	ಬಾಗಲಕೋಟ	೩	೧	–	–	೪ (೦.೨೭)
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೩	–	–	–	೨ (೦.೧೪)
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೩	೧	–	–	೪ (೦.೨೭)
೬.	ಧಾರವಾಡ	೪	೧	೧	–	೬ (೦.೪೧)
೭.	ಗದಗ	೪	೧	–	–	೫(೦.೩೪)
೮.	ಹಾವೇರಿ	೨	–	–	–	೨ (೦.೧೪)
	ಒಟ್ಟು	೨೭	೭	೩	೦೦	೩೭
	ಪ್ರತಿಶತ	೧.೮೫	೦.೪೮	೦.೨೧	೦೦	(೨.೫೪)

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇಲಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೪ (೫) ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೪ (೨) ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೭ (೪) ರಷ್ಟಿದ್ದು ಬಾಗಲಕೋಟ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೨೦ (೩) ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಶೇಕಡಾ ೧.೮೫ (೨೭) ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈರ್ವರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿದ್ದು ಇನ್ನುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದರಂತೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೧೪ (೨) ರಷ್ಟು ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯತ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ತಲಾ ಒಂದರಂತೆ ೦.೦೭ (೧) ರಷ್ಟು ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ವಿಜಾಪೂರ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ೧ ರಂತೆ ೦.೦೭ (೧) ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೫೪ (೩೭) ರಷ್ಟಿದೆ.

೩.೧೦ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿ

ಅಲಿಖಿತ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ನ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಮಾನವೀಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳು, ತಂಟೆ, ತಕರಾರುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಹೋಗುವುದು ಅಗೌರವ ತರುವಂತಹದೆಂದೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳು ಹೊರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ತೀರ್ಪು ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ನ್ಯಾಯದ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಳ್ಳಿ ನಗರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದಂತೆ ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಕೂಡಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ.

ಪುರಾತನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿ ತೀರ್ಮಾನ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದು, ಸೀಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲೆಮಾರಿ, ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಏನಾದರೂ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳು ತಲೆದೋರಿದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ, ಪಂಚಾಯತಿಯ ಪ್ರಮುಖರಿಂದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಬಲ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯಿಂದ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪಂಚಾಯುತಿಯು ನಿರ್ಣಯುಗಳು, ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಅಲಿಖಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಮುದಾಯದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಪಂಚಾಯತಿಯ ಪ್ರಮುಖನಿಗೆ ಪಂಚನೆಂದೂ ಇವನ ಜೊತೆಗೆ ಅನುಭವಿಕ ವಯೋವೃದ್ಧ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದು ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದುವೇ

ಪಂಚರ ಸಮಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಇವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಪಂಚನು ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಬರುವ ತಂಟೆ ತಕರಾರುಗಳೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧ, ವ್ಯಭಿಚಾರ, ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಚಣೆ, ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವಿನ ವೈಮನಸ್ಸು ಜಗಳ, ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ಅಥವಾ ಗಂಡ ಹೆಂಡಂದಿರ ನಡುವಿನ ಆಂತಃಕಲಹ ಜಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಡಚಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಂತಹ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಗಳು

೧) ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋಗುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೨) ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭೆಯು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಎದ್ದು ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ.

೩) ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೂಢಿ ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಅಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಕ ಹಿರಿಯರ ಸಲಹೆ ಪಡೆದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

೪) ವಾದಿ-ಪ್ರತಿವಾದಿಯು ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಖರ್ಚನ್ನು (ವೆಚ್ಚವನ್ನು) ಭರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೫) ತಪ್ಪಿತಸ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (ಅಪರಾಧಿ) ಸಮುದಾಯದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕುವ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

೬) ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಗೆ ದಂಢ ವಿಧಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಅಪರಾಧಿಯು ನೀಡಿದ ಗಡುವಿನ ಒಳಗಾಗಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

೭) ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ.

೮) ಕುಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ದಂಡವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕುವ, ಬಡವರಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಖರ್ಚು ನೀಡುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಾಗಿದೆ. ಜಾತಿಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಅನೋನ್ಯವಾದ ಜೀವಿನ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಜಗಳ, ಕಲಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದ್ದು ಕಂಡಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಡ್ಡರು ಓಣಿ, ಕಾಲೋನಿ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇವಸ್ಥಾನವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ತೀರಾ ವಿರಳವಾಗಿವೆ.

ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ದೇವಸ್ಥಾನ ರಾಮಮಂದಿರ ಅಥವಾ ಅರಳೆ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮದ ವಡ್ಡರ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿಯ ವಾಲಿಕಾರ, ಕೋಲಕಾರ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಬರಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಾನ್ಯತೆಗಳು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡ ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನ್ಯಾಯ ಕೇಳಿದವರು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಘಟನೆಯ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದವರು ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಪಂಚಾಯತಿಯ ತೀರ್ಪು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ.

ಶಿಕ್ಷೆಗಳು : ತಪ್ಪಿಸ್ಥರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಕ್ರಮ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚಾಯತಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಪಕ್ಷಪಾತ ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳಿದರೆ ದೇವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನಾದರೂ ನೀಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಂಡ ಹಾಕುವುದು, ಸಮುದಾಯದ ದೈವಕ್ಕೆ ಊಟ ಹಾಕಿಸುವುದು, ಕುರಿ, ಆಡು, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಊಟ ಹಾಕಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ದಂಡ ವಿಧಿಸುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ದಂಡದಿಂದ ವಸೂಲಾದ ಹಣವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿ ಉಳಿದ ಹಣ ನಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

೩.೧೦.೧ ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಪಂಚಾಯತಿ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ತಿರ್ಮಾನವನ್ನು ೩ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೧೦.೧. ಕುಲಪಂಚಾಯತಿ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಪಂಚಾಯತಿ ತಿರ್ಮಾನ	ಕುಟುಂಬದ ಮುಖಸ್ಥರು	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ದಂಡ ಹಾಕಿದ್ದು	೩೮	೨.೬೦
೨.	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ (ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ)	೪೬	೩.೧೫
೩.	ಅಪರಾಧರಹಿತವಾದವುಗಳು	೧೩೭೫	೯೪.೨೫
	ಒಟ್ಟು	೧೪೫೯	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕುಲಪಂಚಾಯಿತಿ ಕುರಿತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪಂಚಾಯತಿಯ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೯೪.೨೫ ೧೩೭೫ ಕುಟುಂಬಗಳು ನ್ಯಾಯ ರಹಿತವಾದವುಗಳಾಗಿದ್ದು, ಶೇಕಡಾ ೨.೬೦ (೩೮) ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ದಂಡ ಹಾಕಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೩.೧೫ (೪೬) ಕುಟುಂಬಗಳು ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೩.೧೧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಾನವ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ ಅರಿತು ಬೆರೆತು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸತೊಡಗಿದ. ಮರದ ತೊಗಟೆ ಹಾಗೂ ಎಲೆಗಳಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಂಸವನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ತದನಂತರ ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸಸ್ಯಹಾರಿಯಾದನು, ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ದೇಹಕ್ಕೆ ರೋಗಗಳು ಅಂಟಿಕೊಂಡಾಗ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಮೊರೆ ಹೋದನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗ ನಿವಾರಕ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಔಷಧಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಲಿತು ಮನೆ ಮತ್ತು ಕಾಡು ಔಷಧಿ ಹಾಗೂ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ತದನಂತರ ಈ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಅವನ ಜೀವನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಯಿತು.

ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಒಡ್ಡರು ಒರಟರು ಎಂಬ ನಾಮಂಕಿತದೊಂದಿಗೆ ವೈದ್ಯರೂ ಸಹ ಆಗಿದ್ದರು. ನಿಸರ್ಗದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಹಜವಾಗಿ ರೋಗ ರುಜಿನಗಳಿಂದ ಜನರು ಬಳಲಿದಾಗ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೋಗ ರುಜಿನಗಳಾದಾಗ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಂಬಿಕೆ

ಇಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ವಾರಗಳಾದ ಮಂಗಳವಾರ ಹಾಗೂ ಶುಕ್ರವಾರದಂದು ಮಡಿಯಿಂದ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೈಲಿಬೇನೆ ನಿವಾರಿಸಲು ಮೈಲಮ್ಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರ ಬಂದಾಗ ದ್ಯಾಮವ್ವಗೆ ಮತ್ತು ಕಾಲರಾ ಬಂದಾಗ ದುರಗಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಮೊರೆ ಹೋಗುತಿದ್ದರು. ಅದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ರೋಗಗಳಿಗೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯುವ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿವಿಧ ರೋಗ ರುಜಿನಿಗಳಿಗೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ತಯಾರಿಸುವ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುವಾಗ ಯಾವ ರೋಗಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮದ್ದು (ಔಷದಿ), ಅದು ಬಳಸುವ ರೀತಿ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಲೆನೋವು : ತಲೆನೋವು ಬಂದರೆ ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪು ಅರೆದು ಕರಿಮೆಣಸು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳ ಮೂಲಕ ರಸ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ತಲೆನೋವು ಬಲಗಡೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆ ಮೂಗಿಗೆ, ಎಡಗಡೆ ತಲೆನೋವು ಇದ್ದರೆ ಬಲಗಡೆ ಮೂಗಿಗೆ ರಸವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ ಅಥವಾ ಬಳ್ಳೊಳಿಯ ರಸ, ಇದ್ದಿಲು ಅರಿದು ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲ್ಲುನೋವು : ಹಲ್ಲು ನೋವು ಬಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪುರುಷರು ಜಾಲಿಗಿಡದ ತೊಗಟೆ, ನೀರಲಗಿಡದ ತೊಗಟೆಗಳನ್ನು ಕುದಿಸಿ ಅದರ ನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಕ್ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಣಗಿದ ಬೇವಿನಕಾಯಿ ಹಾಗೂ ಲವಂಗ ಚನ್ನಾಗಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಹಲ್ಲು ನೋವಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ ನೋವು ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾವು ಕಡಿತ : ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹಾವು ಕಡಿದರೆ ನಂಜಿನ ಬೇರು, ಇಶ್ರಿ ಬೇರನ್ನು ಅರೆದು ಲಿಂಬಿಹಣ್ಣಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಕುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಣ್ಣುಬೇನೆ : ಕಣ್ಣು ಬೇನೆ ರೋಗ ಬಂದರೆ ಸ್ಥಳಿಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಗೊಳಗೊಳಕಿ ಸಸ್ಯದ ರಸವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಹೆರಿಗೆ ನಂಜು : ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆರಿಗೆ ನಂಜಾದರೆ ನಂಜಿನ ಬೇರನ್ನು ತೇಯ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಮುಟ್ಟುದೋಷ : ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟುದೋಷವಾದರೆ ರವಿವಾರ ಅಥವಾ ಗುರುವಾರ ಮುಂಜಾನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕಿವಿನೋವು : ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವ ಕಿವಿ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬಳ್ಳೊಳ್ಳಿಯಿಂದ ತೆಗೆದ ರಸವನ್ನು ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಾಗೂ ಕಾಮ ಕಸ್ತೂರಿ ರಸವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಸಿ ಸುಂಠಿಯ ರಸವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಸತತವಾಗಿ ೩ದಿನ ಹಾಕಿದರೆ ಕಿವಿ ಸೋರುವುದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಮಂಗನಬಾವು : ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಂಗನ ಬಾವು ಬಂದಾಗ ಬೆಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಸುಣ್ಣ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಗಂಟಲು ಹಾಗೂ ಕಪಾಳಗಳಿಗೆ ಸವರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಂದು ನೋವು : ದೇಹದ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದಾಗ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಅಂಬಿಬಾಳ ಮತ್ತು ರಕ್ತಬಾಳಗಳನ್ನು ಅರೆದು ಹಚ್ಚಿ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದೇಹದ ಗಾಯ : ದೇಹಕ್ಕೆ ಗಾಯಗಳಾದಾಗ ಬಿಳಿಗಣಜಲೆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುದಿಸಿ ಆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಗಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಿ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾಂತಿ : ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಾಂತಿ ಬೇಧಿಯಾದರೆ ಯಾಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹುರಿದು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೋಗಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ವರ : ಜ್ವರದ ಬಾಧೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಬೇವಿನ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಅರೆದು ಅದರ ರಸವನ್ನು ರೋಗಿಗೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದರಿಂದ ಟೈಫೈಡ ನಂತಹ ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಚೇಳು ಕಡಿತ : ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಚೇಳು ಕಡಿದರೆ ಬಾಟ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಳೆಯ ಆಣೆಕಲ್ಲಿನ ನೀರನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ತಂಬಾಕು, ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅರೆದು ಚೇಳು ಕಡಿದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

ಖೋಡಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು : ರಕ್ತ ಶುದ್ದಿಗಾಗಿ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಹಕ್ಕರಕಿ ತಪ್ಪಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೊಟ್ಟೆನೋವು : ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಬಂದರೆ ಕಿರಕಸಾಲಿ ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ವೀಳ್ಯದ ಎಲೆಗೆ ಉಪ್ಪು ಕೂಡಿಸಿ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಈರುಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಉಪ್ಪು ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿ ಕುಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಅನುಭವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಿಯ ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೩.೧೧.೧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳಿಂದ ೩ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩.೧೧.೧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ	ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಹೋಮಿಯೋಪತಿ	೨೯೮	೩.೯೬
೨.	ಆಯುರ್ವೇದ	೨೮೬೭	೩೮.೦೫
೩.	ಅಲೋಪತಿ	೪೩೬೯	೫೭.೯೯
	ಒಟ್ಟು	೭೫೩೪	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಕಂಡುಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೯೬ (೨೯೮) ಹೋಮಿಯೊಪತಿ ಪದ್ಧತಿ ಶೇಕಡಾ ೩೮.೫ (೨೮೬೭) ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯು, ಶೇಕಡಾ ೫೭.೯೯ (೪೩೬೯) ಅಲೋಪತಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆ ಕುರಿತು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ಆಯುರ್ವೇದ ಹಾಗೂ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು, ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು, ಹಾಗೂ ಯುವಕರು ಅಲೋಪತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಸಿಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ ಕುರಿತು, ಕುಟುಂಬಗಳ ಲಿಂಗವಾರು, ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ, ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ, ಅನೇಕ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಳಿ, ಬೆಡಗುಗಳು, ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳು ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಾಕ್ಷರತೆ, ನಿರಕ್ಷರತೆಯ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಹಾಗೂ ಭೂ ರಹಿತರ ಪ್ರಮಾಣ ಆದಾಯದ ಕನಿಷ್ಠ,

ಮಧ್ಯಮ, ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣ, ಪಶುಸಂಪತ್ತು, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳು, ಕುಲಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ, ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ವಿವರ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯವು ಕಷ್ಟಕರ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಸಮುದಾಯದ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನರು ಪ್ರಗತಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧. ಸಂದರ್ಶನ : ಲಿಂ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟ ದಿನಾಂಕ ೨೬-೬-೨೦೦೯.

೨. ಸಂದರ್ಶನ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಇಮ್ಮಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಭಾಗಲಕೋಟ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ದಿನಾಂಕ ೨೩-೧೨-೨೦೧೦

೩. ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. – ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ, ಜೆ.ಬಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಗದಗ, ೧೯೯೯.

೪. ಸಂದರ್ಶನ : ವೆಂಕಪ್ಪ ಮುದ್ದಾಪೂರ (೬೬) ಬುಕ್ಕಸಾಗರ ದಿನಾಂಕ ೧೭-೬-೨೦೦೯

೫. ಸಂದರ್ಶನ : ಅಂಜನಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ (೪೮) ಗ್ರಾ. ಪಂ. ಸದಸ್ಯರು ಗುಡೇಕೋಟೆ, ೧೮-೬-೨೦೦೯.

೬ ಸಂದರ್ಶನ : ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ (೪೯) ಭೋವಿ ಮುಖಂಡರು, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ ೧೦-೯- ೨೦೧೦.

೭ ಸಂದರ್ಶನ : ತಿಮ್ಮಣ್ಣ (೩೨) ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಚಿಕ್ಕೇರಳ್ಳಿ ೧೧-೯-೨೦೧೦.

೮. ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ – ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೊಡುಗೆಗಳು, ೨೦೦೭

೯. ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. – ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲ ಕಸಬುಗಳು, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.

೧೦. ಸಂದರ್ಶನ :ಗುರುಮೂರ್ತಿ (೩೪) ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ ೧೧-೯-೨೦೧೦.

೧೧. ಸಂದರ್ಶನ್ : ಆರ್. ಶೇಷನ್‌ಕುಮಾರ (೫೨) ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ದಿನಾಂಕ ೧೨-೯-೨೦೧೦.

೧೨. ಸಂದರ್ಶನ : ಶ್ರೀಮತಿ ದೇವಕಿ (೭೮) ಸತ್ಯಪ್ಪ ಜಮಖಂಡಿ ಅವರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಅರಭಾವಿ ೭-೧೧-೨೦೧೦

೧೩. ಸಂದರ್ಶನ : ಅನೀಲ ಗಂಗಾಧರ ಜಮಖಂಡಿ (೪೬) ಅರಬಾವಿ ತಾ. ಗೋಕಾಕ ದಿನಾಂಕ ೭-೧೧-೨೦೧೦.

೧೪. ಪವಾರ ಸತೀಶ – ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕೊಲ್ಲಾಪೂರ ೨೦೦೮.

೧೫. ಸಂದರ್ಶನ : ಕುರಂದವಾಡ ಸಿ.ಟಿ. (೭೨) ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ೨೭-೧೨-೨೦೧೦.

೧೬. ಸಂದರ್ಶನ : ಎಚ್.ಎಸ. ಬಂಕದಮನಿ (೬೬) ಮುಖಂಡರು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ೨೮-೧೨-೨೦೧೦.

೧೭. ಶಂಕರರಾವ ಚ.ನ. – ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು, ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು. ೨೦೦೫.

೧೮. ಶಂಕರರಾವ ಚ.ನ. – ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಯನ , ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು ೨೦೦೭.

೧೯. ದೊಡ್ಡಮನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ – ವಡ್ಡರ ವೃತ್ತಿ ಪಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಲೇಖನ (ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ) ಪು. ೧೧೫,೧೧೬.

೨೦. ಹಾವನೂರ ಎಲ್.ಜಿ. – ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗದ ವರದಿ ೧೯೯೩.

೨೧. ಸಂದರ್ಶನ : ಮನೋಹರ ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗರ ಭೋವಿ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಘಟಪ್ರಭಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೆಳಗಾವಿ.ದಿನಾಂಕ ೮-೧೧-೨೦೧೦

೨೨. ಸಂದರ್ಶನ : ರಾಯಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ (೫೬) ಕಲ್ಲೋಳಿ ದಿನಾಂಕ ೭-೧೧-೨೦೧೦.

೨೩. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಹೆಚ್.ಜೆ. – ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು. ಸಂಪುಟ ೧, ೧೯೯೮ ಹಾಗೂ ಸಂಪುಟ ೨. ೨೦೦೧.

೨೪. ಸಂದರ್ಶನ : ಶ್ರೀ ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಪೂಜಾರ (೭೨) ಭೋವಿ ಮುಖಂಡರು ಚಿಂಚಲಿ ೨೨-೨-೨೦೦೯.

೨೫. ಸಂದರ್ಶನ : ಶ್ರೀ ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಸಂದಕದ (ಜಿಲ್ಲಾ ಭೋವಿ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಚಿಂಚಲಿ (ಗದಗ) ೨೨-೨-೨೦೦೯

೨೬. ಕರ್ನಾಟಕ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ನೋಟ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೦೮-೦೯.

೨೭. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ನೋಟ, ಜಿಲ್ಲಾ ಆಡಳಿತ ಭವನ ಗದಗ. ೨೦೦೮-೨೦೦೯ ಪು.ಸಂ. ೨೪-೨೫

೨೮. ಸಂದರ್ಶನ : ಹೊಸರಪ್ಪ ಇರಕಲ್ಲ (೬೮) ವಡ್ಡರ ಓಣಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ೮-೧೨-೨೦೧೦

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ಜೀವನಾವರ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು

೪.೧ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ, ಜನನ, ಸೂತಕ

೪.೨ ನಾಮಕರಣ, ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ

೪.೩ ಜವುಳ ಸಂಸ್ಕಾರ

೪.೪ ಋತುಮತಿ ಪದ್ಧತಿ

೪.೫ ವಿವಾಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

೪.೬ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ (ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ)

೪.೭ ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳು

೪.೮ ಜಾತ್ರೆ-ಉತ್ಸವಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ಜೀವನಾವರ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು

೪.೧ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ , ಜನನ ಹಾಗೂ ಸೂತಕ ದುಮ್ಮನಸಿ – ಜನ್ಮಮು – ಮುಟ್ಟು

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಧುನೀಕರಣ, ನಗರೀಕರಣ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಜನಪದ ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ದ್ರಾವಿಡರ ಮತ್ತು ಆರ್ಯ ಜನಾಂಗಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಏಕತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದವರೆಗೂ ವಿವಿಧ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಕೂಡಾ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆತವರಲ್ಲಾ. ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಡ್ಡರು ದ್ರಾವಿಡರ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು ಸಮಾಜದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುವಂತವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರು ಸಿಗುವುದೇ ಅಪರೂಪ ಆದರೂ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಹಬ್ಬ, ಹರಿದಿನಗಳನ್ನು ಅತಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಮುಖ ಹಬ್ಬಗಳಾದ ಯುಗಾದಿ, ಮಹಾನವಮಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ಗೌರಿಹಬ್ಬ, ಆಯುಧಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಮನೆ ದೇವರುಗಳ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹಾಗೂ ಸಡಗರದಿಂದ ಆಚರಿಸುವರು. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾವಿನವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೆಂದರೆ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ, ಜನನ, ಸೂತಕ, ನಾಮಕರಣ, ದೇವರಿಗೆ ಮುಡಿಕೊಡುವದು, ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ನಿಶ್ಚಯ ಕಾರ್ಯ, ವಿವಾಹ, ಶವಸಂಸ್ಕಾರ. ಇವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಭೋವಿ ಸಮಾಜ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

೪.೧.೧ ದುಮ್ಮನಸಿ (ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ)

ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿದಾಗ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ತೀರಾ ಬಡಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಾಹವಾಗುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ವಿವಾಹಗಳು ಜರುಗುತ್ತವೆ. ವಿವಾಹವಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗರ್ಭವತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂತೋಷವನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದರ ಮೂಲಕ ಶುಭ ಹಾರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವಾದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವರು ಅಂದರೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀ ಉಡುವ ಸೀರೆ, ಆಹಾರ, ಆಭರಣ, ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವಿನ ದೈಹಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶ ಇತ್ತು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಊಟ, ವಸತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿಯೇ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ೭ ತಿಂಗಳು ಅಥವಾ ೮ ತಿಂಗಳು ಗತಿಸುವವರೆಗೂ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ನಂತರ ಮೊದಲ ಹೆರಿಗೆಗೆ ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ವಾಡಿಕೆ. ನಂತರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೆರಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತಿತ್ತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ದಾದಿಯರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಇವರಿಗೆ ಕನಸುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ, ಸಮುದಾಯವು ಕೂಡಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಲೀಕರಣದ ಕುರಿತು ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಇಂದಿನ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗೌರವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಗರ್ಭವತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸಮುದಾಯದ ಹಲವಾರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟು ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಬಾರದು. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದರೆ ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳು ಸುತ್ತುವರಿಯುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗರ್ಭವತಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ತುಂಬುವವರೆಗೂ ಶ್ರಮದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹ ಗಂಡಂದಿರ ಜೊತೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ತಾಯ್ತನವೆಂಬುದು ಪ್ರಮುಖವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮಮನೆ ಬೆಳಗಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಭೋವಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ತಾಯಿಯಾಗುವ ಭಾಗ್ಯ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಮನೆ ದೇವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುತ್ತಾರೆ. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ

ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವ. ನಾಗದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಂಜೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದೂರವಿರಲು ಸಾದು ಸಂತರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ೮ ಅಥವಾ ೧೦ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಸಂತಾನ ಭಾಗ್ಯ ದೊರೆತ ಘಟನೆಗಳು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬಂಜೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರೆ ಸಂಸಾರ ದುಸ್ತರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮಹಿಳೆ ಯಾವುದೇ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲಾ. ಸನ್ಮಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಅವಳು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೇಡವಾದ ವಸ್ತು ಆಗುತ್ತಾಳೆ.

ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಹೆರಿಗೆ ನೋವು ಕಾಣಿಸಿದಾಗ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ಐದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತ್ರಗಳು, ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಣ್ಣೆ, ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಸರಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಐದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಬಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ ಹರಳು ಎಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ಅರಿಷಿಣವನ್ನು ಮೈ ತುಂಬಾ ಹಚ್ಚಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯವು ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತದೆ.

೪.೧.೨ ಜನ್ಮಮು – ಹುಟ್ಟು– ಪುಟ್ಟು (ಜನನ)

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಗುವಿನ ಜನನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವರು. ಮಗುವಿನ ಜನನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಂಧು ಬಳಗದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ೯ ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಹೆರಿಗೆ ನೋವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅನುಭವಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಸಾಂತ್ವನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಮಹಿಳೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೆ ಮಗುವಿನ ಜನನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಸಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲೆ ವಡ್ಡರ ಪ್ರಸೂತಿ ಗೃಹವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಬಾಣಂತಿಗೆ ನೋವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸಲು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ತಲೆಗೆ ಬಿಗಿಯಾದ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ನಂತರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ನೆಲ್ಲು ಹುಲ್ಲಿನ ಹಾಸಿಗೆ ತಯಾರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗು ಮಲಗಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಸ್ನಾನದ ನೀರನ್ನು ದುಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ದಾಟಿದರೆ ತಾಯಿಗೆ ಎದೆ ಹಾಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸ್ನಾನದ ನೀರು ಹರಿದು ಹೋಗದಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ತೋಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೀರು ಇಂಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾಯಿಯ ಹೊಕ್ಕಳ ಬಳ್ಳಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರೊಂದಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೂಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೊಕ್ಕಳ ಬಳ್ಳಿ ನಾಯಿ, ಕಾಗೆಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾದರೆ ಮಗು ಮತ್ತು ತಾಯಿಗೆ ಅಪಶಕುನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ನಂತರ ತಾಯಿ ಮಗುವಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಪೊರಕೆ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆದು ಸುಟ್ಟ ಬೂದಿಯನ್ನು ಇಬ್ಬರ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

ಬಾಣಂತಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಉಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತವಿರದ ಆಹಾರವನ್ನು ಅಂದರೆ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ತಿಳಿಸಾರನ್ನು , ಮಿದುವಾದ ಮುದ್ದೆ, ಮೆಂತ್ಯೆ ಮಿಶ್ರಿತ ಉಂಡೆ ಉಣಬಡಿಸುವರು. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ತಣ್ಣೀರು ಮುಟ್ಟುವಂತಿಲ್ಲಾ. ಮಗುವಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಅರಿಶಿನ ಪುಡಿ, ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ ಪುಡಿ, ಗಂಧದಪುಡಿ, ಇವುಗಳ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ತಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಬಾಣಂತಿಗೂ ಸಹ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಪುಡಿಯನ್ನು ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹೊಗೆಯನ್ನು ತಲೆಗೆ ತಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳು ತಾಯಿ ಮಗುವಿನ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರವು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ರೂಢಿಯಂತೆ ಬಾಣಂತಿಯ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೋಳಿ, ಮೀನುಸಾರು ಮತ್ತು ಆಡಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಖಾರದ ಊಟ ಕೊಟ್ಟು ಸರಾಯಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಶೀತ, ಕೆಮ್ಮು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಜನನಕ್ಕೆ ಮಂಗಳವಾರ ಮತ್ತು ಶುಕ್ರವಾರಗಳು ಶುಭದಿನಗಳಾಗಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಗುವಿನ ಜನನ ಬುಧವಾರ ಆದರೆ ಕುಟುಂಬದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಬುಧವಾರ ಮಗುವಿನ ಜನನವಾದಲ್ಲಿ ತೆರವು ಪದ್ದತಿ (ಕನ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣೆ) ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಗುವಿಗೆ ಜ್ವರ, ಬೇಧಿ, ವಾಂತಿ, ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬಂದರೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗದೇ ಬಾಲಗ್ರಹ ದೋಷಕ್ಕಾಗಿ ತಾಯತ (ಅಂತ್ರ) ಹಾಕಿಸುವುದು, ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಮಗುವಿಗೆ ಬರೆ ಹಾಕುವುದು, ಕುಲದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ತೀರಿಸುವುದು, ಅಮವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಗು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಜನನಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿದರೆ ಸಂತೋಷ ಪಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅಂದು ಮಧ್ಯಪಾನ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಬಳಗದವರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ಜನನದ ಮೂರನೆ ದಿನದಂದು ಜೋತಿಷ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ

ಮಗುವಿನ ಹುಟ್ಟಿದ ಮುಹೂರ್ತ, ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಜನನದ ನಂತರ ಮೂಗು, ಹಣೆ ತಲೆ ಒತ್ತುವುದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯು ಹೊಂಗೆ ಎಣ್ಣೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಸಿ ಚಿಕ್ಕ ಚೂರಿಯನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಹೊಕ್ಕಳಕ್ಕೆ ಅಂಟಿರುವ ಕಳ್ಳು ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ಯುತ್ತಾಳೆ. ಹೊಕ್ಕಳ ಸುಡುವುದು ಸರ್ವವಿದಿತ.

ಸಮುದಾಯದ ಭಂಡಿವಡ್ಡರ ಒಳಪಂಗಡದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಜನನದ ನಂತರ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೂಸು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ ಒಂದು ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗುಂಡಿಯು ಒಂದು ಮೊಟು ಆಳವಾಗಿದ್ದು ಚಚ್ಚೌಕಾ ನಾಲ್ಕು ಮೊಟು ಉದ್ದ, ಆಗಲ ತೆಗೆಯುವರು. ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಗುಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿಸುವರು. ಏಕೆಂದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯವರು ಕಾಯಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಬಕೀಟುಗಳ ಮೂಲಕ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರು ಹಾಕುವರು ಈ ರೀತಿ ಸಮುದಾಯದವರು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಗುವಿನ ಜನನಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪.೧.೩ ಮುಟ್ಟು (ಮೈಲಿಗೆ) ಸೂತಕ

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೂತಕದ ಆಚರಣೆ ಇದೆ. ಮಗುವಿನ ಜನನದ ನಂತರ ಆಚರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತಿಯ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಸೂತಕ ತೆಗೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಒಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೂತಕ ಎಂದರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ . ಅಂದರೆ ಬಾಣಂತಿಯ ಅಥವಾ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಗೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರು ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಶುಭ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಕರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಬಾಣಂತಿಯ ಸೂತಕವು ಮಾನವನ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೊದಲ ಸೂತಕವಾಗಿದೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ೯, ೧೧ ಅಥವಾ ೧೬ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೂತಕವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀ ಮನೆಯನ್ನು ಮಡಿಗೊಳಿಸುವುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಹಳೆಯ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೊಸ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು, ಕುಲದೇವತೆಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು, ಮುತ್ತೈದೆಯರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ , ಅರಿಷಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೂತಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

೪.೨ ಪೇರುಪಟ್ಟೇದಿ – ತೊಟ್ಟಲಂ ಪೂಜೆ (ನಾಮಕರಣ ಹಾಗೂ ತೊಟ್ಟಿಲ ಪೂಜೆ)

೪.೨.೧ ಪೇರುಪಟ್ಟೇದಿ (ನಾಮಕರಣ)

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ನಾಮಕರಣವು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ೯ನೇ ದಿನ ಹಾಗೂ ೧೧ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮುದಾಯದ

ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಆಚರಿಸುವ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲವರು ಸೂತಕ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸೂತಕ ನಾಮಕರಣಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಚರಿಸುವರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಸೂತಕದ ದಿನವೇ ನಾಮಕರಣ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ೩-೪ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ತಂದೆಯು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನಕ್ಷತ್ರ, ರಾಶಿ, ಜನ್ಮ ಕುಂಡಲಿ, ಗಣ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಹೆಸರು ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಜನ್ಮನಾಮ ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಪೂರ್ವಜರ ಹಿರಿಯರ ಇಲ್ಲವೇ ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

ಆದರೆ ನಾಗರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕತೆಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನರೀತಿಯ ಆಧುನಿಕ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಹೆಸರು ಇಡುವ ಕ್ರಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಮಗುವಿನ ನಾಮಕರಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರಿಕೆ ಹಂಚುವದರ ಮೂಲಕ ಬಂಧು ಬಳಗದವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ನಾಮಕರಣ ದಿವಸ ಗೋಮೂತ್ರ ಮತ್ತು ಸಗಣಿಯಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುವುದು, ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೂವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅಲಂಕರಿಸುವುದು, ಮನೆ ದೇವರಿಗೆ ಗುರು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು, ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಸಬಟ್ಟೆ ತೊಡಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕರಿಮಣಿ ಸರವನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಶೃಂಗರಿಸುವರು ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಗುವಿನ ನಾಮಕರಣದ ದಿನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಮಗುವಿನ ನಾಮಕರಣ ದಿನದಂದು ಸೋದರ ಮಾವ ಅತ್ತೆಯರು ಮಗುವಿನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉದುತ್ತಾರೆ. ಸೋದರ ಅತ್ತೆಯು ತೊಟ್ಟಲಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಾಡಿ ಕುಲದೇವತೆ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಜರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತೊಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ.

ಮಗುವಿನ ನಾಮಕರಣದ ದಿನದಂದು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಸಿಹಿ ಕೊಟ್ಟು, ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಅಡಿಕೆ, ಅರಿಷಿನ, ಕುಂಕುಮ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ ನಾಮಕರಣದ ದಿನದಂದು ಬಂಧುಬಳಗದವರು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುವರು ಹಾಗೂ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡ ತೊಟ್ಟಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಹಾಲು ಬೆರೆಸಿದ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಯೊಳಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು ನಾಮಕರಣದ ದಿನ ಗಂಗಾಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದರಿಂದ ಮನೆಯ ಸೂತಕ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಮಗುವಿಗೆ ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗುವಿನ ಆಯಸ್ಸು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡು -ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದುರಗಪ್ಪ, ದುರಗವ್ವ, ಹನುಮಪ್ಪ - ಹನಮವ್ವ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ- ಕಲ್ಲವ್ವ, ಹುಲಿಗೆಪ್ಪ- ಹುಲಿಗೆವ್ವ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ- ತಿಮ್ಮವ್ವ ಮುಂತಾಗಿ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೪.೨.೨ ತೊಟ್ಟಲಂ ಪೂಜೆ (ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ)

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಆಚರಿಸುವ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಹೊಸದಾಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ತದನಂತರ ಮುತ್ತೈದೆಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೊಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಸೂಚಿಸುವರು. ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ ಸಮಾರಂಭದ ದಿನದಂದು ಮಗುವಿಗೆ ತಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ತೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯ ಜೋಡಣಿಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲಿನ್ನು ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಮಡಿ ಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಆದರ ತಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ಮೂರು ದುಂಡಾದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮಗು ಗುಂಡಾಗಿ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಮಗುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳು ಬಾರದಿರಲೆಂದು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಬ್ರಾಣಿ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಹಾಕಿ ತೊಟ್ಟಿಲ ಕೆಳಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ ದಿನದಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದವರ ನೋಟದಿಂದ ದೃಷ್ಠಿ ಬೀಳಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ದೃಷ್ಠಿ ಬೊಟ್ಟು ಇಟ್ಟು ಮಲಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ನಾಮಕರಣ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಶೆಟಿಗೆವ್ವ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಶೆಟೆಗೆವ್ವ ಅಂದರೆ ಮಗುವಿನ ಹಣೆ ಬರಹ ಬರೆಯುವವಳು ಎಂದರ್ಥ, ಇವಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಶೆಟಿಗೆವ್ವ ಎಂದು ರುಬ್ಬು ಗುಂಡಿಗೆ ಕುಲಾಯಿ ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೆಟಿಗೆವ್ವ ಮಗುವಿನ ಹಣೆ ಬರಹವನ್ನು ಬರೆಯುವಳು ಎಂದು ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎದೆ. ಮಗುವಿಗಿರುವ ಕೆಟ್ಟ ಪೀಡೆಯು ತೊಲಗಲಿ, ಕೆಟ್ಟ ಗ್ರಹಗಳು ದೂರವಾಗಲಿ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕಿರುವ ದೋಷವು ನಿವಾರಣೆಯಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೆಣ್ಣ-ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಾದ ತಿಪ್ಪಣ್ಣ, ತಿಪ್ಪವ್ವ, ಹನಮಪ್ಪ, ಹನಮವ್ವ, ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಮಲ್ಲವ್ವ, ಹುಲಿಗೆಪ್ಪ, ಹುಲಿಗೆವ್ವ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ , ಕಲ್ಲವ್ವ, ನಾಗಪ್ಪ, ನಾಗವ್ವ, ಯಲ್ಲಪ್ಪ, ಯಲ್ಲವ್ವ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ತಿಮ್ಮವ್ವ, ಭೀಮಪ್ಪ, ಬೀಮವ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ.

೪.೩. ಜಡಿಲು ದಿಂಪೇದಿ (ಜವುಳ ಸಂಸ್ಕಾರ)

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕುಲದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ತಲೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟ

ರಮಣ ದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹನುಮಂತ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕುಲದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಮಗುವಿನ ತಲೆ ಕೂದಲನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಜವಳ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಮಗುವಿನ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಗು ಜನಿಸಿದ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಜವುಳ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಪದ್ದತಿ ಇದೆ. ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಆಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತೆಗೆಸದೆ ಎರಡು ವರ್ಷ ತುಂಬಿ ಮೂರನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜವುಳ ಸಂಸ್ಕಾರ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಜಡೆ ಹಾಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದುಂಟು. ಭೋವಿಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳಾದ ಕಾರಣ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಹರಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸದೆ ಊರ ಕ್ಷೌರಿಕರಿಂದ ತಲೆಗೂದಲು ತೆಗೆಸಿದರೆ ಅಪಾಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಕಾಯಿಲೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆ ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ನಂತರ ಮುಡಿ ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಗುವಿನ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪.೪ ಪೆದ್ದ ಮಣಿಸಿ-ಋತುಮತಿ ಪದ್ದತಿ (ಮೈನೆರೆದಾಗಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯ)

ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಋತುಮತಿಯಾಗುವುದು ನಿಸರ್ಗದ ಸಹಜ ನಿಯಮವಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ತುಂಬಾ ವೈಶಿಷ್ಠ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಋತುಮತಿಯಾದರೆ ಸೋದರ ಮಾವನಾದವನು ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲು ಅಥವಾ ಹುಲಗಲ ಎಲೆಯ ಗುಡಿಸಲನ್ನು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಅಂತಹ ವಿಶೇಷ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಋತುಮತಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತತ್ತಿಯನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಋತುಮತಿಯಾದವಳಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವಾಗ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಣಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೀರನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾ ತಿನ್ನಲು ಕೊಬ್ಬರಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಬೆನ್ನು ಮತ್ತು ನಡವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಮೈನೆರೆತ ಮೊದಲ ದಿನ ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಇಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಚಲ್ಲುವ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಸೋದರ ಮಾವ ಹಾಕಿದ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ೫ ದಿನ ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸೋದರಮಾವನು ಗುಡಿಸಲನ್ನು ಊರಿನ ಹೊರಗೆ ಒಯ್ದು ಸುಟ್ಟು ಬರಬೇಕು. ಕೊನೆಯ ದಿನ ಮೈನೆರೆತ ಯುವತಿಯ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಹಸಿರಾದ ಸಸಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಆ ಸಸಿಯು ಹಸಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಜೀವನವು ಶುಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಋತುಮತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ ಹಾಗೂ ಓಣಿಯ ವಿವಿಧ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರು ಸಹ ವಿವಿಧ ವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆಭಿನಯವನ್ನು ಮಾಡುವರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೆಲವರು ೫ ದಿನಕ್ಕೆ, ೯ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಹದಿಮೂರು ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಹುಡುಗಿಯ ಸೋದರ ಮಾವನು ಸೊಸೆಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನದಂದು ಋತುಮತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಮೈನೆರೆದ ಹುಡುಗಿ ಹೊಸ ಸೀರೆ , ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವಳು, ತದನಂತರ ಸೋಬಾನದ ಪದ ಹಾಡುವುದು, ಆರತಿ ಮಾಡುವುದು. ಮುಯ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತೆ ಬದಲಾದಂತೆ ಸಮುದಾಯದ ಋತುಮತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಮೇಲ್ ವರ್ಗದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೋವಿಗಳು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ತಾವು ಹೋಗಿದ್ದಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ ಋತುಮತಿಯಾದರೆ ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಥವಾ ಸೂತಕ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದಿನ ಮನೆಗೆ ಕರೆ ತಂದು ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸೂತಕ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿಯು ಮಂಗಳವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ, ಬುಧವಾರ ಋತುಮತಿಯಾದರೆ ಹೆತ್ತ ಮನೆಗೆ ಶುಭ ಘಳಿಗೆ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಋತುಮತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿಯ ನಕ್ಷತ್ರ ಫಲಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹುಡುಗಿ ಭರಣಿ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿಯಾದರೆ ಧರಣಿ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವಳು ಅಂದರೆ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಚಿತ್ತ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿಯಾದರೆ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುತ್ತಾಳೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನ ಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೪.೫ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ

ವಿವಾಹವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು, ಮನುಕುಲ ಮುಂದುವರೆಸಲು ವಿವಾಹವೆಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಜನ್ಮ ತಾಳಿತು. ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳು ವಿವಾಹ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಏಕ ಪತ್ನಿತ್ವ, ಬಹು ಪತ್ನಿತ್ವ, ಬಹುಪತಿತ್ವ ಎಂಬ ವಿವಾಹದ ರೂಪಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆಂದರೆ ವಿವಾಹವೆಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಮಿಥ್ಯೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಾಹವೆಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ನಡುವಿನ ಶಾಶ್ವತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಂಧನವಾಗಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರವಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಯಾಮವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರಂತೆ ನಾಗರಿಕ

ಒಪ್ಪಂದವೆಂದು ತಿಳಿಯದೇ ಪವಿತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಾತಿ ಉಪಜಾತಿಗಳು ವಿವಾಹವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹದ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಧಾನ್ಯತೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಕ್ರಮವು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದವರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒಳಪಂಗಡಗಳು ಇದ್ದು ಸ್ವಗೋತ್ರ ಹಾಗೂ ಬೆಡಗುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳವುದಿಲ್ಲಾ. ಒಂದೇ ಗೋತ್ರ ಬೆಡಗುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಗೋತ್ರ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಬೆಡಗುಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿವೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಡುವಾಗ ವಧುವಿನ ರಾಶಿ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಗುಣಗಳು, ಹಸ್ತರೇಖೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

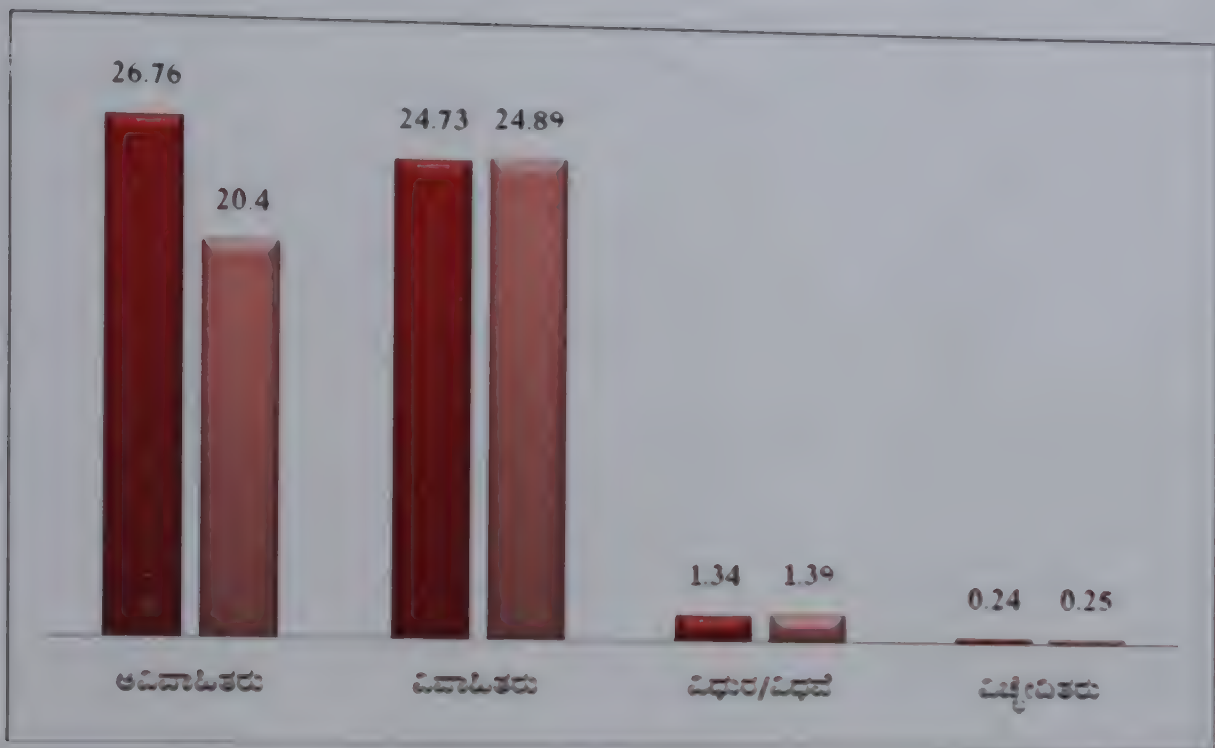
೪.೫.೧ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಲಿಂಗವಾರು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೪.೫.೧ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಅವಿವಾಹಿತರು		ವಿವಾಹಿತರು		ವಿಧುರ	ವಿಧವೆ	ವಿಚ್ಛೇಧಿತರು		ಒಟ್ಟು		ಒಟ್ಟು
		ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೩೭೧ ೪.೯೨	೩೧೮ ೪.೨೨	೩೬೨ ೪.೮೦	೩೬೨ ೪.೮೦	೧೭ ೦.೨೪	೨೪ ೦.೩೧	೩ ೦.೦೪	೨ ೦.೦೩	೭೫೩ (೯.೯೯)	೭೦೬ ೯.೩೭	೧೪೫೯ ೧೯.೩೭
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೩೧೪ ೪.೧೭	೨೪೭ ೩.೨೮	೩೦೯ ೪.೧೦	೩೧೦ ೪.೧೧	೧೧ ೦.೧೫	೧೦ ೦.೧೩	೨ ೦.೦೩	೨ ೦.೦೩	೬೩೬ ೮.೪೪	೫೮೯ ೭.೫೫	೧೨೦೫ ೧೫.೯೯
೩.	ಬಾಗಲಕೋಟ	೨೭೨ ೩.೬೧	೧೯೪ ೨.೫೭	೨೦೬ ೨.೭೩	೨೦೮ ೨.೭೬	೧೬ ೦.೨೧	೧೫ ೦.೨೦	೨ ೦.೦೩	೩ ೦.೦೪	೪೯೬ ೬.೫೮	೪೨೦ ೫.೫೭	೯೧೬ ೧೨.೧೬
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೨೨೮ ೩.೦೩	೧೮೬ ೨.೪೭	೨೦೮ ೨.೭೬	೨೧೦ ೨.೭೯	೧೪ ೦.೧೪	೧೯ ೦.೨೫	೨ ೦.೦೩	೩ ೦.೦೪	೪೫೨ ೬.೦೦	೪೧೮ ೫.೫೫	೮೭೦ ೧೧.೫೪
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	೧೭೦ ೨.೨೬	೧೦೯ ೧.೪೫	೧೫೨ ೨.೦೬	೧೫೫ ೧.೯೫	೯ ೦.೧೨	೮ ೦.೧೧	೨ ೦.೦೩	೩ ೦.೦೪	೩೩೩ ೪.೪೨	೨೭೫ ೩.೬೫	೬೦೮ ೮.೦೭
೬.	ಧಾರವಾಡ	೨೧೭ ೨.೮೮	೧೩೧ ೧.೭೪	೨೧೮ ೨.೯೧	೨೦೯ ೨.೧೯	೧೨ ೦.೧೬	೧೦ ೦.೧೩	೩ ೦.೦೪	೨ ೦.೦೩	೪೫೦ ೫.೯೭	೩೬೨ ೪.೮೦	೮೧೨ ೧೦.೭೮
೭	ಗದಗ	೨೧೨ ೨.೮೪	೧೮೯ ೨.೨೪	೨೦೧ ೨.೬೭	೨೦೨ ೨.೬೮	೧೧ ೦.೧೫	೯ ೦.೧೨	೨ ೦.೦೩	೨ ೦.೦೩	೪೨೬ ೫.೬೫	೩೮೨ ೫.೦೭	೮೦೮ ೧೦.೭೩
೮.	ಹಾವೇರಿ	೨೩೨ ೩.೦೮	೧೮೩ ೨.೪೩	೨೦೭ ೨.೭೪	೨೦೯ ೨.೭೭	೧೦ ೦.೧೩	೧೧ ೦.೧೫	೨ ೦.೦೩	೨ ೦.೦೩	೪೫೧ ೫.೯೯	೪೦೫ ೫.೩೭	೮೫೬ ೧೧.೩೬
		೨೦೧೬	೧೫೩೭	೧೮೬೩	೧೮೭೫	೧೦೧	೧೦೫	೧೮	೧೯	೩೯೯೭	೩೫೩೭	೭೫೩೪
		೨೬.೭೬	೨೦.೪೦	೨೪.೭೩	೨೪.೮೯	೧.೩೪	೧.೩೯	೦.೨೪	೦.೨೫	೫೩.೦೬	೪೬.೯೪	೧೦೦.೦೦

ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ

	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
ಅವಿವಾಹಿತರು	26.76	20.40
ವಿವಾಹಿತರು	24.73	24.89
ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ	1.34	1.39
ವಿಚ್ಛೇದಿತರು	0.24	0.25

ಈ ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಹಾಗೂ ಲಿಂಗವಾರು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೯.೩೭ (೧೪೫೯) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೪.೯೨ (೩೭೧) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೪.೨೨ (೩೧೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೪.೮೦ (೩೬೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೪.೮೦ (೩೬೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೪ (೧೮) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೩೧ (೨೩) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩(೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೮.೦೭ (೬೦೮) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೨೬ (೧೭೦) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೪೫ (೧೦೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು,ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೦೨(೧೫೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೦೬ (೧೫೫) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೯) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೧ (೮) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪(೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೫.೯ (೧೨೦೫) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೪.೧೭ (೩೧೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೩.೨೮ (೨೪೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು,, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೪.೧೦ (೩೦೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೪.೧೧ (೩೧೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು,, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೧) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೧೦) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩(೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೨.೧೬ (೯೧೬) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೩.೬೧ (೨೭೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೫೭(೧೯೪) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೭೩ (೨೦೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೭೮ (೨೦೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೧(೧೬) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೦ (೧೫) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪(೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೧.೫೪ (೮೭೦) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೩.೦೩ (೨೨೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೪೭ (೧೮೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೭೬ (೨೦೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೭೯(೨೧೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೯ (೧೪) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೨೫ (೧೯) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪(೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೭೮(೮೧೨) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೮೮ (೨೧೭) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೬೪ (೧೩೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೯೧(೨೧೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೯೧(೨೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೬(೧೨) ವಿಧುರರು,

ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೧೦) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೪ (೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩(೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೭೩ (೮೦೮) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೮೧ (೨೧೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೨೪(೧೬೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೬೭ (೨೦೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೬೮ (೨೦೨) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೧) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೨ (೯) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩(೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡಾ ೧೧.೩೬ (೮೫೬) ಇದ್ದು ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೩.೦೮ (೨೩೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೪೩(೧೮೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨.೭೫ (೨೦೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೭೭ (೨೦೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೩ (೧೦) ವಿಧುರರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೧೫ (೧೧) ವಿಧವೆಯರು ಹಾಗೂ ವಿಚ್ಛೇದಿತರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩ (೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೦೩(೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

೪.೫.೨ ಇಲ್ತನಮು ಸೂಸೆದಿ (ಮನೆತನ ನೋಡುವುದು) ವಧುವಿನ ಆಯ್ಕೆ

ವರನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಸೇರಿ ಕನ್ಯೆ ಇದ್ದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ಯೆಯ ಮನೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಹಿರಿಯರು ವರನ ಮನೆ , ಆಸ್ತಿ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಅನುಭವಿಕರಿಂದ ಗೋತ್ರ, ಬೆಡಗು, ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಾಲಾವಳಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಲಾವಳಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಮುಂದಿನ ತಯಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧. ಸಾಲಾವಳಿ ನೋಡುವುದು : ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಕುಲ ಹಾಗೂ ಬೆಡುಗಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಗೆ ಭಾವ ಮೈದುನರ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಕುಲಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಂಡಲೋರು ಉಪ್ಪುತಾಳೂರು, ದ್ಯಾಪನೋರು, ದ್ಯಾರಂಗಲೋರು, ಮೊದಲಾದವರು ಭೋವಿಗಳೆ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕುಲಗೋತ್ರ ಬೆಡಗುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಗಂಡಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗೌಣವಾಗಿದ್ದು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಣಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

೨ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ : ಇಡೆಮ ಸೆಸೆದಿ (ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಯ) ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿವಾಹ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥವನ್ನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದಂದು ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ತೆರವು, ಮದುವೆ ದಿನಾಂಕ, ಕೊಡು-ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವರನ ವತಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕನ್ಯೆಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆ , ಹಸಿರುಬಳೆ, ಹಣ್ಣು , ಉಂಗುರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರ ಮೂಲಕ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಎರಡು ಕಡೆಯ ಮುಖಂಡರು ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು ನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಹೂವು, ಬಳೆ, ಅರಿಷಣ, ಕುಂಕುಮ, ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಿಹಿಯನ್ನು ವಿತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಳ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಣವಾಗಿ ೨೦೦ ಅಥವಾ ೧೦೦ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹಣವನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ದೈವಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ದೇವರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವರು. ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರೆಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ವಧುವಿನ ಮನೆಯವರು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಸಿಹಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಮದ್ಯ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪.೫.೨ ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಕುರಿತಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೫.೨ ಸಂಗಾತಿಗಳ (ವಧು-ವರರ) ಆಯ್ಕೆ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ	ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು	೮೯೩	೬೧.೨೦
೨.	ಪಾಲಕರು (ತಂದೆ-ತಾಯಿ)	೪೬೧	೩೧.೬೦
೩.	ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಗೆ (ಗಂ. ಹೆ)	೭೭	೫.೨೮
೪.	ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿ	೨೮	೧.೯೨
	ಒಟ್ಟು	೧೪೫೯	೧೦೦.೦೦

ಈ ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಕುರಿತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೬೧.೨೦ (೮೯೩) ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಶೇಕಡಾ ೩೧.೬೦ (೪೬೧) ಪಾಲಕರು, ಶೇಕಡಾ ೫.೨೮ (೭೭) ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೧.೯೨ (೨೮) ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿದವರು ಎಂಬ ಅಂಶ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೫.೩. ವರಲು ಇಚ್ಛೇದಿ (ತೆರವು ಪದ್ದತಿ)

ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ತಂದೆಗೆ ತೆರವನ್ನು ನೀಡಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯವರೆಗೆ ೫ ಹಬ್ಬದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇದುವರೆಗೂ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪದ್ದತಿಯೇ ನಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ಯೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆದ ನಂತರ ವರನ ಕಡೆಯವರು ಕನ್ಯೆಯ ತಂದೆಗೆ ೧,೧೦೦/- ರೂ.ಗಳ ತೆರುವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೂ ಕನ್ಯೆಯವರ ಮನಸ್ಸಗೆ ಬಂದ ೫ ಸೀರೆ – ೯ ಕುಪ್ಪಸಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಗುವಂತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಪದ್ದತಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀಯುತ ಯಾಂಪೂರೆ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

೪.೫.೩ ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ (ತೆರವು ಪದ್ಧತಿ) – ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ವಧು-ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೫.೩ ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ (ತೆರವು ಪದ್ದತಿ) ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಸ್ವರೂಪ ವರದಕ್ಷಿಣೆ	ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ (ವಿವಾಹಿತ)	ಪ್ರತಿಶತ	ಸ್ವರೂಪ ತೆರವು ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ	ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ವಿವಾಹಿತ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಹೌದು	೧೩೪೫	೩೫.೯೮%	ಹೌದು	೨೩೯೩	೬೪.೦೨
೨.	ಇಲ್ಲಾ	೨೩೯೩	೬೪.೦೨%	ಇಲ್ಲಾ	೧೩೪೫	೩೫.೯೮
	ಒಟ್ಟು	೩೭೩೮	೧೦೦.೦೦	ಒಟ್ಟು	೩೭೩೮	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ವಧುದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೩೫.೯೮ (೧೩೪೫) ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇದೆ ಎಂತಲೂ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬೪.೦೨ (೨೩೯೩) ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೬೪.೦೨ (೨೩೯೩) ತೆರವು ಪದ್ದತಿ ಇದೆ ಎಂತಲೂ ಶೇಕಡಾ ೩೫.೯೮ (೧೩೪೫) ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲ ಎಂತಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೧. ಗಂಟ್ಟು ಕಟ್ಟುವುದು (ಮುಂತಾಕಲ್ಲು)

ಇಳೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮದುವೆಯ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವೇ ಮುಂತಾಕಲ್ಲು. ಅಂದು ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮದುವೆಯ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ನಂತರ ಮದುವೆಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಭರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕೊಡುವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳವ ವ್ಯವಾಹಾರ ಹಾಗೂ ಮದುವೆಯ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಇರುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದಂದು ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಹಿರಿಯರು, ಕುಲದ ಗೌರವಸ್ಥರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ವರನ ಕಡೆಯವರು ತಂದ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮುಖಂಡರ ಮೂಲಕ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರು ಗಂಡಿಗೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಂಗಾರದ ಉಂಗುರ ಹಾಕುವ ಪದ್ದತಿ (ಅವರವರ ಮನೆತನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಆಧರಿಸಿ) ಇದೆ. ಕೊಡುವ ಹಾಗೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ಹಣ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ೧೦೧, ೨೫೧, ೫೦೧, ರೂ. ಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ೫೧, ೧೨೫, ೨೫೧ ರೂ. ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೂಡಿದ ಬಂಧು ಬಳಗ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅರಿಷಿಣ, ಕುಂಕುಮ , ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆ, ಹೂ ಹಾಗೂ ಸಿಹಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪದ್ದತಿ ಇದೆ.

೨. ಇದಿರಂ ತಿಸಿಕೆನದಿ (ಬೀಗರನ್ನು ಇದುರುಗೊಳ್ಳುವುದು)

ಮದುವೆಯ ಮುನ್ನಾದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಥವಾ ಮದುವೆಯ ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಬೀಗರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಗಂಡಿನ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯರು ಸೇರಿ ಎದರು ಬದರು ನಿಂತು ಪರಸ್ಪರ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಕರೆತರುವ ವಿಧಾನವೇ ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮದುವೆಯ ದಿನ ಹಿರಿಯರು ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಕಂಬಳಿ ಅಥವಾ ಜಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಗೌಡನಾದವನು ಕುಳಿತು, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಸಕ್ಕರೆ, ಕೊಬ್ಬರಿ ಬಟ್ಟಲು, ಗೋದಿ, ಅಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡಿನವರು ಹೆಣ್ಣಿನವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನವರು ಗಂಡಿನವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ವಸ್ತು ವಡವೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ, ವಾಚು, ಉಂಗುರ, ಬೆಂಡೊಲೆ ಸುತ್ತು ಕಾಲುಂಗರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ದೈವದ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು ಮಾತಿನ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ಬಂದಿವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಪರಿಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಹಿರಿಯರು ಸಮಕ್ಷಮ ವಿಳ್ಯೆ ಮುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಖಾತ್ರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರವೇ ಅರಿಷಣ ಹಚ್ಚಲು ಅಥವಾ ಆಡಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೩. ಹಸುಮ ಆಡೇದಿ (ಅರಿಷಣ ಹಚ್ಚುವುದು)

ಅಕ್ಕಿಗೆ ಅರಿಷಿಣ ಮತ್ತು ನೀರು ಬೆರಸಿ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಸಕ್ಕಿ ಹೊಯ್ದು ವಧು ವರರನ್ನು ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಮುತ್ತೈದೆಯವರು ವಧು-ವರರಿಗೆ ಅರಿಷಿಣ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ವಧು-ವರನಿಗೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಹಾಗೂ ವರನು ವಧುವಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಅರಿಷಿಣ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಷಣ ಹಚ್ಚುವ ಕಾರ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅರಿಷಣ ಹಚ್ಚುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಗರು ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಸೊಸೆ ಆಗುವವರು, ಮಾವ ಆಗುವವರು ಹಾಸ್ಯ,ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅರಿಷಿಣ ಹಚ್ಚುವರು ಇದು ಸುಮಾರು ೧ ರಿಂದ ೨ ತಾಸು ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೪. ಸುರಿಗೆ ನೇಳು ಯಯ್ಯೆದಿ (ಸುರಗಿ ನೀರು ಹಾಕುವುದು)

ಸುರಿಗಿ ನೀರು ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಠ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು (ಐರಾಣಿ) ಇಟ್ಟು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸುರಗಿ ದಾರ ಸುತ್ತಿ (ಸುರಗಿ ದಾರಕ್ಕೆ ಕರಿ ಬಿಳಿ ಮಣಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ) ಗೌಡನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಮೊದಲು ಮಧುಮಗನಿಂದ ಮಧುಮಗಳಿಗೆ ಬಲಗೈಯಿಂದ ತಲೆಗೆ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮಧುಮಗಳು ಮಧುಮಗನಿಗೆ ಎರಡು ಕೈಯಿಂದ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ತಲೆ ಸವರುತ್ತಾಳೆ. ನಂತರ ಮುಗುತಿ (ನತ್ತು) ಹಾಗೂ ಕರಕಿ ಪತ್ರಿಯಿಂದ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಲು, ನೀರು ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಮದುಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ನೀರಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅರಿಷಿಣ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೫.. ಬೆಲ್ಲದ ಪಾನಕ ಮತ್ತು ನೀರು ಹಂಚುವುದು : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಸಿಹಿಯಾದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಗಂಡಿನ ಬಳಗದವರು ಆಗಮಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಊರಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಂಗುವರು. ನಂತರ ವಧುವಿನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು ಆಗ ವಧುವಿನ ಬಳಗದವರು. ಹಿರಿಯರು ವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ನೀರು , ಬೆಲ್ಲದ ಪಾನಕವನ್ನು ಕೋಲಕಾರನ ಜೊತೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಆರತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ನೀರು ಬೆಲ್ಲದ ಪಾನಕ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ.

೬. ಪಾಲು ಕಂಬಮು ತೆಚ್ಚೇದಿ (ಹಾಲುಗಂಬ ತರುವುದು)

ಹಾಲುಗಂಬವನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಕೋಲಕಾರ, ವಾಲಿಕಾರ ಅಥವಾ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರು ತರುತ್ತಾರೆ. ಹತ್ತಿಯ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ತರುವಾಗ ಅವನನ್ನು ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿ ನಾಮದ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಅರಿಷಣ ಹಾಗೂ ಕುಂಕಮ ನೀರು ಬಳಿದು ಗ್ರಾಮದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ತರುತ್ತಾರೆ.

ಒನಕೆಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ, ಅರಿಷಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಬೆಲ್ಲ, ಕೊಬ್ರಿ ಬಟ್ಟಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

೭) **ಕಂಕಣಂ ಕಟ್ಟೇದಿ (ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟುವುದು):** ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟುವುದು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚಪ್ಪರದದಿನ ಗಂಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ವರನಿಗೆ ಸೋದರಮಾವ ಕನ್ಯೆಗೆ ಅವಳ ಸೋದರ ಮಾವ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಕಂಕಣವು ಅರಿಷಿಣ ಮತ್ತು ಕರಿಬಿಳಿ ಮಿಶ್ರಿತ ದಾರ ಹೊಂದಿದ್ದು ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಲಗೈಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರಿಷಣದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

೮) **ಗಂಗೆಪೂಜೆ :** ಮದುವೆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನೀರು ತರಲು ಹೋಗುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಕಳಸದೊಂದಿಗೆ ಮಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಗಡಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಿಹಿ ನೀರು ಭಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗಂಗಮ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸಂಬಂಧಿಕರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡುವರು. ನೀರು ತುಂಬಿರುವ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಮದುವೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಂದಿರುವಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನೀರನ್ನು ಧಾರೆ ಮೂಹೂರ್ತ ಆಗುವವರೆಗೂ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಇಡುವರು. ನಂತರ ಮಧು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ನೀರನ್ನು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೯. **ವರನನ್ನು ಮೂಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವುದು :** ವಿವಾಹ ಮೂಹೂರ್ತದ ವೇಳೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವರನಿಗೆ ಬಿಳಿ ಪಂಜೆ, ಬಿಳಿ ಶರ್ಟ ಹಾಕಿ ತಲೆಗೆ ಪೇಠಾ ಹಾಕಿ ಹಣೆಗೆ ಬಾಸಿಂಗ ಕಟ್ಟಿ ವಾದ್ಯಗಳಾದ ಸನಾದಿ, ಕರಡಿ ಮಜಲು ಅಥವಾ ಬೆಂಡಬಾಜಾದೊಂದಿಗೆ ವರನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಮಹೂರ್ತದ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷತೆ ಕಾಳು ಹಾಕುವುದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಾಕುವ ವೇಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಹಿರಿಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

೧೦. **ತಾಳಿ ಕಟ್ಟೇದಿ (ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆ) :** ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕೋಲಕಾರನಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಠ ಗೌರವವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಪಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಕೋಲಕಾರನೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೂಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಾಯಾ, ವಾಚಾ, ಮನಸಾ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಸಿ ಮಾಂಗಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅರಿಷಿಣ ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಗಂಡಿನಿಂದ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಂಡಿಗೆ ಹೂ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಅಕ್ಷತೆಯ ಕಾಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಂಧು ಬಳಗ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಎಲ್ಲರೂ ವಧು-ವರನಿಗೆ ಶುಭ ಕೋರುತ್ತಾರೆ.

೧೧. **ಪೆಂಡ್ಲಿ ಕೊಡಕಲು ಕುಸುಮಸೇದಿ (ವಧು-ವರರನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸುವುದು)** : ಹಂದರ ಅಥವಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ವಧುವರರನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೋಲಕಾರನ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕರಿ ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿ ಕಳಸವಿಟ್ಟು ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ವಿಭೂತಿ, ಅರಿಷಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಕರ್ಪೂರ, ಊದನಕಡ್ಡಿ , ಕರಿಮಣಿ, ಸಣ್ಣ ಕನ್ನಡಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ವಧುವರರ ಹಿರಿಯರ ಕಡೆಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೋಲಕಾರ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಗುರು-ಹಿರಿಯರು, ಸ್ನೇಹಿತರು ವಧು-ವರರಿಗೆ ಶುಭ ಕೋರುತ್ತಾರೆ.

೧೨) **ಕಂಕಣಂ ಇಡಿಸೇದಿ (ಕಂಕಣ ಬಿಚ್ಚುವುದು)** : ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಚರಣೆಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ವಧು-ವರನ ಬಳಗದವರು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಕಂಕಣವನ್ನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಕೋಲುಕಾರನಿಗೆ ದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕೋಲುಕಾರನು ವಧು-ವರರಿಬ್ಬರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ವಧು-ವರನ ಬಿಳ್ಕೊಡುಗೆ ಸಮಾರಂಭ ನೆರವೇರುವುದು.

೧೩. **ವಧುವನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸುವುದು** : ಮದುವೆಯ ನಂತರ ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಸುಮಾರು ೨೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿದ ಮಗಳನ್ನು ತವರೂರು ಬಿಟ್ಟು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವಾಗ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೋವು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಆನಂದ ಭಾಷ್ಪದೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವಧುವಿನ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರು ಹಾಗೂ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರು ಅವಳ ಅಗಲುವಿಕೆಯನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರೂ ಆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಹಿತ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯನಾದವನು ಬಂದು ಮನೆಯವರ ಪರವಾಗಿ "ಇವಳು ನಮ್ಮ ಮಗಳಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹೆಣ್ಣು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ತುಂಬಾ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಗಂಡಿನವರು ಆಯಿತು ಸಮುದಾಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಮನೆತನಕ್ಕಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕುಂದು ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ : ಭೋವಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದರೆ, ಬಂಜೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು.

೪.೫.೪. ವಿವಾಹ ಪದ್ದತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೫.೪ ಸಮುದಾಯದ ವಿವಾಹ ಪದ್ದತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ವಿವಾಹದ ಪ್ರಕಾರ	ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಏಕ ಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹ	೩೬೫೦	೯೭.೬೪
೨.	ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹ	೮೮	೨.೩೬
	ಒಟ್ಟು	೩೭೩೮	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಶೇಕಡಾ ೯೭.೬೪ (೩೬೫೦) ಏಕ ಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹಿತರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨.೩೬ (೮೮) ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇದೆ.

೧. ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ (ಉಡಕಿ ಮದುವೆ) : ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದುರದೃಷ್ಟಳಾಗಿ ವೈಧವದ ಬಾಳನ್ನು ಕನಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನರಕಯಾತನೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ವಿಧವೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಕಂಡು ನೋಡಲು ಆಗದೆ ವಿಧುರನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಸ ಬಾಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಶಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸಮುದಾಯ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀಯುತ ಜುಮ್ಮಣ್ಣ ದೇವರಮನಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೈಧವಿಕರಣಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ವಿಧವೆಗೆ ಬಾಳನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಲು ಗಂಡು ಜೊತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಉಡಕಿ ಮದುವೆ ಅಗಿದೆ. ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಗೆ ಸೀರೆ ಉಡಿಸಿ ಆಡಂಭರವಿಲ್ಲದ ಮೋಜಿಲ್ಲದ ಹಂದರವಿಲ್ಲದ ಮದುವೆ ಉಡಕಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿಧುರ ಅಥವಾ ವಿಧವೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಸಮುದಾಯದ ವಿಶಿಷ್ಠ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ.

೨. ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ : ವಿವಾಹವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದ್ದರೂ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಭೋವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇಧನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷಗಳುಂಟಾದರೆ ಹಿರಿಯರು ಒಂದುಗೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರರು ಕೂಡಿಬಾಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಾಗ ಗಂಡನಿಂದ ಹೆಂಡತಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈವಾಹಿಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ.

೪.೬ ಮಣ್ಣು ಶೆಸೆದಿ (ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ)

ಮಾನವನು ಆಚರಿಸುವ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶವಸಂಸ್ಕಾರವು ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಇದು ಜೀವನದ ಅಂತಿಮ ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾವಿನ ನಂತರ ನೆರವೇರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳು ಶವಸಂಸ್ಕಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಜೀವಿತದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ನರಕ ಸಿಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಂಧು ಬಳಗದವರು ಹಾಗೂ ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಅಥವಾ ಹಾಲನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವು ಸಂಬವಿಸಿದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಸಾವಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಂಧು ಬಳಗದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸ್ನಾನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಶವಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ಬಿದಿರಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಚಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶವವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಾಗ ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಡ ಇರುವ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು, ಅನ್ನ ತುಂಬಿದ ಆಹಾರದ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನೆಂಟರು ಹಾಗೂ ಬಂಧು ಬಳಗದವರು ಶವದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಮದುವೆಯಾಗದವರು ಸತ್ತಾಗ, ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸತ್ತಾಗ ಹಾಗೂ ಅಕಾಲ ಮರಣಕ್ಕೆ ಈಡಾದಾಗ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಊಳುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ಕಿಚ್ಚು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಂತಿಮ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ದಿನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಿಥಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವರೆಗೂ ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಿಥಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ದೈವದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜನರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೂತಕದ ಕಲ್ಪನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದರಿಂದ ತಿಥಿಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಸೂತಕ ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ತದಿನದಿಂದ ಮಾರನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಬಿಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಈ ಜನರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸಮಾಧಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧದ ಧೂಪವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಮೊದಲು ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮುಂಚೆ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಗೆಗಳು ಬಂದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ನೀರನಲ್ಲಿ ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಮರಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ ಹೊತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮನೆಗೆ ಮರಳುವ ಮುನ್ನ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬರಬೇಕು. ಶವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಬಂಧು ಬಳಗದವರು ನೀರು ಮುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸತ್ತವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪದ ದರ್ಶನವಾಗದೆ ಅವರವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊಂಗೆ ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗೋಮೂತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಗಣೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕರಿಕೆ ಪತ್ರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

೪.೬೧. ತಿಥಿ (ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ) ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ೧೧ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ೧೨ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ತಿಥಿಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದವರು ತಿಥಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಿಥಿಯ ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲವನ್ನು ಹಸುವಿನ ಗೋಮೂತ್ರ ಮತ್ತು ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸಿ ಪಾತ್ರೆ ಮಡಿಕೆ ಕುಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಮಂದಿಯಲ್ಲಾ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ತಿಥಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ದತಿ ಇದೆ ಆದಿನ ತಿಥಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮೂರು ಚಿಕ್ಕ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಊರ ಹೊರಗಿನ ಕೆರೆಗೆ ಹಿರಿಯರು ಬಂಧುಬಳಗದವರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹಿರಿಯರು ಮಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಗರಿಕೆ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಬೆನಕನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಹಿರಿಯ ಮಗನ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿ ಕೈಯಿಂದ ಆರಿಷಿಣ ಕುಂಕುಮ ಹೂ ಕಡ್ಡಿಹಚ್ಚಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮರಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಅವನನ್ನು ನೀರಿನಬಳಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮೂರು ಸಾರಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಶುದ್ಧಪಡಿಸುವ ಮೊರದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಲೆಯ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎರಚುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಕರ್ಪೂರವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ತಂದಿಟ್ಟ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಕಳಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೆಯವರು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಾಸಪ್ಪ ಅಥವಾ ಪುರೋಹಿತರು ತಿಥಿಗೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಪಂಚಪಾತ್ರೆ, ಕರಿಮಣಿ, ಬೆಂಡೋಲೆ , ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ , ಹೂವು, ಕಾಯಿ, ಕಡ್ಡಿ ಕರ್ಪೂರ, ಅರಳಿ ಚಕ್ಕೆ, ಇಂದ್ರಾಣಿಕಡ್ಡಿ, ಸಕ್ಕರೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ದಾಸಪ್ಪ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸತ್ತವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸೂತಕ ಕಳೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಜನರಿಗೆ ಹಣ, ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಿಥಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ದಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ, ಧನ, ಬೆಲ್ಲ, ಅಕ್ಕಿ, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ಕೊಡೆ, ಚಪ್ಪಲಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಮುಂಚೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾವನ್ನಪಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿ ತಿಥಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಥಿಯ ಬದಲು ಮೂರನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರನ್ನು ಕರೆದು ತಿಂಡಿ ತಿನಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಂಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟು ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೪.೭ ಜಾತ್ರೆ-ಉತ್ಸವಗಳು

೪.೭೧. ಶ್ರೀಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ಜಾತ್ರೆ

ಶ್ರೀಗುರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಧಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಯೋಗ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಮಹಾನ್ ಕರ್ಮಯೋಗಿ. ತಮ್ಮ ಅಪಾರವಾದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೆಳಕಾದವರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು. ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ ಧರ್ಮಗುರುವಾಗಿ 'ವಡ್ಡಸಿದ್ದರಾಮನೆಂದು' ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜಗಜ್ಯೋತಿ ಬಸವೇಶ್ವರರು ತಮ್ಮ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಕಾಯಕದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ, ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿದೇವ, ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸೊನ್ನಲಾಪೂರ (ಸೋಲ್ಲಾಪೂರ)ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗಿ ವಡ್ಡ ಎಂದು ಕರೆದರು ನಂತರ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಿಸಿದರು ಆನಂತರ ಅವರು ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು ಆದರೆಂದು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಭೋವಿಗಳು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ಜಯಂತೋತ್ಸವವನ್ನು ಜನೇವರಿ ೧೪ ರಂದು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದಿನಾಂಕ ೨೮ ಜನೇವರಿ ೨೦೦೮ ರಂದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಗುರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ೮೩೦ನೇ ಜಯಂತೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಜನಜಾಗ್ರತಿ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಮುರುಘರಾಜೇಂದ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಡಾ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಿರಿಗೇರೆ, ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರು ಶಿವಲಿಂಗಾನಂದ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರುಗಳು, ಅಭಿಮಾನಿಗಳು, ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜನೇವರಿ ೧೪ ರಂದು ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರ ಜಯಂತೋತ್ಸವವನ್ನು ರಾಜ್ಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದಿನಾಂಕ ೩೧-೧೨-೨೦೧೦ ರಂದು ಸಂಶೋಧಕರು ಸೊನ್ನಲಗಿಯ (ಸೋಲಾಪೂರ) ಭೋವಿ ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಂಡರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೆಶ್ವರರು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಾರ್ಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿದೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪೂರದ ಶಿವಯೋಗಿ (ಕರ್ಮಯೋಗಿ) ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರಾಮಹೋತ್ಸವವು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷಾಂತರ ಭಕ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೪.೭.೨.ಕಲ್ಲೊಳಪ್ಪನ ಜಾತ್ರೆ

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರ ಆರಾಧ್ಯದೇವ ಕಲ್ಲೋಳಪ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲೊಳಪ್ಪ ಎಂದರೆ ಆಂಜನೆಯ ದೇವರು ಎಂದರ್ಥ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೊಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಂಜನೇಯ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಜಾತ್ರೆಯ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಮುಂಬೈ ಹಾಗೂ ಪುಣೆ ನಗರಗಳಿಂದ ಸುಮಾರು ೩೫ ರಿಂದ ೫೦ ಸಾವಿರ ವಡ್ಡರು ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರು ಹೋಳಿಗೆ , ಕಡಬು, ಎಲೆ, ಹೂವಿನ ಅಲಂಕಾರದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜಾತ್ರೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಕೂಡಿಸಿ ಅನ್ನವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕಲ್ಲೊಳಪ್ಪನ ಮೈಗೆ ಅಂಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬುತ್ತಿ ಪೂಜೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರು ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವರು.

೪.೭.೩ ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ಗದಗ ತಾಲೂಕ ಚಿಂಚಲಿ ಗ್ರಾಮದ ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ ಪ್ರತಿ ಮೂರುವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಜರಗುತ್ತದೆ. ದಿನಾಂಕ ೭, ೮ ಎಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೯ ರಂದು ಜಾತ್ರಾಮಹೋತ್ಸವವು. ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರುಗಿತು. ದಿನಾಂಕ ೭ ರಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೦ ಗಂಟೆಯಿಂದ ಚಿಂಚಲಿ ಗ್ರಾಮದಾದ್ಯಂತ ದೇವಿಯ ಪಾಲಕಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಕ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯುಗಾದಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಆದ ೯ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಈ ಉತ್ಸವವು ಜರಗುತ್ತದೆ. ದಿನಾಂಕ ೮-೪-೨೦೦೯ ರಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಹಾಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ದವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರಾದ ಶ್ರೀಯುತ ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಹನಮಂತಪ್ಪ ಪೂಜಾರ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸಹೋದರನಾದ ದೇವಿಯ ಪೂಜಾರಿಯಾದ ಸಣ್ಣ ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಮೌನ ಹಾಗೂ ಉಪವಾಸ ವೃತ್ತದೊಂದಿಗೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಂದ ಹೊರಬಂದು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ

ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯ ಕೆಂಡಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಸೆಯುತ್ತಾನೆ. ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಎಂದರೆ ಅವುಗಳು ಹೂವುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ತದನಂತರ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಭಕ್ತರು ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೪.೭.೪ ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ರೋಣ ತಾಲೂಕಿನ ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಜಾತ್ರಾ ಮಹೋತ್ಸವವು ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ನಂತರ ೧೧ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಅಬ್ಬಿಗೇರಿಯ ಪೂಜಾರಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಹನುಮಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ ಡೋಳ್ಳು, ಕರಡಿ ಮಜಲು ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮೂರ್ತಿಗಳು ದೇವಿಯ ಪಾಲಕಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡ ದುರ್ಗಾಮಾತೆಯ ರಥೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಉಧೋ ಉಧೋ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಬರುತ್ತವೆ ಸಾವಿರಾರು ಭಕ್ತರು ರಥೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಹಲವರು ಆಡು, ಕುರಿ, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನ ಭಕ್ತರು ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತವಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿ ದೇವಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ದಿನಾಂಕ ೧ ಮಾರ್ಚ ೨೦೧೧ ರಂದು ದೇವಿಯ ವಾರದಂದೆ (ಮಂಗಳವಾರ) ಜಾತ್ರೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಆಡು, ಕೋಳಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿಕೊಟ್ಟ ಭರಮಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇವಿಗೆ ಹರಿಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಂತೆ ಕುರಿಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಎಂತಲೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನಿದೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

೪.೭.೫. ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ಮುನಿರಾಬಾದದಲ್ಲಿ (ಹುಲಗಿ) ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ನಂತರದ ೯ನೇ ದಿನದಿಂದ ೧೧ನೇ ದಿನದವರೆಗೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಧಿಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಆಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಾವಿರಾರು ಜೋಗಪ್ಪ ಜೋಗಮ್ಮರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಚಕರು ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ದೇವಿಯನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕೈಗೆ ಕಂಕಣ ತೊಡಿಸುವಾಗ ಊಧೋ ಊಧೋ' ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಕೂಗುತ್ತಾರೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ ೯ನೇ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಿಯ

ರಥೋತ್ಸವ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಏಳು ಸುತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಹಸ್ರಾರು ಭಕ್ತರು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯತ್ತ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಎಸೆಯುವುದು, ಭಂಡಾರ ಹಚ್ಚುವುದು ನಿರಂತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯು ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋದ ತಕ್ಷಣವೆ ರಥೋತ್ಸವ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೧೦ನೇ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪಾಯಸದ ಪವಾಡ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಉತ್ಸವದ ಮತ್ತೊಂದು ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೆ ಪೂಜಾರಿಗಳು ನೆರೆದ ಅಪಾರ ಜನಸ್ತೋಮದ ಎದುರು ಮೂರು ಬಾರಿ ಕುದಿಯುವ ಪಾಯಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿ ದೇವಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಭಕ್ತರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ೧೧ನೇ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಗ್ನಿಕುಂಡ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಾ ಅದು ನಿಗಿನಿಗಿ ಕೆಂಡವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಮುಖ್ಯ ಪೂಜಾರಿಗಳು ೫ ಜನ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಅಗ್ನಿಯ ಕುಂಡವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾ ದೇವಸ್ಥಾನ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಹಸ್ರಾರು ಭಕ್ತರು ಉಧೋ ಉಧೋ ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಕೆಲವರು ಕುರಿ ಬಲಿ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದ ಬೂದಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಬೆಳೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ.

೪.೭.೬. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲಾ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಂದು ಭಕ್ತರು ದೇವಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಸ್ತಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ದೇವಿಯ ಕುಂಕುಮ, ಮಂಗಳ ಸೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ನಡೆದು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೋಗತಿಯರು ತಮ್ಮ ಕೈ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈ ದಿನ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ವಿಧವೆಯಾದಳು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನನ್ನು ರೇಣುಕೆಯ ಗಂಡನಾದ ಜಮದಗ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ದಿವಸವೇ ಈ ದಿನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಕ್ತರು ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರದ ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನವು ಮುತ್ತೈದೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ. ಸವದತ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸಿ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಉಘೋ ಉಘೋ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಉಧೋ ಉಧೋ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ ನಿನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಉಧೋ ಉಧೋ ಎಂದು ಭಕ್ತಿ ಪರವಶರಾಗಿ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ದೇವಿಯ ಪಾಲಕಿ ಉತ್ಸವ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೪.೭.೭. ಕರಿಯಮ್ಮ ಜಾತ್ರೆ

ಗದುಗಿನ ಹೊರ ವಲಯದ ಕರಿಯಮ್ಮ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿಯಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವ / ಜಾತ್ರೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಯುಗಾದಿಯ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನದಂದು ಜರಗುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭಕ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಮಂಗಳವಾರ ಹಾಗೂ ಶುಕ್ರವಾರದಂದು ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಭಕ್ತರು ಆಡು, ಕುರಿ, ಕೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಆಹಾರ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ದೇವಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಊಟ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೪.೭.೮. ಸುಂಕಲಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಂಡರಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇವಡ್ಡಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆಗಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಆದ ೯ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಸುಂಕಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಜಾತ್ರಾ ಮಹೋತ್ಸವ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೋಂಕು ರೋಗಗಳು ಹರಡಿದಾಗ ಸುಂಕಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪ ಮಾಡಿ ಗ್ರಾಮದ ಹೊರ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಬೇವಿನ ತಪ್ಪಲದ ಮಂಟಪ ಹಾಕಿ ಅನ್ನ ಮೊಸರು ಸೇರಿಸಿದ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕುರಿ, ಆಡು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪.೭.೯. ಯಕ್ಕೇರಿ ಕರಿಯಮ್ಮ ದೇವಿ ಜಾತ್ರೆ

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಠ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಈ ಜಾತ್ರೆಯು ಸವದತ್ತಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮುನವಳ್ಳಿ ಹತ್ತರವಿರುವ ಯಕ್ಕೇರಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಕರಿಯಮ್ಮದೇವಿ ಜಾತ್ರೆಯು ಅಕ್ಷತದಗಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಆದ ಒಂಬತ್ತು ದಿನಕ್ಕೆ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಭಕ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ದೇವಿಯ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಕುರಿ, ಕೋಳಿ, ಆಡುಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೪.೭.೧೦. ಮಾಯಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ

ಬೆಳಗಾಂವ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಚಿಂಚಲಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಡ್ಲಿಗಾರ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಮಾಯಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಜನರಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋವಾ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡ ಸದೃಶ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಕ್ತರು ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ.

೪.೭.೧೧. ಮರಗಮ್ಮ ದೇವಿ ಉತ್ಸವ

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೋರಾಪೂರ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮರಗಮ್ಮ ದೇವಿ ಉತ್ಸವವು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬಾದಾಮಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ನಂತರದ ಮೊದಲ ಮಂಗಳವಾರ ದಂದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದು ದೇವಿಯ ಪಾಲಕಿ ಉತ್ಸವವು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಆಗಮಿಸಿ ದೇವಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಭಕ್ತರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಡು, ಕುರಿ, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಕೋಳಿ ಹಬ್ಬ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುವ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳು ಉಗ್ರವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ರಕ್ತದ ಅರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿದೆ.

೪.೭.೧೨. ಪದ್ಮಾವತಿ ಉತ್ಸವ

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ ತಾಲೂಕ ಹಿರೇಕೆರಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಪದ್ಮಾವತಿ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವವು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಆದ ಮೊದಲ ಮಂಗಳವಾರ ದಿವಸ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಸತತ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ದೇವಿಗೆ ಮೇಕೆ ಹಾಗೂ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದವರ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ ಎಂದರೆ ಕುರಿ, ಆಡು , ಕೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಲಿಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಇವರು ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆ ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಈ ವರ್ಷ ಮದುವೆ ಮಾಡು ನಿನಗೆ ದೀಡ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲಿನ ಆಡು ಅಥವಾ ಎರಡು ಕಾಲಿನ ಕೋಳಿ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಶಾ ಭಾವನೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲದೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಉತ್ಸವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮಲಘಾಣದಲ್ಲಿ ಬಾಲನಾಗಮ್ಮದೇವಿಯಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಮಹಾನವಮಿ ಹಾಗೂ ಯುಗಾದಿಯಂದು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಉತ್ಸವ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಆದ ೯ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಆ ದಿನ ಕೋಣವನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಪೂರ್ವಜರಿಂದ ಬಂದಂತಹ ದೇವರನ್ನು ಕುಲದೇವರೆಂದು ಪೂಜಿಸಿ ಉಳಿದ ದೇವರಿಗಿಂತ

ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹನುಮಾನ್‌ನನ್ನು ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ತದನಂತರ ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಾನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ದುರ್ಗಾಮಾತೆಯನ್ನು ಕುಲದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ನವರಾತ್ರಿ ದಸರಾ, ಯುಗಾದಿ ದಿವಸಗಳೆಂದು ಸಂಬಂಧಿಕರೊಡನೆ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕುಲದೇವತೆಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊಗುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆಯು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆಷಾಡ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಿಗೆ ಮೊಸರನ್ನ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ನಂಬಿಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಎಂಬುದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

೪.೮ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು

ಭವ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿ ಸಮೂಹಗಳು ವಿಶಿಷ್ಠ ರೀತಿಯ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದವರು ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಭಾರತ ದೇಶವು ಉಜ್ವಲ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉನ್ನತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಚಾರ, ವಿಚಾರ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮ, ನಂಬಿಕೆ, ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯವು ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಮೂಲತಹ ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಬದುಕನ್ನು ಕಷ್ಟದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲೆಂದು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ವೃತ, ಸೇವೆ, ಹರಕೆ , ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಅವರ ಹಬ್ಬಗಳಾಗಿವೆ.

ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಪ್ರಕೃತಿ ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಬಹುದೇವತಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯವು ಆಚರಿಸುವಂತಹ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಮಹಾನವಮಿ, ಆಯುಧ ಪೂಜೆ, ಗೌರಿ ಗಣೇಶ, ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಜನರಲ್ಲಿ

ದೈವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು, ದೇವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹಾಗೂ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲು ಮನೆದೇವರು, ಕುಲದೇವರು, ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ವಿಜೃಂಬಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವರು. ಕಷ್ಟ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆ ಹೋಗಿ ಹರಕೆ ತೀರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜನರು ರೂಢಿಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ, ಕಟ್ಟು-ಪಾಡುಗಳ ನಿರ್ಭಂದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರನ್ನು ನಂಬಿದ ಅವರು ಪ್ರಯುತ್ನಕ್ಕಿಂತ ಹಣೆ ಬರಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ದ್ರಾವಿಡರ ಪಂಗಡಗಳ ಉಪಪಂಗಡವಾದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ದೇವತೆಗಳ ಆಚರಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹಲವಾರು ಮಾತೃ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಿಯು ಮರದಿಂದಲೇ ಉದ್ಭವವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದು, ಮರಗಳಿಗೆ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಕುಂಕುಮ ಬಂಡಾರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕಣ್ಣು ಹಚ್ಚಿ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಅವರಲ್ಲಿದೆ. ಮರಗಳ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿಮರ, ಬೇವಿನಮರ, ಆಲದಮರ, ಅರಳಿಮರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಿಂದುಗಳ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ಹಬ್ಬಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕುಲದೇವತೆ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಆಚರಿಸುವ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಒಂದು. ಈ ದಿನದಂದು ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆಗೆ ತಿಳುಗುಳಿ ಕೊಟ್ಟು ಮೂರನೇ ದಿನ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯುಗಾದಿ ಪಾಡ್ಯ : ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಯುಗಾದಿ ಪಾಡ್ಯದಂದು ಹೋಳಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಹಿಡಿದು ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಸತ್ತವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಫೋಟೊಕ್ಕೆ ಹಾರ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಆದಿನ ತಮ್ಮ ಕುಲದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ನಾಗಪಂಚಮಿ : ಈ ಹಬ್ಬದಂದು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ನಾಗದೇವನಿಗೆ ಹಾಲು ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವರು. ಜೋಕಾಲಿ ಆಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವರು.

ದಸರಾ ಹಬ್ಬ : ದಸರಾ ಹಬ್ಬವು ಸಮುದಾಯ ಆಚರಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಹಬ್ಬವಾಗಿದೆ. ಆದಿನದಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸಿ ಮೃತರಾದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಕುಲದೇವತೆಯ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಶುಭ್ರವಾಗಿಸಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ತದನಂತರ ಬನ್ನಿಗಿಡದ ತಪ್ಪಲನ್ನು ಬಂಗಾರವೆಂದು ಹಂಚುತ್ತಾರೆ.

ದೀಪಾವಳಿ : ಈ ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವರು ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಬಗೆಯ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಜೀವನಾವರ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಮುದಾಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ ವರೆಗಿನ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು, ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ದುಮ್ಮನಸಿ, ಜನ್ಮಮು, ಪೆರುಪೆಟ್ಟೆದಿ, ತೊಟ್ಟಿಲಂ ಪೂಜೆ, ಜಡಿಲುದಿಂಪೇದಿ, ಪೆದ್ದ ಮನಸಿ, ವಿವಾಹ, ವೀಳೆ ಸಂಸ್ಕಾರ, ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ, ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಅರಿಷಿಣ ಹಚ್ಚುವುದು, ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟುವುದು, ಸುರಗಿ ನೀರು ಹಾಕುವುದು, ಮಾಂಗಲ್ಯ ಧಾರಣೆ, ವಧುವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ, ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ , ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವ ಹಾಗೂ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಾ ಆಧಾರದಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. – ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ, ಜೆ.ಬಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಗದಗ, ೧೯೯೯ ಪು. ೧೨೨

೨ ಸಂದರ್ಶನ : ವೆಂಕಪ್ಪ ಮುದ್ಲಾಪೂರ (೬೬) ಬುಕ್ಕಸಾಗರ ದಿನಾಂಕ ೧೭-೬-೨೦೦೯

೩ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ – ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೊಡುಗೆಗಳು, ೨೦೦೭. ಪು. ೪೩

೩ ಪವಾರ ಸತೀಶ – ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕೊಲ್ಲಾಪೂರ ೨೦೦೮. ಪು. ೬೧,೬೨

೪ ಸಂದರ್ಶನ :ಗುರುಮೂರ್ತಿ (೩೪) ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು ೧೧-೯-೨೦೧೦.

೫ ಸಂದರ್ಶನ್ : ಆರ್. ಶೇಷನ್‌ಕುಮಾರ (೫೨) ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ. ದಿನಾಂಕ ೧೨-೯-೨೦೧೦.

೬ ಹಾವೇರಿ ಸಹದೇವಪ್ಪ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಡ್ಡರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಲೇಖನ (ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ) ೧೯೯೯ ಪು. ೭೯,೮೦

೭ ಶಂಕರರಾವ ಚ.ನ. – ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಯನ , ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು ೨೦೦೭.

೮ ಸಂದರ್ಶನ : ಲಿಂ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟ ದಿನಾಂಕ ೨೬-೬-೨೦೦೯.

೯ ಸಂದರ್ಶನ : ಅಂಜನಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ (೪೮) ಗ್ರಾ. ಪಂ. ಸದಸ್ಯರು ಗುಡೇಕೋಟೆ, ೧೮-೬-೨೦೦೯.

೧೦ ದೊಡ್ಡಮನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ – ವಡ್ಡರ ವೃತ್ತಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಲೇಖನ (ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ) ಪು. ೧೧೫,೧೧೬

೧೧ ಸಂದರ್ಶನ : ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ (೪೯) ಭೋವಿ ಮುಖಂಡರು, ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ ೧೦-೯- ೨೦೧೦.

೧೨ ಸಂದರ್ಶನ : ತಿಮ್ಮಣ್ಣ (೩೨) ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಚಿಕ್ಕೇರಳ್ಳಿ ೧೧-೯-೨೦೧೦.

೧೩. ನಾಗರಾಜ ಎಂ. ಜೆ. ಕೆಂಬಟ್ಟಿ ಹೊಲೆಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ,ಬೆಂಗಳೂರು. ೧೯೯೩.

೧೪. ದೊಡ್ಡಮನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ : ವಡ್ಡರ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಲೇಖನ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ೧೯೯೯ ಪು. ೧೧೧.

೧೫. ಲಸ್ಕರಿ ಆರ್.ಎಸ್. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಡ್ಡರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಲೇಖನ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ೧೯೯೯ ಪು. ೯೯

೧೬. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ : ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ ೧೯೯೯ ಪು. ೨೦

೧೭. ಸಂದರ್ಶನ : ಮ್ಯಾಗೇರಿ ಎ.ವೈ (೭೦) ಗದಗ ೨೦-೧-೨೦೧೦

೧೮. ಸಂದರ್ಶನ : ದಿಲೀಪ ಬಿ. ದೋತ್ರೆ (೪೨) ಬಿಜಾಪೂರ ೧೮-೬-೨೦೧೦.

೧೯. ಸಂದರ್ಶನ : ಪಂಡಿತ ಹನುಮಂತ ಯಾಂಪೂರೆ (೪೭) ಸಿಂಧಗಿ ೧೯-೬-೨೦೧೦.

೨೦. ಸಂರ್ದಶನ ಪರಶುರಾಮ ಈಟಿಕರ (೫೮) ಇಂಡಿ ೧೯-೬-೨೦೧೦

೨೧. ಸಂರ್ದಶನ – ಜುಂಬಣ್ಣ ದೇವರಮನಿ.(೭೦) ಮಲಗಾಣ ೨೦-೬-೨೦೧೦

೨೨. ಸಂದರ್ಶನ – ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಬಂಟನೂರ (೬೫) ಮಲಗಾಣ ೩-೭-೨೦೧೧

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

೫.೧ ಭಾಷೆ

೫.೨ ಸಾಹಿತ್ಯ

೫.೨.೧ ಹಾಡುಗಳು

೫.೨.೨ ಗಾದೆಗಳು

೫.೨.೩ ಕಥೆಗಳು

೫.೩ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು

೫.೩.೧ ಕ್ರೀಡೆಗಳು

೫.೩.೨ ವಾದ್ಯ ಹಾಗೂ ಕುಣಿತ

೫.೪ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

ಭಾರತವು ಅನೇಕ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಜನಾಂಗ ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭಾಷೆ ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಘಟಕವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಭಾಷೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಭಾರತವು ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟತೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರ್ಯ ಹಾಗೂ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಮುದಾಯವು ಮಾತನಾಡುವ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ತೆಲಗು ಆಗಿದ್ದು ಈ ಭಾಷೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಯಾ ಪ್ರಾದೇಶಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆಲಗು ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಾದ ಹಾಡುಗಳು, ಕಥೆಗಳು, ಗಾದೆಗಳು, ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

ಸಮುದಾಯವು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಮೋಘವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ನಾಗರ ವೇಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದ ಸೊಬಗನ್ನೆ ತಮ್ಮ ಊಳಿ ಚಾಣಗಳ ಕೈ ಚಳಕದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವದಲ್ಲದೆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲು ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಭವ್ಯವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಶಿಲ್ಪಕಾರರು, ರೂಪರಗಳು ಕಂಡರಣೆಕಾರರೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ದವಾದ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಬಾದಾಮಿಯ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಗದುಗಿನ ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಂಪೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕೋಟೆ 'ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು' ಐಹೊಳೆಯಲ್ಲಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಇವರ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಚತುರತೆಗೆ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

೫.೧ ಭಾಷೆ

ಭಾಷೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮಾಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ದೇಶ, ಕಾಲ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಸಮರ್ಥ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಭಾಷೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರದೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಾನವನ

ದೈನಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಗುರಿ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದ್ದು ಸಹಜವಾದ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ, ಭಾವನೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಭೌತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದು ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರಕ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಭಾಷೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಸಾಧನಗಳಾದ ಲೋಕರೂಢಿಗಳು, ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮಹತ್ವಯುತವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಅಂದರೆ ಒಂದು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ತೆಲಗು ಇದು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆ ಸಮೂಹಗಳಾದ ಕನ್ನಡ, ತಮಿಳು, ಮಲೆಯಾಳಿ, ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಷೆಯು ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಅನೇಕ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ಪಾತ್ರದ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರುಗಳ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕವಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರೆ ಲಿಪಿಕಾರರು ಶಾಸನದ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಳಪದ ಮೂಲಕ ಬರೆದರೆ ಕಂಡರಣೆಕಾರರು ಬರೆದ ಆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡುವ ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಮೂಲ ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯ (ಓಡ ದೇಶ) ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೬೧ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಳಿಂಗಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಲಸೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಇವರ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ತೆಲಗು ಆಗಿದೆ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಕರ್ನಾಟಕ, ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋವಾಕ್ಕೆ ಚದುರಿ ಹೋದರು. ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಜೀವನದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗಿದ್ಯಾಗೂ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಜೀವನದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತೆಲಗು ಭಾಷೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಹಾಗೂ ಮಾತನಾಡಲು ಮೃದುವಾದ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಭಾಷಾತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ತೆಲಗು

ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪ ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆ ಹಿಂದಿಯು ಮಾತನಾಡಲು ಹೆಚ್ಚು ಮೃದುವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತೀಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಿಹಾರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆ ಹಿಂದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಒರಟಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಬಾಯ್ ಸಾಬ ಇದರ ಆವೋ (ಹಿಂದಿ)

ಅರೇ ಭಯ್ಯಾ ಇದರಾವೋ (ಭೋಜಪುರಿ)

ಶುದ್ದ ತೆಲಗು	**ಅಶುದ್ದ ವಡ್ಡ ಭಾಷೆ**
ಭೋಜನಮ್ ಸೇತಮರ	ತಿಂದಮ್ ರಾ
ಕುಸಮಸ್ವಾಮಿ	ಕುಸಮ್
ವಾನಿ ಪೇರು ತೆಲಿಯದು	ದಾನಿ ಪೇರು ಗೊತ್ತರೇದು
ಈ ರೋಜು ಶನಿವಾರಮು	ಈ ದಿನಮು ಶನಿವಾರ

ಭೋವಿಗಳು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ವ್ಯವಹಾಹಾರಿಕವಾಗಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಾಡುವ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತೆಲಗು ಪದಗಳು ಮಿಶ್ರಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ತೆಲಗು ಮಿಶ್ರಣದ ಅಪಭ್ರಂಶ ಭಾಷೆಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರ ಪ್ರಭಾವವು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ತೆಲಗು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಆಚರಣೆಗಳು ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರಾಡುವ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಹಾಗೂ ನಗರೀಕರಣದ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಮೂಲ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ತೆಲಗು ಪದಗಳ ಸಂದಾಧಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಭೋವಿಗಳು ತೆಲಗು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿಗಳು (ವಡ್ಡರು) ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆ ತೆಲಗು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಮೂಲತಃ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ಮಾತನ್ನು (ಭಾಷೆ) ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅಂದರೆ ತನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೊರಹಾಕಲು ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯನ್ನು

ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾರಣ ಭಾಷೆ ಅವನ ಸಂವೇದನಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾಷೆಯು ಅ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಆಭಿಮಾನವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ಬದಲಾವಣೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಿವೆ. ಬದಲಾವಣೆ ಭಾಷೆಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನೀರು ಬದಲಾಗುವಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷೆಯೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಪಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಭಿನ್ನಭಾಷೆಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು.

ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಪ್ರದೇಶದವರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮರಾಠರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರ ಭಾಷೆ ಹೈದರಾಬಾದ ನಿಜಾಮರ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಅಧಿಪತ್ಯದ ಮೈಸೂರ ಬೆಂಗಳೂರು ಜನರ ಭಾಷೆ ಭಿನ್ನತೆ ಹೊಂದಿವೆ.

ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನ ಸಮುದಾಯವು ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಪ್ರವಾಹ, ಭೂಕಂಪ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವದು ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಬ್ದದ ಉಚ್ಚಾರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಮೂಲಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಹರಡಿದ ಭಾಷಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಓರಿಸ್ಸಾದಿಂದ , ಆಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತದನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ವಲಸೆ ಬಂದ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರು) ಗಳು ಮೂಲತಃ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವಡ್ಡರ ತೆಲಗು ಭಾಷೆ ವಿಕಾರಗೊಂಡಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆಯ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ, ಪ್ರದೇಶಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಒಂದು ಭಾಷೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಸಹಜವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪೂರ, ಗದಗ, ಭಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದವರು ತೆಲಗು ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವವರು ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಗುಂಟ ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಆಂದ್ರದ ಅನಂತಪುರ, ತಿರುಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವಡ್ಡರು ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಸರಳ ಹಗೂ ಸಲೀಸಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ತೆಲಗು ಮಿಶ್ರಣವಾದ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೧.೧ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರು) ಗಳ ಬಳಕೆಯ ಪದಗಳು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ	ತೆಲಗು ಭಾಷೆ	ಭೋವಿ(ವಡ್ಡರ) ಭಾಷೆ
ತಲೆ	ತಲ	ತಲಾ
ನಡಾ	ನಡಮು	ನಡಮೂಲ
ತುಟಿಗಳು	ಪೆದವುಲು	ತೊಟ್ಟಾಲ
ಕಣ್ಣು	ಕಳು	ಕನಳ
ನಾಲಿಗೆ	ನಾವಕ	ನಲಕ
ತೋಳ	ತೋಳು	ಗುಜಿಮ
ಶರೀರ (ಕತ್ತಿನ ಶಿರ)	ಶಿರಮು	ದಡಮು
ಹಲ್ಲು	ಪಳ್ಳು	ಪಂಡಲು
ಚರ್ಮ	ತೋಲು	ತೊಲು
ಕಣ್ಣೀರು	ಕನ್ನೀಳು	ಕನ್ನೇಲು
ಮೂಗು	ಮೂಕ್ಕಂ	ಮುಕ್ಕ
ಮೀಸೆ	ಮೀಸಾಲು	ಮಿಸಲ
ರಕ್ತ	ರಕ್ತಂ	ರಕ್ತಮು
ಬೆರಳು	ವೇಲು	ಬೊಟ್ಟ
ಹೃದಯ	ಹೃದಯಂ	ಯದಾ
ಗಲ್ಲ	ಚಂಪ	ಕೆಂಪಾ
ಕಿವಿ	ಚವಿ	ಗುಮ್ಮಾ
ಭುಜ	ಭುಜಂ	ಭುಜಂ
ಕೂದಲು	ವೆಂಟ್ರಕಲು	ಯನಕಾಶ
ಹಣೆ	ನುದುಟ	ಅಣಿ
ರೆಪ್ಪೆ	ರೆಪ್ಪೆಲು	ಕೆಪ್ಪಲ
ತೋಡೆ	ತೂಡಾ	ತೋಡಾ

ದವಡೆ	ದವಲು	ದವಡಾ
ಮಂಡಿ	ಮೊಕಾಲು	ಮಣಕಾಲು
ಮೆದುಳು	ಮಿದುಡು	ಮೆದುಮು
ನರ	ನಲು	ನರಮು
ಎದೆ	ಜಾತಿ	ಎದಾ
ಕರಳು	ಪೇಗಲು	ಯಳ

೫.೧.೨ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಕರೆಯುವ ಶಬ್ದಗಳು

ಅಪ್ಪ	ನಾಯನ	ಅಬ್ಬಾಡು/ ಎಬ್ಬ
ಅಮ್ಮ (ತಾಯಿ)	ಅಮ್ಮ	ಅಮ್ಮ
ಅಜ್ಜ	ತಾತ	ತಾತ
ಅಜ್ಜಿ	ನಾನಮ್ಮ	ಅವ್ವಾ
ಅಣ್ಣ	ಅನ್ನಯ್ಯ	ಅಣ್ಣಾ
ಅತ್ತಿಗೆ	ಏದಿನ	ವದಿನ
ತಂಗಿ/ಅಕ್ಕ	ಚೆಲ್ಲಿ/ಅಕ್ಕ	ಸೆಲೆಲು/ಅಕ್ಕ
ತಮ್ಮ	ತಮ್ಮುಡು	ತಮ್ಮಾ
ಗಂಡ	ಮೊಗಡು	ಮೊಗಡು
ಹೆಂಡತಿ	ಬಾರ್‍ಯೆ	ಆಲು
ಮಗು	ಬಿಡ್ಡಾ	ಬಿಡಾ
ಅತ್ತೆ	ಅತ್ತಯ್ಯ	ಅತ್ತಿಗೆ
ಮಾವ	ಮಾವಯ್ಯ	ಮಾಮಾ
ಹುಡುಗ	ಅಬ್ಬಾಯಿ	ಕೊಡಕು
ಹುಡುಗಿ	ಅಮ್ಮಾಯಿ	ಬಿಡಾ

೫.೧. ೩ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಬಳಸುವ ಪದಗಳು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ	ತೆಲಗು ಭಾಷೆ	ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆ
ಅನ್ನ	ಅನ್ನಮು	ಅನ್ನ
ಸಾಂಬಾರು	ಚಾರು	ಕುರಾ
ರೊಟ್ಟಿ	ರೊಟ್ಟಿ	ರೊಟ್ಟಿ
ಮುದ್ದೆ	ಮುದ್ದ	ಮುದ್ದೆ,
ಹಾಲು	ಪಾಲು	ಹಾಲು
ಮೇಣಸಿನಕಾಯಿ	ವಿರೂಪಕಾಯಿ	ವಿರುಕಾಯಿ
ಮೊಸರು	ಪೆರಗು	ಪೆರಗ
ಕಾರಪುಡಿ	ಕಾರಮು	ಕಾರಾಮ
ಗೋಧಿ	ಗೋಧಮು	ಗೊಧಮೂಲ
ಜೀರಿಗೆ	ಜಿರಗಾಲ	ಜೀರಗಾಲ
ಟೊಮೆಟೋ	ಟೊಮೋಟ	ಟಮಾಟಲ್
ಮಜ್ಜಿಗೆ	ಚಲ್ಲಿ	ಮಜ್ಜಿಗ್ಗಾ
ಬಾಳೆಹಣ್ಣು	ಅರಟಿಪಂಡು	ಬಾಳಾಕಾಯಿ
ಬದನೆಕಾಯಿ	ವಂಕಾಯ	ವಂಕಾಯಲು
ಎಲೆ	ಆಕು	ಅಕ
ಮಡಿಕೆ	ಕುಂಡಾ	ಮಡಿಕೆಲು
ಬೆಲ್ಲ	ಬೆಲ್ಲಮು	ಬೆಲ್ಲಮ
ತುಪ್ಪ	ನೇಯಿ	ನಯಿ
ಟೆಂಗಿನಕಾಯಿ	ಕೊಬ್ಬರಿಕಾಯಿ	ಟೆಂಕಾಯಿ
ಬಳ್ಳೊಳ್ಳಿ	ಯಲಪಾಯಲ್	ಯಲಗಡ್ಡಾ
ನಿಂಬೆಕಾಯಿ	ನಿಂಬಕಾಯಿ	ನಿಂಬಾಪಂಡಲು
ಸಕ್ಕರೆ	ಸಕ್ಕರ	ಶಕ್ಕರ
ಅಡಿಕೆ	ವಕ್ಕಲು	ವಕ್ಕ
ಜ್ಯೂಸ್	ರಸಮು	ರಸಮು

ಶೇಂಗಾ	ಶೇಂಗಾಳು	ಶೇಂಗಾಲು
ಗೋವಿನಜೋಳ	ಗೊಜನಾಲ	ಗೊಜನಲ
ಮಾಂಸ / ಮಟನ್	ಮಾಂಸಮು	ಮಾಂಸಮು/ ನಂಜರ

೫.೧.೪ ವೇಷ ಭೂಷಣ / ಶೃಂಗರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ	**ತೆಲಗು ಭಾಷೆ**	**ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆ**
ಉಂಗುರ	ಉಂಗರಮು	ಉಂಗರಮು
ಕಿವಿ ಓಲೆ	ಚಾಲವಿ	ಪುನ್ನಲ
ಬಂಗಾರ	ಬಂಗಾರಮು	ಬಂಗಾರಮು
ಬಾಚೂಣಕಿ	ಬಾಬೂಣಕಿ	ದಿಬಾನಾ
ಮಂಗಳಸೂತ್ರ	ತಾಳಿಬೊಟ್ಟು	ಗುಳದಾಳಿ
ಮೂಗಿನ ನತ್ತು	ಮೂಕಪಟ್ಟು	ಮೊಗಬಟ್ಟು
ಚಾಳೀಸು	ಚಸ್ಮಾ	ಚಷ್ಮಾ
ಅಂಗಿ	ಚೊಕ್ಕ	ಅಂಗಿ
ಸೀರೆ	ಚೀರಾ	ಸೀರಾ
ಕುಪ್ಪಸ	ರವಿಕೆ	ಕುಬಸ
ಪಂಜೆ	ಧೋತ್ರಮು	ವಲ್ಲೇಲು

೫.೧.೫ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಬಳಸುವ ಪದಗಳು / ಮನೆ ಸಂಬಂಧಿತ ವಸ್ತುಗಳು

ಕನ್ನಡ	**ತೆಲಗು ಭಾಷೆ**	**ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆ**
ಅಂಗಳ	ಅಂಗಳಮು	ಅಂಗಳಮು
ಚಾಪೆ	ಚೇಪಲು	ಚಾಪಾ
ಪೊರಕೆ	ಪೊರಕೆ	ಪೊರಾಕ
ಗಾಡಿ	ಬಂಡಿ	ಭಂಡಿ
ಮನೆ	ಇಲ್ಲು	ಇಲ್ಲು
ಗುಡಿಸಲು	ಗುಡಿಸಲು	ಗುಡಸ್ಯಾ
ಕಾಟಾ	ಮಂಚಮು	ಮಂಚಮು
ಚಾಕು	ಚಾಕು	ಸೂರಿ

ನಕ್ಷತ್ರ	ಚುಕ್ಕಲು	ನಕ್ಷತ್ರಲು
ಬೆಳಕು	ನೆಲಗು	ತೆಲ್ಲಗಯಾ
ಹೂವು	ಪೂವು	ಹೂವ
ಹೊರಡು	ವೆಳ್ಳೂ	ಪೋ
ಬಾ	ರಾ	ದಾ
ನೀರು	ನೀಳ್ಳು	ನೀಳು
ದುಡ್ಡು	ಡಬ್ಬಲು	ದುಡ್ಡುಲು
ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ	ತೆಲಿಯದು	ಲೇದು
ಜಡೆ	ಜಡ	ಜಡಮು
ತರಕಾರಿ	ಕಾಯಗೊರಲು	ಕಾಯಕೋರ
ಎಲ್ಲರೂ	ಅಂದರು	ಅಂದಾರೂ
ನೀವು	ಮೀರು	ಮೀರು
ಕೋಣೆ	ಗದುಲು	ಕೋಟೆಲು
ಗೋಡೆ	ಗೋಡ	ಗ್ವಾಡಾ

೫.೧. ೬ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ	ತೆಲಗು (ವಡ್ಡರ) ಭಾಷೆ
ಒಂದು	ಒಕ್ಕಟಿ
ಎರಡು	ರೆಂಡು
ಮೂರು	ಮೂಡು
ನಾಲ್ಕು	ನಾಲ್ಗು
ಐದು	ಐದು
ಆರು	ಆರು
ಎಳು	ಎಡು
ಎಂಟು	ಎನಿಮಿದಿ

ಒಂಬತ್ತು	ತೊಮ್ಮಿದಿ
ಹತ್ತು	ಪದಿ
ನೂರು	ವಂದಾ
ಸಾವಿರ	ವೇಲು
ಲಕ್ಷ	ಲಕ್ಷಾಲು
ಕೋಟಿ	ಕೋಟಾಲು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ	ಮೂಲ ತೆಲಗು	ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆ
ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು	ನೆಲಕು ಮುಪ್ಪದಿ ರೋಜಲು	ನೆಲಾಕು ಮುಪ್ಪೈದಿನಮುಲು
ನಾನು ನಾಳೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ	ನೆನು ರೇಪು ವೆಳ್ಳಿದನು	ನೀನು ರೇಪು ಪೋತಾನು
ಅವನ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ	ವಾನಿ ಪೇರು ತೆಲಿಯದು	ವಾನಿ ಪೇರು ಗೊತ್ತಲೇದು
ಈ ದಿನ ಶನಿವಾರ	ಈ ರೋಜು ಶನಿವಾರಮು	ಈ ದಿನಮು ಶನಿವಾರ
ನಿನ್ನ ವಯಸ್ಸು ಎಷ್ಟು	ನೀ ವಯಸ್ಸು ಎಂತ	ನೀ ವಯಸ್ಸು ಎಂತ
ಏನು ಮಾಡಿದಿರಿ.	ಏಮಿ ಚೇಶಾವು	ಏಮಿ ಚೇಶಿತೇರಿ
ನಾನು ಸಿನೇಮಾ ನೋಡುತ್ತೇನೆ	ನೇನು ಸಿನಿಮಾ ಚುಸ್ತಾನು	ನೀನು ಸಿನಿಮಾ ಸುಸ್ತಾನು '
ಹಾಲು ಸಿಹಿ ಆಗಿದೆ.	ಪಾಲು ತೀಯಗಾ ಉನ್ನದಿ	ಪಾಲು ಸವಿ ಉಂಡದಿ
ಈ ಗ್ರಂಥವು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.	ಈ ಗ್ರಂಥಮು ಬಾಗುನ್ನದಿ	ಈ ಗ್ರಂಥಮ ಬೇಸಿ ಉಂಡದಿ
ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಏನು	ನೀ ಪೇರು ಏಮಿ	ನೀ ಪೆಸರೇಮಿ
ನಿನ್ನ ಊರು ಯಾವುದು	ನೀ ಊರು ಏದಿ	ನೀ ಊರು ಯಾದಿ
ಯಾರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ	ಏವರು ವಚ್ಚಾರು	ಏವರು ವಚ್ಚಿಂಡ್ರು
ಏಕೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ.	ಎಂದುಕು ಅಪ್ಪದಮು	ಎಂಕು ಸುಳ್ಳು ಸೆಪ್ಪೇವು
ಅಲ್ಲಿ ಮಾವ ಇದ್ದಾನೆ.	ಅಕ್ಕಡ ಬಾವ ಉನ್ನಾಡು	ಅಂದು ಮಾಮಾ ಉಂಡಾಡು
ಯಾರಿಂದ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿತು	ಎವರಚೇತ ಉದ್ಯೋಗಮು ದೊರಕಂದಿ	ಎವರನಿಂಟಿ ಪನಿ ಸಿಕ್ಕಿಂದಿ
ಇಂದು ಯಾವ ವಾರ	ನೀಡು ಏಮಿ ವಾರಮು	ನೀಡು ಯಾವ ವಾರಮು

ನೀನು ಏಕೆ ಕರೆದೆ	ನೀವು ಎಂದುಕು ಪಿಲಿಚಿನಾವು	ನೂವು ಎಂದಕು ಪಿಲಿಚಾವು
ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ	ಕುರ್ಚಿಲೊ ಕೂರ್ಚು	ಕುರ್ಚಿಮಿಂದಾ ಕುಸಮ
ನೀರು ಕುಡಿ	ನಿಳ್ಳು ತ್ರಾಗು	ನೀಳು ತಾಗು
ಚಹಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ	ಟೀ ಸ್ವೀಕರಿಂಚಂಡಿ	ಚಾ ತಿಸಗೋ
ನನ್ನ ತಂಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ	ನಾ ಚೆಲ್ಲೆಲು ಚದುವುಚುನಾದಿ	ನಾ ಸಲೆಲ್ಲು ಓದುತುನ್ನಾದಿ
ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿ	ಏಮಿ ಪನಿ ಚೇಯಿ ಚುನ್ನಾವು	ಏಮಿ ಪನಿ ಶೇಷಾವು
ನಾನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವೆನು	ನೇನು ಕಾಂಚಮುಲೊ ತಿಂದುನು	ನೀನು ತಾಟಲೊ ತಿಂತಾನು
ವೇಳೆ ಆಗಿದೆಯಾ	ವೇಳೆ ಆಯಿಂದಾ	ಟ್ಯಾಮ ಆಯಿಂದಾ
ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ.	ವೆಳ್ಳಿ ವಸ್ತಾನು	ಪೋಯಿವಸ್ತಾನು
ದೇವರು ದೊಡ್ಡವನು	ಭಗವಂತಡು ಪೆದ್ದವಾಡು	ಪರಮಾತ್ಮಡು ಪೆದ್ದವಾಡು
ಹೂ ಇಟ್ಟುಕೋ	ಪೂಲು ಪೆಟ್ಟಿಕೊ	ಪೂಲ್ ಏಸಿಗೊ
ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಮನೆ ಸುಟ್ಟಿತು	ನಿಪ್ಪಚೇತ ಇಲ್ಲು ಕಾಲಿಂದಿ	ಜಿಚ್ಚುನಿಂಟಾ ಇಲ್ಲುಕಾಲಂದಿ.
ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಬೇಕು.	ಮನಿಷಿ ಕಾವಾಲಾ	ಒಕ್ಕ ಮನಿಷಿ ಬೇಕು
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದಾರೆ.	ಇಂಟ್ಲು ಪಿಲ್ಲಲು ಉನ್ನಾರು	ಇಂಟ್ಲಾ ಬಿಳ್ಳು ಉಂಡಾರು
ದೊಡ್ಡ ಮಗ	ಪೆದ್ದ ಅಬ್ಬಾಯಿ	ಪೆದ್ದ ಕೊಡಕು
ಹೇಳಬೇಕು	ಚೆಪ್ಪಾಲಿ	ಸೆಪ್ಪಾಲಾ
ಸಿಗುತ್ತದೆ.	ದೊರಕತುಂದಿ	ಸಿಕ್ಕತುಂದಿ
ಎದುರುಗೊಳ್ಳು	ಕುಸೂಕೊ	ಎದುರುದಾರೆ
ಬಹಳ	ಚಾಲಾ	ಸ್ಯಾನಾ
ಅಗತ್ಯ	ಅವಸರಂ	ಅಗತ್ಯ
ಅಗತ್ಯ	ವೆಳ್ಳುವಚ್ಚು	ಪೋವಚ್ಚು
ಕೊಲ್ಲು	ಚಂಪು	ಸಂಪು
ಬಂದಿದೆ.	ಅಂದಿನದಿ	ವಚ್ಚಿನದಿ
ಆಕಾಶ	ಆಕಾಸಮು	ಸಾರಲೊಡು

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಪದಗಳು ಹಾಗೂ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ತೆಲಗು ಅವರ ಮಾತ್ರು ಭಾಷೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುವುದು ಕೂಡಾ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಭೋವಿಗಳು ಪ್ರಾದೇಶಕ ಭಾಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಾದ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ವೈಶಿಷ್ಟ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭೋವಿಗಳ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ತೆಲಗು ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಭಾಪವನ್ನು ಬೀರಿರುತ್ತದೆ.

೫.೨ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಎರಡು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಲಿಖಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಶಿಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸೊಗಡನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಅಂದರೆ ಅವಿದ್ಯಾವಂತರ ಅಥವಾ ನಿರಕ್ಷರಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಗ್ರಾಂಥಿಕ ರೂಪವಲ್ಲದ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮುದಾಯದ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ, ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ, ಗ್ರಾಮೀಣ ರೈತರ ಹಾಗೂ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸಹಜ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಾನವ ತನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪಗಳಾದ ಕಾವ್ಯ, ಕವನ, ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸುಖ, ದುಃಖ, ನೋವು, ನಲಿವು, ಸಮಸ್ಯೆ ಸವಾಲುಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ಅನುಭವಗಳು ಕವನ, ಹಾಡುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಅವಲೋಕನದಂತೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಿರಕ್ಷರಿಗಳು ಜನಪದಗೀತೆಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಪುರಾತನಕಾಲದಿಂದ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ನೆನಪಿನ ತಳಹದಿಯಾಗಿ ಅವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ದುಃಖ ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು , ದೈನಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಾದ ಜನಪದ ಗೀತೆ, ಸೋಬಾನ ಪದ, ಭಜನೆ, ಕಥೆ, ಗಾದೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ ಹೊಂದಿದ ಶ್ರಮ

ಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ಕುರಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಲಸೆ ಬಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಾದ (ಕರ್ನಾಟಕ) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ವಯೋವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಆಚರಣೆಗಳಾದ ಜಾತ್ರೆ, ಹಬ್ಬ, ವಿವಾಹ, ಸೀಮಂತ, ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ, ನಾಮಕರಣ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯ ಕ್ರಿಯೇಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಭೋವಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಯತೆ ಇದ್ದು ಅವರಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವನೆ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು

೫.೨.೧ ಹಾಡುಗಳು

ದೇವರ ಹಾಡುಗಳು, ಸೀಮಂತ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಾಡುಗಳು, ಋತುಮತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಡುಗಳು, ವಿವಾಹ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಾಡುಗಳು, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

* **ದೇವರ ಹಾಡು :**

ಸ್ತುತಿ : ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಮಣ ಗೋವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದಾ॥
ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಮಹಾರಾಜಕೋ ಜೈ ॥
ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರುನಾಥ ಮಹಾರಾಜಕೋ ಜೈ॥
ದೇವ ಗುರುದೇವ ದೇವ ಮಹಾದೇವ ನಿನ್ನೊಳು
ನಿಜದೇವನಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಚರಣದೊಳು
ಕರುಣವ ಕರಗಿಸಿ ಮರುಗಿದ ಮುನಿಯೊಳು
ಹಹಹ ॥
ಅರಸಿದವರಿಗೆ ಸೀರಿಯ ತೋರಿಸಿದೆಯಾ
ದೇವ ಗುರುದೇವ ದೇವ ಮಹಾದೇವ ನಿನ್ನೊಳು
ನಿಜದೇವನಯ್ಯಾ
ತಿರುಕ ನಂದನನು ಕೂಡಾ ಪುರದೊಳು ತಿರುಗುತ
ಹಹಹ ॥

ನರವೂರು ತರನ ಹರಣ ಮೀರಿಸಿದಯ್ಯ
ಗುರು ಶಂಕರಾಯರೇ ಕರುಣೆ ತೋರಿಸಿದೆಯ್ಯಾ
ಹಹಹ ॥
ಗುರುವೆಂಬ ನಾಮವ ಧರಿಸಿ ಬಂದನಯ್ಯ
ದೇವ ಗುರುದೇವ ದೇವ ಮಹಾದೇವ ನಿನ್ನೊಳು
ನಿಜದೇವನಯ್ಯಾ

ದೇವ ನಮನ

ಕರುಣೆ ತೋರೊ ಗುರುವೆ ಎಮಗೆ
ವರವ ನೀಡೋ ಸಿದ್ದರಾಮ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ
ಹರನ ಸೇವೆ ಪರಮಗೆಂದು ನರರು ತಾಳ್ಮೆಗೆಡುವುದೇಕೊ
ಕರುಣೆ ತೋರೊ ಗುರುವೆ ಎಮಗೆ
ವರವ ನೀಡೋ ಸಿದ್ದರಾಮ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ

ಜಾತಿ ತೊರೆದು ನೀತಿ ಹಿಡಿದು ಖ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗಿದಂತ
ವರವ ನೀಡೋ ಸಿದ್ದರಾಮ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ
ಸೋತ ಜನಕೆ ಮಾತು ಮೌನ ಆತು ನಿಂತ ನಾವುಗೈವ
ವರವ ನೀಡೋ ಸಿದ್ದರಾಮ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ

ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಸಿದ್ದರಾಮ ಧರ್ಮ ಪಾಲ ರಾಮದೇವ
ಮರ್ಮ ಅರ್ಥ ನಿನಗೆ ದೇವ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ
ವಡ್ಡರನ್ನು ಗುಡ್ಡರಾಗಿ ದಡ್ಡರನ್ನು ಮುಕ್ತರಾಗಿ
ಮಡ್ಡು ಬಿಡಿಸಿದಂತ ಗುರುವೆ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ
ಕರ್ಮ ಭೂಮಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಧರ್ಮ ಭೂಮಿಯಾಯಿತು

ಮರ್ಮವರಿಯದ ವಡ್ಡಜನರ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ

ದಾರಿ ತೋರಿದಂತಹ ಗುರುವೇ ಹರನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಎಮಗೆ
ವರವ ನೀಡು ಸಿದ್ದರಾಮ ದೇವನಮನ ದೇವನಮನ

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ

ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸರತಿಯಿಂದಲೆ ಬಂದು
ವಿರತಿ ಸಿದ್ದರಾಮಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಬೆಳಗಿರೆ
ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಲಿಸಿ
ಅಲ್ಲಮಾದಿ ಶರಣರು ಭಜಿಸಿ ಬಲ್ಲಿದ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ
ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸರತಿಯಿಂದಲೆ ಬಂದು
ವಿರತಿ ಸಿದ್ದರಾಮಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಬೆಳಗಿರೆ
ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ತಾ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೈಲ ತಪವಗೈದು
ಅಸಮ ಶಿವಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಮೆರೆದ ಮಹಾಂತಗೆ
ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸರತಿಯಿಂದಲೆ ಬಂದು
ವಿರತಿ ಸಿದ್ದರಾಮಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಬೆಳಗಿರೆ

ವಡ್ಡ ಜನರ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದವರಿಗೆ ವಂದೆನು
ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ತಾನಾದ ಮುತ್ಯಂಜಯ ಅಂತರಾಧ್ಯನು
ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸರತಿಯಿಂದಲೆ ಬಂದು
ವಿರತಿ ಸಿದ್ದರಾಮಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಬೆಳಗಿರೆ

ಶಿಲ್ಪಜಲ ಕಲಾರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಕುಶಲಗಳ
ಸೇರಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಮೋಕ್ಷಕಧಿಕಾರಿ
ಶಿವಧರ್ಮ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಮಣಿ ಮುಕುಟನಾಗಿ ಶಿವಯೋಗಿ
ಸುವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯನಾಗಿಹನು ಅಷ್ಟಾವರಣ ಪಂಚಾಚಾರದಿ
ಷಟಸ್ಥಲಕ್ಕೇರಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯನೀವ ಅಷ್ಟದಳದ ಶಿವಾತ್ಮನಿಗೆ
ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸರತಿಯಿಂದಲೆ ಬಂದು
ವಿರತಿ ಸಿದ್ದರಾಮಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಬೆಳಗಿರೆ

ಯಾಲಕ್ಕಿ ನೀ ಬೀಜ ಎತ್ತ ಚೆಲ್ಲಿದರೇನು
ಕಲ್ಲಿನ ಮ್ಯಾಲ ಬಂದ ಸೊಸೆಮ್ಯಾಕ
ಬಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಬಾಳುಳ್ಳ ದುರಗಮ್ಮಗ
ನಿಂತ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಪಂತುಳ್ಳ ಮುದಕಮ್ಮಗ

ಸೊಸೆ ಮ್ಯಾಗ ಬಂದ ಪ್ರತಿಮಾದ ದುರಗಮ್ಮಗ
ಎತ್ತ ನೋಡಿದರ ನಿನ್ನ ವರಸೆ
ಬಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಬಾಳುಳ್ಳ ದುರಗಮ್ಮಗ
ನಿಂತ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಪಂತುಳ್ಳ ಮುದಕಮ್ಮಗ
ನಿಂತಾರ ನೀರಾಗ ಕುಂಕುಮ ಚೆಲ್ಲಾರ
ಎತ್ತ ನೋಡ್ಯಾರ ನಿನ್ನಬಾಳ
ಬಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಬಾಳುಳ್ಳ ದುರಗಮ್ಮಗ
ನಿಂತ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಪಂತುಳ್ಳ ಮುದಕಮ್ಮಗ

ಮುತ್ತಾಗಿ ನೋಡ್ಯಾಳ ಎಲ್ಲಾರ ದುರಗಮ್ಮ
ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ವರಸೆ
ಬಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಬಾಳುಳ್ಳ ದುರಗಮ್ಮಗ
ನಿಂತ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಪಂತುಳ್ಳ ಮುದಕಮ್ಮಗ

ಎಲ್ಲಾರೂ ನೀರಾಗ ಬಂಡಾರ ಚೆಲ್ಲಾರ
ನಿಂತ ನೋಡ್ಯಾರ ನಿನ್ನ ಬಾಳ
ಬಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಬಾಳುಳ್ಳ ದುರಗಮ್ಮಗ
ನಿಂತ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಪಂತುಳ್ಳ ಮುದಕಮ್ಮಗ

ನಿಂತ ನೋಡ್ಯಾರ ಚಿಂಚಲಿ ದುರಗಮ್ಮ
ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ವರಸೆ
ಬಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಬಾಳುಳ್ಳ ದುರಗಮ್ಮಗ
ನಿಂತ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ನಾ ಪಂತುಳ್ಳ ಮುದಕಮ್ಮಗ

ದೇವರ ಹಾಡು

ಎಣ್ಣಿ ತಂದಿನಿ ಹಚ್ಚ ಬಾರಾ
ಎಣ್ಣಿ ತಂದಿನಿ ಹಚ್ಚ ಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ನೀರ ಕಾದಾವ ಜಳಕ ಮಾಡ
ನೀರ ಕಾದಾವ ಜಳಕ ಮಾಡ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಶೀರಿ ತಂದೀನ ಉಡಬಾರಾ
ಶೀರಿ ತಂದಿನಿ ಉಡಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಕುಬಸ ತಂದಿನಿ ತೊಡಬಾರಾ
ಕುಬಸ ತಂದಿನಿ ತೊಡಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ.
ಬಳಿಯ ತಂದಿನಿ ಹಾಕ ಬಾರಾ
ಬಳಿಯ ತಂದಿನಿ ಹಾಕ ಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ
ನತ್ತ ತಂದಿನಿ ಇಡಬಾರಾ
ನತ್ತ ತಂದಿನಿ ಇಡಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ತಾಳಿ ತಂದಿನಿ ಹಾಕಬಾರಾ
ತಾಳಿ ತಂದಿನಿ ಹಾಕಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ

ದಂಡಿ ತಂದಿನಿ ಹಾಕಬಾರಾ
ದಂಡಿ ತಂದಿನಿ ಹಾಕಬಾರಾ
ಏಳ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರಾ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ
ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ಬಾರ ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಹೋಗೋಣ

ಋತು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಡು

ಉಡಿ ಅಕ್ಕಿ ತುಂಬಿರೆ ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಉಡಿ ತುಂಬಿರೆ
ಮಗಳಿಗೆ ಕೈಗಿಡಸ್ಯಾರ ಹಸಿರು ಬಳಿಯ ಹಸಿರು ಬಳಿಯ
ಮಗಳಿಗೆ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕ್ಯಾರ ಹಂಗನೂಲ ಹಂಗನೂಲ
ಮಗಳಿಗೆ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಾರ
ಮಗಳಿಗೆ ಉಡಿಯ ಕಟ್ಟಾರ ಉಡಿಅಕ್ಕಿ
ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಉಡಿ ತುಂಬಿರೇ ।
ಮಗಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನಗೆ ಕಳುಹ್ಯಾರ
ಗಂಡನ ಮನೆಯಾಗ ಮುತ್ತಾಗಿ ಇರಬೇಕ
ಹೊತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದರೆ ಉಣಬೇಕ
ತವರೂರ ಹೆಸರು ತರಬೇಕ.
ಉಡಿ ಅಕ್ಕಿ ತುಂಬಿರೆ ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಉಡಿತುಂಬಿರೆ.
ಹೆಣ್ಣಿನ ಜನ್ಮಕ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಬೇಕ
ಬೆನ್ನು ಕಟ್ಟಿಯಾರ ಸಭೆಯಾಕ
ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಹೊನ್ನ ಕಟ್ಟ್ಯಾರ ಉಡಿಯಾಕ
ಉಡಿ ಅಕ್ಕಿ ತುಂಬಿರೆ ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಉಡಿತುಂಬಿರಿ.

ವೀಳ್ಯೆ ಸಂಸ್ಕಾರ / ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರಣದ ಹಾಡು

ಕೂಸಿಗೆ ಬಂದಾರ ಕುರುವತ್ತಿ ಗೌಡರ
ಅನ್ನವ ಉಣುತಿರಲೆ

ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದಾರ ಹೊನ್ನತ್ತಿ ಗೌಡರ
ರೇಶಿಮೆ ಹಾಸಡ ಎಳವೂತ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ

ಕುಸಿಗೆ ಬಂದಾರ ಕುರವತ್ತಿಗೌಡರ
ಹೂವಿನ ಚೌಡ ಎಳವುತ
ಆ ಕೂಸ ತುಪ್ಪ ಬಾನಾ ಉಣತಿರಲೆ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ

ಹಡದವ್ವ ಹಡದಪ್ಪ   ಅಡಗಿಯ ಮನೆಯಾಗ
ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟಾನ ಎರಡು ಸುಖ ದುಃಖ
ಮಾಡಿದರೆ ಕಡಲಿ ಕಾಳಷ್ಟು ವರಬಂದ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ

ಹೆತ್ತವ್ವ ಹೆತ್ತಪ್ಪ ಹಿತ್ತಲಬಾಗಿಲಾಗ
ಕುಂತ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟಾಗ ಎರಡ ಸುಖ ದುಃಖ
ಮಾಡಿದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಸರದಂತ ವರ ಬಂದ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ
ಸೋ ಬನ್ನಿರೆ ಸೋಬಾನ ಬನ್ನಿರೇ

ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದ ಹಾಡು

ಗಿಡ್ಡನಾಕಿ ಕಟಕೊಂಡ ಗಿಡದಾಗ ನಾ ಬಂದ
ಹಡದವರ ನನ್ನ ಸೋಲಲಿಲ್ಲಾ
ಹಡದವರ ನನ್ನ ಸೋಲಲಿಲ್ಲಾ ಹುಲಿರಾಜ

ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ ಸುಲಕೊಂಡ
ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆ ಸುಲಕೊಂಡ ಹನುಮವ್ವ
ಗಲ್ಲುಸಿ ತುಂಬ ಭರಣಿಯ
ಗಲ್ಲುಸಿ ತುಂಬ ಭರಣಿಯ

ಹೆಣ್ಣು ನಿಮ್ಮದಾತ ಹೊನ್ನು ನಿಮ್ಮದಾತ
ಹೊನ್ನಿನ ಭರಣಿ ಬರಿದಾತ
ಹೊನ್ನಿನ ಭರಣಿ ಬರಿದಾತ ಹನಮಣ್ಣ
ಗಲ್ಲುಸಿ ತುಂಬ ಭರಣೀಯ
ಗಲ್ಲುಸಿ ತುಂಬ ಭರಣೀಯ

ಪಡಿಹೊನ್ನ ಕಟಕೊಂಡ ಅಡಿವ್ಯಾಗ ನಾಬಂದೆ
ಹಡದವರ ನನ್ನ ಸೋಲಲಿಲ್ಲಾ
ಹಡದವರ ನನ್ನ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ ಹುಲಿರಾಜ
ಹೆಣ್ಣಿನ ತಾಯಿ ಸುಲಕೊಂಡ್ಲು
ಹೆಣ್ಣಿನ ತಾಯಿ ಸುಲಕೊಂಡ್ಲು
ಹೆಣ್ಣು ನಿಮ್ಮದಾತ ಹೊನ್ನು ನಿಮ್ಮದಾತ
ಹೊನ್ನಿನ ಭರಣಿ ಬರಿದಾತ
ಹೊನ್ನಿನ ಭರಣಿ ಬರಿದಾತ ದುರಗಮ್ಮ
ಗಲ್ಲುಸಿ ತುಂಬ ಭರಣೀಯ
ಗಲ್ಲುಸಿ ತುಂಬ ಭರಣೀಯ

ಎಕ್ಕಿಯ ಗಿಡದಾಗ ಹಾವು ಭೋರಾಡಿದಾಂಗ
ಹಡದಪ್ಪನ ಹೊಟ್ಟೆ ಬುಗಿಲೆಂದ
ಹಡದಪ್ಪನ ಹೊಟ್ಟೆ ಬುಗಿಲೆಂದ ದುರಗವ್ವ
ಹೆಣ್ಣಿನ ತಾಯಿ ಅಳಬ್ಯಾಡ
ಹೆಣ್ಣಿನ ತಾಯಿ ಅಳಬ್ಯಾಡ

ಒಂದರವಿ ಹಾಸಿದ್ದೆ ಒಂದರವಿ ಹೊಚ್ಚಿದ್ದೆ
ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಗಳ ಸಲುಹಿದಿ
ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಗಳ ಸಲುಹಿದಿ ಸಾಕಿದ
ಮಗಳ ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಿಗೆ ಎರವಾದೆ
ಮಗಳ ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಿಗೆ ಎರವಾದೆ ಗೀತವ್ವ
ಕೊಟ್ಟಂತ ಮನಿಗೆ ಧನ್ಯಳಾದೆ
ಕೊಟ್ಟಂತ ಮನಿಗೆ ಧನ್ಯಳಾದೆ

ಕುಂಬಳಕಾಯಿಗೆ ಕುಡಗೋಲ ಕೊಟ್ಟಂಗ
ಇಂದ ನನ್ನ ಮನಿಗೆ ಎರವಾದೆ
ಇಂದ ನನ್ನ ಮನಿಗೆ ಎರವಾದೆ ಬೀಗತಿ
ಹೊಟ್ಟಿನ ಮಗಳಾಗಿ ಸಲುಹವ್ವ
ಹೊಟ್ಟಿನ ಮಗಳಾಗಿ ಸಲುಹವ್ವ

ಹಿರಿಯ ಕಾಯಿಗೆ ಈಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಾಂಗ
ಇಂದ ನನ್ನ ಮನಿಗೆ ಎರವಾದೆ
ಇಂದ ನನ್ನ ಮನಿಗೆ ಎರವಾದೆ ಬೀಗತಿ
ಹೊಟ್ಟಿನ ಮಗಳಾಗಿ ಸಲುಹವ್ವ
ಹೊಟ್ಟಿನ ಮಗಳಾಗಿ ಸಲುಹವ್ವ

ಸೀಮಂತ ದ ಹಾಡು

ಚೊಚ್ಚಲ ನೀ ಬಸರ ನಾ ಕೇಳ ನೀ ಕೇಳ
ನೀರಿಗೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಜನ ಕೇಳಿ ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವು
ನೀರಿಗೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಜನ ಕೇಳ ಗೀತವ್ವ ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವು

ಹಸಿರು ಸೀರೆ ನಿನಗೊಪ್ಪೆವೋ ಗೀತವ್ವಾ
ನೀ ಕಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವು

ತೊಟ್ಟಿರು ಪೊಲಕ ನಿನಗೊಪ್ಪಾವೊ ಗೀತವ್ವಾ ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವು
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವು.

ಹಸಿರು ಬಳಿ ನಿನಗೊಪ್ಪೆವೊ ಗೀತವ್ವ
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವೂ
ಹಾಕಿರು ದಾಗೀನ ನಿನಗೊಪ್ಪಾವೊ ಗೀತವ್ವ
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವೂ

ಹಚ್ಚಿರೋ ಕುಂಕುಮ ನಿನಗೊಪ್ಪಾವೊ ಗೀತವ್ವ
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವೂ
ಹಚ್ಚಿರ ವಿಭೂತಿ ನಿನಗೊಪ್ಪಾವೊ ಗೀತವ್ವ
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವೂ

ಹಾಕಿರುವ ಹಂಗ ನೂಲ ನೀನಗೊಪ್ಪಾವ ಗೀತವ್ವ
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವೂ
ನೀ ಕಲ್ಲು ಮೆಲ್ಲಕ ತಿರುವೂ

ನಾಮಕರಣ / ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ ಹಾಡು

ಬಂಗಾರ ತೊಟ್ಟಿಲು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹಿಡಿಹಗ್ಗ
ಶೃಂಗಾರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಚಂದಾಗಿ ತೂಗ್ಯಾರ
ಜೋ ಜೋ ಎನ್ನ ಜೋಪಿಯ ಕಂದಾ ಜೋ ಜೋ.
ಜೋ ಜೋ ಎನ್ನ ಜೋಪಿಯ ಕಂದಾ ಜೋ ಜೋ.

ಚಿನ್ನಿಯ ಸಕ್ಕರಿ ಆಕಳ ನೇರಿಯಲು
ಗುಟಮಾಡಿ ಕುಡಿಸಿದರ ಹಟಮಾಡಿ ಅಳತಾನ
ಜೋ ಜೋ ಎನ್ನ ಜೋಪಿಯ ಕಂದಾ ಜೋ ಜೋ.
ಜೋ ಜೋ ಎನ್ನ ಜೋಪಿಯ ಕಂದಾ ಜೋ ಜೋ.

ತಿಪ್ಯಾಗ ಸಿರಿಗಂದ ತೇದಿ ಬೆಳ್ಳಿಯಿತು
ತೀಡಿ ತೀಡಿ ಹಚ್ಚಿದರ ಕಾಡಿ ಕಾಡಿ ಅಳತಾನ
ಜೋ ಜೋ ಎನ್ನ ಜೋಪಿಯ ಕಂದಾ ಜೋ ಜೋ.
ಜೋ ಜೋ ಎನ್ನ ಜೋಪಿಯ ಕಂದಾ ಜೋ ಜೋ.

ಶ್ರಮದ ಹಾಡು

ಕಲ್ಲಿನೊಳಗ ಹುಟ್ಟಿ
ಕಲ್ಲಿನೊಳಗ ಬೆಳೆದು
ಕಲ್ಲನ್ನೇ ಒಡೆಯುವ ವಡ್ಡರು ನಾವು
ಕಲ್ಲು ಕಂಬವಾಗಿ
ಕಲ್ಲನ್ನು ದೇವರಾಗಿ ಮಾಡುವವರು ನಾವು
ಕಲ್ಲು ನಮಗೆ ತಾಯಿ ತಂದೆ
ಕಲ್ಲು ನಮಗೆ ಬಂಧು ಬಳಗ
ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಬದುಕು ನಮಗದಲ್ಲಾ
ಕಲ್ಲು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೀಳಿ
ಕಲ್ಲು ತಾನೆ ತುಂಡಾಗಿ
ಕಲ್ಲು ನಮಗೆ ಅನ್ನ ನೀಡುವುದಯ್ಯಾ
ಕಲ್ಲು ನಮಗೆ ಸರ್ವಸ್ವ
ಕಲ್ಲು ನಮಗೆ ಈಶ್ವರ
ಕಲ್ಲು ನಮಗೆ ಕಾಮದೇನು ನೋಡಯ್ಯಾ
ಕಲ್ಲಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕಲ್ಲಾಗ ಬೆಳೆದು
ಕಲ್ಲಿನಂತಾಗ ಬೇಡವೊ ಕಲ್ಲಾಗ ಹುಟ್ಟಿದ
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಾಗು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾಗು ನೀನಯ್ಯ.

ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸೊಡ್ಡು ಹೊಡೆದು ಕಲ್ಲಿನೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿ ಹಿಡಿದು
ಖಣಲ ಖಣಲ ಹಾರಿ ನಾದ, ದಡಲ್ ದಡಲ್ ಸುತ್ತಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು
ತಿಂದ ಮೇಲೆ ನಗುವರು ಗಟ್ಟಿ ಎದೆಯ ಕಲಿಗಳು
ದಡ್ಡರಂತಪ್ಪೋ ಇವರು ಒಡ್ಡ ಜನರು
ಜೀವ ಕೊಟ್ಟ ನಿಮಗೆ ಇವರು ಕಪ್ಪು ಜನಗಳು.

ಬಿಸಿಲು ಮಳೆಯ ಚಳಿಯ ಒಡ್ಡು, ಸುರೆಯದೇವ ಸೆರಗು ಹಿಡಿದು
ಹರಕು ಕೌದಿಯಲ್ಲಿ ಕನಸು ಮುರುಕು ಗುಡಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕೊರಗು
ಬದುಕುತಿಹರು ಉಸಿರುಗೈಯ್ದು ಗಂಧದಂತೆ ಜೀವ ತೇಯ್ದು
ದಡ್ಡರಂತಪ್ಪೊ ಇವರು ಒಡ್ಡ ಜನಗಳು
ಋಷಿ ಗುಣವ ಪಡೆದ ಇವರು ಕಪ್ಪು ಜನಗಳು

ದುಡಿತದಲ್ಲೇ ಸಾವು ನೋವು ದುಡಿತದಲ್ಲೆ ಕಷ್ಟ ಸುಖ
ದಿನವು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇವು ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ ಸುಖವು
ಆದರಿವರು ಮುಗ್ದರು ಎಂಥ ತ್ಯಾಗ ಜೀವಿಗಳು
ದಡ್ಡರಂತಪೊ ಇವರು ಒಡ್ಡ ಜನಗಳು
ಬತ್ತಲಾಗಿ ಮಲಗಿದವರು ಕಪ್ಪು ಜನಗಳು

ಗುಡುಗು ಮಿಂಚು ಸಿಡಿಲುಗಳನ್ನು ಎದೆಯ ತುಂಬ ತುಂಬಿಕೊಂಡು
ಲಾವಾರಸ ಚಿಮ್ಮಲೆಂದು ಕೋಟೆ ಗೋಡೆ ಕೆಡುವಲೆಂದು
ಮಹಲು ಕೆಡವಿ ನಶಿಸಲೆಂದು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವರು.
ಕಪ್ಪು ಜನಗಳಲ್ಲ ಈಗ ಒಡ್ಡ ಜನಗಳು
ಈಗ ಹುಲಿಗಳಪ್ಪ ಈಗ ಒಡ್ಡ ಜನಗಳು.

೫.೨.೨ ಗಾದೆಗಳು

'ವೇದ ಸುಳ್ಳಾದರು ಗಾದೆ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಮಾತು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಸಹ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಗಾದೆಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ನುಡಿಮುತ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಸಾಧನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಸಾಧನಗಳಾದ ಗಾದೆಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನ ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗಾದೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕಗಳಾದ ಸಮುದಾಯದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು

ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅನುಭವದ ವಾಣಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಾಂಶಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸಮುದಾಯದ ಗಾದೆಗಳು ಜನರ ಉದ್ಯೋಗ, ಸ್ವಭಾವ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಶೋಧಕರು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

'ವಡ್ಡನಿಗೆ ಒಂದು ಊರಿಲ್ಲ ಬೆಳಕ್ಕಿಗೊಂದು ಕೆರೆಯಿಲ್ಲ'

ಈ ಗಾದೆ ಮಾತು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾದ ಒಡ್ಡರ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ನೋಡಿ ಅನುಭವದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉದರ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಊರಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಬೆಳ್ಳಕಿಗಳು ಸಹ ಒಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿಯ ಜಲಚರಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಕೆರೆಗೆ ಹಾರುತ್ತವೆ.

'ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಸಹ ಕರಗುತ್ತವೆ'

ಕಲ್ಲಿನ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಈಚಲ ಚಾಪೆ ಅಥವಾ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಚಪ್ಪರಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸ ಆಗುವವರೆಗೆ ಬೇರೆಯವರ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀಳದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರ ಕೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಸೀಳುತ್ತವೆ. ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಹಾಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭೋವಿಗಳು ನಂಬಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ಗಾದೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

'ಹೆಣಾ ಬಿದ್ದರೂ ಹೇಳಿದ ದಿನ ಬರಬೇಕು'

ಈ ಗಾದೆ ಮಾತು ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ದಿನ ಹಾಗೂ ಮದುವೆ ದಿನಗಳಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯಲೇಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಳೆ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗಾದೆ ಇಂದಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

'ವಡ್ಡ ಕೂಡಿ ಕೆಟ್ಟ ದೊಂಬಾ ಅಗಲಿ ಕೆಟ್ಟ'

ವಡ್ಡರು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಬಲ ಸಮುದಾಯದವರ ಅನ್ಯಾಯ, ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.ಅಂದರೆ ತಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯ ವಡ್ಡರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಇವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಜನ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗುವುದೇ ವಿರಳ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾದರೆ ಇವರನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ

ಸಾಧ್ಯ. ಅಂತ್ಯಯೇ ವಡ್ಡ ಕೂಡಿದರೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಕೆಡಗಾಲು ಎಂಬ ಮಾತು ಇದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ದೊಂಬರು ಆಟ ಆಡಲು ಗುಂಪು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ದೊಂಬರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆದರೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಈ ಗಾದೆಯ ನೈಜ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ವಡ್ಡರಲ್ಲಿ ದಡ್ಡನಾಗಬಾರದು (ವಡ್ಡ-ಹೆಡ್ಡ)

ವಡ್ಡರು ವಿನೋದ ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ದೈನಂದಿನ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಮರೆಯಲು ಸರಾಯಿ-ಸಿಂಧಿ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿನೋದವು ಒಂದು ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ವಡ್ಡರು ಮಾತಿನ ಕಲೆ ಬಲ್ಲವರು, ಚತುರರು, ನ್ಯಾಯ ಪಂಡಿತರು. ಹಾಗೂ ಚತುರ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಇವರ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ಹಾಗೆಯೇ ಇರಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಗಾದೆಯ ತಿರುಳಾಗಿದೆ.

'ವಡ್ಡರಿಗೆ ಕುಬಸ ಕೇಳಿದಂಗಾತು'

ವಡ್ಡರ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕುಪ್ಪಸ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮರಳಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಡ್ಡರ   ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಪ್ಪಸುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಗಾದೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ.

'ಅಮವಾಸ್ಯೆ ವಡ್ಡರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕೇತಿ'

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು ಅಮವಾಸ್ಯೆ ದಿವಸ ಎಷ್ಟೇ ಹಣ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೂಡಾ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಂದು ಖಣಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ವಡ್ಡನೋರ್ವನು ಕಲ್ಲು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಹೋದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ನೀರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು ಹಾಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಹಾರಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ನೀರು ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಲಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವನಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮೇಲಿನ ಗಾದೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಇತರೆ ಗಾದೆಗಳು :

'ವಡ್ಡ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಡಕ್ಕೆ, ಒಕ್ಕಲಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ದಂಡಕ್ಕೆ'

' ವಡ್ಡನ ಕೈಗೆ ಸಿಗುವುದು ಬಂಡೆ, ಅಡಿಕೆ ಕೈ ಕೊಡುವುದು ಎರಡು ಒಂದೇ'

'ನಿನ್ನದೇನೋ ವಡಲೋ (ಹೊಟ್ಟೆ) ಇಲ್ಲ ವಡ್ಡರ ಮನೆ ಗುಡ್ಲೋ (ಗುಡ್ಡ ,ಕೆರೆ)

೫.೨.೩. ಕಥೆಗಳು

೧) ನಾವು ಗೌಡರ ಬಳಗ : ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದು ದಿವಸ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಪ್ರಯಾಣದ ಮಧ್ಯೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆ ನೀರು ಇದ್ದು ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆ ಇದ್ದು ಅದನ್ನು ದಾಟಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡರ ಗುಂಪೊಂದು ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳು ವಡ್ಡರ ಗುಂಪಿಗೆ ಈ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ದವಸ ಧಾನ್ಯ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದರು. ಆದರೆ ಒಡ್ಡರು ಅತಿ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಇವತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಬದಲಾಗಿ ಅವರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಅಂತಸ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒರಟು ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗಬಹುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದರು. ನಂತರ ಒಕ್ಕಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಬಂಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನೀವು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳಸಬೇಕೆಂಬ ಶರತ್ತು ಹಾಕಿದರು. ಬೇರೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿದರು ಒಡ್ಡರು ಬಂಡೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ದಾರಿಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಿದರು. ತಾವು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿನಂತೆ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಡ್ಡರ ಗುಂಪಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಗೌಡರ ಜೊತೆ ವಡ್ಡರ ಸಂಬಂದ ಬೆಳೆಯಿತು.

೨) ಒಂದು ದಿನ ರಾಜಾ ವಡ್ಡನೋರ್ವನಿಂದ ಕೆರೆ ಕಡಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ. ಕಾರ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಲೆ ಮಹಲು, ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಲಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲು ರಾಜನು ಒಪ್ಪಿದನು. ಕಾರ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಲೆ ವಡ್ಡನು ಹಣ ಕೇಳಲು ಹೋದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಬಳಿ ಹಣ ಅಳೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಕರಣವಿರಲಿಲ್ಲ ನಂತರ ವಡ್ಡನು ಸಹಜವಾಗಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕುರುಬನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಿದಿರಿನ ತುಂಡು ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಅಳೆಯಬಹುದು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ರಾಜನು ಆ ಬಿದಿರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಅಳೆದು ಕೊಟ್ಟನು. ಬಂದ ಆ ಹಣವು ವಡ್ಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಕೋಪಿತನಾದ ವಡ್ಡನು ಹಣವನ್ನು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಚಲ್ಲಿದನು. ನಂತರ ಈ ಕೆರೆ ಒಡೆಯಲಿ ಭೂಮಿ ಒಣಗಲಿ ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು.

೩) ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ವಡ್ಡರು : ಶಾಖಾಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ವಡ್ಡನ ಗುರುವಿನ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯಲು ಕೆಲವು ಜನರು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗುರು ತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಊಟ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಮೀಪದ ನೀರಿನ ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಹಾರ ತಯಾರಿಸಿ ಊಟ

ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದನು. ಗುರುವಿನ ಆದೇಶದಂತೆ ವಡ್ಡರು ನೀರಿನ ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಟಿಕದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಮೀನುಗಳು ವಡ್ಡರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೇಯಿಸಿ ತಿಂದರು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಗುರು ನೀವು ಸದಾ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯಿರಿ ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟರು. ಅಂತೆಯೇ ವಡ್ಡರು ಮೌಂಸಹಾರಿಗಳಾದರೆಂಬುದು ಈ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ.

೪) ಕುಪ್ಪಸ ತ್ಯಾಗದ ಕಥೆ : ವನವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸೀತಾ ದೇವಿಯು ಬಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ತರಲು ರಾಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ರಾಮನು ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಯು ಆ ಬಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಕುಪ್ಪಸವನ್ನಾಗಿ ಹೊಲಿಸುವ ಇಚ್ಚೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅಂತೆಯೇ ವಡ್ಡರ ಮಹಿಳೆಯರು ಕುಪ್ಪಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು ಕುಪ್ಪಸ ಧರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೫) ಶಪಿತ ವಡ್ಡರ ಕಥೆ : ಶ್ರೀ ಗುರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿದ್ದರು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹಲವಾರು ವಡ್ಡರ ಗುಡಿಸಲುಗಳು ಇದ್ದವು ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ ಸುಡು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಕ್ಕಳು ಆಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅಳುವುದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾನವ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಬಂದು "ನಿಮ್ಮ ಗುರು ಯಾರು ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ "ನಮ್ಮ ಗುರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ವಡ್ಡರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ದಣಿವಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಡ್ಡರು ಕೋಪಗೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾರೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ತಮ್ಮ ನಿಜ ರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರು ವಡ್ಡರಿಗೆ ನೀವು ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುವಂತಾಗಲಿ ಹಾಗೂ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವೂ ಕೂಡ ಖರ್ಚಾಗಿ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಪ ಹಾಕಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರು ಶಿವ ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತಿಯರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಶಾಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

೫.೩ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು

ಕಲೆಗೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಇದೆ. ಮಾನವನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕಲೆಗೆ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಾನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇತರರು ಅದನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸುವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಲೆಗಳು ರೂಪಗೊಂಡವು ಈ ಕಲೆಗಳು ಆಯಾ ಕಾಲ ಘಟ್ಟಗಳ ಜನರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ

ಒಂದು ಕಲೆ ಆವಿಷ್ಕಾರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾನವನ ಬದುಕಿನ ಅನಿಸಿಕೆ ಹಾಗೂ ಜೀವನದ ಅನುಭವಗಳು ಪ್ರತೀಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಕಲೆಯು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಬದುಕಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದೆ.

ಉದಾ : ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಬೇಟೆಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಇದರಿಂದ 'ಬೇಟೆಗಾರಿಕೆ ಕಲೆ' ಆದಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಠ ರೂಪ ಪಡೆಯಿತು.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು ಇಂದಿಗೂ ಸಮುದಾಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೆಲವು ಕಲೆಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿವೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಗಿಡ, ಮರ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ, ಗುಡ್ಡ-ಬೆಟ್ಟ, ಕೆರೆ-ಹೊಂಡ, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಮಾನವನ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ.

೧) ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕಲೆಗಳೆಂದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯ ಉತ್ಸವ, ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಕಾಲೋನಿ ಅಥವಾ ಓಣಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಬೋವಿಗಳು ಮನೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಚಿತ್ತಾರದ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೨) ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರ, ವಿವಾಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಮನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿ ವಧು-ವರರನ್ನು ಕೂರಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ಕಟ್ಟೆಯ ಆವರಣದ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೩) ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಪಂಗಡಗಳಾದ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು ಕಲೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ಭೋವಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ : ದುರಗಮ್ಮ, ಸುಂಕಲಮ್ಮ, ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಮುದುಕಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಆಂಜನೇಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೋಪುರಗಳಲ್ಲಿ , ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ , ತೊಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೋಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಕಲೆಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂಭಾಗದ ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಭೈರವ, ಹುಲಿ, ಆನೆ,

ಸಿಂಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆಯ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಕಲೆ ನೋಡಲು ರಮಣೀಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೇಲ್ಚಾವಣಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಆಕಾರದ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಮೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಇಂಚು ಆಳ, ಕನಿಷ್ಟ ಎರಡು ಪೂಟ ಅಗಲ ಅಥವಾ ಎರಡು ಇಂಚು ಆಳ, ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಆರು ಪೂಟ್ ಅಗಲ ಇರುವ ನೀರು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ತೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಭಕ್ತರು ಆ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಾದಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ಪವಿತ್ರಗೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ನಿರಂತರವಾಗಿದೆ.

ಕೋಟೆ–ಕೊತ್ತಲಗಳು, ಕೆರೆ–ಕಟ್ಟೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ಕಲೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಕೋಟೆಗಳು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳು ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಿನ್ಯಾಸ ಶೈಲಿ ಹಾಗೂ ಕಲೆಯ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಭೋವಿಗಳ ಕಲೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ.

ಭೋವಿಗಳ (ವಡ್ಡರ) ಕಲೆಯನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಹೋಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿಯ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ಐಹೊಳೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಭೋವಿಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಲೆಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನ. ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲ ಮಂಟಪ, ಉಗ್ರ ನರಸಿಂಹ, ಉದ್ಯಾನ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅಚ್ಯುತರಾಯ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೋದಂಡರಾಮ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಡಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಸ್ವಿ ಕಾಳು ಗಣಪಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ರಥ, ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸಹ ಭೋವಿಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲೆಗೆ ಜೀವಂತ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯಗಳ ಗೋಪುರ ಕಂಬ, ತೊಲೆ, ಮೂರ್ತಿಗಳು ರಥದ ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸಗಳು ಈ ಸಮುದಾಯದ ಕಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಬಾದಾಮಿ ಹಾಗೂ ಹಂಪೆಗಳನ್ನು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಯುನೆಸ್ಕೋ 'ವಿಶ್ವ ಪಾರಂಪರಿಕ ತಾಣ' ಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಇದು ಭಾರತಕ್ಕೆ , ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಂದ ಜಯವಾಗಿದೆ.

೫.೩.೧. ಕ್ರೀಡೆಗಳು

ಮಾನವನ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕ್ರೀಡೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರೀಡೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ದೈಹಿಕ , ಮಾನಸಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ಸಹ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸದೃಢ ಜೀವಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರೀಡೆಗಳು ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೂ ಮಾನವನ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ ಕ್ರೀಡೆ ಎಂದರೆ ಆಟ ಆಡುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಸಮಸ್ಯೆ, ದುಃಖ-ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮರೆಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಾಗೂ ದೈಹಿಕ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

೧) ಭೋವಿ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಡಾಕಾರದ ಆಟ : ಭೋವಿ ಗೃಹಿಣಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುವಾಗ ಮಕ್ಕಳ ಹಠಮಾರಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಈ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೋರಲು ಹಾಕಿ ಆಟ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸುವಾಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಅಂಟಿ ಮಿಂಟಿ ಚಾವಲಗಂಟಿ, ಗಜ್ಜಗ ಪೇರಾ ಟಾಂ ಟೋಂ ಟೂಯ್ಯಾ ಟೂಸಕ್

೨) ಚಕ್ಕದ ಆಟ : ಸಮುದಾಯದವರು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರಗಳ ಮುಂದೆ ಮನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದು ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಆಟವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ೨ ಅಥವಾ ೪ ಜನ ಬೇಕಾಗುತ್ತಾರೆ. ೫ ರಂತೆ ೫ ಅಂಕಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಟ್ಟು ಈ ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ೨೫ ಅಂಕಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೫ ಅಂಕಗಳು ಕ್ರಾಸ್ ಮಾಡಿದ ಅಂಕಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

೩) ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆ ಕ್ರೀಡೆ : ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆ ಆಟ ಆಡುವ ರೂಡಿ ಇದೆ. ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಗುಂಪನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿರಿಯ ಬಾಲಕಿ ಉಳಿದ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕೊಡುವ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ' ಕಣ್ಣಾ ಮುಚ್ಚಾ ಕಾಡೆ ಗೂಡಿ ಮುದ್ದಿನ ಉಂಡೆ ಉರಳಿ ಬಿಟ್ಟೆ, ಮುತ್ತಿನ ಉಂಡೆ ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕಲ್ಲು ಇಟ್ಟು ಚೂಟ್' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ ಉಳಿದ ಬಾಲಕರು ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಹುಡಕಲು ಬಾಲಕಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಮೊದಲು ಯಾವ ಬಾಲಕಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೋ ಅವಳು ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಸೋತಂತೆ ನಂತರ ಅವಳಿಂದಲೇ ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರೀಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ.

೪) ಮರಕೋತಿ ಆಟ : ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮರಕೋತಿ ಆಟವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀಯವಾದ ಆಟವಾಗಿದೆ. ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಲು ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ೧೦ ರಿಂದ ೨೦ ವರ್ಷ ಒಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಆಟವನ್ನು ಆಡುವ ರೂಡಿ ಇದೆ.

೫) ಜೋಕಾಲಿ : ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವ ಅನೇಕ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗರ ಪಂಚಮಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಜೋಕಾಲಿ ಆಟ ಆಡುತ್ತಾರೆ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಜೋಕಾಲಿ ಆಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ' ಪಂಚಮಿ ಬಂತವ್ವ ಸನಿಹಾಕ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕರಿಯಾಕ' ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

೬) ಭಜನೆ ಪದ : ಸಮುದಾಯದ ಅಧಿ ದೇವತೆಗಳ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲು ಭಜನೆ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಆ ದೇವತೆಗಳ ವಿಶೇಷ ವಾರಗಳಾದ ಮಂಗಳವಾರ ಶುಕ್ರವಾರಗಳಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ : ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ ತಾಲೂಕಿನ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲ ೬ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೮ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಭಜನೆ ಪದ ಹಾಡುವ ರೂಡಿ ಇದೆ.

ಸ್ತುತಿ : ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಮಣ ಗೋವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದಾ ॥
ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಾರೂಢ ಮಹಾರಾಜಕೋ ಜೈ ॥
ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರುನಾಥ ಮಹಾರಾಜಕೋ ಜೈ ॥

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಕಬಡ್ಡಿ , ಖೋ ಖೋ, ಲಗೋರಿ, ಗಿಲ್ಲಿ ದಾಂಡು ಹಾಗೂ ಕೋಲಾಟ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೨. ವಾದ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಕುಣಿತ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮಾಜ / ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಕುರುಬ ಸಮುದಾಯ-ಡೊಳ್ಳು, ಹೊಲೆಯ ಸಮುದಾಯ-ಹಲಗೆ,

ಕಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪಾರಂಪರಿಕ ವಾದ್ಯಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಇವರು ಅಲೇಮಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ವಾದ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಆಯಾ ವಾದ್ಯಗಳ ಪರಿಣಿತರ ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು, ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭಗಳೊಂದು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಮವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಉದಾ. ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ /ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕರಡಿ ಮಜಲು ಡೊಳ್ಳು ಭಜನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಾದ್ಯಗಳ ಬಳಕೆ ಬಯಲಾಟ ದೊಡ್ಡಾಟಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮದ್ದಳೆ ಮೊಹರಂ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಬ್ಬದಂದು ರಣಹಲಿಗೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊರ ದೇವತೆಯ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಉತ್ಸವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಟ್ಟಿ ಹಲಿಗೆ (ಬಂಡಿಗಾಲಿಯ ಹಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ) ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ. ಆಷಾಡ ಮಾಸದ ಮಳೆಗಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಕೆಲವು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಕುಣಿಯುವುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನುರಿತ ಅನುಭವಿಕರು ಸಮುದಾಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಲಯ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಯುವಕರು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಗಪಂಚಮಿ, ಮಹಾನವಮಿ, ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮಧ್ಯ ಸೇವಿಸಿ ಕುಣಿಯುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಬಳಸುವ ವಾದ್ಯಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ

೧. **ಕರಡಿ ಮಜಲು :** ಈ ಕಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ, ಹಾವೇರಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕರಡಿ ಮಜಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಕಲೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಈ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ತಾಳ, ದಿಮ್ಮು, ಶಹನಾಯಿ, ಶೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಬ್ಬ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಮದುವೆ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕರಡಿ ಮಜಲು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. **ಜಗ್ಗಲಿಗೆ :** ಇದು ಒಂದು ಚರ್ಮವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜಗ್ಗ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೦ ರಿಂದ ೧೫ ಜಗ್ಗಲಿಗೆ ಒಂದು ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಊರ ಗೌಡರ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನದ

ಮುಖಸ್ಥರು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹನುಮ ಜಯಂತಿ, ಹೋಳಿಹಬ್ಬ, ಯುಗಾದಿ, ಬಸವ ಜಯಂತಿ, ದಸರಾ, ದೀಪಾವಳಿ ಹಾಗೂ ಊರ ದೇವತೆಗಳ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಗ್ಗಲಿಗೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. **ಮದ್ದಳೆ** : ದೊಡ್ಡಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೃದಂಗ, ತಮ್ಮಟೆ, ತಾಳ, ಶೃತಿಗಾಗಿ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆರ್ಭಟ ಪ್ರಧಾನವಾದ ವಾದ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ವೀರರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಥೆಗೆ ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರಗಳ ಆರ್ಭಟಕ್ಕೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಆಗುವಂತೆ ಮದ್ದಳೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಊರ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾ ವಸ್ತುವಿನ ರೌದ್ರ ರಸಪ್ರಧಾನವಾದ ದೊಡ್ಡಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮದ್ದಳೆ ವಾದ್ಯ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

೪. **ಡಪ್ಪು** : ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಣ್ಣಾಟ (ನಾಟಕ) ಗಳಲ್ಲಿ ಡಪ್ಪು ಪ್ರಮುಖ ವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಲಾವಣಿ ಪದ ಹಾಡುವವರ ಡಪ್ಪಿನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದವರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಾಂದವರ ಮೊಹರಂ ಹಬ್ಬದ ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಡಪ್ಪು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫. **ಡೊಳ್ಳು** : ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ ಬೆಳಗಾವ, ಧಾರವಾಡ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಗದಗ, ಹಾವೇರಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು ವಾದ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಡೊಳ್ಳು ಈ ನಾಡಿನ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಚರ್ಮವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯ ಬಳಕೆಮಾಡುತ್ತವೆ.

೬. **ಕುಣಿತ** : ಜೋಗತಿ ಕುಣಿತ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿದೆ ಕೆಳಸ್ಥರದ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳು ಚೌಡಕಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಚೌಡಕಿ ಎನ್ನುವ ವಾದ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲಾ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಮಂಗಳವಾರ ಹಾಗೂ ಶುಕ್ರವಾರದಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬನದ ಹಾಗೂ ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಸವದತ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಮುನಿರಾಬಾದದ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಉತ್ಸವ ಜಾತ್ರೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಾಮ್ರದ ಕೊಡಕ್ಕೆ ಯಲ್ಲಮ್ಮನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮೂರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೊಡ ಹೊತ್ತ ಜೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜಗಹೊತ್ತ ಜೋಗತಿಯರು ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಜೋಗತಿಯ ಕುಣಿತ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ.

೭. ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ : ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಈ ಕುಣಿತವು ಕುರುಬ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಇತೀಚೆಗೆ ನಾಯಕರು, ಉಪ್ಪಾರರು ಈ ಜನಪದ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಜೋಡು ಕಂಚಿನ ತಾಳು ಒಂದು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಜಾಗಟೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ, ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಉತ್ಸವ, ದುರ್ಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ವಿವಾಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿದೆ.

೫.೪ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ ಅವರ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯ , ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೈ ಚಳಕ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಮೊದೊಲಾದವುಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ ಭೋವಿಗಳ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಶಿಲ್ಪ ಎಂದರೆ ಲಲಿತ ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ಮಾನವನಿಗೂ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಮಾನವನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಶಿಲ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲದ ಅನಾಗರಿಕ ಸಮುದಾಯದ (ಬೋವಿಗಳು) ಇದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಮಾನವನ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಮಾನದಂಡವಾಗಿದೆ. ಜನಜೀವನದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಪಡಿಯಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮೂಲಭೂತ ಏಕತೆ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಶಿಲ್ಪ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಒಂದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಾಣದೀಪ್ತಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾನವರು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಪುರಾಣ ಜಗತ್ತಿನ ರಾಕ್ಷಸರು ಎಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ದೆಯ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಲ್ಪಿಗಳಾದ ಭೋವಿಗಳು ಮಾನವನ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯದ ಕಲೆಯ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ದೇಶಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯು ಸ್ವತಂತ್ರವೂ, ಸ್ಥಳೀಯವೂ ಹಾಗೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸ್ವರೂಪದು ಆಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆ ಕೌಶಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಕೆತ್ತನೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣ, ಕಲ್ಲನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಕಲೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆತ್ತನೆಯ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ತಂತ್ರವು ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭೋವಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಯುರೋಪ ಶಿಲ್ಪಿ ಮೈಕಲ್ ಎಂಜಿಲೋ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ಲಂಡನ ನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾರು ೧ ಲಕ್ಷ ಜನ ಭೋವಿಗಳಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ ಗೋಪುರ ಆಣೆಕಟ್ಟು, ಕಾಲುವೆ, ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೦ ರಲ್ಲಿ ಘಜನಿ ಹಾಗೂ ಘೋರಿ ಮಹಮ್ಮದರು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಭೋವಿ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಸುಮಾರು ೧೭೦೦ ಜನರನ್ನು ಕಂದಹಾರ ಹಾಗೂ ಕಾಬೂಲುಗಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೋಟೆ ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ರಷ್ಯಾದ ಸಮರಕಂದನ್ನು ಭೋವಿಗಳೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬೋವಿಗಳು ಕೇವಲ ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿರದೆ ಭಾರತದ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುಡಿ ಗೋಪುರಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕಲಾ ನೈಪುಣ್ಯತೆಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ಹಂಪೆ, ಬದಾಮಿ, ಬೇಲೂರು ಹಳೇಬೀಡು , ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳ , ವಿಧಾನ ಸೌಧ, ಮಧುರೆ ಮೀನಾಕ್ಷಿ ದೇವಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಷ್ಮಾ ಭವನ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಭೋವಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಏಕ ಶಿಲಾ ಕೈಲಾಸ ದೇವಾಲಯ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಮ ರಾವಣರ ಹೋರಾಟ, ರಾವಣನ ಉಗ್ರ ಪರಾಕ್ರಮ, ರಾವಣನು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರ್ವತ ಎತ್ತಿದ್ದು ಶಿವ ರಾವಣನನ್ನು ಪಾದ ಎತ್ತಿ ಬಂಧಿಸುವ ಚಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವರ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಟ ಶಹಜಹಾನನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಗತ್ತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಮಾರಕವಾದ ತಾಜಮಹಲ್‌ದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಭೋವಿಗಳ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಜಾಪೂರದ ಸಿಯಾಸುಲ್ತಾನ ಎರಡನೆಯ ಇಬ್ರಾಹಿಂನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೋಳಗುಮ್ಮಟ ಸ್ಮಾರಕ ಅದ್ಭುತವಾದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಕೊಡುಗೆ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ತಮ್ಮ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಭಯ, ಭಕ್ತಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ ದೈಹಿಕ ಪರಿಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಶಿಲ್ಪ ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಇವರ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಮನುಕುಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಾಧನೆಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿವೆ.

ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಚಾಳರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಡಿಗ,ಕಮ್ಮಾರ, ಕುಂಬಾರ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶ್ವ ಕರ್ಮ ಪುರಾಣ, ಮೂಲಸ್ತಂಭ ಪುರಾಣ, ಶ್ರೀ ರುದ್ರಭಾರತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ಸಮುದಾಯದ ಅರಸರು, ಮಾಂಡಲಿಕರು ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪುರುಷರು ಕರಕುಶಲ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅತಿ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಗಳಾದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿಯುವ ಕೆಲಸ , ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದರು. ದವಸ ದಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹದ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಒಳ್ಳ ಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಹಿಂಡಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು

ತಾಂತ್ರಿಕ ವರ್ಗವಾದ ಭೋವಿಗಳೇ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊರ ಹೊರಗೆ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮಠ ಮಂದಿರ, ಗುಡಿ ಗೋಪುರ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಬೋವಿಗಳ ಕಲಾ ಪ್ರೌಢಮಿಗೆ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ವಿವಿಧ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಮೂಲತಃ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಶಿಲೆಯ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಕಾರ ಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಶಿಯ ವಿಶ್ವನಾಥ, ಕೇದಾರದ ಕೇದಾರನಾಥ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ, ಕೊಲ್ಲೂರಿನ ಮೂಕಾಂಬಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಕಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗನ ಪಾತ್ರ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಬೃಹದಾಕಾರದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಗರ್ಭ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುವಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಲ್ಪ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆತ್ತಿದಂತ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ, ದೇವರುಗಳಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳು ಗೋಪುರಗಳು ಕೆರೆ ಬಾವಿಗಳು ಅರಮನೆಗಳು, ರಸ್ತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಭೋವಿಗಳು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಅಮೋಘವಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಇನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಭೋವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿರಕ್ಷರಿಗಳಾಗಿ ಅನಾಗರಿಕರಂತೆ ಕಂಡುಬರುವ ಭೋವಿಗಳು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿ ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರಗಳ ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಜೀವನದ ಕನ್ನಡಿಯಿದ್ದಂತೆ ಎಂದು ಡಾ. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಆಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವು ಆ ದೇವರುಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಡಾ. ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ, ಬೀರೋಜ, ಸಿಂಗೋಜ, ದಾಸೋಜ, ಕಂಡರಣೆ, ಹೊಯ್ಸಳಾಚಾರಿ, ಇಕುಂಡಾಚಾರಿ, ಮಲ್ಲಾಚಾರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಮೆರೆದಂತ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗಸಂಪುಟ ೨ ರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಮಾನವನ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಕಲ್ಲನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂಡೆ ಕಲ್ಲನು ಕಡೆದು

ಕೆತ್ತಿರುವ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಯು ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶ್ರಮದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯ ಕಥೆಗಳು ಶಿಲ್ಪಕಲಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ ತರುವ ಆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯ ಆಕಾರ ಕೊಡುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಆಕೃತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಶಿಲ್ಪಿಯು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆ ಎನ್ನುವರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಯ ಕೆತ್ತನೆಗೆ ಉದ್ದ ಅಗಲ, ಆಳದ ಅಳತೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿ ಬೇಕಾದ ಆಕೃತಿಗೆ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ತುಂಬಾ ಪುರಾತನವಾದು ಸದಾ ಒರಟು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಭೋವಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವುದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ರಚನಾ ಶೈಲಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯಿಂದ ಭೋವಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಸಿಕ್ಕು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ರಚಿಸಿದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಮೂರ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪೂಜಾ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿವೆ. ಉದಾ : ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ನರಸಿಂಹ, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪಿಯು ತಾನು ರೂಪಿಸಬೇಕಾದ ಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ರೇಖೆಗಳು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಮಾಪನಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಆಕಾರ ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಕಲಾ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಿಲ್ಪಿಯು ತನ್ನ ಕೈ ಚಳಕದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ವಿವಿಧ ಕಲ್ಲುಗಳಾದ ಕಾಡುಗಲ್ಲು, ಬಂಡೆಗಲ್ಲು, ಮರಳು ಗಲ್ಲು, ದಿಂಡುಗಲ್ಲು, ಅಮೃತ ಶಿಲೆ ಗಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಹೆಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಸೀಳಿ ಕಲ್ಲನ್ನು ನಯವಾಗಿಸಿ ಆಕರ್ಷಣೆಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ತಮ್ಮ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.ಬಿಡಿಯಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಿ, ಗರುಡ, ಅಶೋಕ ಸ್ತಂಭ, ಭುವನೇಶ್ವರಿ, ನಾಗರ ಕಲ್ಲು, ಗೌರಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಕಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಭೋವಿಗಳು ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರಾಗಿ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಸ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅವರ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಡೆದಿದೆ. ಭೋವಿಗಳ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ವಿಶ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡ ಅಜಂತಾ ಎಲ್ಲೋರಾಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಲಾ ಸೌಂದರ್ಯ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರೆದು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಗುಹೆಗಳು, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಟ್ಟದ ದೃಶ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲೋರಾದ ಗುಹಾಂತರ

ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕೂಟರ ಒಂದನೇ ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಕೈಲಾಸ ನಾಥ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕಲಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೇರಳವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರ ಶ್ರಮದ ಔದಾರ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಅಮೋಘವಾದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಮಾರಕಗಳಾಗಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಭೋವಿಗಳ ನಿಜವಾದ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಬಾದಾಮಿ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು, ಮಹಾಕೂಟ, ಐಹೊಳೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಾಲಯುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಅಥವಾ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ಅನೇಕ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ ವಿಷ್ಣು ವರಾಹ, ನರಸಿಂಹ, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೂ ಶಿವನ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಟರಾಜ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ಧಿನಿ , ಗಜಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಗಣಪತಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೆತ್ತನೆಯ ಮೂಲಕ ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಗಾತ್ರದ ಕಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಗ್ರ ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಸಾಸುವೆ / ಕಡಲೆ ಕಾಳು ಗಣಪತಿ ವಿಗ್ರಹ ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹ ಆನೆ / ಕುದುರೆಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆ ದೃಶ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿವೆ. ಉದ್ದಾನ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರ ವಿಗ್ರಹ ವಿರುಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ರಂಗಮಂಟಪ, ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲ ಮಂಟಪ, ಕಲ್ಲಿನ ರಥ, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕಲೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರು ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಲೂರ, ಹಳೇಬೇಡು ಹಾಗೂ ತಲಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ವಿವಿಧ ದೇವಾಲಯಗಳು ಭೋವಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿವೆ.

ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮದನಿಕಾ ವಿಗ್ರಹ, ಸ್ತ್ರೀ ನೃತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಗಳು ನವರಂಗ ಮಂಟಪ ರಾಮಾಯಣ ಹಾಗೂ ಮಹಾಭಾರತದ ವಿವಿಧ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೇಲೂರಿನ ಚನ್ನಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಾಂಗಣ ಹಾಗೂ ಹೊರಾಂಗಣ ಚಿತ್ರಗಳ ಕುಸೂರಿ ಕೆಲಸ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಡೆದಿದೆ. ಭೋವಿಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಪದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು

ಬಳಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಮೃದುವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳ ಕೆತ್ತನೆ , ನುಣುಪು, ಹೊರಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಾಲು ಸಾಲು, ಆನೆಗಳ ಕೆತ್ತನೆ, ಕುದುರೆಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಯೋಧರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರ ಶಿಲ್ಪ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿವೆ.

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಮೋಘವಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗರ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯನ್ನು ನಾಗರ ಶೈಲಿ, ವೆಸರ ಶೈಲಿ, ಹಾಗೂ ದ್ರಾವಿಢ ಶೈಲಿಗಳೆಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗಿಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶೈಲಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭೋವಿಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಸ್ತೂಪಗಳು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಗರ್ಭಗುಡಿ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತಿಯ ಸಮಾಜದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವು ಸಹ ತನ್ನದೇ ಆದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ನಾಗರಶೈಲಿ : ನಾಗರಶೈಲಿ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪದ ಒಂದು ರೂಪವಾಗಿದೆ ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಈ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಶಿಖರವು ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆಲ್ಲಾ ವಕ್ರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಗಾತ್ರ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಓರಿಸ್ಸಾದ ಕೋಣಾರ್ಕ ಸೂರ್ಯದೇವಾಲಯ , ಪುರಿಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದೇವಾಲಯ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಭುವನೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ನಾಗರ ಶೈಲಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಐಹೊಳೆಯ ದುರ್ಗಾ ದೇವಾಲಯ ನಾಗರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ.

ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿ : ಇದು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವಾಗಿದೆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಶಿಖರಗಳು ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಪಿರಾಮಿಡ್‌ನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿಖರ ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆ ಕಿರಿದಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎಲೋರಾದ ಕೈಲಾಸದೇವಾಲಯ, ತಂಜಾವೂರಿನ ಬೃಹದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಚೋಳ ಅರಸರ ಕಾಲದ ವಿವಿಧ ದೇವಾಲಯಗಳು ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವಾಲಯಗಳು ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ವಿರುಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯ, ಯಲಬುರ್ಗಾ ತಾಲೂಕಿನ ಇಟಗಿ ಗ್ರಾಮದ ಮಹೇಶ್ವರ

ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಾಲಯಗಳು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಂಡರಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಡಂಬಳಗ್ರಾಮದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಮೇಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭೋವಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ವೇಸರಶೈಲಿ : ವೇಸರ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಚಾಲುಕ್ಯ ಶೈಲಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದ್ದು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ವಿಕಾಸ ಪಡೆಯಿತು. ಬಾದಾಮಿ ಐಹೊಳೆ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು ವೇಸರ ಶೈಲಿಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದು ಭೋವಿಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕಲಾ ಚತುರತೆಗೆ ಜೀವಂತ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ.

ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಸಮುದಾಯವು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯವು ತೆಲಗು ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪ್ರಾದೇಶಕ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಮೂಲ ತೆಲಗು ಭಾಷೆಗೂ ಹಾಗೂ ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ತೆಲಗು ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡಲು ಮೃದುವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೇ ತೆಲಗು ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ತೆಲಗು ಹಾಗೂ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆಯ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಭಾಷೆ / ಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪಗಳಾದ ಹಾಡುಗಳು, ಕಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಕ ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜನಪದ ಕಲೆ, ಕ್ರೀಡೆ, ವಾದ್ಯ , ಕುಣಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಸಣ್ಣಾಟ ದೊಡ್ಡಟಗಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಒಳಪಗಂಡದ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೈಚಳಕ , ಮೂರ್ತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಗುಡಿ ಗೋಪುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ನೀಡಿದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧ ಸಂದರ್ಶನ ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಸಂದಕದ, ೪೮, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಜಿಲ್ಲಾ ಭೋವಿ ಸಂಘ, ಗದಗ. ಚಿಂಚಲಿ ಗ್ರಾಮ ದಿನಾಂಕ ೨-೨-೨೦೧೧.

೨ ಸಂದರ್ಶನ ಹೊಸಮನಿ ಎಚ್.ಟಿ. ೪೬, ಶಿಕ್ಷಕರು ಗದಗ ೧೮-೩-೨೦೧೧

೩ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ. ವೈ. "ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ" ಜೆ.ಬಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ೧೯೯೯.ಪು.೪೫, ೪೭.

೪ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ- 'ಭೋವಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕೊಡುಗೆಗಳು' ಜಸ್ಮಾ ಸಂದೇಶ ೨೦೦೭.ಪು.೯

೫ ಪವಾರ ಸತೀಶ-'ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ವಡ್ಡರ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೊಲ್ಲಾಪೂರ ೨೦೦೮. ಪು. ೨೫.

೬ ಸುನೀಲಕುಮಾರ ಬೆಟಗೇರಿ - 'ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ' ಲೇಖನ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಪು. ೧೪೨.

೭ ದೊಡ್ಡಮನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ - 'ವಡ್ಡರ ವೃತ್ತಿಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ' ಲೇಖನ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಪು. ೧೧೬.

೮ ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಈ.ಚ.- 'ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ಕೋಶ' ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.

೯ ರಾಮಚಂದ್ರಗುಡಿ- 'ವಡ್ಡರು ದಡ್ಡರಲ್ಲ ಚತುರ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು' ಲೇಖನ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಪು. ೧೫೨.

೧೦ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. - 'ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ- ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದ ಗ್ರಂಥಗಳು' ಲೇಖನ ಪು. ೩೧೯.

೧೧ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. - ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ವಡ್ಡರ ಗಾದೆಗಳು ಪು. ೨೬೩.

೧೨ ಸಂದರ್ಶನ ಬಂಕದಮನಿ ಎಚ್.ಎಸ್. ೬೮, ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ದಿನಾಂಕ ೨೦-೧-೨೦೧೧.

೧೩ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ. ವೈ. - ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ' ಪು. ೩೦೭

೧೪ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ - ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕೊಡುಗೆಗಳು, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಪು. ೧೬೪.

೧೫ ಪವಾರ ಸತೀಶ- ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪು. ೯೬-೯೭

೧೬ ಲಸ್ಕರಿ ಆರ್.ಎಸ್. ವಿಶ್ವ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ವಡ್ಡರು ಲೇಖನ ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಪು. ೭

೧೭ ಶಿಲಾಕಾಂತ ಪತ್ತಾರ- ಬಾದಾಮಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ. ಪು. ೨೧೦.

೧೮ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ - 'ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೊಡುಗೆಗಳು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ' ಪು. ೧೨೮.

೧೯ ಸಂದರ್ಶನ ಮನೋಹರ ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗರ, ೫೫, ಭೋವಿ ಮುಖಂಡರು, ಹುಕ್ಕೇರಿ ದಿನಾಂಕ ೭-೧೧-೨೦೧೦.

೨೦ ಕಾಮತ್ ಸೂರ್ಯನಾಥ - ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಝೆಟಿಯರ್ ಪು. ೪೦೨.

೨೧ ಹುಯಿಲಗೋಳ ವರದರಾಜ - ಭಾರತದ ಗೆಝೆಟಿಯರ್ ಪು. ೨೪೪

೨೨ ಸಿಂಧಗಿ ರಾಜಶೇಖರ - ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಸುಜಾತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.

೨೩ ಸಂದರ್ಶನ - ಕುರಂದವಾಡ ಸಿ.ಟಿ., ಮುಖಂಡರು ಧಾರವಾಡ ದಿನಾಂಕ ೨೭-೧೧-೨೦೧೦.

೨೪ ನರಸಿಂಹನ್ - ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಪು. ೪೧೭

೨೫. ಸಂದರ್ಶನ - ಆರ್. ಶೇಷನ್ ಕುಮಾರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ೬-೧೦-೨೦೦೯

೨೬. ಸಂದರ್ಶನ - ನರಸಪ್ಪ ತಾಮ್ರಗುಂಡಿ (೬೦) ಹಾವೇರಿ ೨೨-೭-೨೦೧೦

೨೭. ಸಂದರ್ಶನ - ರಾಮಚಂದ್ರ ಗಂಗಾರಾಮ ಯಾಂಪೂರೆ (೬೨) ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿ ೨೦-೬-೨೦೧೦

೨೮. ಸಂದರ್ಶನ - ಶಾಂತೇಶ ಡವಳಗಿ (೫೬) ಬಿಜಾಪೂರ ೨೦-೬-೨೦೧೦

೨೯. ಸಂದರ್ಶನ - ಕೃಷ್ಣಾ ಜಿ. ವಡ್ಡರ (೬೩) ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರ ನಂದಗಡ ೧೨-೭-೨೦೧೧

೩೦. ಸಂದರ್ಶನ - ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಭೀಮಪ್ಪ ವಡ್ಡರ ಮಾಜಿ ಸೈನಿಕರು (೫೬) ಸೀಗಿಹಳ್ಳಿ ೧೮-೭-೨೦೧೧

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಂಘಟನೆ, ಸೌಲಭ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಿವರ್ತನೆ

ೆ೬.೧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

೬.೨ ಸಂಘಟನೆಗಳು

೬.೩ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

೬.೪ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ

೬.೪.೧ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹರಿಕಾರರು

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಂಘಟನೆ, ಸೌಲಭ್ಯ ಹಾಗೂ ಪರಿವರ್ತನೆ

ಮಾನವ ಸಮಾಜ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವಂತೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಹ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಒಂದು ಅಸಹಜವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ/ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿದೆ. ತೊಂದರೆಯು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟದಾಯಕ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸೀಮಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಅಲೆಮಾರಿ, ಅರೆ ಅಲೇಮಾರಿಗಳಂತೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಕೆಲವು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಕೆಲವು ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ೩೪೧ರ ಕಲಂ ಅನ್ವಯ ಲಭ್ಯವಾದ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ತೀವ್ರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂದಿನ ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಸಮಸ್ಯೆಯ ತೀವ್ರತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೬.೧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಘನತೆ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯದವರು ಯಾವತ್ತೂ ತಮ್ಮ ಹಿತಚಿಂತನೆ, ಭವಿಷ್ಯ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಲಭ್ಯವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭೋವಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಳೆಯ ಬಗೆಗೆ ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದಿನನಿತ್ಯದ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಮುದಾಯವು ಕಡು ಬಡತನದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

೧. ಬಡತನ

೨. ನಿರಕ್ಷರತೆ

೩. ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ

೪. ಅಂಧಾನುಕರಣೆ

೫. ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ನೈರ್ಮಲ್ಲೀಕರಣ

೬. ವಲಸೆ ಹಾಗೂ ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ

೭. ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ

೮. ಅಪರಾಧ

೯. ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸೇವನೆ

೧೦.ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಸಮಸ್ಯೆ

೧) **ಬಡತನ** : ಬಡತನವು ರಾಷ್ಟ್ರ, ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕುಂಟಿತಗೊಳಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನಂತೆ ೩೫% ರಷ್ಟು ಭಾರತೀಯರು ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಬಡತನ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಖಟಜುಟ ನಚ ಡಿಟು ಛಾಬಣದಿಧಿ ಛಾ ಖಟಜುಟಚ ಬಿದಿಜ ರಿಚಾದಿಜು. 'ಭಾರತವು ಬಡ ಜನರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀಮಂತರಾಷ್ಟ್ರ' ಎಂದು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ೨೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಾಜಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಡಾ. ಎ.ಪಿ.ಜೆ. ಅಬ್ದುಲ್ ಕಲಾಂರ ಆಶಯದಂತೆ ಭಾರತವು ೨೦೨೫ರ ವೇಳೆಗೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಸ್ಫೋಟ , ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬಡತನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲ ಬೇರುಗಳಾಗಿವೆ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕಲಾಂರವರ ಆಶಯ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈಡೇರಬಹುದು ಎಂಬುದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಾಗಿದೆ.

ಟಿ.ಜಿ. ಗೋಡಾರ್ಡ್ ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು "ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಅವಲಂಬಿತ ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಅವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂರೈಕೆಯಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬಡತನ" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಆಡ್ಯಂ ಸ್ಮಿತ್ ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ "ಬಡತನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಬಡತನವು ಮೂರು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಾವಲಂಬನೆ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಕೊರತೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನವು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳು ಎದುರಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕರು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯ ಮುಖಂಡರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದಾಗ ಬಡತನ ನಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಎಂದು

ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ೧೯೬೪ ರಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಿಂಕೋರ್ಟ ನಿರ್ಣಯದಂತೆ ಸಂವಿಧಾನತ್ಮಕ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ೩೪೨ನೇ ಪರಿಶ್ಚೇದದಂತೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ೨೫% ರಿಂದ ೩೦% ರಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ೭೦% ರಷ್ಟು ಬಡವರು ಹಾಗೂ ಕಡು ಬಡವರು ಇದ್ದಾರೆ.

ಒಡ್ಡನ ಸುತ್ತಿಗೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಗುಡ್ಡವು ನಡುಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಆನುವಂಶಿಕ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಡತನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರ ಹಾಗೂ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಪಂಗಡಗಳು ಸಾಂಪ್ರಾದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇತರೆ ಒಳಪಂಗಡಗಳಾದ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರು, ತುಡುಗು ವಡ್ಡರು, ಬೀಸುವಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು ಮೊದಲಾದವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ದೈನಂದಿನ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಬಡತನಕ್ಕೂ ನೇರವಾದ ಸಂಪರ್ಕವಿದೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ವಡ್ಡರು ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೂ ಬರುವ ದೈನಂದಿನ ಆದಾಯ (ಕೂಲಿ)ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ದುಶ್ಚಟಗಳಾದ ಮಧ್ಯಪಾನ, ಧೂಮಪಾನ, ಗುಟ್ಕಾ ಹಾಗೂ ಇಸ್ಪೇಟ ಆಟಗಳಿಗೆ ವ್ಯಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವರ ಹಾಗೂ ಅವಲಂಬಿತರ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ದುಸ್ತರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕಡುಬಡತನದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಮಾನವನು ಸಂತತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಕೂಡಾ ಅದೇ ರೀತಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಭೋವಿ ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಂಬಿಕೆಯೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ತಲೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಆದಾಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಅವರ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೂಲಭೂತ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಮುದಾಯದ ಬಡತನಕ್ಕೆ ನೇರ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಳೆಯ ಬಗೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಆಲೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಬಗೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೇ ಬಂದ ಆದಾಯವನ್ನು ಅದೇ ದಿನವೇ ವ್ಯಯಿಸುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೨) ನಿರಕ್ಷರತೆ : ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದರೆ ನಿರಕ್ಷರತೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸರ್ವೋತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ದಿಗೆ ಅಡೆತಡೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ದೇಶವು ತನ್ನ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಕ್ಷರರನ್ನಾಗಿ

ಮಾಡಿದರೆ ಐಕ್ಯತೆ, ಪ್ರಗತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ, ಓದುವ ಹಾಗೂ ಬರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನೋ ಅವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷರನೆಂತಲೂ ಅಂತಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಕ್ಷರಿಯೆಂತಲೂ ಯುನೆಸ್ಕೊ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದೆ.

೧೯೯೧ರ ಭಾರತೀಯ ಜನಗಣತಿಯ ಆಯೋಗ " ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಓದಲು ಬರೆಯಲು ಅರ್ಹನಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೋ ಅಂತವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷರನೆಂತಲೂ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಯಾರಿಗಿಲ್ಲವೋ ಅವನನ್ನು ನಿರಕ್ಷರಿ ಎಂತಲೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳು ನಿರಕ್ಷರತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಹಾಗೂ ನಿರಕ್ಷರತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಭೋವಿಸಮುದಾಯವು ನಿರಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಎಮಿಲ್ ಡರ್ಖಿಮನ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಧಾನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಅಲೆಮಾರಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿರಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಗರಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಿರಕ್ಷರತೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನವುಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ- ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಹಲವಾರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರ ಹಾಗೂ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಪಂಗಡವು ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸದೆ ನಿರಕ್ಷರತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ

೩. ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ – ಅಸಮಾನತೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪದಾಗಿದ್ದು ಈ ಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲದ ಸಮಾಜವೇ ಇಲ್ಲ, ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಅಂದರೆ ಇದ್ದವರು ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದವರ ನಡುವಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪೂರೈಕೆಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸಿದ್ದ ಜರ್ಮನ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಕಾರ್ಲಮಾಕ್ಸ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ದಾಂತ ವರ್ಗಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ನಿಯತವಾದದ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವರ್ಗ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 'ದಾಸಕ್ಯಾಪಿಟಲ್' ಮತ್ತು 'ದಿ.ಕಮುನಿಷ್ಟ ಮೆನೆಫೆಸ್ಟೋ' ಗಳಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನ ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ

ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ (ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗ) ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗ (ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗ) ಎಂಬ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳಿದ್ದವು. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಕುರಿತು ಕಾರ್ಲ್‌ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ರ ತಿಳಿಸಿದ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯವು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಜಾತಿಯ ಏಣಿ ಶ್ರೇಣಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅನ್ಯ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಆರ್ಥಿಕ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಗಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು, ಬಂಡಿವಡ್ಡರು ಒಳಪಂಗಡಗಳು ಇತರೇ ಒಳಪಂಗಡಗಳಿಗಿಂತ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

೪. ಅಂಧಾನುಕರಣೆ (ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು)

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಚಾರಗಳು, ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮೌಲ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಮೂಲಾಂಶಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಅವುಗಳು ಮೂಡನಂಬಿಕೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಂಬಿಕೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುವುದು, ದೇವರಿಗೆ ದೀಡು ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕುವುದು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಬಲಿ ಕೊಡುವುದು, ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಡ್ಡಲಿಗೆ ತುಂಬಿಸುವುದು, ಜೋಗತಿ ಆಗುವ ನಂಬಿಕೆ, ಅಗ್ನಿ ಹಾಯುವುದು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಂಧಾನುಕರಣೆ ಆಗಿದ್ದರೂ ಇಂದಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವಂತವುಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಗಳು, ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ: ಬನ್ನಿಮರ ತುಳಸಿ ಮರ ಹಾಗೂ ಬೇವಿನ ಮರಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುವುದು, ಹಣೆಗೆ ತಿಲಕ ಹಚ್ಚುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮೇಲಿನ ಮರಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಮಾನವನು ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಣೆಗೆ ತಿಲಕ ಇಡುವುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶ ನೇರವಾಗಿ ಹಣೆಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ

ಮೆದುಳಿನ ನರಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ದಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಅಂಧಾನುಕರಣೆ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ವಾಸ್ತವಿಕವಾದ ಸತ್ಯಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸಂಶೋಧಕರು ಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನಗಳಾದ ಅವಲೋಕನ, ಅಂತರಾವಲೋಕನ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಶನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಲವು ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೧. ಕಲ್ಲಿಗೆ ದೈವಿ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ : ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವುದೇ ದೈವಿಶಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಕಲ್ಲುಗಳೇ ಅವರ ಜೀವನಾಧಾರಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ದೈವಿಕ ಭಾವನೆ ಹೊಂದಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಆಕಾರ ನೀಡಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ.

೨. ಅಗ್ನಿ ಹಾಯುವುದು : ಸಮುದಾಯವು ಅನುಸರಿಸುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮೀಪದ ಚಿಂಚಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ವಾಸಿಸುವ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಕಾಲೋನಿಯಲ್ಲಿ (ದುರ್ಗಾನಗರದಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದೇವತೆಗಳಾದ ದುರಗಮ್ಮದೇವಿ ಹಾಗೂ ಮದಕಮ್ಮದೇವಿಯ ಉತ್ಸವವು ಮೂರು ವರ್ಷಕೊಂದು ಬಾರಿ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಯುಗಾದಿಯ ನಂತರ ೯ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಆಚರಿಸುವರು. ಈ ಉತ್ಸವವು ೩ ದಿನ ಜರಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ದಿವಸ ದೇವಿಯ ಪಾಲಿಕೆಯ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಸಾಮೂಹಿಕ ಮದುವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ೩ನೇ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರು ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಹಾಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

೩. ಹಚ್ಚಿ ಹಾಕುವುದು : ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ನಂಬಿಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಹಚ್ಚಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಬಲಗೈ ತೋಳಿನ ಭಾಗ ಹಾಗೂ ಅಂಗೈ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಹಾವಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೪. ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ಕೊಡುವದು : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ಕೊಡುವ ಅಂಧಾನುಕರಣೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೋಣ ತಾಲೂಕಿನ ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ಹಾಗೂ ಬೊಮ್ಮಸಾಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಾರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಆದ ೯ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ದುರ್ಗಮ್ಮದೇವಿ ಉತ್ಸವ/ ಜಾತ್ರೆ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಅಂದು

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ದೇವಿ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರು ಆಡು, ಕುರಿ, ಕೋಳಿ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಅದರಿಂದ ಮಾಂಸದ ಆಹಾರ ತಯಾರಿಸಿ ದೇವಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ದೇವಿ ಸಂತಸಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಳು ಎಂಬ ಅಂಧಾನುಕರಣೆ ಇದೆ.

೫. ಕುಪ್ಪಸ ಧರಿಸದೇ ಇರುವುದು : ಭೋವಿ ವಯೋವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯಾಗಿ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕರು ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಡಗೈಗೆ ಬಳೆ ಹಾಕಿ ಬಲಗೈಗೆ ಬಳೆ ಹಾಕಲು ಬಳೆ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಬರುವಾಗ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ ಅಂದರೆ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಇನ್ನೂ ಮರಳಿ ಬಂದೆ ಇಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳು ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಗೈಗೆ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಕಡಗ ಹಾಕಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದೆ.

೫. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ :

ಭಾರತವು ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕಾಯಿಲೆಗಳಾದ ನೆಗಡಿ, ಕೆಮ್ಮು, ಜ್ವರ, ಮೈಲಿ ಬೇನೆ , ಗಾಯ, ಚೇಳು ಕಡಿತ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ನಾಟಿ ಔಷಧಿ ಪದ್ದತಿಯ ಮೂಲಕ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ರೋಗಗಳಾದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ, ಎಚ್ ೧ ಎನ್ ೧, ಏಡ್ಸ್, ಹಾಪಟೈಟಸ್ ಬಿ, ಕಾಮಾಲೆಗಳಿಗೆ ಅಲೋಪಥಿಕ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಕಾಯಿಲೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಅನುಭವಿಸುವ ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಸವಾಲಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಾಗೂ ವಾಸಿಯಾಗದ ರೋಗಗಳಿಂದ ಬಳಲುವ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮರಣವೇ ಗತಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾ ಜನರು ಬಡತನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ದುಬಾರಿ ವೆಚ್ಚದ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸದೇ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಶುಚಿತ್ವ ಕುರಿತಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ವಸತಿ ಅವಶ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೂ ಕೂಡಾ ಸ್ವತಃ

ತಾವೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರದೇಶ, ಕಾಲೋನಿ, ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಮನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಗುಡಿಸಲು, ಹಂಚಿನಮನೆ, ಚಪ್ಪರದ ಮನೆ, ತಗಡಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವದು ಚಿಂತಾಜನಕವಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಕಾಲೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಶುಚಿತ್ವ/ ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಕೊರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಉದಾ : ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರೊಂದಿಗೆ ಆಡು, ಕುರಿ ಕೋಳಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಚರಂಡಿ ಇಲ್ಲ, ಶೌಚಾಲಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ. ಇವರ ಸಮುದಾಯ ದುಶ್ಚಟಗಳಾದ ಧೂಮ್ರಪಾನ, ಮಧ್ಯಪಾನ, ಇಸ್ಪೇಟು, ಮಾದಕದ್ರವ್ಯ ಸೇವನೆಗಳ ಬೀಡಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದವರು ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮನೆ, ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೀರಿನ ಸೌಲಭ್ಯ ಶೌಚಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯೀಕರಣ ಕುರಿತು ಅವರಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರುವದರಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೬.ವಲಸೆ ಹಾಗೂ ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ

ವಲಸೆಯು ಜನಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ವಲಸೆ ಕೇವಲ ಮಾನವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಪ್ರಾಣಿ – ಪಕ್ಷಿಗಳ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹವಾಮಾನದಲ್ಲಿ ವೈಪರಿತ್ಯ ಉಂಟಾದಾಗ ಉತ್ತಮ ಹವಾಮಾನ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳತ್ತ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ವಲಸೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ವಲಸೆಯು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಹಾಗೂ ಶಾಶ್ವತ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆ ನಗರ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಗ್ರಾಮ ನಗರ ವಲಸೆ ಹಾಗೂ ನಗರ ಗ್ರಾಮ ವಲಸೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಲಸೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ವಲಸೆಯ ಅಂತರವೂ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಲ ಪ್ರದೇಶ (ಗ್ರಾಮ) ಮತ್ತು ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರದೇಶ (ನಗರ) ಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ವಲಸೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತರ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ವಲಸೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ವಲಸೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಾಸಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಜನರ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಸ್ಥಳಾಂತರವಾಗಿದೆ.

ಡೋನಾಲ್ಡ ಬೋಗ ಎಂಬ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಬಲಗಳಿಗೆ ಮಾನವ ಜೀವಿಗಳು ನೀಡುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು

ವಲಸೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

[illegible]

ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

೧) ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಕೋಪಗಳಾದ ಅತಿವೃಷ್ಟಿ, ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ನೆರೆಹಾವಳಿ, ಭೂಕಂಪ ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳತ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನಾಧರಿಸಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ

೨) ಸಮುದಾಯದ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಯುವಕರು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ದಿಮೆಗಳತ್ತ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

೩) ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಯಸುವ ಯುವಕರು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

೪) ಅನ್ಯ ಸಮುದಾಯದವರು ಹೊಂದಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಭೋವಿ ಯುವಕರು ಉತ್ತಮ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದವರು ವಲಸೆ ಹೋದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾನೂಕೂಲಕರವಾದ ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ವಸತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

ವಲಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ : ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ವಲಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತು. ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ವಲಸೆ ಇಲ್ಲದವರು ಹಾಗೂ ವಲಸೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೧.೧ ವಲಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ವಲಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ	ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ವಲಸೆ ಇಲ್ಲದವರು	೬೦೨೭	೭೯.೯೯
೨.	ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ವಲಸೆ	೧೧೨೯	೧೪.೯೯
೩.	ಅಂತರರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ವಲಸೆ	೩೭೮	೫.೦೨
	ಒಟ್ಟು	೭೫೩೪	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ಸಮುದಾಯದ ವಲಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ವಲಸೆ ಇಲ್ಲದವರು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೯೯.೯೯ (೬೦೨೭) ವಲಸೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೪.೯೯ (೧೧೨೯) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ವಲಸೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೨ (೩೭೮) ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೆಲಸ / ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗಾವಿ ವಿಜಾಪೂರ ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದ ಮುಂಬಯಿ, ಪುಣಾ, ರತ್ನಗಿರಿ, ಸತಾರ, ಕರಾಡ, ಸಾಂಗ್ಲಿ, ಮೀರಜ, ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯದ ಪಣಜಿ, ಮಡಗಾಂವ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮನೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸ, ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣ ಗುತ್ತಿಗೆ / ಮೇಸ್ತ್ರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಬಾಗಲಕೋಟ ತಾಲೂಕ ಇಲ್ಲಾಳ ಗ್ರಾಮ ಆಲಮಟ್ಟಿ ಜಲಾಶಯದ ಹಿನ್ನಿರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೬ ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಮಾಡಿ ಉಳಿದ ೬ ತಿಂಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಮುಖಂಡರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೬.೧.೨ ವಲಸೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು :

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಲಸೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೧.೨. ವಲಸೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ವಲಸೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು	ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಕಡಿಮೆ ವೇತನ	೭೫೩	೯.೯೯
೨.	ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ	೪೨೮	೫.೬೮
೩.	ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಸಮಸ್ಯೆ (ಕೆಲಸ)	೩೨೬	೪.೩೪
೪.	ಉಳಿದವರು	೬೦೨೭	೭೯.೯೯
	ಒಟ್ಟು	೭೫೩೪	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹೋದ ಸಮುದಾಯದವರು ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಲೋಚಿಸುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಲಸೆ ಒಂದು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟ, ಹಾಗೂ ಅಂತರರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ವಲಸೆ ಹೋದ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಲವು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅವರು ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ವೇತನ (ಕೂಲಿ), ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ, ಅನಾನೂಕೂಲಕರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಕೊರತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಲಸೆ ಇಲ್ಲದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭೯.೯೯ (೬೦೨೭) ವಲಸೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೯.೯೯ (೭೫೩) ಕಡಿಮೆ ವೇತನ ಶೇಕಡಾ ೫.೬೮ (೪೨೮) ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪.೩೪ (೩೨೬) ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಕೊರತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

೭. ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕತೆ : ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕತೆ / ಮಕ್ಕಳ ದುರ್ಬಳಕೆ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ದುರಂತವಾಗಿದೆ. ೧೨ ರಿಂದ ೧೪ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಮೀರಿದ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದ ಭಾವಿ ನಾಗರಿಕರಾಗಬೇಕಾದ ಮಕ್ಕಳು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಮಾನಸಿಕ ಅಸಮತೋಲನ ಆರ್ಥಿಕ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರೌರ್ಯಗಳಂತಹ ಪೀಡನೆಯಿಂದ ಬವಣೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ದಿ. ನ್ಯಾಶನಲ್ ಸ್ಯಾಂಪಲ್ ಸರ್ವೆ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೭೨-೭೩ ರಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೬.೩೩ ದಶಲಕ್ಷ ದುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದು ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೯೮೫ ರ ವೇಳೆಗೆ ಸುಮಾರು ೧೭.೫೮ ದಶಲಕ್ಷದಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೪೦% ಅಂದರೆ ೩೧೦ ದಶಲಕ್ಷ ಬಾಲಕರು ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೮೮ ರಿಂದ ೧೯೯೦ ನಡುವಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೩.೫ ದಶಲಕ್ಷದಿಂದ ೧೧೬ ದಶಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ.

ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಬಾಲಕ ಅಥವಾ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವ ಬಾಲಕ ಎಂದು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರ ೧೪ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲಕನು ಸಂಪಾದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದುಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಬಾಲಕನನ್ನು ದುಡಿಯುವ ಬಾಲಕ ಎಂದೂ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕತೆ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು ಹಾಗೂ ಬಂಡಿ ವಡ್ಡರ ಪಂಗಡಗಳು ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೧೪ ವರ್ಷದ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೂ ೧೪ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ತಮಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಲು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಂಡರೂ ಕೊನೆಗೆ ಅದುವೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರನ್ನು ಅದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಾರೆ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಬಾಲಕ ಹಾಗೂ ಬಾಲಕಿಯರು ತಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಂಬೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕತೆಯಿಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರೂ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗವಕಾಶಗಳಿಂದ ಇವರು ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೮. ಅಪರಾಧ :

ಅಪರಾಧ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಪವರ್ತನೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಅಪರಾಧವು ಮಾನವ ಸಮೂಹ ಜೀವನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೆಂಬಂತೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ. ಅಪರಾಧ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದ್ದು ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಲವು ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಬಡತನ , ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿ, ಕಪ್ಪು ಹಣ, ಬ್ರಷ್ಟಾಚಾರ , ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇವುಗಳಗಿಂತಲೂ ಅಪರಾಧ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಸವಾಲಾಗಿದ್ದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಘಟನೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ.

ಮೈಕಲ್ ಆಡ್ಲರ್ " ಅಪರಾಧವೆಂಬುದು ಕಾನೂನಿನಿಂದ ನಿಷೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವರ್ತನಾ ಮಾದರಿ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿ ಕೃತ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅಪರಾಧ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವೇಚ್ಚಾರದ ಮನೋಭಾವನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಧಾರಿತ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿನ ಸಡಲಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥರೀಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಅನೇಕ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಡುಗು ವಡ್ಡರು ಕಳ್ಳ ವಡ್ಡರ ಪಂಗಡವು ಅಪರಾಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಮಾಹಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದ ವಡ್ಡರು ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ, ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ದೊರಕದೆ ಇದ್ದಾಗ ಅಕ್ರಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಜೀವನಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ತುಡುಗು ವಡ್ಡರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡ ಕಣಿವೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಹೋಕರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಮನೆಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಡು, ಕುರಿ, ಆಕಳು, ಕೋಳಿ, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಕಳ್ಳತನ ಮೋಸ ವಂಚನೆಗೆ ಹೆಸರಾದ ಇವರನ್ನು ತುಡುಗು ವಡ್ಡರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ಗಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಖಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ದವಸ ದಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹ ದೋಚುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡಾಗ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಕೊಟ್ಟ ಮಾಹಿತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಮುದಾಯದ ಅಪರಾಧ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧) ಅನಕ್ಷರತೆ ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನ

೨) ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಆದಾಯದ ಕೊರತೆ ಹಾಗೂ ಅತಿಯಾದ ಅವಲಂಬನೆ

೩) ತುಡುಗು ವಡ್ಡರ ಅಸಮಾನತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ

೪) ದುಶ್ಚಟಗಳ ಮೇಲಿನ ಅತಿಯಾದ ಅವಲಂಬನೆ

೯. ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸೇವನೆ

ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ವ್ಯಸನಗಳ ಸೇವನೆಯು ಭಾರತವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಮಾನವನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಭಯಾನಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗಾಗಿ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯತ್ತಿದೆ. ಬಹುದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ೩೦೦ ಜನರಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಕುಡುಕನಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಬದಲಾದ ಪರಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ೧೦ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕುಡುಕನಿರುವದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಗಂಬೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಯುವಕರು ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವುದು ದೇಶದ ದುರಂತವೇ ಸರಿ. ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ವ್ಯಸನವೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಅಭದ್ರವಾಗಿಸಿ ಮತಿಹೀನನನ್ನಾಗಿಸಿ ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ದುರಾಚಾರಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲು ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯ ವ್ಯಸನವೂ ಕೇವಲ ಅಪವರ್ತನೆ ಅಲ್ಲ ಅವುಗಳು ದುಬಾರಿಯಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೋಗಗಳಾಗಿವೆ.

ಎಚ್.ಎಂ. ಜಾನ್ಸ್‌ನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮಧ್ಯವ್ಯಸನವೂ ಒಂದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಾನು ಸೇವಿಸುವ ಮಧ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಸೇವನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗದೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಪಾಲ್ ಜಾನೆಟ್ ಹೇಳುವಂತೆ ಮಧ್ಯಪಾನ ಎಂಬುದು ಒಂದು ರಾಸಾಯನಿಕ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿದ್ದು ನಿರಂತರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಅದರ ದಾಸನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸೇವನೆ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಭಟ್ಟಿ ಸರಾಯಿ ತಯಾರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದವರು ಸಹ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಬಹಳ ದುಬಾರಿ ಬೆಲೆಯ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಸೇವಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಭಟ್ಟಿ ಸಾರಾಯಿ ತಯಾರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿ ಅದರ ದಾಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಹ ಮಧ್ಯ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಯುವಕರು, ಯುವತಿಯರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯ ಸೇವಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿಗರೇಟು ಬೀಡಿ. ಗಾಂಜಾ ಸೇವಿಸುವುದು ತಂಬಾಕು ಹಾಗೂ ಗುಟ್ಕಾ ಸೇವಿಸುವುದು, ನಶ್ಯ ಏರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಹಲ್ಲಿಗೆ ತಿಕ್ಕುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಚಟಗಳಿವೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮೇಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೧) ದಣಿವು (ಶ್ರಮ) ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಸೇವಿಸುವುದು.

೨) ಹವ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಪ್ಯಾಶನ್ ಆಗಿ ಮಧ್ಯ ಸೇವಿಸುವುದು.

೩) ಜಾತ್ರೆ - ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪) ವಿವಾಹ ಹಾಗೂ ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಕಾರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫) ಕುಟುಂಬದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಾದ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಮರೆಯಲು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಗಂಭೀರ ಪ್ರಮಾಣದ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ, ಹೃದಯ ರೋಗ, ನರಗಳ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಕಾಮಾಲೆ ರೋಗಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಶ್ರಮದ / ದುಡಿತದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬರುವ ಹಣವನ್ನು ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯ ಸೇವಿಸಲು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ.

೬.೧.೩ ಸಮುದಾಯದ ದುಶ್ಚಟಗಳು

ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ದುಶ್ಚಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ದುಶ್ಚಟ ಮಾಡದೇ ಇರುವವರು ಎಂದು ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೧.೩. ಸಮುದಾಯದ ದುಶ್ಚಟಗಳು

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ದುಶ್ಚಟಗಳು	ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಗುಟ್ಕಾ ಸೇವನೆ	೧೫೦೬	೧೯.೯೯
೨.	ಧೂಮ್ರಪಾನ	೭೫೪	೧೦.೦೦
೩.	ಗಾಂಜಾ	೧೫೧	೨.೦೨
೪.	ದುಶ್ಚಟ ರಹಿತರು	೫೧೨೩	೬೭.೯೯
	ಒಟ್ಟು	೭೫೩೪	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ಸಮುದಾಯದ ದುಶ್ಚಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ದುಶ್ಚಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೧೯.೯೯ (೧೫೦೬) ಗುಟ್ಕಾ ಸೇವಿಸುವವರು ಶೇಕಡಾ ೧೦.೦೦ (೭೫೪) ದೂಮ್ರಪಾನ ಮಾಡುವವರು ಶೇಕಡಾ ೦.೦೨ (೧೫೧) ಗಾಂಜಾ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವವರು. ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬೭.೯೯ (೫೧೨೩) ದುಶ್ಚಟ ರಹಿತರು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೬.೧.೪. ಸಮುದಾಯ ಬಳಸುವ ಪಾನೀಯಗಳು

ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಬಳಸುವ ಪಾನೀಯ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಪಾನೀಯ ಸೇವಿಸುವವರನ್ನು ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯ ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವವರನ್ನು ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಕುರಿತು ಈ ಕೋಷ್ಟಕ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೧.೪. ಸಮುದಾಯ ಬಳಸುವ ಪಾನೀಯಗಳು

ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ	ಪಾನೀಯಗಳು	ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪ್ರತಿಶತ
೧.	ಭಟ್ಟಿ ಸರಾಯಿ	೯೦೫	೧೨.೦೧
೨.	ಮಧ್ಯಪಾನ	೧೩೫೭	೧೮.೦೧
೩.	ಉಳಿದವರು	೫೨೭೨	೬೯.೯೮
೪.	ಒಟ್ಟು	೭೫೩೪	೧೦೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಠಕದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಸಮುದಾಯವು ಬಳಸುವ ಪಾನೀಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಧ್ಯಪಾನ/ಪಾನೀಯ ಸಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೧೨.೦೧ (೯೦೫), ಭಟ್ಟಿ ಸರಾಯಿ ಶೇಕಡಾ ೧೮.೦೧ (೧೩೫೭), ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬೯.೯೮ (೫೨೭೨) ಮಧ್ಯ ಸೇವನೆ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಧ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು, ಉದ್ಯೋಗಸ್ತರಿಂದ ಈ ಪಾನೀಯ ಸೇವನೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೧೦. ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಸಮಸ್ಯೆ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯವು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಭೋವಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗದೆ ಇರುವುದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಪರಿಚ್ಛೇದ ೩೪೧ರ ಅನ್ವಯ ಸಮುದಾಯವೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ (ಸಮುದಾಯ)ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ೧೦೧ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡಾ ೧೫% ರಷ್ಟಿದೆ. ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ.

ಪಂಚಾಯತ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯತಿ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಸಲಾತಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಅರ್ಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಮೀಸಲಾತಿಯ ಅನ್ವಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು , ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮೀಸಲಾತಿ ಅನ್ವಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರದ ಲೋಕಸಭೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ೨೦೦೮ರ ವಿಧಾನಸಭೆಯ/ಲೋಕಸಭೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಅನ್ವಯ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಲೋಕಸಭೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಜನಾರ್ಧನಸ್ವಾಮಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ವಿಧಾನ ಸಭೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ೧೧ ಜನರು ಗೆಲುವು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಜ ತಂಗಡಗಿ, ಶ್ರೀ ಗೂಳಿಹಟ್ಟಿ ಶೇಖರ, ಶ್ರೀ ಎ.ಟಿ. ರಘು, ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಂದ್ರಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಮಾನಪ್ಪ ವಜ್ಜಲ ಶ್ರೀ ಸುನೀಲ ವಲ್ಲಾಪೂರೆ, ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪನವರ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಪುಟ ದರ್ಜೆಯ ಸಚಿವರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ (ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ), ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣಪ್ಪ (ರೇಷ್ಮೆ ಮತ್ತು ಜವಳಿ) ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಜ ತಂಗಡಗಿ (ಸಕ್ಕರೆ – ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ) ಶ್ರೀ ಗೂಳಿಹಟ್ಟಿ ಶೇಖರ (ಕ್ರೀಡೆ-ಯುವಜನಸೇವೆ) ಖಾತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯವು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಸಭಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಮಾನ ದೊರಕದೆ ಇರುವುದು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.

೬.೨ ಸಂಘಟನೆಗಳು

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವೂ ತನ್ನದೆ ಆದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಸಮೂಹದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಬೇಕು ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಘಟಕಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಾನವನ ಉಗಮದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಆಧುನಿಕ ಯುಗವನ್ನು ಸಂಘಟನೆಗಳ ಯುಗ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತ ಸಮೂಹಗಳಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರವಾದ ಭಾರತವೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಾಡಾಗಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ರಾಜ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದೆ ಹಲವಾರು ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯವೂ ರಾಜ್ಯ, ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು

೧) ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಾನವತಾವಾದಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೀರ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೨೦ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರಂತೆ ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಬಯಸಿ ಮಾನವತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ ಜಾತಿ , ಮತ, ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಮಾನವತೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುವದರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣ ಬಸಪ್ಪ ಅಪ್ಪಗಳು ದ್ವಿತೀಯ ಸಿದ್ದರಾಮರೆನಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ರಿವಿಧಿ ದಾಸೋಹ ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಮಾನವ ಜನನವು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ನಾವು ಮಾಡುವ ಕಾಯಕವೂ ತಪಸ್ಸಾಗಿರಬೇಕು ಆ ತಪಸ್ಸು ಮಾನವರ ಉದ್ದಾರದ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿ ಶಿವತತ್ವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು ಅದುವೆ ನಮ್ಮ ಧ್ಯೇಯವೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಗಳು ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರದ ಹರಿಕಾರರಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ದಾಸೋಹಕ್ಕೂ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ಮುಖಂಡರು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೫೪ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಳು ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾಗುವ ಮುನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ತದನಂತರ ೧೯೭೬ ರಲ್ಲಿ ಇಲಕಲ್ಲ ಮಠದ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಮಹಾಂತೇಶ

ಸ್ವಾಮಿಜಿ ಹಾಗೂ ಗದುಗಿನ ಜಗದ್ಗುರು ಡಾ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ್ತರಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಗುರುಗಳಾಗಿ ಭೋವಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ವಾಹನ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಿಂದ ಉದ್ಘಾಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ೩ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಭೋವಿಗಳಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಮತವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸೋಹಮಠ ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನಾ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಿತು.

೨. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ವಡ್ಡರ (ಭೋವಿ) ಸಂಘ ಬೆಂಗಳೂರು

೧೯೫೭ ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಾಸಭೆ ಜರುಗಿತು. ಅದರ ಉದ್ಘಾಟನೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಾನ ಎಸ್. ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರು ನೆರವೇರಿಸಿದರು ಈ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಗಣ್ಯರಾದ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಒಡ್ಡರ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ನಾಗಪ್ಪ ಭರಮಪ್ಪ ವಡ್ಡರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಅವತ್ತಿನ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಈ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು ಹೊಸ ಮೈಸೂರಿನ ವಡ್ಡರನ್ನು ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಎಸ್. ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತಂದ ಫಲವಾಗಿ ಅವರು ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದರು. ಸಭೆಯ ಪರಿಣಮವಾಗಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ವಡ್ಡರ ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ದಿ. ಮಂಜು ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎಸ್.ಬೀಳಗಿ ಗೌರವ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು ಇವರು ಸಮಾಜದ ಹಿತ ಚಿಂತನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ದೊರಕಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸವಲತ್ತು ಹಾಗೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳಿಗೆ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕದೆ ಇದ್ದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೊರೆ ಹೋಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೯೭೬ ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರ ಒಂದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಕೆಲವು ನಿರ್ಬಂದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪಂಗಡಗಳ ಆದೇಶಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೭೬ ಕಾಯ್ದೆ ನಂ. ೧೦೮-೧೯೭೬ ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ನಂತರ ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನಾಟಕ ವಡ್ಡರ (ಭೋವಿ) ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ವಡ್ಡರ (ಭೋವಿ) ಸಂಘಟನೆಗಳೆಂದು ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಇವೆರಡೂ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಮಹಾ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿವೆ.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ (ಭೋವಿ) ವಡ್ಡರ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾ ಸಮ್ಮೇಳನವು ೧೯೭೫ ರಲ್ಲಿ ಜರುಗಿತು. ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಡಿ. ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು ತದನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ವಡ್ಡರ (ಭೋವಿ) ೬ನೇಯ ಮಹಾಸಮ್ಮೇಳನವು ೧೯೮೮ ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದಿ. ಕೆ.ಎಸ್. ಜ್ಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ವಡ್ಡರ (ಭೋವಿ) ಸಂಘ ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ದಿ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ಮಹಾಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬಸವಣ್ಣೆಪ್ಪನವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಮಹ ಸಮಾವೇಶವು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಭೋವಿ ಸಂಘದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ೨೦೦೩ ರಲ್ಲಿ ಗದಗ ದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿತು. ಸಮಾವೇಶದ ದಿವ್ಯ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಡಾ. ತೋಂಟದ ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಗದಗ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಮ.ನಿ.ಪ್ರ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟ ಇವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಎಲ್. ಗಂಗಾಧರಪ್ಪನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಎಂ. ಕೃಷ್ಣ ಅವರು ಸಂಪುಟದ ಸಚಿವರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಕೆ. ಪಾಟೀಲ, ಶ್ರೀ ಎ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಎಚ್. ವಿಶ್ವನಾಥ , ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎನ್. ಗಡ್ಡಿ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಶಾಸಕರುಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

೩. ಅಖಿಲ ಕನಾಟಕ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿ

ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ ೨೮-೧-೨೦೦೮ ರಂದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ೮೩೫ ನೇ ಜಯಂತೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಜನಜಾಗ್ರತಿ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶವು ಜರುಗಿತು.

ಈ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶದ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಬ್ರಹನ್ಮಠದ ಶ್ರೀ ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಮುರುಘರಾಜೇಂದ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಿರಿಗೇರೆಯ ಡಾ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರು ಶಿವಲಿಂಗಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹಾಗೂ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ

ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಇವರುಗಳು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಾಲಕರಾದ ಶ್ರೀ ಆರ್. ಶೇಷನ್‌ಕುಮಾರ ಸಹ ಸಂಚಾಲಕರಾದ ಟಿ. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಬಿ. ಪ್ರಸನ್ ಕುಮಾರ, ಎಸ್. ಎಲ್. ಸೋಮಶೇಖರ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾಂಜನೇಯ. ಡಿ.ಪ್ಪಿ. ರವಿಕುಮಾರ ಹಾಗೂ ಮಂಜುನಾಥ ಮುಂತಾದವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಸಮುದಾಯದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಭೋವಿ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು , ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಸದಸ್ಯರು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಬಾಂಧವರು ಸಹಸ್ರ, ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಐಕ್ಯಮತವನ್ನು ಮೆರೆದು ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಸಂಶೋಧಕರು ಈ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು.

ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಿತಿಯು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಜಯಂತೋತ್ಸವ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವದು, ಸಂಘಕ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಸರಕಾರಿ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸಮುದಾಯದ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವುದು, ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲಾಗುವ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಗಳಳನನ್ನು ಸಾಂಘಿಕವಾಗಿ ಎದುರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ಜೀವನ ಹಸನಾಗಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದು ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಮಹತ್ತರವಾದ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಸಮಿತಿಯು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘವು ದಿನಾಂಕ ೧೫-೨-೨೦೦೯ ರಂದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಓಬ್ಬವ್ವ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮಠದ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಸಮಾರಂಭ ಹಾಗೂ ರಾಜಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿತ್ತು. ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾನಿಧ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಡಾ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಮುರುಘರಾಜೇಂದ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ವ ಡಾ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಿರಿಗೇರಿ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಬಾಲಗಂಗಾಧರನಾಥ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣ ಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಬಾಗಲಕೋಟ ಹಾಗೂ ಇಮ್ಮಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಅಡಿಗಲ್ಲು ಸಮಾರಂಭದ ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಜನಪ್ರಿಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಸನ್ಮಾನ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪನವರು, ಸ್ವಾಗತ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರಾದ ಶಾಸಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು (ಹೊಳಲ್ಕೆರೆ ಕ್ಷೇತ್ರ), ರಾಜ್ಯದ ಕಂದಾಯ

ಸಚಿವರು ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಕರುಣಾಕರರೆಡ್ಡಿ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ, ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ರೇಷ್ಮೆ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣಪ್ಪ, ಯುವಜನ ಸೇವೆ ಕ್ರೀಡಾ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಗೂಳಿಹಟ್ಟಿ ಶೇಖರ, ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ- ಸಕ್ಕರೆ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಜ ತಂಗಡಗಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ಧನ ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ಎ.ಟಿ. ರಘು, ಶಾಸಕರು ಶಾಂತಿ ನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು. ಶ್ರೀ ಮಾನಪ್ಪ ಉಜ್ಜಲ್ ಶಾಸಕರು ಲಿಂಗಸೂಗೂರು , ಶ್ರೀ ಸುನೀಲ ಮಲ್ಲಾಪೂರ ಶಾಸಕರು ಚಿಂಚೋಳಿ, ಶ್ರೀ ಎಂ. ನಾಗರಾಜ ಶಾಸಕರು ನೆಲಮಂಗಲ, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸಕರು ದೇವನಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಅನೇಕ ಮುಖಂಡರುಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕ ಭೋವಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಹಾಗೂ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನಂತೆ ಸಮುದಾಯದ ೩ ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯದ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದರು.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಸಂದಕದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಆರ್.ಕೆ. ಕುಡಿ, ಕೋಶಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಟಿ. ಹೊಸಮನಿ, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಎಚ್. ಗುಜಮಾಗಡಿ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ಮುಖಂಡರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಗಣ್ಯರು ಮತ್ತು ಮುಖಂಡರಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠದ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಸಮಾರಂಭದಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಮಧ್ಯಭಾಗವಾದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ೨ನೇ ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಇಮ್ಮಡಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಠಾದೀಶರುಗಳು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಶಾಸಕರು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು ಹಾಜರಿದ್ದರು ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪನವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಬಾಗಲಕೋಟ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠಗಳಿಗೆ ತಲಾ ೧ ಕೋಟಿ ರೂ. ಸರಕಾರದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದರು.

ಸಂಶೋಧಕರು ದಿನಾಂಕ ೨೬-೬-೨೦೦೯ ರಂದು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ, ಇತಿಹಾಸ, ಭೋವಿ ಪೀಠದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಜಾಗೃತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು.

ಸಂಶೋಧಕರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಧಾಯವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿರದೆ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಶ್ರೀಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರು.

ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಭೋವಿ ಗುರುಪೀಠದ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ದಿನಾಂಕ ೨೬-೧೦-೨೦೦೯ ರಂದು ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದದ್ದು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತುಂಬಲಾರದ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಲಿಂಗೈಕ್ಯರಾದ ನಂತರ ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ ಟ್ರಸ್ಟ (ರಿ) ಇದರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಗುರುಪೀಠ ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಇಮ್ಮಡಿ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಹಾಗೂ ಪೀಠಾರೋಹಣ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ದಿನಾಂಕ ೨೨-೮-೨೦೧೦ ರಂದು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಕೀರಿಟ ಧಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡಾ. ತೋಂಟದ ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಶ್ರೀ ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಮುರುಘರಾಜೇಂದ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇಲಕಲ್ಲದ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಮಹಾಂತ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಚಿವರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಜ ತಂಗಡಗಿ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಸಂಶೋಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ೮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ : ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಸಂದಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಚನ್ನಪ್ಪ ವಡ್ಡಟ್ಟಿ, ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಗುಡಿ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ಶ್ರೀ ಹುಲ್ಲಪ್ಪ ಹೊಸಮನಿ ಕೋಶಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ ಶಾಂತಗೇರಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸದಾ ಕ್ರೀಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ : ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘವು ಶ್ರೀ ಶಿವಾನಂದ ಕೊಣ್ಣೂರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ದತ್ತ ಉಣಕಲ್ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಹರಿವಾಣ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಳಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ.

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ : ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ನರಸಪ್ಪ ತಾಮ್ರಗುಂಡಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಭೀಮಪ್ಪ ವಡ್ಡರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಇತರೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಮುದಾಯದಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘವು ಶ್ರೀ ಮಮದಾಪೂರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮನೋಹರ ಕಲ್ಲುಕುಟಗಿ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಹನುಮಂತಪ್ಪ ವಡ್ಡರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆ : ಭೋವಿ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಿಟ್ಟು ಗಾಡಿವಡ್ಡರ ಹಾಗೂ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಶ್ರೀ ರವಿ ಯಾಂಪೂರೆ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಬಾಗಲಕೋಟ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ ಸಂಘ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಮುದಾಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

೬.೩ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ಭಾರತವು ಹಲವಾರು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರು ಆಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಗುಲಾಮರಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೇತಾರರ ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ೧೯೪೭ ಅಗಷ್ಟ ೧೫ ರಂದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರಕಿತು. ತದನಂತರ ೧೯೫೦ ರ ಜನೇವರಿ ೨೬ ರಂದು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಡಾ. ಬಾಬು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ, ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಸರದಾರ ವಲ್ಲಭಾಯಿ ಪಟೇಲ, ಪ್ರಧಾನಿ ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರೂ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವೂ ನೀಡುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಕಲಮು ೩೪೧ ಹಾಗೂ ೩೪೨ ರನ್ವಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಲಾಖೆಯು ಸರಕಾರದ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

೧) ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಶೇಕಡಾ ೧೫% ಮತ್ತು ೩% ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾಗಿದೆ.

೨) ಶೇಕಡಾ ೩೧ ರಷ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ.

೩) ಶೇಕಡಾ ೫೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೦೧ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸರಕಾರ ನೀಡುವ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕೇವಲ ೧೫% ಇದೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸರಕಾರ ಕೊಡುವ ಸವಲತ್ತು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಖ್ಯಾ ಬಲದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಾದ ಚಲುವಾದಿ, ಮಾದಿಗ, ಭೋವಿ ಹಾಗೂ ಲಂಬಾಣಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪೈಪೋಟಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಭೋವಿ ಗುರು ಪೀಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಇಮ್ಮಡಿ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಚಲುವಾದಿ ಸಮುದಾಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಲಂಬಾಣಿ ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ತೃತೀಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಧ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಮುದಾಯವೂ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಾದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಇಲಾಖೆ, ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆ, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ, ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ , ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆ, ಹಾಗೂ ಅಂಗವಿಕಲರ ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗಳ ನೆರವಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹಲವಾರು ಸರಕಾರಿ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

೧) **ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ** ಆಶ್ರಯ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ನಿವೇಶನ ರಹಿತರಿಗೆ ನಿವೇಶನ ಹಾಗೂ ನಿವೇಶನ ಇದ್ದು ವಸತಿ ರಹಿತರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಫಲಾನುಭವಿಯು ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಕುಟುಂಬದವನಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ನಿವೇಶನ / ವಸತಿ ರಹಿತರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರಬೇಕು. ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಅರ್ಹ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ನಿವೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವರು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ೧೨ × ೧೮ ಅಳತೆಯ ಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ರೂ. ೪೦,೦೦೦/- ಸಹಾಯಧನ ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸದರ ಸಾಲವನ್ನು ೧೮೦ ಮಾಸಿಕ ಸಮಾನ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೨) **ಅಂಬೇಡ್ಕರ ವಸತಿ ಯೋಜನೆ :** ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು ಕನಿಷ್ಠ ೧೨' ೧೮' ಅಳತೆಯ ಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ರೂ.

೪೦,೦೦೦/- ಸಹಾಯಧನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಿ.ಪಿ.ಎಲ್. ಕುಟುಂಬದವರಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ವಸತಿ ರಹಿತ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು.

೩. **ಸ್ವರ್ಣ ಜಯಂತಿ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರೋಜಗಾರ ಯೋಜನೆ :** ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ರೂ. ೧೦,೦೦೦/- ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಜದೆ.. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಹ ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಬಿ.ಪಿ.ಎಲ್. ಕುಟುಂಬದವರಾಗಿದ್ದು ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಟಬಾಕಿದಾರರಾಗಿರಬಾರದು.

೪. **ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತದ** ಶೇ ೨೫% ಅನುದಾನವನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪಂಗಡದ ಬಿ.ಪಿ.ಎಲ್. ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ

೫. **ಸುವರ್ಣ ಗ್ರಾಮೋದಯ ಯೋಜನೆ :** ೨೦೦೭ -೦೮ ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಸುಮಾರು ೭೦೦ ರಿಂದ ೭೫೦ ಮನೆಗಳು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾದ ಗ್ರಾಮದ ಜನ ಜೀವನ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸೇವೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಯುವಕ/ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಕೃಷಿಯೇತರ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಸ್ವ ಸಹಾಯ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯ ಜಾಗೃತಿ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದು ಮುಂತಾದವುಗಳಿವೆ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೃದ್ದಾಪ್ಯ ಮಾಶಾಸನವೂ ಜನೇವರಿ ೧೯೬೫ ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಮಾಸಿಕವೇತನ ರೂ. ೪೦೦/- ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ೬೫ ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರಿದ್ದು, ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿದ್ದು ಸ್ಥಿರ-ಚರ ಆಸ್ತಿಗಳಾದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ರೂ. ೬೦೦೦/- ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವರು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಿರ್ಗತಿಕ ವಿಧವಾ ವೇತನ : ಸರಕಾರದ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನ್ವಯ ದಿನಾಂಕ ೧-೪-೧೯೮೪ ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಮಾಸಿಕ ರೂ. ೪೦೦/-ಇದೆ. ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದು ೧೮ ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು ಪುನರ ವಿವಾಹವಾಗಿರಬಾರದು ಹಾಗೂ ೧೮ ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಪೋಷಿಸುವ / ರಕ್ಷಿಸುವ ಮಕ್ಕಳಿರಬಾರದು.

ಅಂಗವಿಕಲ ವೇತನ : ಸರಕಾರದ ಆದೇಶದಂತೆ ದಿನಾಂಕ ೭-೧೧-೧೯೭೭ ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಮಾಸಿಕ ರೂ ೪೦೦/- ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶೇಕಡಾ ೪೦% ರಷ್ಟು ಅಂಗವಿಕಲತೆ ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ಣ ಕುರುಡರು / ಕಿವುಡರು / ಮೂಕರು/ ಬುದ್ದಿ ಮಾಂದ್ಯರು ' ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯದ ಮೇಲೆ ೬೦೦೦/- ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವರಿಗೆ ೭೫% ಅಂಗವಿಕಲತೆ ಹೊಂದಿದವರು ೧೦೦೦/- ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸೌಲಭ್ಯ ನೀಡುವರು.

ಆರಾಧನಾ ಯೋಜನೆ : ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶದಂತೆ ದಿನಾಂಕ ೧೦-೭-೧೯೯೧ ರಂದು ಈ ಯೋಜನೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ದಿನಾಂಕ ೯-೧-೧೯೭೭ ರನ್ವಯ ಕೆಲವು

ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗ ಲಂಬಾಣಿ ತಾಂಡಾ ಹಾಗೂ ವಡ್ಡರಗೇರಿ (ಓಣಿ) ಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ರಿಪೇರಿ ಅಥವಾ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧರಕ್ಕಾಗಿ ಗರಿಷ್ಟ ೨೦೦೦೦/- ರೂ. ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಅನುದಾನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಡಿತರ ಚೀಟಯೋಜನೆ : ಅಂತ್ಯೋದಯ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ಪಡೆಯುವ ೬೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಕರಾಗಿರಬೇಕು ಅಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದು ಕಡು ಬಡವರಾಗಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿರಬೇಕು ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ದೊರೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಪ್ರತಿ ಕಾರ್ಡಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ೨೮ ಕೆ.ಜಿ. ಅಕ್ಕಿ (ದರ ३ ರೂ ದಂತೆ) ಹಾಗೂ ೭ ಕೆ.ಜಿ. ಗೋದಿ (ದ (ದರ ३ ರೂ ದಂತೆ) ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ನೀಡುವ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರಗಳು

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಜನನ - ಮರಣ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ರಹವಾಸಿ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಹಿರಿಯ ನಾಗರಿಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ವಿಧವಾ ನಾಗರಿಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ವಿಧವೆ ಮರು ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲದ ಬಗ್ಗೆ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಭೂ ರಹಿತ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಬೆಳೆ ವಿಮೆ ಬಗೆಗೆ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಖಾತೆ ಉತಾರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಕುಟುಂಬದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ : ಇಲಾಖೆಯು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ३ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯದವರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ.

೧. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

೧. ನರ್ಸರಿ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು : ३ ವರ್ಷದಿಂದ ೫ ವರ್ಷ ೧೦ ತಿಂಗಳೊಳಗಿನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ೧ ರೂ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

೨) ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳು : ೫ ರಿಂದ ೧೦ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಊಟ, ವಸತಿ, ಸಮವಸ್ತ್ರ, ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ, ಲೇಖನ ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೩) ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳು : ಪಿ.ಯು.ಸಿ.ಯಿಂದ ಪದವಿಯವರೆಗೆ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಪರ ಕೋರ್ಸಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಚಿತ ಊಟ ವಸತಿ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ : ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸರಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಅನುದಾನಿತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವಗದ ಬಾಲಕರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಲೆ ಬಿಡುವದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ೧ ರಿಂದ ೭ನೇ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರೂ. ೭೫/- ಹಾಗೂ ೮ ರಿಂದ ೧೦ನೇ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರೂ. ೧೦೦/- ರಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೆತನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೊತ್ಸಾಹಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನದ ಜೊತೆಗೆ ರೂ. ೨೫೦/- ಹಾಗೂ ರೂ. ೫೦೦ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೊತ್ಸಾಹ ಶಿಷ್ಯ ವೇತನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫) ಭಾರತ ಸರಕಾರದ ಶಿಷ್ಯವೇತನ : ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ಯಿಂದ ಪದವಿಯವರೆಗೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೋರ್ಸ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುಟುಂಬದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ೧ ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸರಕಾರ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ನಿರ್ವಹಣಾ ಭತ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲೇಜಿನವರು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಇಲಾಖೆ ಭರಿಸುತ್ತದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಕಂಪ್ಯೂಟರನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮೂಲಕ ಶಿಷ್ಯವೇತನವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಖಾತೆಗೆ ಜಮಾ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೬) ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ : ದ್ವಿತೀಯ ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ಪದವಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂ. ೭೫೦, ೧೦೦೦ ಮತ್ತು ೧೨೫೦ ಗಳಂತೆ ಬಹುಮಾನದ ಹಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೭) ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ : ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾ ಶಾಲೆಯಂತಹ ಮಾದರಿ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅಂತಹ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ

ನೀಡಲು ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯ ಶುಲ್ಕ ಊಟ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಭರಿಸಿ ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨೮) **ಪರೀಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿ :** ಕರ್ನಾಟಕಲೋಕ ಸೇವಾ ಆಯೋಗ ನಡೆಸುವ ಕೆ.ಪಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ಹಾಗೂ (ಯು.ಪಿ.ಎಸ್.ಸಿ.) ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಆಯೋಗ ನಡೆಸುವ ಐ.ಎ.ಎಸ್/ ಐ.ಪಿ.ಎಸ್. ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ ಭವನದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾಸಿಕ ಶಿಷ್ಯವೇತನ ನೀಡುತ್ತದೆ.

೨. ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

೧) **ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಧನ :** ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ದಿ ಹೊಂದಲು ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಹೊಂದಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ವಲಯದ ವಿವಿಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗಳಾದ ಕೃಷಿ , ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆ, ರೇಷ್ಮೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨) **ಕಾನೂನು ಪದವಿಧರರಗೆ ಸಹಾಯಧನ :** ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ /ವರ್ಗದ ಕಾನೂನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಕೀಲ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಹಾಗೂ ವಕೀಲರ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ರೂ. ೫೦೦೦/- ಗಳ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ರೂ. ೧೦೦೦/- ದಂತೆ ಧನ ಸಹಾಯ ನೀಡಲಾಗುವುದು.

೩) **ಹೊಲಿಗೆ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು :** ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ವಿಧವೆಯರು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆದವರು ಹಾಗೂ ನಿರ್ಗತಿಕರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಹೊಂದಲು ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಈ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಚಿತವಾಗಿ ಹೊಲಿಗೆ ಯಂತ್ರ ನೀಡಿ ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

೪) **ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ :** ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಉಪಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರದ ವಿಶೇಷ ನೆರವಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರು ಯಾವುದೇ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ದಿ ಹೊಂದಲು ಸ್ವಯಂ ಇಚ್ಚೆಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಉದಾ : ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಸೈಕಲ್ ಶ್ಯಾಪ, ತರಕಾರಿ ಅಂಗಡಿ, ಕರಕುಶಲ ಅಂಗಡಿ, ಫ್ಯಾನ್ಸಿ ಸ್ಟೋರ್ಸ, ಚಹಾ

ಅಂಗಡಿ, ಬೀಡಿ ಅಂಗಡಿ, ಟೆಲಿಫೋನ್ ಭೂತ ಮತ್ತು ಚರ್ಮಕಾರಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ರೂ. ೨೫೦೦೦/- ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರೂ. ೧೦,೦೦೦/- ಸಹಾಯಧನ ಹಾಗೂ ರೂ. ೧೫,೦೦೦/- ಸಾಲದ ಮೊತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೩. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

೧) ಅಸ್ಪ್ರಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರಜಾತಿ ವಿವಾಹಿತ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಧನ: ದೌರ್ಜನ್ಯದಲ್ಲಿ ನೊಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಸಂತ್ರಸ್ತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರಧನ ವಿತರಣೆ ಅಂತರ ಜಾತಿ ವಿವಾಹಿತ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೫೦,೦೦೦/- ಪ್ರೊತ್ಸಾಹಧನ ವಿತರಿಸುತ್ತಾರೆ (ಅರ್ಧಭಾಗ ನಗದು ಮತ್ತು ಅರ್ಧಭಾಗ ಎನ್.ಎಸ್.ಸಿ.ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಧಿಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಇದು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೩) ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಹಾಗೂ ಕಮ್ಮಟ : ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ವಗದ ಜನರು°ತರ ಸಮುದಾಯದವರೊಂದಿಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಬಾಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಪಿಸಲು ಅಸ್ಪಸ್ಯತೆ ಎಂಬ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿ ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಕಾನೂನಿನ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣಾ ಸಪ್ತಾಹಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದು ಅಲ್ಲದೆ ನುರಿತ ತಜ್ಞರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಕಮ್ಮಟಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

೪) ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ

೧) ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಯೋಜನೆ : ನಿರುದ್ಯೋಗಿ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನಿಗಮವು ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಸೈಕಲ್ ಶಾಫ್ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ರೂ. ೫೦೦೦೦/- ದ ವರೆಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೦,೦೦೦/- ರೂ. ಸಹಾಯಧನವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದ ಭಾಗ ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೨) ಉದ್ಯಮಶೀಲತಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ : ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವಿಜನಲ್ ಸ್ಟೋರ್ಸ್, ಅಟೋರಿಕ್ಷಾ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ವಾಹನ, ಟಾಟಾ ಸುಮೋ, ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ರೂ. ೫೦೦೦೦/- ರಿಂದ ರೂ.೧೦ ಲಕ್ಷದವರೆಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಸಾಲ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ನಿಗಮದಿಂದ ಶೇ. ೩೦% ರಷ್ಟು ಅಥವಾ ಗರಿಷ್ಠ ರೂ. ೧ ಲಕ್ಷ ಅಂಚಿನ ಹಣ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶೇ. ೭೫% ಭಾಗ ಬ್ಯಾಂಕ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಶೇ. ೫ % ಭಾಗ ಫಲಾನುಭವಿಯ

ಪಾಲು ಆಗಿದೆ. ಅರ್ಜಿದಾರರ ಕುಟುಂಬದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ಗ್ರಾಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧,೦೦೦೦/.- ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ೫೫೦೦೦/- ಮೇಲಿರಕೂಡದು

೩) ನೇರ ಸಾಲ ಯೋಜನೆ : ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಘಟಕ ವೆಚ್ಚ ರೂ. ೩೫೦೦೦/- ದಿಂದ ರೂ. ೭.೫೦ ಲಕ್ಷದ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಚರ್ಮಗಾರಿಕೆ, ಟಾಟಾ ಇಂಡಿಕಾ, ರೆಡಿಮೆಡ ಗಾರ್ಮೆಂಟ್ಸ್ , ಅಟೋರಿಕ್ಷಾ , ಪ್ರಯಾಣಿಕ ವಾಹನಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟಜಾತಿ ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ನವದೆಹಲಿ ಇವರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ರೂ. ೭.೫೦ಲಕ್ಷದವರೆಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವವರಿಗೆ ೧೦೦೦೦/- ರೂ. ಸಹಾಯ ಧನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೪) ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ : ೧೯೯೫-೯೬ನೇ ಸಾಲಿನಿಂದ ನಿಗಮವು ಗಂಗಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಘಟಕ ವೆಚ್ಚದ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರತಿ ಏಕರೆಗೆ ರೂ. ೨೩,೫೦೦/- ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಪೈಪಲೈನ್ ಹಾಗೂ ನೀರೆತ್ತುವ ಯಂತ್ರ (ಪಂಪಸೆಟ್) ಹಾಗೂ ಟ್ಯಾಂಕ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ನದಿ ಅಥವಾ ನಾಲೆಗಳಿಂದ ಏತ ನೀರವಾರಿ ಮೂಲಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಹಾಯಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೩೦ ಏಕರೆಗಿಂತ ಒಳಪಟ್ಟ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಗಂಗಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಯ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫) ನೀರಾವರಿ ಕೊಳವೆ ಭಾವಿ ಯೋಜನೆ : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಳವೆ ಭಾವಿ ಕೊರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ / ತೆಗೆಯಲು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು ಕನಿಷ್ಟ ೨ ಏಕರೆ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿದ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಭಾವಿ ಕೊರೆಸಿ ಪಂಪಸೆಟ್ ಅಳವಡಿಸಿ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು ಘಟಕ ವೆಚ್ಚ ೧ ಲಕ್ಷ ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ೮೬೦೦೦/- ಸಹಾಯ ಧನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಭಾಗ ರೂ. ೧೪೦೦೦/- ಇರುತ್ತದೆ ಫಲಾನುಭವಿಯು ಶೇ. ೬ ಬಡ್ಡಿದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೬) ಸಹಾಯ ಕರ್ಮಚಾರಿ ಪುರ್ನವಸತಿ ಯೋಜನೆ : ಇದೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದ ನಿಗಮದ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಸಪಾಯಿ ಕರ್ಮಚಾರಿ ಅವಲಂಬಿತರಿಗೆ ರೂ. ೫೦೦೦೦/- ದ ವರೆಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುವುದು ಇದರಲ್ಲಿಗೆ ೫೦ ಭಾಗ ಸಹಾಯಧನ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿ ರೂ. ೧೦,೦೦೦ ಶೇ ೧೫ ಭಾಗ ಅಂಚಿನ ಹಣ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಬ್ಯಾಂಕ ಸಾಲ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಫಾಯಿ ಕರ್ಮಚಾರಿ ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ನವದೆಹಲಿ ಇವರಿಂದ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೫. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸವಲತ್ತುಗಳು :

ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆ : ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ರೈತರಿಗೆ ಶೇ. ೧೦೦ ರ ಸಹಾಯಧನದಲ್ಲಿ ರೂ. ೪೦೦೦/- ದ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪರಿಕರಗಳಾದ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜ, ಸಾವಯವ / ಜೈವಿಕ ಗೊಬ್ಬರ, ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಔಷಧಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳಾದ ಪಾವರ ಟೆಲ್ಲರ ಒಕ್ಕಣಿ (ರಾಶಿ) ಯಂತ್ರ, ಡಿಜೇಲ್ ಪಂಪಸೆಟ್, ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಉಪಕರಣ ಪೂರೈಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಫಲಾನುಭವಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ಹೊಂದಿದ್ದು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

೬. ಮಹಿಳಾ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ :

ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಯೋಜನೆ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರ ಸ್ತ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವ ಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಬಲೀಕರಣದಿಂದ ವಿವಿಧ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವದಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಡ ಮಹಿಳೆಯರು ಅರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವುದಾಗಿದೆ.

ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಡ ಮಹಿಳೆಯರ ಆಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಉದ್ಯೋಗ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ್ಯದ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮಹಿಳಾ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರ ತರಬೇತಿ, ಎಂಬ್ರಾಯಡರ ಮತ್ತು ಹೊಲಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಪುರ್ನವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯೋಜನೆ : ೨೦೦೬-೦೭ ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯೋಜನೆ ಜಾರಿಗೊಂಡಿದೆ ದಿನಾಂಕ ೩೧-೩-೨೦೦೬ ರ ನಂತರ ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವ ಒಂದು ಎರಡು ಹಾಗೂ ೩ನೇಯ ಮಕ್ಕಳು ಅರ್ಹರಿರುತ್ತಾರೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿ ಶಾಶ್ವತ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಬಿ.ಪಿ.ಎಲ್. ಕಾರ್ಡ ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಇಂತಹ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ರೂ. ೧೦೦೦೦/- ಠೇವಣಿ ಇಡುತ್ತದೆ. ಸದರಿ ಹಣವನ್ನು ೨೦೦೮-೦೯ ರಲ್ಲಿ ೧೦೦೦೦/- ಬದಲಾಗಿ ರೂ. ೧೯೩೦೦-೦೦ ಠೇವಣಿ ಇಟ್ಟು ಮಗುವು ೧೮ ವರ್ಷ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಾಗ ರೂ. ೧ ಲಕ್ಷ ಹಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೭. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಆಯೋಗ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾದ ವಿವಿಧ ರಕ್ಷಣೆಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಡಗಳ ಆಯೋಗ ವಿಭಜಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದಿನಾಂಕ ೧೯, ಪೆಬ್ರುವರಿ ೨೦೦೪ ರಂದು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ಸಂವಿಧಾನದ ೮೯ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ೩೩೮ ರನ್ವಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಆಯೋಗವು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಹಾಗೂ ಮೂವರು ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಸದಸ್ಯರು ಹೊಂದಿದೆ.

ಆಯೋಗ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

ಸರಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ತನಿಖೆ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಜನರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೂರುಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಭವ ಯೋಜನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವದು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು ಪ್ರಗತಿಯ ಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ ಕುರಿತಂತೆ ವರದಿಗಳನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಆಯೋಗವು ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು.

೬.೩.೧ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು :

ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದವರನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯದೆ ಇರುವವರನ್ನು ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಕುರಿತು ಕೋಷ್ಟಕ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೩.೧ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ		ಅಂಗವಿಕಲ		ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ		ಶಿಷ್ಯ ವೇತನ		ಒಟ್ಟು		ಸೌಲಭ್ಯ ರಹಿತರು	
		ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.	ಗಂ.	ಹೆ.
೧.	ಬೆಳಗಾವಿ	೧೮ ೨.೦೦	೨೩ ೩.೬೪	೬ ೦.೬೬	೯ ೧.೪೨	೪೦ ೪.೪೫	೪೯ ೭.೭೫	೯೮ ೧೦.೯೦	೪೭ ೭.೪೪	೧೬೨ ೨.೧೫	೧೨೮ ೧.೭೦	೫೯೦ ೭.೮೪	೫೮೬ ೭.೭೮
೨.	ಬಿಜಾಪೂರ	೧೧ ೧.೨೨	೧೦ ೧.೫೮	೯ ೧	೧೦ ೧.೫೮	೩೯ ೪.೩೮	೪೧ ೬.೪೯	೧೦೬ ೧೧.೭೯	೫೮ ೯.೧೮	೧೬೫ ೨.೧೯	೧೧೯ ೧೫೮	೪೭೧ ೬.೨೫	೪೫೦ ೫.೯೭
೩.	ಬಾಗಲಕೋಟ	೧೬ ೧.೭೮	೧೫ ೨.೩೭	೩ ೦.೩೩	೬ ೦.೯೫	೧೬ ೧.೭೮	೧೮ ೨.೮೪	೮೧ ೯.೦೧	೪೦ ೬.೩೩	೧೧೬ ೧.೫೨	೭೯ ೧.೦೫	೩೮೦ ೫.೦೪	೩೩೫ ೪.೫೮
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧೪ ೧.೫೬	೧೯ ೩.೦೦	೬ ೦.೬೬	೭ ೧.೧೧	೧೬ ೧.೭೮	೧೪ ೨.೨೧	೮೨ ೯.೧೨	೩೭ ೫.೮೫	೧೧೮ ೧.೫೬	೭೭ ೧.೦೨	೩೩೪ ೪.೪೩	೩೪೧ ೪.೫೩
೫.	ಚಿತ್ರದುಗ	೯ ೧.೦೦	೮ ೧.೨೬	೪ ೦.೪೪	೭ ೧.೧೧	೧೪ ೧.೫೬	೧೩ ೨.೦೬	೩೪ ೩.೭೮	೨೦ ೩.೧೬	೬೧ ೦.೮೧	೪೮ ೦.೬೪	೨೭೨ ೩.೬೨	೨೩೩ ೩.೦೯
೬.	ಧಾರವಾಡ	೧೨ ೧.೩೩	೧೦ ೧.೫೮	೫ ೦.೫೬	೬ ೦.೯೬	೨೦ ೨.೨೧	೧೯ ೩.೦೦	೪೪ ೪.೮೯	೧೫ ೨.೩೭	೮೧ ೧.೦೭	೫೦ ೦.೬೬	೩೬೯ ೪.೯೦	೩೧೨ ೪.೧೪
೭.	ಗದಗ	೧೧ ೧.೨೨	೯ ೧.೪೨	೫ ೦.೫೬	೪ ೦.೬೩	೨೬ ೨.೮೯	೨೩ ೩.೬೪	೮೨ ೯.೧೨	೩೮ ೬.೦೧	೧೨೭ ೧.೬೩	೭೪ ೦.೯೮	೩೦೩ ೪.೦೨	೩೦೮ ೪.೦೯
೮.	ಹಾವೇರಿ	೧೦ ೧.೧೧	೧೦ ೧.೭೪	೬ ೦.೬೬	೬ ೦.೯೫	೧೪ ೧.೫೬	೧೩ ೨.೦೬	೪೩ ೪.೭೮	೨೭ ೪.೨೭	೭೩ ೦.೯೬	೫೭ ೦.೭೬	೩೭೮ ೫.೦೨	೩೫೦ ೪.೬೫
	ಒಟ್ಟು	೧೦೧ ೧.೩೪	೧೦೫ ೧.೩೯	೪೪ ೦.೫೮	೫೫ ೦.೭೩	೧೮೫ ೨.೪೬	೧೯೦ ೨.೫೧	೫೭೦ ೭.೫೭	೨೮೨ ೩.೭೪	೮೯೯ ೧೧.೯೩	೬೩೨ ೮.೩೮	೩೦೯೮ ೪೧.೧೨	೨೯೦೫ ೩೮.೫೫
										೨೦.೩೧	+ ೭೯.೬೯ = ೧೦೦.೦೦		

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಂಡು ಬರುವ ಸಂಗತಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಮುದಾಯವು ಪಡೆದ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಧುರ ಮಾಶಾಸನ ಶೇಕಡಾ ೨.೦೦ (೧೮), ವಿಧವೆಯರ ಮಾಶಾಸನ ಶೇಕಡಾ ೩.೬೪ (೨೩) ಇದ್ದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೦ (೯) ವಿಧುರರು ಶೇಕಡಾ ೧.೨೬ (೮) ವಿಧವೆಯರು ಮಾಶಾಸನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೭೮ (೧೬) ವಿಧುರರ ಮಾಶಾಸನ, ಶೇಕಡಾ ೨.೩೭ (೧೫) ವಿಧವೆಯರ ಮಾಶಾಸನ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೫೬ (೧೪) ವಿಧುರ ಮಾಶಾಸನ ಶೇಕಡಾ ೩.೦೦ (೧೯) ವಿಧವೆಯ ಮಾಶಾಸನ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೩೩ (೧೨) ವಿಧುರರ ಮಾಶಾಸನ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೧೦) ವಿಧವೆಯರ ಮಾಶಾಸನ, ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೨೨ (೧೧) ವಿಧುರ ಮಾಶಾಸನ, ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೧೦) ವಿಧವೆಯರ ಮಾಶಾಸನ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ. ೧.೨೨ (೧೧) ವಿಧುರ ಮಾಶಾಸನ, ಶೇಕಡಾ ೧.೪೨ (೯) ವಿಧವಾ ಮಾಶಾಸನ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೧೧ (೧೦) ವಿಧುರ ಮಾಶಾಸನ ಶೇಕಡಾ ೧.೭೪ (೧೧) ವಿಧವೆಯರ ಮಾಶಾಸನ ಸೌಲಭ್ಯ ವಿರುತ್ತದೆ.

ವಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲ ಮಾಶಾಸನ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೦೦ (೯) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೫೮ (೧೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೩ (೩) ಪುರುಷರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯುಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೪ (೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೬ (೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೬೬ (೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೬ (೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೧೧ (೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೬೬ (೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೦.೯೫ (೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೬ (೫) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೦.೯೫ (೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೫೬ (೫) ಪುರುಷರು, ಭಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೦.೯೫ (೬) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವೇತನ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೪.೪೫ (೪೦) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೭.೭೫ (೪೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೫೬ (೧೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೦೬ (೧೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೪.೩೯ (೩೯) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೬.೪೯ (೪೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨.೮೯ (೨೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೩.೬೪ (೨೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨.೨೧ (೨೦) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೩.೦೦ (೧೯) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧.೭೮ (೧೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೮೪ (೧೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧.೮೮ (೧೬) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೨೧ (೧೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧೧.೭೯ (೧೦೬) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೯.೧೧ (೫೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೭೮ (೩೪) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩.೧೪ (೨೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೯೦ (೯೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೭.೪೪ (೪೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೯.೧೨ (೮೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೬.೦೧ (೨೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೯.೧೨ (೮೨) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೫.೮೫ (೩೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೯.೦೧ (೮೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೬.೩೩ (೪೦) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪.೭೯ (೪೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೪.೨೭ (೨೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೪.೮೯ (೪೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೩೭ (೧೫) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದವರು ಶೇಕಡಾ ೨೦.೩೧ (೧೫೩೧) ರಷ್ಟಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೯೫ (೮೯೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೮.೩೮ (೬೩೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ರಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೭೯.೬೭ (೬೦೦೩) ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೪೧.೧೨ (೩೦೯೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩೮.೫೫ (೨೯೦೫) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

೬.೪ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ

ಪರಿವರ್ತನೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಗತಿಶೀಲ ಸಮಾಜದ ಅಂತರಿಕ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಾನವ ಹಾಗೂ ಆತನ ಸಮಾಜ ಅನಾಗರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ನಾಗರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪಲು ಸಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾದ ಶ್ರೀಮದ ಭಗವದ್ಗೀತಾದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಜಗದ ನಿಯಮ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಅಂದರೆ ಇಂದಿನದು ನಿನ್ನೆಯಂತಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ನಾಳೆಯದು ಇಂದಿನಂತೆ ಇರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಸಹಜ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಯೋಜಿತ ಹಾಗೂ ಅಯೋಜಿತ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬದಲಾವಣೆ ಗತಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು ಅಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಸ್ತು ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಿದೆ. ಉದಾ : ಹೆಡ್ರೋಜನ್ + ಆಕ್ಸಿಜನ್ = ನೀರು

ಏಕ ಪತ್ನಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಪುರುಷ ಒರ್ವಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವುದು ಆದರೆ ಓರ್ವ ಪುರುಷ ಒರ್ವಳಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದಲ್ಲಿ ಏಕಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹವೂ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪರಿವರ್ತನೆಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ೧) ಗುರಿ ರಹಿತತೆ ೨) ಉದ್ದೇಶ ರಹಿತತೆ ೩) ಮೌಲ್ಯ ರಹಿತತೆ

ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಮಾನವ ಸಮಾಜವೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ರಹಿತ ಸಮಾಜ ಒಂದು ಮಿಥ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯು ಪ್ರಮುಖ ಅಧ್ಯಯದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಸಮೂಹದ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗುವ ಮಾರ್ಪಾಡು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಂ.ಇ. ಜೋನ್ಸ : ರವರ ಪ್ರಕಾರ – ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾದರಿಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಃಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ವಿಲ್ಬರ್ಟ ರ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತನಾಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮಹತ್ವದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಕಾಸದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮೂಹಗಳು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಜನಾಂಗಗಳು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತವೂ ಜಾತಿಗಳ ಬಿಲವಾಗಿದೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಕೆ.ಎಂ. ಫಣೀಕ್ಕರ ಹಿಂದೂ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ, ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯ ಇವುಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭಾರತವೂ ಹಲವಾರು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಜಡವಾದದ್ದು ಹಾಗೂ ಏಣಿಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಂತಸ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಚಲನೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರುಗಳಾದ ಡಾ. ಎಂ.ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾಗೂ ಡಾ. ಯೋಗೇಂದರಸಿಂಗ್ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಸೋಶಿಯಲ್ ಚೇಂಜ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಮಾರ್ಡರ್ನೈಜೇಶನ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಟ್ರೆಡೀಶನ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಾನುಕರಣ , ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯಕರಣ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲರ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜವೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಸ್ಥಿರವಾದುದಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಗ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಅಂತಸ್ತಿನ ಬದಲಾವಣೆಗ ಅಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಚಲನೆಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ

ಹಲವಾರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಈಷವಾಗಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಾಜಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವತನೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾವಾಜಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ , ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧) **ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆ :** ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ಅವರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಾದ ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುವದು, ಅವನ್ನು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುವುದು, ಮನೆಗೆ ತಳಪಾಯಿ ಹಾಕುವುದು, ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಈ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ ಭೋವಿಗಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೇ ಇತರೆ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಗಾದೆಯಂತೆ : ವಡ್ಡ ಘಣೆ ಸುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ನಿಂತರೆ ಗುಡ್ಡ ನಡುಗುತ್ತದೆ ಎಂಬಂತೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಭೋವಿಗಳು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಉದಾರಹಣೆಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾ : ಒಂದು ಟಿಪ್ಪರ ರಬ್ಬು ಕಲ್ಲನ್ನು ೨೦ ಎಂಎಂ ಹಾಗೂ ೧೦ ಎಂ ಎಂ ಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಸುಮಾರು ೨ ರಿಂದ ೪ ಜನ ಭೋವಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ೪ ರಿಂದ ೫ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗುತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಫಲವಾಗಿ ಹತ್ತು ಟಿಪ್ಪರ ಕಲ್ಲನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಚಾಲಿತ ಕ್ರಶರ್ ಮಶಿನ್ನಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ೨ ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲನ್ನು ವಿವಿಧ ಸೈಜುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೪೦ ಎಂ. ಎಂ., ೨೦ ಎಂ. ಎಂ., ೧೦ ಎಂ.ಎಂ. ಹಾಗೂ ಪೌಡರಗಳು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.. ಸಂಶೋಧಕರು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಲು ದಿನಾಂಕ ೨೩-೧೨-೨೦೧೦ ರಂದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ರಶರ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಯಾದ ಅಮ್ಮ ಕೃಷರ ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಜ್‌ಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಮಾಲಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಆನಂದಪ್ಪನವರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ (ಗುಡ್ಡಗಳಿಂದ) ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಸ್ಫೋಟಿಸಿ ಟಿಪ್ಪರು ಹಾಗೂ ಹಿಟಾಚಿಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯುತ್ ಚಾಲಿತ ಕೃಶರ ಮಶನ್ನಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ

ನಂತರ ಅದು ಸಹಜವಾಗಿನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ವಿವಿಧ ಸ್ಟೇಜುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಮೂಲಕ ವಿತರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಬಂಡಿ ವಡ್ಡರು ತಮ್ಮ ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಂಡಿ (ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿ) ಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಇಂದು ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ ಹಾಗೂ ಟಿಪ್ಪರಗಳಿಗೆ ಹಿಟಾಚಿಯ ಮೂಲಕ ಹಾಕಿ ನಂತರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಅನುಭವಿಕ ಹಾಗೂ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಭೋವಿಗಳು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ, ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಹಾಗೂ ತೃತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರಿದ್ದಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಹರಾಜುಗಳ ಮೂಲಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಹಲವಾರು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಇತರೇ ಜಾತಿಗಳಿಗಿಂತ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಇವುಗಳು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಪರಿವತನೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.

೨. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ : ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಅಲೆಯನ್ನು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ವಿವಾಹ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಮೊದಲು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಗುಡಿಸಲು, ಹಂಚಿನ ಮನೆ, ಮಡಗಿಮನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಆದುನಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಭೋವಿಗಳು ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೆಲವರು ಹವಾ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಐಷಾರಾಮಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ವೈವಾಹಿಕ ಕೆಈತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಹಾಗೂ ವೈವಾಹಿಕ ಕ್ರಮಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃಗಳು ವರನ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅವನ ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಮತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಹೊರತು ಅವನ ಅಂತಸ್ತು ಹಾಗೂ ಐಶ್ವರ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು ಪುರುಷರು ವಿವಾಹವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತೆರವು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದಿನಾಂಕ ೧೨-೯-೨೦೧೧ ರಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡಾಗ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಕನ್ಯಾ ಶುಲ್ಕ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದಳು ಅವಳ ವಿವಾಹ

ಕಾಲಕ್ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥರಿಂದ ೧೬ ರೂ ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳು ಆದರೆ ಇಂದು ತೆರವು ಪದ್ಧತಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಪದ್ದತಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ. ಇಂದು ವಿವಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೂ. ೧೦೦೦/- ದಿಂದ ೨೫೦೦೦ ದ ವರೆಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗಾಗಿದ್ದು ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೋವಿಗಳು ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ ಹಾಗೂ ಅಂತರ ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರು ತಮಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ವರ-ವಧುವನ್ನು ವೈಯುಕ್ತಿಕರಣದ ಆಧಾರದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡು ಅಂತರ ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಾಹಿತಿ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಹೇಳುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಮಗ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಮಂಜುಳಾ ಲಿಂಗಾಯತಗಳಾಗಿದ್ದು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ತೀರಿ ಹೋದಳು ನಂತರ ೨ನೇಯ ಹೆಂಡತಿ ಜ್ಯೋತಿ (ಭೋವಿ) ಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ವಿಶ್ವನಾಥನು ಲಿಂಗಾಯತ್ ಮಂಜುಳಾ ಎಂಬುವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತಂದೆ ಮಗನಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಗಿ ಅದೇ ನೋವಿನಿಂದ ತಂದೆ ತೀರ ಹೋದರೆಂದು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೩) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೆತ್ರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ :

ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವೂ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರಾತಾನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರದೆ ಚಲನಶೀಲ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಎಮಿಲ್ ಡರ್ಖೀಮರ ಪ್ರಕಾರ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಒಂದು ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಾದನವಾಗಿದೆ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಮಗುವಿನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ವಿಕಸನವೇ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತರಾದ ಗುರುನಾನಕ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥ ಸಾಹೇಬದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅದರಂತೆ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವೂ ಕೂಡಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ನಿರಕ್ಷರತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳು ಬಂಡಿ ವಡ್ಡರ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಭೋವಿಗಳು ಇದರ ಸದುಪಯೋಗವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಪಡೆದುಕದೊಂಡರು ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಭೋವಿಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ' ಹೋರಾಟದ ಮಾಡಿದ ಫಲವಾಗಿ ೧೯೭೬ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶದಂತೆ ಇವರಿಗೆ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕಿವೆ ಇದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳುಂಟಾದವು.

ಸಂವಿಧಾನದ ३३८ ನೇ ಕಲಂನ ಪ್ರಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ೪೬ ಕಲಂನಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯದ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಟುಟ ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ೨೯ ಕಲಂ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿದೆ.

೬.೪.೧ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಂತಗಳು :

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪರಿವರ್ತನೆ ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ೩ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೪.೧ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳು

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಂತ			ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ			ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ			ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರು			ಹಿಂದುಳಿದವರ		
		ಗಂ.	ಹೆ.	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ.	ಒಟ್ಟು	ಗಂ.	ಹೆ.	ಒಟ್ಟು	ಗಂ.	ಹೆ.	ಒಟ್ಟು	ಗಂ.	ಹೆ.	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬೆಳಗಾವ	೪೪೫	೩೦೬	೭೫೧	೬೩	೪೪	೧೦೭	೫	೨	೭	೫೧೪	೩೫೩	೮೬೭	೨೩೯	೩೫೩	೫೯೨
		೫.೯೦	೪.೦೭	೯.೯೭	೦.೮೪	೦.೫೮	೧.೪೨	೦.೦೬	೦.೦೨	೦.೦೯	೬.೮೨	೪.೬೯	೧೧.೫೧	೩.೧೭	೪.೬೮	೭.೮೬
	ಬಿಜಾಪೂರ	೪೨೦	೨೫೫	೬೭೫	೩೪	೨೮	೬೨	೫	೨	೭	೪೫೮	೨೮೭	೭೪೫	೧೭೮	೨೮೨	೪೬೦
		೫.೫೭	೩.೩೮	೮.೯೬	೦.೪೫	೦.೩೭	೦.೮೨	೦.೦೬	೦.೦೨	೦.೦೯	೬.೦೮	೩.೮೧	೯.೯೯	೨.೩೬	೩.೭೪	೬.೧೦
೩.	ಬಾಗಲಕೋ	೩೦೯	೧೯೬	೫೦೫	೨೮	೧೯	೪೭	೩	೧	೪	೩೩೯	೨೧೮	೫೫೭	೧೫೭	೨೦೨	೩೫೯
		೪.೧೦	೨.೬೦	೬.೭೦	೦.೩೭	೦.೨೭	೦.೬೨	೦.೦೩	೦.೦೧	೦.೦೫	೪.೫೦	೨.೮೯	೭.೩೯	೨.೦೮	೨.೬೮	೪.೭೬
೪.	ಬಳ್ಳಾರಿ	೩೧೧	೧೮೭	೪೯೮	೨೨	೧೮	೪೦	೨	–	೨	೩೩೫	೨೦೬	೫೪೧	೧೧೭	೨೧೨	೩೨೯
		೪.೧೩	೨.೪೮	೬.೬೧	೦.೩೦	೦.೨೫	೦.೫೩	೦.೦೨	–	೦.೦೨	೪.೧೪	೨.೭೯	೬.೯೩	೧.೫೬	೨.೮೧	೪.೩೭
೫.	ಚಿತ್ರದುಗ	೨೪೮	೧೪೮	೪೦೬	೨೧	೧೯	೪೦	೨	೨	೪	೨೭೧	೧೮೦	೪೫೧	೬೨	೯೫	೧೫೭
		೩.೨೯	೨.೧೦	೫.೩೯	೦.೨೮	೦.೨೭	೦.೫೩	೦.೦೨	೦.೦೨	೦.೦೫	೩.೬೦	೨.೩೯	೫.೯೯	೦.೭೨	೧.೨೬	೨.೦೮
೬.	ಧಾರವಾಡ	೨೮೨	೧೫೧	೪೩೩	೩೧	೨೪	೫೫	೪	೨	೬	೩೧೭	೧೭೮	೪೯೫	೧೩೩	೧೮೪	೧೧೭
		೩.೮೫	೨.೧೦	೫.೫೯	೦.೪೧	೦.೩೨	೦.೭೩	೦.೦೫	೦.೦೨	೦.೦೮	೪.೨೧	೨.೩೬	೬.೫೭	೧.೭೭	೨.೫೭	೪.೩೪
೭.	ಗದಗ	೩೦೫	೧೫೦	೪೫೫	೩೦	೧೯	೪೯	೪	೧	೫	೩೩೮	೧೭೨	೫೧೦	೮೮	೨೧೦	೨೯೮
		೪.೦೫	೨.೦೫	೬.೧೦	೦.೩೯	೦.೨೭	೦.೬೫	೦.೦೫	೦.೦೧	೦.೦೬	೪.೪೯	೨.೨೮	೬.೭೭	೧.೧೭	೨.೭೯	೩.೯೬
೮.	ಹಾವೇರಿ	೨೧೮	೧೮೭	೪೦೭	೨೦	೧೧	೩೧	೨	–	೨	೨೪೦	೧೯೯	೪೩೯	೨೧೧	೨೦೬	೪೧೭
		೨.೮೯	೨.೪೮	೫.೪೦	೦.೨೭	೦.೧೪	೦.೪೧	೦.೦೨	–	೦.೦೨	೩.೧೯	೨.೬೪	೫.೮೩	೨.೮೦	೨.೭೩	೫.೫೩
	ಒಟ್ಟು	೧೪೬೫	೧೫೯೦	೪೧೫೫	೨೪೯	೧೮೨	೪೩೧	೨೭	೧೦	೩೭	೨೮೧೦	೧೭೯೩	೪೬೦೫	೧೧೮೫	೧೭೪೪	೨೯೨೯
		೧೯.೪೫	೨೧.೧೦	೪೦.೫೫	೩.೩೦	೨.೪೨	೫.೭೨	೧.೮೫	೦.೬೮	೨.೫೪	೩೭.೦೦	೨೩.೮೫	೬೧.೧೨	೧೫.೭೩	೨೩.೨೪	೩೮.೮೮
													೬೧.೧೨ + ೩೮.೮೮ = ೧೦೦.೦೦			

ಮೆಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಕಂಡು ಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಿತಿಗಳಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೫೧(೮೪೭) ಶೇಕಡಾ ೬.೮೨ (೫೭೪) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೪.೬೯ (೩೫೩) ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಹಿಂದುಳಿದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭.೮೬ (೫೯೨) ಶೇಕಡಾ ೩.೭೭ (೨೩೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೪.೬೯ (೩೫೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೫.೯೯ (೪೫೧) ಶೇಕಡಾ ೩.೬೦ (೨೭೧೦ ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೩೯ (೧೮೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದುಳಿದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೨.೦೮ (೧೫೭) ಶೇಕಡಾ ೦.೫೨ (೬೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧.೨೬ (೯೫) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಬಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೯.೮೯ (೭೪೫) ಶೇಕಡಾ ೬.೦೮ (೪೫೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೩.೮೧ (೨೮೭) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದವರು ಶೇಕಡಾ ೬.೧೦ (೪೬೦) ಶೇಕಡಾ ೨.೩೬ (೧೭೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩.೭೪ (೨೮೫) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಗಲಕೋಟಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭.೩೯ (೫೫೭) ಶೇಕಡಾ ೪.೫೦ (೩೩೯) ಪುರುಷರು. ಶೇಕಡಾ ೨.೮೯ (೨೧೮) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದವರು ಶೇಕಡಾ ೪.೭೬ (೩೫೯) ಶೇಕಡಾ ೨.೦೫ (೧೫೭) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೬೮ (೨೦೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭.೧೮ (೫೪೧) ಶೇಕಡಾ ೪.೪೫ (೩೩೫) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೭೩ (೨೦೬) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಿಂದುಳಿದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೪.೩೭ (೩೨೯) ಶೇಕಡಾ. ೧.೫೬ (೧೧೭) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೮೧ (೨೧೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೬.೭೭ (೫೧೦) ಶೇಕಡಾ ೪.೪೯ (೩೩೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೨೮ (೧೭೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದವರು ಶೇಕಡಾ ೩.೯೬ (೨೯೮) ಶೇಕಡಾ ೧.೧೭ (೮೮) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೭೯ (೨೧೦) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರು ಶೇಕಡಾ ೬.೫೭ (೪೯೫) ಶೇಕಡಾ ೪.೨೧ (೩೧೭) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೩೬ (೧೭೮) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದವರು ಶೇಕಡಾ ೪.೩೪ (೩೧೭) ಶೇಕಡಾ ೧.೭೭ (೧೩೩) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨.೫೭ (೧೮೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೫.೮೩ (೪೩೯) ಶೇಕಡಾ ೩.೧೯ (೨೪೦) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨.೬೪ (೧೯೯) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಹಿಂದುಳಿದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೫.೫೩ (೪೧೭) ಶೇಕಡಾ ೨.೯೦ (೨೧೧) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨.೭೩ (೨೦೬) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ೬೧.೧೨ (೪೬೦೫) ಶೇಕಡಾ ೩೭.೩೦ (೨೮೧೦) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨೩.೮೦ (೧೭೯೩)

ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದವರ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ೩೮.೮೮ (೯೯೯) ಶೇಕಡಾ ೧೫.೭೯ (೧೧೮೫) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨೩.೨೪ (೧೭೪೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

೬.೪.೨. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹರಿಕಾರರು

ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ಹರಿಕಾರ ದಿವಂಗತ **ಶ್ರೀ ರಾವಸಾಹೇಬ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಜಮಖಂಡಿ** – ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಇಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭೫ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಥಮ ಹರಿಕಾರನೆಂದರೆ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ರಾವಸಾಹೇಬ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಜಮಖಂಡಿಯವರು. ಅರಭಾವಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನವರೆಂದು ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸಿಂದಿಕುರಬೆಟ್ಟ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಒಂದು ಪವಾಡವೇ ಆಗಿದೆ. ಜಮಖಂಡಿ ಸಮೀಪದ ಬಬಲಾದಿ ಮಠದ ಸದಾಶಿವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸತ್ಯಪ್ಪನವರ ತಂದೆ ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ. "ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೀನು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತನಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡು ಯಾವ ಊರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸು ಓರ್ವ ಮಗನಿಂದ ನಿನ್ನ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರಂತೆ. ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕಿನ ಸಿಂದಿಕುರುಬೆಟ್ಟ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರಿಗೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ, ಕಲ್ಲೋಳೆಪ್ಪ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹಾಗೂ ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನೇ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹನುಮಂತಪ್ಪನವರು ಕಲ್ಲು ಕಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬೀಸು ಕಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಆರಂಭಿಸಿದ ತದನಂತರ ಅಬಕಾರಿ ಗುತ್ತಿಗೆ (ಶಿಂದಿ ಮಾರಾಟ) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸತ್ಯಪ್ಪನವರ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೆಲಸಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಡೆದವು. ತದನಂತರ ಹನುಮಂತಪ್ಪನು ಎಲ್ಲಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸತ್ಯಪ್ಪನಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಟ್ರಾನ್ಸಪೋರ್ಟ್ ಕಂಪನಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಬಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಶೆಂಧಿ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಟ್ರಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದರು. ಅರಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗವಾನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅರಮನೆಯಂತಹ ನಾಲ್ಕು ಅಂತಸ್ಥಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳು ಬೇಕಾದವು ಎಂದು ತಂದೆಯವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು (ಗಂಗಾಧರ) ಸುನೀಲ ಜಮಖಂಡಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ದಿ. ಸತ್ಯಪ್ಪನವರು ವಡ್ಡರ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಡ್ಡರ ಮಹಿಳೆಯರು ಕುಪ್ಪಸ (ರವಿಕೆ) ತೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಕೈಗೆ ಬಳೆಗಳು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಭೋವಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕುಪ್ಪಸ,

ಕುಂಕುಮ ಭರಣಿ ಹಾಗೂ ಹಸಿರು ಬಳೆಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥ ಭೋವಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಜಾಗ್ರತಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವು ಉಂಟಾದಾಗ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯವೇ ಸತ್ಯಪ್ಪನವರನ್ನು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿತೆಂದು ಸತ್ಯಪ್ಪನವರ ಮೊಮ್ಮಗಳಾದ ದೇವಕಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಇಂತಹ ಹರಿಕಾರರಾದ ಸತ್ಯಪ್ಪನವರಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸರಕಾರ 'ರಾವಸಾಹೇಬ ಕಿಂಗ್ ಎಂಪರರ್' ಎಂಬ ಪದವಿ ನೀಡಿ ಗೌರವಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಬಿ.ಡಿ.ಜತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿ ಎಸ್. ಆರ್. ಕಂಠಿಯವರ ನಿಕಟವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಏಕೈಕ ಪುತ್ರ ಸಿದ್ದರಾಮಪ್ಪ ಜಮಖಂಡಿ ಸಮುದಾಯದ ಸುಧಾರಣೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಗೆಗೆ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಸಂಘದ ಕೋಶಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಮೊಮ್ಮಗ ಅನಿಲ ಜಮಖಂಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ದಿವಂಗತ ಮಂಜರಿ ಹನಮಂತಪ್ಪ : ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಬೆಳಕಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಉಚಿತ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹೊಸದುರ್ಗ, ಹಿರಿಯೂರ, ಚಳ್ಳಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಡಾವಣಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೫೭ ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ವಡ್ಡರ ಭೋವಿ ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ೧೯೫೮ ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯ ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ದಿವಂಗತ ಗುರಪ್ಪ ಸೂಡಿ : ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೋಣ ತಾಲೂಕಿನ ಸೂಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಕಹಳೆಯ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ೧೯೪೨ ರಲ್ಲಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದ ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಥಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ಯುವಕರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೪೮ ರಲ್ಲಿ ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಮ್ಮೇಳನ

ನಡೆಸಿ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಸಮುದಾಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಉಚಿತ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ೧೯೫೪ ರಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಡ್ಡರ ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಭೋವಿಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕುರಿತು ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹಾಗೂ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

೧೯೫೭ ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ವಡ್ಡರ ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಿತಿ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದರು. ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರುವಂತೆ ಹೊಸ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪರಿಶಿಷ್ಠ ಜಾತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕುಲಕಸಬುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸರಕಾರ ಸಹಾಯ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೮ ರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರ ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ತನ್ಮೂಲಕ ದಿವಂಗತ ಕೆ.ಎಸ್. ಬೀಳಗಿ ವಕೀಲರು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡರ ಮೂಲಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಹೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದ ವಡ್ಡರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸರಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು.

ದಿವಂಗತ ನಾಗಪ್ಪ ಭರಮಪ್ಪ ವಡ್ಡರ : ಶ್ರೀಯುತರು ಗುತ್ತಿಗೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಅಭಿಯಂತರರಿಗಿಂತ ಕಟ್ಟಡ ಹಾಗೂ ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅಭಿನವ ಇಂಜನೀಯರ ಎಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೫೭ ರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಾಸಭೆಯ ಸ್ವಾಗತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ೧೯೫೮ ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರ ಉಚಿತ ಪ್ರಸಾದ ನಿಲಯದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿತ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರಿದಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಮುನಿಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ಜಿ. ಮುನಿಯಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಡಿ.ಗಂಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಎಲ್. ಗಂಗಾಧರಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಟಿ. ಮಂಜುನಾಥ ಪ್ರಸಾದ ಮೊದಲಾದ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಜೀವನದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಐ.ಎ.ಎಸ್., ಐ.ಎಫ್.ಎಸ್., ಪದವಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥ ಪ್ರಸಾದರವರು ಸದ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಆಯುಕ್ತರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಆಗು ಹೋಗುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೊಡಕುಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶಾಸನೀಯ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಜಿ. ವೈ. ಕೃಷ್ಣನ್ ಮಾಜಿ ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವರು ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬಸವಣ್ಣೆಪ್ಪ ಮಾಜಿ ಸಚಿವರು ದಿ. ಶ್ರೀ ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಜಿ ಸಚಿವರು, ದಿ. ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎಸ್. ಬೀಳಗಿ ಮಾಜಿ ಸಚಿವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ದಿ. ಶ್ರೀ ಬಿ. ನಾಗಪ್ಪ ಮಾಜಿ ಶಾಸಕರು, ಶ್ರೀ ಬಾಳಾಸಾಬ ವಡ್ಡರ ಮಾಜಿ ಶಾಸಕರು, ಶ್ರೀಮತಿ ಶಕುಂತಲಾ ಚೋಗಲೆ ಮಾಜಿ ಶಾಸಕರು, ಅಲ್ಲದೇ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪನವರ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ೪ ಜನ ಸಂಪುಟ ದರ್ಜೆಯ ಸಚಿವರಾಗಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ, ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಜ ತಂಗಡಗಿ, ಶ್ರೀ ಗೂಳಿಹಟ್ಟಿ ಶೇಖರ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ೯ ಜನ ಶಾಸಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ಎ.ಟಿ. ರಘು, ಶ್ರೀ ಮಾನಪ್ಪ ವಜ್ಜಲದ, ಶ್ರೀ ಎಂ. ಚಂದ್ರಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಸುನೀಲ ವಲ್ಲಾಪೂರೆ, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ಎಂ. ನಾಗರಾಜ ಹಾಗೂ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ಧನಸ್ವಾಮಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಭೋವಿಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಸಂಘಟನೆಗಳು, ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪರಿವರ್ತನೆ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳು ನಿತ್ಯದ ಜೀವನದ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಡುಬಡತನದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಡೀ ಸಮಾಜವೇ ಎದುರಿಸುವಂತಹ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಡತನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಅಂಧಾನುಕರಣೆ, ನಿರಕ್ಷರತೆ, ನೈರ್ಮಲೀಕರಣ, ಅಪರಾಧ, ವಲಸೆ, ಮಧ್ಯಪಾನ, ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಕೊರತೆ ಮೊದಲಾದವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಮುದಾಯ ಹೊಂದಿದ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಂಘಟನೆಯ ಸಾವಿಧಾನಿಕ ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಕ ಸರಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಭೋಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ೩೪೧ (೧) ರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಂವಿಧಾನಿಕ ಶಾಸನೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಡ್ಡ, (ಭೋವಿ) ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ತದನಂತರ ೧೯೭೪ರ ಸುಪ್ರಿಂ ಕೋರ್ಟ ಆದೇಶದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಸಂಘಟಿತ ವಲಯದಿಂದ ಸಂಘಟಿತ ಗುಂಪಾಗಿ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಗಣ್ಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇತ್ತಿಚೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಿವೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ. – ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ, ಜೆ.ಬಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಗದಗ, ೧೯೯೯.

೨. ಸಂದರ್ಶನ – ಶಿವಾನಂದ ಕೊಣ್ಣೂರ (೫೫) ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಭೋವಿ ಸಂಘ ೨೦-೬-೨೦೧೦

೩. ಸಂದರ್ಶನ –ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹರಿವಾಣದ (೪೮) ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಭೋವಿ ಸಂಘ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ೨೦-೬-೨೦೧೦

೪. ಸಂದರ್ಶನ – ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ (೪೮) ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಭೋವಿ ಸಂಘ, ಹಾವೇರಿ ೨೧-೮-೨೦೧೦

೫. ಸಂದರ್ಶನ –ದುರ್ಗಮ್ಮ ದುಮ್ಮಾಡಿ (೭೦) ಚಿಂಚಲಿ ೨೯-೧೨-೨೦೧೦

೭ ಸಂದರ್ಶನ – ಹನುಮವ್ವ ವಡ್ಡರ (೬೨) ಕೆರೂರ . ೨೬-೪-೨೦೧೦

೮ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ – ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕೊಡುಗೆಗಳು, ೨೦೦೭.

೯. ಸಂದರ್ಶನ – ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಪೂಜಾರ (೫೨) ಹಿರೇಕೆರೂರು ೩೦-೬-೨೦೧೧

೧೦. ಸಂದರ್ಶನ – ಭೀಮಪ್ಪ ತಾಮ್ರಗುಂಡಿ (೪೬) ಬ್ಯಾಡಗಿ ೨-೭-೨೦೧೧

೧೧ ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. – ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲ ಕಸಬುಗಳು, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲ ಹಂಪಿ.

೧೨. ಸಂದರ್ಶನ – ಬಂಕದಮನಿ ಎಚ್.ಎಸ್. (೬೫) ಭೋವಿ ಮುಖಂಡರು ಗೋಪನಕೊಪ್ಪ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ೧೮-೮-೨೦೧೧

೧೩. ಪವಾರ ಸತೀಶ – ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕೊಲ್ಹಾಪೂರ ೨೦೦೮.

೧೪. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ನಿಗಮಗಳ ವತಿಯಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಮಾಹಿತಿಯ ಕೈಪಿಡಿ ೨೦೧೦. ಪು. ೧, ೪, ೭, ೯.

೧೫. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೭

ಸಮಾರೋಪ

೭.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

೭.೨ ಸಲಹೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೭

ಸಮಾರೋಪ

ವಿಶ್ವದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಗತಕಾಲದ ವೈಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ಏಕ ರೀತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಸ್ಪೃಶ್ಯ-ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ, ಶ್ರೀಮಂತ-ಬಡವ, ಮಾಲಿಕ- ಸೇವಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕಾರಣ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿನ ಭಿನ್ನತೆ ಇದೆ.

ಜನಪದ ಅಥವಾ ದೇಶಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾರಂಪರಿಕವಾದ ಕುಲಕಸಬುಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮೌಲ್ಯಗಳು ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಕಲೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬಹುಮುಖ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತವರೂರಾಗಿದ್ದ ಭಾರತವು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಕೆಲವರು ವೈವಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಆದರೂ ಈ ಅಂಶಗಳು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಂಡರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಲವು ರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅಕ್ಷರ ಲೋಕದಿಂದ ಬಹುದೂರ ಉಳಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವಿತ್ತು ಆದರೆ ಸದ್ಯ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಂತಹ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಶೋಧಕರು ಭಾರತದ ಉತ್ತರದ ತುದಿಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ತುದಿಯವರೆಗೆ, ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರಿಗೆ ಸಮುದಾಯದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳಾಗಿವೆ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದಿರುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಕರಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿವೆ ಆದರೂ ಕೆಲವು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಏಣಿ-ಶ್ರೇಣಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬುಡಕಟ್ಟು, ದಲಿತ, ಹಿಂದುಳಿದ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೇಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು. ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂತಹ ಅಲೇಮಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾದ **ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ** ವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳು (ವಡ್ಡರು) ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಏಳು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮಧ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ

ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ೫೧ ತಾಲೂಕುಗಳು ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ (ಮುಂದುವರೆದ , ಮಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ) ತಲಾ ಒಂದರಂತೆ ೧೫೩ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪ್ರತಿಶತ ೩ ರಷ್ಟು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರವಾದ ೧೪೫೯ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳಾದ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ , ಸಂದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಧ್ಯಯಿನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯವಿದಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಗ್ರಂಥ, ಪುಸ್ತಕ, ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ, ಪತ್ರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಾಲಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ, ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆ ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಅಲೇಮಾರಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಪಕ್ಷಿನೋಟವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೭೯.೦೩ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು ಉಳಿದ ಶೇಕಡಾ ೨೦.೯೭ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ನಗರೀಕರಣ, ಔದ್ಯೋಗಿಕರಣ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ : ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮೀಕ್ಷಿಸಲಾದ ವಿವರ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಶತ ಪ್ರಮಾಣ ಇಂತಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೪೫೯ ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೫೩.೦೬ (೩೯೯೭) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪೬.೯೪ (೩೫೩೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೦ ತಾಲೂಕಿನ ೩೦ ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುಟುಂಬ (೨೭೦) ಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೬ ತಾಲೂಕಗಳ ೧೮ ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (೧೪೬) ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಹ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.

ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ : ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರವು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಎಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨೫.೦೯ (೩೬೬) ಇದ್ದು ೭ ರಿಂದ ೯ ಸದಸ್ಯರ ಗಾತ್ರದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಗಾತ್ರ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧೪.೨೯ (೨೧೦) ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ

ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ವಯೋಮಾನ : ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೪೪.೪೩ (೩೩೪೭) ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ೧೮ ರಿಂದ ೪೦ ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ವಯೋಗುಂಪು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೨೩.೪೩ (೧೭೬೫) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨೦.೯೯ (೧೫೮೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೪ (೩೮೦) ಕಡಿಮೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿ ೬೧ ವಯಸ್ಸಿನ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಯೋಗುಂಪಾಗಿದೆ. ಶೇಕಡಾ ೨.೮೧ (೨೧೨) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ. ೨.೨೩ (೧೮೬) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ವಯೋವೃದ್ದರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಒಳಪಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆ : ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ೮ ಒಳಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರು, ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨೮.೯೨ (೪೨೨) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ಹಾಗೂ ತುಡುಗು ಒಡ್ಡರು ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೪೭ (೩೬) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂಡಿವಡ್ಡರು ಶೇಕಡಾ ೨೫.೦೨ (೩೬೫), ಮಣ್ಣುವಡ್ಡರು ಶೇಕಡಾ ೧೬.೯೩ (೨೪೭), ಬೀಸುವಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು ಶೇಕಡಾ ೯.೩೨ (೧೩೬) ಒಳಕಲ್ಲುವಡ್ಡರು ಶೇಕಡಾ ೬.೫೧ (೯೫), ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರು ಶೇಕಡಾ ೬.೫೮ (೯೬) ಹಾಗೂ ಉಪ್ಪು ವಡ್ಡರು ಶೇಕಡಾ ೪.೨೫ (೬೨) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ತುಡುಗು ವಡ್ಡರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಿಸಲಾತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು (ಪಡಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ) ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬೆಡಗುಗಳಿವೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾತಾನಕ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ೨೦ ಬೆಡಗಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿವತಾನಕ ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ೨೦ ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಸತಿ ಸ್ವರೂಪ : ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿ ಸ್ವರೂಪ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶೇಕಡಾ ೩೨.೦೮ (೪೬೮) ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ, ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೭.೩೩ (೧೦೭) ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳಿವೆ. ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇಕಡಾ ೨೮.೦೩ (೪೦೯) ಹಂಚಿನ ಮನೆ ಶೇಕಡಾ ೧೩.೦೨ (೧೯೦) ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳು, ಶೇಕಡಾ ೧೧.೧೭ (೧೬೩) ಟಿನ್ ಮನೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೮.೩೬ (೧೨೨) ಗುಡಿಸಲುಗಳಿವೆ. ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬಯಲು ಸೀಮೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಳಿಗೆ / ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಮನೆ / ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ : ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೬೨.೬೮ ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೩೮.೨೮ (೨೫೭೨) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨೪.೪೦ (೨೬೩೯) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ನಿರಕ್ಷತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೪೩.೯೪ ರಷ್ಟು ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೩೭.೩೨ (೧೪೭೪)

ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨೨.೫೯ (೧೫೧೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ವೇಷಭೂಷಣ : ಸಮುದಾಯದ ವೇಷಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ವೇಷ ಭೂಷಣ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವೇಷಭೂಷಣ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರುಷರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪಾದ ದೋತರ (ಪಂಜೆ) ಬುಶರ್ಟ್, ನೆಹರೂ ಶರ್ಟ್ ಕೆಲವರು ತಲೆಗೆ ರೂಮಾಲು ಕೆಲವರು ಗಾಂಧಿ ಟೋಪಿಗೆ ಕೆಲವರು ಟಾವಲೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯುವಕರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ಯಾಂಟ ಹಾಗೂ ಶರ್ಟ್ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಯೋವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರವಿಕೆ ರಹಿತ ಸಾದಾ ಸೀರೆಯನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಂಗಲೆಯರು ನವಿನ ತರಹದ ಎಲ್ಲಾ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಕುಪ್ಪಸ ರವಿಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿವಾಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆ ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯುವತಿಯರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಚೂಡಿದಾರ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲವಾದ ಸಮುದಾಯದವರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ನವೀನ ಮಾದರಿಯ ವೇಷ ಭೂಷಣ ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರು ದೇಹದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಾದಾ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ : ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿ ಸಹಿತರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ಪ್ರಮಾಣ ೪೧.೮೬ (೩೧೫೩) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೩೫.೪೭ (೨೬೭೧) ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ರಹಿತರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೨೬ (೮೩೭) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೪೬ (೮೫೭) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ, ಕೃಷಿ/ ವ್ಯವಸಾಯ ಹಾಗೂ ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ (ಮನೆ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ) ಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಾಯ : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೧೮.೫೧ (೨೭೦) ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು (ಗರಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ರೂ. ೨೩ ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು) ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೦೦ (೧೪೬) (ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ರೂ. ೧೧ ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ, ಹಾವೇರಿ, ಧಾರವಾಡ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹೊಂದಿವೆ. ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದು, ಮಧ್ಯಮ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಶೇಕಡಾ ೪೧.೫೩ (೬೦೬) ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು ಕನಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೩೪.೯೫ (೫೧೦) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ಹಾಗೂ ಗರಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೨೩.೫೧ (೩೪೩) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಪಶು ಸಂಪತ್ತು : ಸಮುದಾಯವು ಹೊಂದಿದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ / ವ್ಯವಸಾಯ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಜಾನುವಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲತೆಗಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪಸು ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೪೩.೭೫ (೧೯೭೩) ಕುರಿಗಳು, ಶೇಕಡಾ ೨೮.೨೮ (೧೨೭೫) ಮೇಕೆಗಳು, ಶೇಕಡಾ ೧೨.೫೯ (೫೫೪) ಎತ್ತುಗಳು, ಶೇಕಡಾ ೮.೦೩ (೩೬೨) ಎಮ್ಮೆಗಳು, ಶೇಕಡಾ ೭.೬೫ (೩೪೫) ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಟ್ಟು ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ ೧೫.೭೩ (೭೧೯) ರಷ್ಟು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಶೇಕಡಾ ೧೦.೬೭ (೪೮೧) ರಷ್ಟಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನ : ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ ೧.೮೫ (೨೭) ಇದ್ದು ತಾಲೂಕ ಪಂಚಾಯತಿ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೪೮ (೭) ಇದ್ದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ ೦.೩೧ (೩) ಇದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಸಭೆ ಹಾಗೂ ಲೋಕ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೨.೫೪ (೩೭) ರಷ್ಟಿದೆ.

ಕುಲಪಂಚಾಯತಿ: ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧ ರಹಿತವಾದ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೯೪.೨೫ (೧೩೭೫) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ ಶೇಕಡಾ ೩.೧೫ (೪೬) ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ ಕುಲಪಂಚಾಯತಿ ಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಮಾನ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಮೂಲಕ ಬಗೆಹರಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨.೬೦ (೩೮) ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕುಲಪಂಚಾಯಿತಿ ದಂಡ ಹಾಕಿದೆ

ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ : ಸಮುದಾಯದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ೫೭.೯೯ (೪೩೬೦) ಅಲೋಪತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಶೇಕಡಾ ೩೮.೦೫ (೨೮೬೬) ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೩.೯೬ (೨೯೮) ಹೋಮಿಯೊಪತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ಆಯುರ್ವೇದ ಹಾಗೂ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು ಹಾಗೂ ಯುವಕರು ಆಲೋಪತಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನಾವರ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರಿಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಜನನ ಪೂರ್ವ ಜನನೋತ್ತರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜರಗಬಹುದಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಬಗೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ ಜನನ, ಸೂತಕ, ನಾಮಕರಣ, ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ, ಜವಳ ಸಂಸ್ಕಾರ, ವಿವಾಹ ಹಾಗೂ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ : ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿವಾಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೨೬.೬೯ (೨೦೧೧) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೨೧.೪೦ (೧೬೧೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ ೨೪.೭೮ (೧೮೬೭) ಪುರುಷರು, ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨೩.೯೦ (೧೮೦೧) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ವಿಧುರ, ವಿಧವೆ, ಹಾಗೂ ವಿಚೇದಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ವಿರಳವಾಗಿದೆ.

ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ : ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗಾತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಶೇಕಡಾ ೬೧.೨೦ (೮೯೩) ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಶೇಕಡಾ ೩೧.೬೦ (೪೬೧) ಪಾಲಕರು, ಶೇಕಡಾ ೫.೨೮ (೭೭) ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೧.೯೨ (೨೮) ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಿದವರು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ವಧುದಕ್ಷಿಣೆ ತೆರವು ಹಾಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ : ಸಮುದಾಯದ ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಶೇಕಡಾ ೩೫.೯೮ (೧೩೪೫) ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇದೆ ಎಂತಲೂ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬೪.೦೨ (೨೩೯೩) ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೬೪.೦೨ (೨೩೯೩) ತೆರವು ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ ಎಂತಲೂ ಶೇಕಡಾ ೩೫.೯೮ (೧೩೪೫) ತೆರವು ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಸಮುದಾಯದ ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಶೇಕಡಾ ೯೭.೬೪ (೩೬೫೦) ಏಕ ಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹಿತರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨.೩೬ (೮೮) ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇದೆ.

ಐದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೋವಿಗಳ ಮಾತೃಭಾಷೆ ತೆಲಗು ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ , ಯಾವ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಡ್ಡರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಸಂಬಂಧ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅನನ್ಯತೆ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯ ಅನುಭವಿಕ ಸ್ತ್ರಿಯರು ಹಾಡಿದ ಹಾಡನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಸಮುದಾಯದ ಗಾದೆಗಳು ಕಥೆಗಳು ಜನಪದ ಕಲೆ, ಕ್ರೀಡೆ, ವಾದ್ಯ, ಕುಣಿತ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸವಾಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸವಾಲುಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದೆ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗಳು

ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಂತಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ವಲಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ ವಲಸೆ ರಹಿತರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭೯.೯೯ (೬೦೨೭) ವಲಸೆ ಸಹಿತರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೧೪.೯೯ (೧೧೨೯) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೫.೦೨ (೩೭೮) ಅಂತರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲಸ / ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗಾವಿ ಬಿಜಾಪೂರ ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮುದಾಯದವರು ಅಂತರಾಜ್ಯ ವಲಸೆಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯದ ಪುಣಾ, ರತ್ನಗಿರಿ ಸತಾರ, ಕರಾಡ, ಸಾಂಗ್ಲಿ, ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯದ ಪಣಜಿ, ಮಡಗಾಂವ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಲಸೆ ಹೋದ ಸಮುದಾಯದವರು ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಲೋಚಿಸುವ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ವಲಸೆ ಒಂದು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟ, ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟ, ಹಾಗೂ ಅಂತರರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ವಲಸೆ ಹೋದ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಲವು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅವರು ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ವೇತನ (ಕೂಲಿ), ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ, ಅನಾನೂಕೂಲಕರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಕೊರತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಲಸೆ ಇಲ್ಲದವರು ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾ ೭೯.೯೯ (೬೦೨೭) ವಲಸೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ೭೫೩ ಕಡಿಮೆ ವೇತನ ಶೇಕಡಾ ೫.೬೮ (೪೨೮) ವಸತಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೪.೩೪ (೩೨೬) ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಕೊರತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ದುಶ್ಚಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಶೇಕಡಾ ೧೯.೯೯ (೧೫೦೬) ಗುಟ್ಕಾ ಸೇವಿಸುವವರು ಶೇಕಡಾ ೧೦.೦೦ (೭೫೪) ದೂಮ್ರಪಾನ ಮಾಡುವವರು. ಶೇಕಡಾ ೦.೦೨ (೧೫೧) ಗಾಂಜಾ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವವರು. ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬೭.೯೯ (೫೧೨೩) ದುಶ್ಚಟ ರಹಿತರು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಮುದಾಯ ಬಳಸುವ ಮಧ್ಯಪಾನ/ಪಾನೀಯ ಸಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೧೨.೦೧ (೯೦೫) ಭಟ್ಟಿ ಸರಾಯಿ ಶೇಕಡಾ ೧೮.೦೧ (೧೩೫೭) ಮಧ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೬೯.೯೮ (೫೨೭೨) ಮಧ್ಯ ಸೇವನೆ ರಹಿತರಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಧ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು, ಉದ್ಯೋಗಸ್ತರು ಈ ಪಾನೀಯ ಸೇವನೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದವರು ಶೇಕಡಾ ೨೦.೩೧ (೧೫೩೧) ರಷ್ಟಿದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೧೧.೯೫ (೮೯೯) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೮.೩೬ (೬೩೨) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ರಹಿತರು ಶೇಕಡಾ ೭೯.೬೭ (೬೦೦೩) ಇದ್ದು ಶೇಕಡಾ ೪೧.೧೨ (೩೦೯೮) ಪುರುಷರು, ಶೇಕಡಾ ೩೮.೫೫ (೨೯೦೫) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವರ ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ೬೧.೧೨ (೪೬೦೫) ಶೇಕಡಾ ೩೭.೩೦ (೨೮೧೦) ಪುರುಷರು ಶೇಕಡಾ ೨೩.೮೦ (೧೭೯೩) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದವರ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ೩೮.೮೮ (೨೯೨೯) ಶೇಕಡಾ ೧೫.೭೯ (೧೧೮೫) ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇಕಡಾ ೨೩.೨೪ (೧೭೪೪) ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಸಮಾರೋಪ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸಾರಾಂಶ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಶೋಧಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕಗಳ ಮುಖಾಂತರ ವಿವರಿಸಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಸಲಹೆಗಳು ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಮಾಹಿತಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಲಹೆಗಳು :

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯವು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜ, ಸರಕಾರ, ಸಂಘ, ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಕುರಿತು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಸಹಾಯಹಸ್ತ ನೀಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

* ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಗುಡಿಸಲು ಹಾಗೂ ತಗಡಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸರಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಹೇರಳವಾಗಿ ನಿವೇಶನ, ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳು, ಇಂದಿರಾ ಆವಾಸ ವಸತಿಯೋಜನೆಯ ಮನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅಂಬೇಡ್ಕರ ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.
* ಸಮುದಾಯದವರದಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯ.
* ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯವು ವಾಸಿಸುವ ಒಡ್ಡರ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಜ್ಯೋತಿ, ಕುಟಿರ ಜ್ಯೋತಿ , ವಿದ್ಯುತ್ ಸೌಲಭ್ಯ, ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಕಾರಣ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಡಿಸಲು

ಹಾಗೂ ತಗಡಿನ ಮನೆಗಳು ವಿದ್ಯುತ್ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದಿ ದೀಪದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕ.

* ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಯೋಜನೆಯ ಅನ್ವಯ ದೊರೆಯುವ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.

* ಅಂತ್ಯೋದಯ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ಹಾಗೂ ಬಿ.ಪಿ.ಎಲ್. ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ಅರ್ಹ ಎಲ್ಲ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೂ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದು.

* ಸಮುದಾಯದ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ (ಕೂಲಿಗಾಗಿ ಕಾಳು ಯೋಜನೆ) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.

* ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಭೋವಿ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣ ಜಯಂತಿ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರೋಜಗಾರ ಯೋಜನೆ, ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ದನಸಾಯಹವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.

* ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿತ ವೃದ್ಧರಿಗೆ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧೇವೆಯರಿಗೆ ಭೇಗನೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ನೀಡುವುದು.

* ಸಮುದಾಯವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ನೀಡುವುದು ಸೂಕ್ತ.

* ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಸಮುದಾಯದ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಮಿಸಲಾತಿ ಅನ್ವಯ ಉದ್ದಿಮೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಸರಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.

* ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಮೀಸಲಾತಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಕಾರಣ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜಕೀಯ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡುವುದು.

* ಸಮುದಾಯದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಣಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀರಾವರಿ ಬೇಸಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವರ ಪ್ರಮಾಣ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಗಂಗಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು.

* ಸಮುದಾಯದ ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಜನರಿಗೆ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಧುನಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು, ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಸರಕಾರವು ಸೂಕ್ತ ಸಹಾಯ ಧನ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು. ಸಮುದಾಯದ ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಸರಕಾರವು ಭೂಮಿ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು.

* ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಶುಲ್ಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಶಿಷ್ಯವೇತನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಧನ ನೀಡುವುದು.

* ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಭೋವಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು ಸರಕಾರ ಈ ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ಒದಗಿಸಿ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಕ್ರಮ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು

ಸಮಾರೋಪ

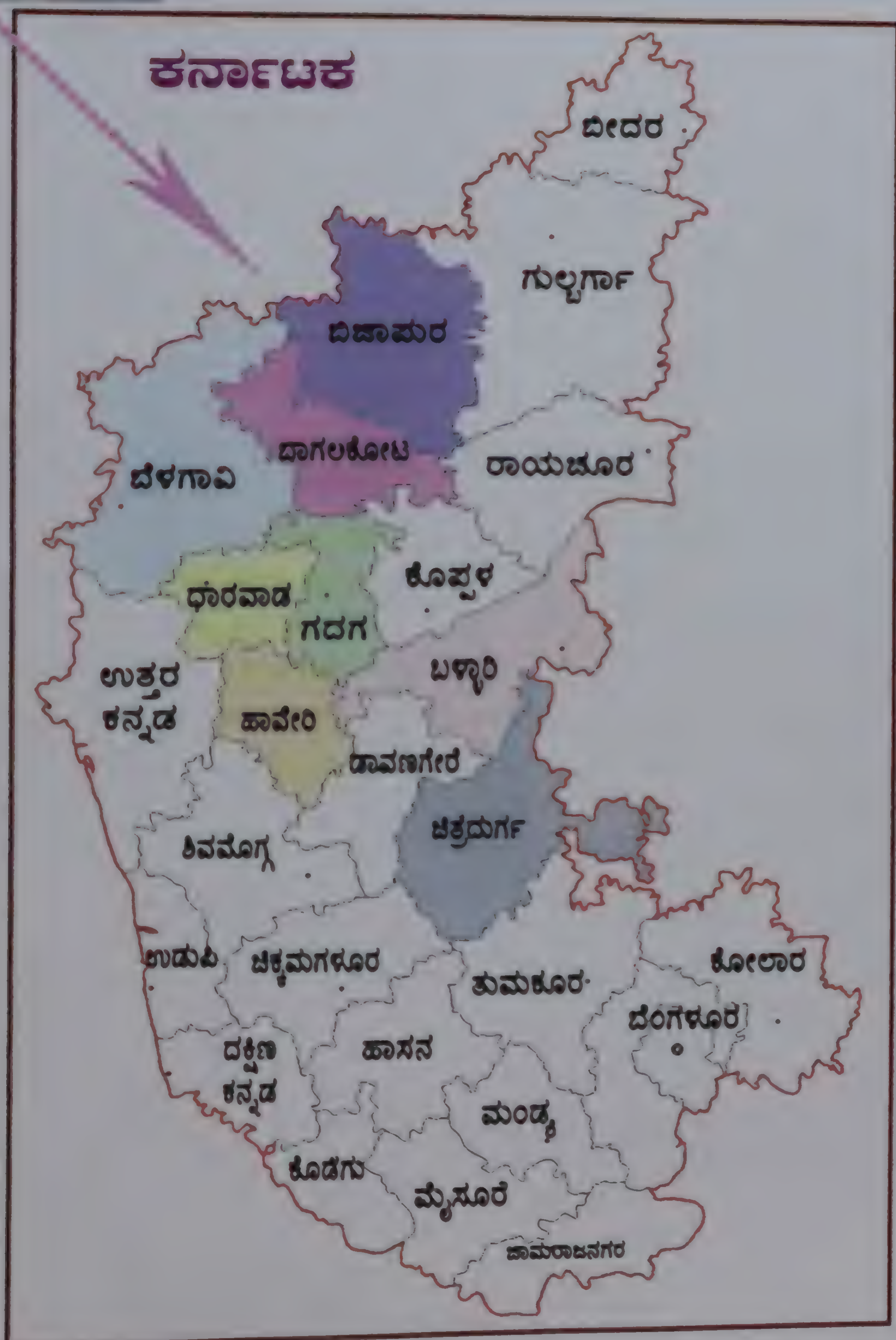
ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆ ಮರೆಮಾಚುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಶೋಧಕರು ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು, ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಮಹಿಳಾ ಹಾಗೂ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನವು ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪೂರ, ಬಾಗಲಕೋಟ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ, ಗದಗ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಭಾರತದ ಇತರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯಾಗಬಹುದು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಶಿರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಸಮುದಾಯದ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬಲ್ಲ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ ಆದರೂ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಇರುವ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಂಶಗಳು ಉಳಿದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ಅಧ್ಯಯನ ಕಾರರು ಆ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತ
ಕರ್ನಾಟಕ

ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಕರ್ನಾಟಕ
ಬೀದರ
ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ
ಬಿಜಾಪುರ
ಬಾಗಲಕೋಟ
ಬೆಳಗಾವಿ
ರಾಯಚೂರ
ಕೊಪ್ಪಳ
ಧಾರವಾಡ
ಗದಗ
ಬಳ್ಳಾರಿ
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ
ಹಾವೇರಿ
ದಾವಣಗೇರೆ
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ
ಶಿವಮೊಗ್ಗ
ಉಡುಪಿ
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರ
ತುಮಕೂರ
ಕೋಲಾರ
ಬೆಂಗಳೂರ
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ
ಹಾಸನ
ಮಂಡ್ಯ
ಕೊಡಗು
ಮೈಸೂರ
ಚಾಮರಾಜನಗರ

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

							ವಯೋಗುಂಪು														
				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬೆಳಗಾವಿ	ಬೆಳಗಾವಿ	ಹಿರೇಬಾಗೇವಾಡಿ	೦೫	೧೩	೦೯	೨೨	-	-	-	೦೫	೦೪	೦೮	೦೫	೦೫	೧೧	೦೩	-	೦೩	-	-	-
		ಹೊಸ ಇದ್ದಾಲಗುಂಡಿ	೦೪	೦೯	೦೭	೧೬		೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೨	೦೪	೦೨	೦೬	೦೩	೦೪	೦೭	-	-	-
		ಕೋಳಿಕೊಪ್ಪ	೦೩	೦೯	೦೯	೧೮	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೧	೦೧	೦೫	೦೪	೦೯	೦೩	೦೩	೦೬	-	-	-
	ಅಥಣಿ	ಮಂಗಸೂಳಿ	೧೨	೩೬	೨೩	೫೯	೦೪	೦೧	೦೫	೦೭	೦೫	೧೨	೨೧	೧೩	೩೪	೦೩	೦೪	೦೭	೦೧	-	೦೧
		ಸಂಬರಗಿ	೦೮	೨೦	೧೬	೩೬	೦೨	-	೦೨	೦೪	೦೩	೦೭	೧೦	೦೭	೧೭	೦೫	೦೪	೦೯	-	೦೧	೦೧
		ಚಿಕ್ಕೂಡ	೧೫	೪೭	೪೯	೯೬	೦೨	೦೧	೦೩	೧೭	೧೪	೩೧	೧೭	೨೩	೪೦	೦೮	೧೨	೨೦	೦೨	೦೧	೦೩
	ಬೈಲಹೊಂಗಲ	ಬುಡರಕಟ್ಟೆ	೨೩	೫೯	೬೨	೧೨೧	೦೫	೦೬	೧೧	೧೮	೨೪	೪೨	೨೧	೧೯	೪೦	೦೮	೧೧	೧೯	೦೫	೦೪	೦೯
		ಶೀಗಿಹಳ್ಳಿ	೦೮	೧೫	೧೮	೩೩	೦೧	೦೫	೦೬	೦೩	೦೩	೦೬	೦೬	೦೭	೧೩	೦೨	೦೨	೦೪	೦೩	೦೧	೦೪
		ಬೇಲೂರ	೦೨	೦೪	೦೪	೦೮	-	-	-	-	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	-	೦೧
	ಚಿಕ್ಕೋಡಿ	ಕರೋಶಿ	೦೫	೧೪	೧೨	೨೬	-	-	-	೦೫	೦೧	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	೦೩	೦೪	೦೭	೦೧	೦೨	೦೩
		ಕೆರೂರ	೧೯	೬೨	೬೦	೧೨೨	೦೫	೦೧	೦೬	೧೯	೧೮	೩೭	೨೩	೨೦	೪೩	೧೩	೧೪	೨೭	೦೬	೦೩	೦೯
		ಉಮರಾಣಿ	೦೬	೧೭	೧೧	೨೮	-	-	-	೦೫	೦೨	೦೭	೦೭	೦೬	೧೩	೦೩	೦೨	೦೫	೦೨	೦೧	೦೩
	ಗೋಕಾಕ	ಅರಭಾವಿ	೧೦	೨೩	೨೩	೪೬	-	-	-	೦೭	೦೬	೧೩	೦೮	೦೭	೧೫	೦೮	೦೭	೧೫	೦೧	೦೨	೦೩
		ಕಲ್ಲೋಳ್ಳಿ	೦೬	೧೫	೧೫	೩೦	-	-	-	೦೨	೦೪	೦೬	೦೬	೦೬	೧೨	೦೬	೦೪	೧೦	೦೧	೦೧	೦೨
		ಮಮದಾಪೂರ	೦೩	೦೮	೦೬	೧೪	೦೨	-	೦೨	-	-	-	೦೩	೦೩	೦೬	೦೩	೦೩	೦೬	-	-	-
	ಹುಕ್ಕೇರಿ	ಹುಕ್ಕೇರಿ	೦೨	೦೬	೦೪	೧೦	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
		ಬೆ. ಬಾಗೇವಾಡಿ	೧೯	೬೩	೫೩	೧೧೬	೦೬	೦೫	೧೧	೧೭	೦೬	೨೩	೨೪	೨೭	೫೧	೧೦	೦೮	೧೮	೦೬	೦೭	೧೩
		ಹುಲ್ಲೋಳಿ	೦೬	೧೫	೧೪	೨೯	೦೩	-	೦೩	೦೫	೦೨	೦೭	೦೫	೦೫	೧೦	೦೪	೦೩	೦೭	೦೧	೦೧	೦೨

ವಯೋಗುಂಪು

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ			೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ		
				ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ
	ಖಾನಾಪೂರ	ನಂದಘಡ	೨೨	೫೦	೫೫	೧೦೫	೦೨	೦೧	೦೩	೧೨	೨೦	೩೨	೨೩	೨೨	೪೫	೦೯	೦೯	೧೮	೦೪	೦೩	೦೭
		ಬೇಕವಾಡ	೨೦	೫೯	೫೭	೧೧೬	೦೧	೦೫	೦೬	೧೭	೧೭	೩೪	೨೩	೧೯	೪೨	೧೨	೧೪	೨೬	೦೬	೦೨	೦೮
		ಬೀಡಿ	೦೪	೧೩	೧೩	೨೬	೦೨	-	೦೨	೦೨	೦೪	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	೦೪	೦೪	೦೮	-	-	-
	ರಾಮದುರ್ಗ	ಹಣಮಸಾಗರ	೧೭	೫೧	೩೮	೮೯	೦೪	೦೭	೧೧	೨೧	೧೦	೩೧	೧೯	೧೭	೩೬	೦೭	೦೪	೧೧	-	-	-
		ಗುದಗೊಪ್ಪ	೦೪	೧೨	೦೬	೧೮	೦೧	-	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೭	೦೨	೦೯	೦೪	೦೩	೦೭	-	-	-
		ಮರಕಟನಾಳ	೦೩	೦೯	೦೯	೧೮	-	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೩	೦೪	೦೪	೦೮	೦೩	೦೨	೦೫	-	-	-
	ರಾಯಬಾಗ	ರಾಯಬಾಗ	೦೪	೧೧	೧೧	೨೨	-	-	-	೦೩	೦೨	೦೫	೦೬	೦೪	೧೦	೦೨	೦೩	೦೫	-	೦೨	೦೨
		ಬೇಕ್ಕೇರಿ	೧೬	೪೩	೪೪	೮೭	೦೧	೦೮	೦೯	೦೭	೦೪	೧೧	೨೪	೧೮	೪೨	೦೭	೧೧	೧೮	೦೪	೦೩	೦೭
		ಕೆಂಪಟ್ಟಿ	೦೪	೧೧	೧೨	೨೩	-	-	-	೦೫	೦೩	೦೮	೦೩	೦೬	೦೯	೦೩	೦೨	೦೫	-	೦೧	೦೧
	ಸವದತ್ತಿ	ಯಕ್ಕೇರಿ	೧೨	೩೫	೪೧	೭೬	೦೪	-	೦೪	೦೭	೧೪	೨೧	೧೪	೧೬	೩೦	೦೫	೦೬	೧೧	೦೫	೦೫	೧೦
		ಇನಾಂಹೊಂಗಲ	೦೫	೧೬	೧೫	೩೧	೦೪	೦೧	೦೫	೦೨	೦೬	೦೮	೦೬	೦೫	೧೧	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	೦೧	೦೩
		ಗೊರವನಕೊಳ್ಳ	೦೩	೦೮	೧೦	೧೮	೦೨	-	೦೨	-	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೮	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
		ಒಟ್ಟು	೨೭೦	೭೫೩	೭೦೬	೧೪೫೯	೫೩	೪೬	೯೯	೧೯೪	೧೮೦	೩೭೨	೩೧೧	೨೮೪	೫೯೭	೧೪೭	೧೫೧	೨೯೯	೫೧	೪೧	೯೨

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

							ವಯೋಗುಂಪು														
			ಜನಸಂಖ್ಯೆ				೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಿಜಾಪೂರ	ಇಂಡಿ	ಇಂಡಿ	೧೩	೪೩	೪೧	೮೪	೦೩	೦೨	೦೫	೧೩	೦೬	೧೯	೧೬	೨೬	೪೨	೦೭	೦೫	೧೨	೦೪	೦೨	೦೬
		ಸಾಲೋಟಗಿ	೦೯	೨೦	೨೦	೪೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦೫	೦೬	೧೧	೧೦	೦೯	೧೯	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೩	೦೫
		ಗೋಳಸಾರ	೦೪	೦೯	೦೪	೧೩	೦೪	–	೦೪	೦೩	–	೦೩	೦೨	೦೩	೦೫	೦೦	೦೧	೦೧	–	–	–
	ಬ ಬಾಗೇವಾಡಿ	ನಿಡಗುಂದಿ	೩೩	೧೧೪	೯೭	೨೧೧	೦೭	೧೧	೧೮	೪೩	೨೭	೭೦	೪೬	೪೫	೯೧	೧೧	೧೧	೨೨	೦೭	೦೩	೧೦
		ಮುತ್ತಗಿ	೧೭	೫೫	೩೦	೮೫	೦೩	೦೨	೦೫	೧೦	೦೩	೧೩	೩೦	೧೨	೪೨	೧೦	೧೧	೨೧	೦೨	೦೨	೦೪
		ಇಂಗಳೇಶ್ವರ	೧೧	೩೧	೩೦	೬೧	೦೩	೦೨	೦೫	೦೩	೦೭	೧೦	೧೨	೧೭	೨೯	೧೦	೨	೧೨	೦೩	೦೨	೦೫
	ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	ಬಸರಕೋಡ	೩೧	೭೨	೭೮	೧೫೦	೦೪	೦೩	೦೭	೨೦	೨೦	೪೦	೩೧	೩೨	೬೩	೧೨	೧೫	೨೭	೦೫	೦೮	೧೩
		ಹಿರೇಮುರಾಳ	೧೯	೫೩	೬೪	೧೧೭	೦೭	೦೮	೧೫	೦೮	೧೬	೨೪	೨೫	೨೯	೫೪	೦೮	೦೮	೧೬	೦೫	೦೩	೦೮
		ಢವಳಗಿ	೦೬	೧೧	೧೩	೨೪	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೬	೦೭	೦೬	೦೫	೧೧	೦೧	–	೦೧	೦೨	೦೨	೦೪
	ಸಿಂದಗಿ	ಮಲಘಾಣ	೨೮	೭೭	೮೨	೧೫೯	೦೬	೧೦	೧೬	೧೮	೨೨	೪೦	೩೩	೩೦	೬೩	೧೭	೧೩	೩೦	೦೩	೦೭	೧೦
		ಕಕ್ಕಲಮೇಲಿ	೧೨	೪೧	೩೦	೭೧	೦೫	೦೪	೦೯	೧೫	೦೮	೨೩	೧೫	೧೬	೩೧	೦೫	೦೧	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨
		ಸಿಂದಗಿ	೧೦	೩೯	೨೦	೫೯	–	೦೨	೦೨	೦೭	೦೨	೦೯	೨೦	೦೫	೨೫	೦೭	೦೮	೧೫	೦೫	೦೩	೦೮
	ಬಿಜಾಪೂರ	ಭಬಲೇಶ್ವರ	೧೮	೫೮	೫೫	೧೧೩	–	೦೪	೦೪	೧೬	೧೪	೩೦	೨೫	೨೯	೫೪	೧೫	೦೫	೨೦	೦೨	೦೩	೦೫
		ನಾಗಠಾಣ	೦೫	೦೯	೦೪	೧೩	೦೪	–	೦೪	೦೩	–	೦೩	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೩	೦೫	–	–	–
		ಸಂಗಾಪೂರ	೦೩	೦೮	೦೭	೧೫	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	೦೨	೦೮	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೪	–	–	–
			೨೧೯	೬೩೬	೫೬೯	೧೨೦೫	೫೦	೪೯	೯೯	೧೬೬	೧೩೮	೩೦೪	೨೭೨	೨೫೯	೫೩೧	೧೦೬	೮೪	೧೯೦	೪೨	೩೯	೮೧

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ವಯೋಗುಂಪು: ೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಾಗಲಕೋಟ	ಬಾಗಲಕೋಟ	ಶಿರೂರ	೨೮	೭೦	೬೫	೧೩೫	೦೭	-	೦೭	೧೬	೧೩	೨೯	೩೪	೩೭	೭೧	೧೨	೧೦	೨೨	೦೧	೦೫	೦೬
		ಇಲ್ಲ್ಯಾಳ	೦೬	೨೧	೧೬	೩೭	೦೩	-	೦೩	೦೨	೦೫	೦೭	೧೦	೦೭	೧೭	೦೫	೦೪	೦೯	೦೧	-	೦೧
		ಚೌಡಾಪೂರ	೦೬	೧೩	೧೪	೨೭	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೩	೦೫	೦೫	೫	೧೦	೦೫	೦೪	೦೯	-	೦೧	೦೧
	ಜಮಖಂಡಿ	ಅಲಗೂರ	೧೨	೩೭	೩೪	೭೧	೦೩	೦೪	೦೭	೧೦	೦೬	೧೬	೧೫	೨೦	೩೫	೦೬	೦೩	೦೯	೦೩	೦೧	೦೪
		ಅಲಬಾಳ	೦೭	೨೯	೨೭	೫೬	-	೦೪	೦೪	೦೯	೦೮	೧೭	೧೩	೧೨	೨೫	೦೭	೦೩	೧೦	೦೧	-	೦೧
		ಕೊಣ್ಣೂರ	೦೪	೧೧	೧೦	೨೧	-	೦೧	೦೧	೦೪	೦೩	೦೭	೦೫	೦೪	೦೯	೦೨	೦೨	೪೦	-	-	-
	ಮುಧೋಳ	ಹೆಬ್ಬಾಳ	೧೪	೪೪	೨೯	೭೩	೦೩	೦೫	೦೮	೧೮	೦೮	೨೬	೧೯	೧೧	೩೦	೦೩	೦೫	೦೮	೦೧	-	೦೧
		ಶಿರೋಳ	೦೮	೧೫	೧೧	೨೬	-	೦೨	೦೨	೦೫	೦೨	೦೭	೦೭	೦೫	೧೨	೦೩	೦೨	೦೫	-	-	-
		ಹಳಕಿ	೦೬	೧೧	೧೨	೨೩	-	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೫	೦೬	೧೧	೦೪	೦೪	೦೮	-	-	-
	ಬೀಳಗಿ	ರೊಳ್ಳಿ	೧೦	೨೦	೨೧	೪೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೫	೦೬	೧೧	೧೧	೧೦	೨೧	೦೨	೦೩	೦೫	-	೦೧	೦೧
		ಬಾಡಗಂಡಿ	೦೮	೨೬	೨೩	೪೯	೦೨	೦೪	೦೬	೦೫	೦೪	೦೯	೧೩	೦೮	೨೧	೦೪	೦೫	೦೯	೦೨	೦೨	೦೪
		ಚಿಕ್ಕಸಂಗಮ	೦೫	೧೭	೧೩	೩೦	೦೧	-	೦೧	೦೫	೦೫	೧೦	೦೮	೦೫	೧೩	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	೦೧	೦೨
	ಬದಾಮಿ	ಕೆರೂರ	೧೨	೩೦	೩೨	೬೨	೦೧	೦೦	೦೧	೦೬	೧೨	೧೮	೧೬	೧೪	೩೦	೦೭	೦೬	೧೩	-	-	-
		ಸೂಳಿಕೇರಿ	೧೬	೫೨	೩೧	೮೩	೦೩	೦೨	೦೫	೧೦	೦೩	೧೩	೨೬	೧೨	೩೮	೧೦	೧೨	೨೨	೦೩	೦೨	೦೫
		ಹಲಕುರ್ಕಿ	೧೦	೨೦	೧೮	೩೮	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೪	೦೬	೧೦	೦೯	೧೯	೩೦	೦೩	೦೬	೦೪	೦೧	೦೫
	ಹುನಗುಂದ	ಅಮೀನಗಡ	೧೨	೪೦	೩೧	೭೧	೦೪	೦೫	೦೯	೧೫	೦೮	೨೩	೧೫	೧೬	೩೧	೦೫	೦೧	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨
		ಗುಡೂರ	೦೮	೨೪	೧೯	೪೩	೦೧	೦೧	೦೨	೧೨	೦೭	೧೯	೦೮	೧೦	೧೮	೦೩	೦೧	೦೪	-	-	೦-
		ಬೇಳಗಲ್	೦೪	೧೬	೧೪	೩೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೫	೧೦	೦೭	೦೫	೧೨	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	೦೧	೦೨
			೧೭೬	೪೯೬	೪೨೦	೯೧೬	೩೩	೩೩	೬೬	೧೩೩	೧೦೩	೨೩೬	೨೨೭	೧೯೬	೪೨೩	೮೫	೭೨	೧೫೭	೧೯	೧೬	೩೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ವಯೋಗುಂಪು ೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೪ ವರ್ಷ			೧೫-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಿಂದಿಗೇರಿ	೧೩	೩೭	೪೫	೮೨	-	೩	೦೩	೧೩	೨೭	೪೦	೧೨	೧೧	೨೩	೦೫	೦೪	೦೯	೦೧	-	೦೧
		ಏಳಬೆಂಚ	೧೩	೩೬	೩೯	೭೫	೦೩	೦೨	೦೫	೦೯	೧೨	೨೧	೧೨	೧೫	೨೭	೦೯	೧೦	೧೯	-	-	-
		ಬಸವಣ್ಣ ಕ್ಯಾಂಪ	೦೨	೧೨	೦೬	೧೮	೦೪	-	೦೪	೦೫	೦೩	೦೮	೦೪	೦೪	೦೮	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
	ಸಂಡೂರು	ಯಶವಂತನಗರ	೦೮	೨೬	೨೫	೫೧	-	೦೨	೦೨	೦೬	೦೪	೧೦	೧೩	೧೩	೨೬	೦೪	೦೪	೦೮	-	೦೨	೦೨
		ತಾಳೂರು	೦೭	೨೫	೨೨	೪೭	೦೨	೦೫	೦೭	೦೩	೦೫	೦೮	೧೬	೧೪	೩೦	೦೪	೦೨	೦೬	-	-	-
		ಶ್ರೀರಾಮಶೆಟ್ಟಿ ಹಳ್ಳಿ	೦೩	೦೯	೦೫	೧೪	-	-	-	೦೬	೦೩	೦೯	೦೩	೦೩	೦೬	-	-	-	-	-	-
	ಸಿರಗುಪ್ಪಾ	ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ	೧೦	೪೧	೩೫	೭೬	೦೩	೦೮	೧೧	೧೦	೧೨	೨೨	೧೩	೧೧	೨೪	೦೮	೦೪	೧೨	೦೨	-	೦೨
		ಕೊಂಚಗೇರಿ	೦೫	೧೯	೧೭	೩೬	೦೧	೦೩	೦೪	೦೬	೦೫	೧೧	೦೭	೦೭	೧೪	೦೨	೦೩	೦೫	೦೧	-	೦೧
		ಬಲಕುಂದ	೦೫	೧೯	೧೫	೩೪	೦೫	-	೦೫	೦೪	೦೭	೧೧	೦೫	೦೬	೧೧	೦೫	೦೨	೦೭	-	-	-
	ಎಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಉಲವತ್ತಿ	೦೮	೨೧	೨೧	೪೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೪	೦೫	೦೯	೧೦	೧೨	೧೮	೦೬	೦೫	೧೧	-	೦೨	೦೨
		ಉಪಕನಹಳ್ಳಿ	೦೫	೧೨	೧೦	೨೨	-	-	-	೦೫	೦೩	೦೮	೦೫	೦೫	೧೦	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
		ಹಂಪಾಪಟ್ಟಣ	೦೩	೦೯	೦೮	೧೭	-	-	-	೦೧	೦೨	೦೩	೦೫	೦೩	೦೮	೦೩	೦೩	೦೬	-	-	-
	ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ	ಹೊಳಗುಂದಿ	೧೩	೩೩	೩೬	೬೯	-	೦೨	೦೨	೦೭	೦೫	೧೨	೧೯	೧೮	೩೭	೦೪	೦೯	೧೩	೦೩	೦೨	೦೫
		ಉತ್ತಂಗಿ	೦೮	೨೮	೨೧	೪೯	೦೨	೦೨	೦೪	೦೮	೦೮	೧೬	೧೧	೧೨	೨೩	೦೬	೦೪	೧೦	೦೧	-	೦೧
		ಇಟಗಿ	೦೩	೦೯	೦೭	೧೬	-	-	-	೦೧	-	೦೧	೦೫	೦೬	೧೧	೦೩	೦೧	೦೪	-	-	-
	ಕೂಡ್ಲಗಿ	ಗುಡೆಕೋಟೆ	೦೮	೨೮	೨೪	೫೨	೦೨	೦೪	೦೬	೦೬	೦೫	೧೧	೦೯	೧೧	೨೦	೦೩	೦೪	೦೭	೦೪	-	೦೪
		ಗಜಾಪೂರ	೦೯	೨೧	೧೫	೩೬	೦೩	೦೨	೦೫	೦೬	೦೭	೧೩	೦೮	೦೮	೧೬	೦೩	೦೨	೦೫	೦೧	೦೧	೦೨
		ಶ್ಯಾನಹಳ್ಳಿ	೦೪	೦೯	೦೮	೧೭	-	-	-	೦೫	೦೫	೦೭	೦೩	೦೫	೦೮	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬುಕ್ಕಸಾಗರ	೧೭	೧೮	೧೯	೩೭	೦೧	-	೦೧	೦೩	೦೨	೧೦	೦೪	೦೭	೧೧	೧೦	೦೯	೧೯	-	೦೧	೦೧
		ಕಮಲಾಪೂರ	೧೧	೩೭	೩೭	೭೪	೦೪	೦೧	೦೫	೦೮	೧೧	೧೯	೧೩	೧೭	೩೦	೦೯	೦೩	೧೨	೦೧	೦೫	೦೬
		ಉಪ್ಪಾರಹಳ್ಳಿ	೦೧	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೧	೦೧	-	-	-
			೧೫೬	೪೫೨	೪೧೮	೮೭೦	೩೨	೩೬	೬೮	೧೧೭	೧೩೨	೨೪೯	೧೭೮	೧೮೯	೩೬೭	೮೯	೭೫	೧೬೪	೧೪	೧೩	೨೭

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

								ವಯೋಗುಂಪು												
			ಜನಸಂಖ್ಯೆ				೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಪಾಳ್ಯ	೧೪	೩೮	೨೮	೬೬	೦೩	೦೨	೦೫	೧೧	೧೦	೨೧	೧೯	೧೦	೨೯	೦೩	೦೪	೦೭	೦೨	೦೨	೦೪
		ಸೊಂಡಕೋಳ	೦೮	೨೫	೧೮	೪೩	-	೦೧	೧	೧೩	೦೬	೧೯	೦೮	೧೦	೧೮	೦೪	೦೧	೦೫	-	-	-
		ಅಳಗವಾಡಿ	೦೪	೧೧	೧೦	೨೧	-	-	-	೦೩	೦೫	೦೮	೦೪	೦೧	೦೫	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨
	ಹೊಳಲಕೆರೆ	ದುಮ್ಮಿ	೧೨	೩೨	೨೪	೫೬	೦೩	೦೨	೦೫	೦೯	೦೬	೧೫	೧೫	೧೨	೨೭	೦೩	೦೨	೦೫	೦೨	೦೨	೦೪
		ಅಮೃತಪುರ	೦೮	೧೭	೧೬	೩೩	೦೨	೦೨	೦೪	೦೫	೦೩	೦೮	೦೮	೦೮	೧೬	೦೨	೦೨	೦೪	-	೦೧	೦೧
		ಕಾಳಗಟ್ಟ	೦೮	೧೦	೧೦	೨೦	-	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೨	೦೪	೦೫	೦೯	೦೩	೦೪	೦೭	೦೧	-	೦೧
	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	೧೯	೪೫	೪೫	೯೦	-	೦೨	೦೨	೦೯	೧೨	೨೧	೧೯	೨೦	೩೯	೧೦	೦೮	೧೮	೦೭	೦೩	೧೦
		ಹಿರೇಕೆರಳ್ಳಿ	೦೪	೦೮	೦೬	೧೪	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೪	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
		ಚಿಕ್ಕೇರಳ್ಳಿ	೦೮	೧೬	೧೫	೩೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೪	೦೯	೦೮	೦೯	೧೭	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-
	ಹೊಸದುರ್ಗ	ದೇವಿಗೆರೆ	೧೮	೩೭	೨೪	೬೧	-	೦೨	೦೨	೧೯	೦೫	೨೪	೧೩	೧೫	೨೮	೦೫	೦೨	೦೭	-	-	-
		ಜಾಣಕಲ್ಲು	೦೭	೨೦	೧೫	೩೫	-	೦೧	೧	೦೫	೦೮	೧೩	೧೦	೦೩	೧೩	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨
		ಗರಗ	೦೫	೧೧	೧೦	೨೧				೦೩	೦೨	೦೫	೦೫	೦೬	೧೧	೦೩	೦೨	೦೫	-	-	-
	ಹಿರಿಯೂರು	ಐಮಂಗಲ	೧೩	೨೨	೨೩	೪೫	೦೧	೦೧	೦೨	೦೬	೦೪	೧೦	೧೨	೧೫	೨೭	೦೩	೦೨	೦೫	-	೦೧	೦೧
		ಮರಡಿಹಳ್ಳಿ	೦೭	೧೬	೧೧	೨೭	-	-	-	೦೩	೦೫	೦೮	೦೮	೦೪	೧೨	೦೫	೦೨	೦೭	-	-	-
		ಹೊಸಕೆರೆ	೦೫	೧೨	೯	೨೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೬	೦೪	೧೦	೦೪	೦೩	೦೭	೦೧	೦೨	೦೨
	ಚಳ್ಳಕೆರೆ	ದೊಡ್ಡೇರಿ	೦೯	೨೦	೧೭	೩೭	-	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	೦೫	೦೮	೧೦	೧೮	೦೮	೦೪	೧೨	-	-	-
		ಪರಶುರಾಮಪುರ	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-	೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
		ಮಲ್ಲನಹಳ್ಳಿ	೦೨	೦೪	೦೫	೦೯	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	-	೦೧	-	-	-
			೧೪೬	೩೩೩	೨೭೫	೬೦೮	೧೦	೧೮	೨೮	೯೮	೭೧	೧೬೯	೧೪೮	೧೩೨	೨೮೦	೬೨	೪೨	೧೦೪	೧೫	೧೨	೨೭

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ವಯೋಗುಂಪು

			ಜನಸಂಖ್ಯೆ				೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಧಾರವಾಡ	ಧಾರವಾಡ	ಯತ್ತಿನಗುಡ್ಡ	೧೪	೫೯	೩೭	೯೬	೦೮	೦೪	೧೨	೧೫	೦೮	೨೩	೨೭	೧೮	೪೫	೦೮	೦೬	೧೪	೦೧	೦೧	೦೨
		ನಾಗಲಾವಿ	೨೫	೯೦	೭೦	೧೬೦	೧೩	೦೭	೨೦	೨೨	೧೭	೩೯	೩೬	೨೭	೬೩	೧೧	೧೨	೨೩	೦೮	೦೭	೧೫
		ಅಮ್ಮಿನಭಾವಿ	೦೩	೦೮	೦೬	೧೪	-	-	-	೦೨	೦೩	೦೫	೦೫	೦೨	೦೭	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಇಂಗಳಹಳ್ಳಿ	೧೫	೩೮	೩೭	೭೫	೦೧	-	೦೧	೦೯	೧೨	೨೧	೧೦	೧೫	೨೫	೧೧	೦೬	೧೭	೦೭	೦೪	೧೧
		ಶಿರಗುಂಪಿ	೦೨	೦೬	೦೪	೧೦	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
		ಕುರ್ಡಿಕೇರಿ	೦೩	೦೫	೦೮	೧೩	-	೦೨	೦೨	-	-	-	೦೩	೦೪	೦೭	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
	ಕಲಘಟಗಿ	ದುಮ್ಮವಾಡ	೧೮	೫೭	೩೦	೮೭	೦೩	-	೦೩	೧೩	೦೪	೧೭	೨೩	೧೭	೪೦	೧೭	೦೯	೨೬	೦೧	-	೦೧
		ಗಂಬ್ಯಾಪುರ	೨೧	೫೩	೪೫	೯೮	೦೮	೦೫	೧೩	೧೧	೧೧	೨೨	೨೪	೨೦	೪೪	೦೭	೦೯	೧೬	೦೩	-	೦೩
		ಅಂಬಲಿಕೊಪ್ಪ	೦೪	೧೩	೧೩	೨೬	೦೧	೦೨	೦೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೭	೦೬	೧೩	೦೩	೦೪	೦೭	-	-	-
	ನವಲಗುಂದ	ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ	೧೩	೨೧	೨೪	೪೫	-	-	-	೦೬	೦೭	೧೩	೦೮	೧೦	೧೮	೦೭	೦೭	೧೪	-	-	-
		ಹನಸಿ	೧೧	೧೭	೧೧	೨೮	-	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೭	೦೩	೧೦	೦೭	೦೫	೧೨	೦೧	೦೧	೦೨
		ಕಾಲವಾಡ	೦೨	೦೫	೦೫	೧೦	-	-	-	-	-	-	೦೨	೦೪	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	-	೦೧
	ಕುಂದಗೋಳ	ಕುಂದಗೋಳ	೧೨	೩೦	೨೬	೫೬	-	೦೩	೦೩	೦೫	೦೩	೦೮	೧೩	೦೯	೨೨	೧೧	೦೯	೨೦	೦೧	೦೨	೦೩
		ಯರಿಬೂದಿಹಾಳ	೦೩	೦೮	೦೮	೧೬	-	-	-	೦೨	೦೩	೦೫	೦೩	೦೩	೦೬	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	-	೦೧
		ಗುಡಗೇರಿ	೧೮	೪೦	೩೮	೭೮	೦೨	೦೨	೦೪	೧೧	೧೩	೨೪	೨೦	೧೭	೩೭	೦೭	೦೬	೧೩	-	-	-
			೧೬೪	೪೫೦	೩೬೨	೮೧೨	೩೭	೨೬	೬೩	೧೦೧	೮೪	೧೮೫	೧೯೦	೧೫೬	೩೪೬	೯೮	೮೧	೧೭೯	೨೪	೧೫	೩೯

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

							ವಯೋಗುಂಪು														
			ಜನಸಂಖ್ಯೆ				೦–೬ ವರ್ಷ			೭–೧೭ ವರ್ಷ			೧೮–೪೦ ವರ್ಷ			೪೧–೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಗದಗ	ಮುಂಡರಗಿ	ಹಿರೇವಡ್ಡಟ್ಟಿ	೨೦	೪೯	೫೧	೧೦೦	–	–	–	೦೩	೦೭	೧೦	೨೯	೨೯	೫೮	೧೧	೧೦	೨೧	೦೬	೦೫	೧೧
		ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ	೦೩	೧೨	೧೦	೨೨	೦೨	–	೦೨	೦೩	೦೩	೦೬	೦೬	೦೪	೧೦	೦೧	೦೩	೦೪	–	–	–
		ಮೇವುಂಡಿ	೦೫	೧೭	೧೩	೩೦	೦೧	–	೦೧	೦೫	೦೫	೧೦	೦೮	೦೫	೧೩	೦೩	೦೩	೦೬	–	–	–
	ಗದಗ	ಚಿಂಚಲಿ	೨೮	೧೦೮	೭೬	೧೮೪	೦೩	–	೦೩	೨೯	೧೯	೪೮	೫೫	೪೦	೯೫	೧೬	೧೬	೩೨	೦೫	೦೧	೦೬
		ಕುರ್ತಕೋಟಿ	೧೪	೩೯	೪೦	೭೯	೦೩	೦೪	೦೭	೧೦	೦೮	೧೮	೧೭	೧೯	೩೬	೦೫	೦೬	೧೧	೦೪	೦೩	೦೭
		ಹರ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೨೧	೧೭	೩೮	೦೨	–	೦೨	೦೧	೦೪	೦೫	೧೧	೦೯	೨೦	೦೩	೦೧	೦೪	೦೫	೦೨	೦೭
	ರೋಣ	ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ	೦೭	೨೧	೨೫	೪೬	–	–	–	೦೫	೦೧	೦೬	೦೯	೧೫	೨೪	೦೩	೦೭	೧೦	೦೪	೦೨	೦೬
		ಲಕ್ಕಲಕಟ್ಟಿ	೦೭	೧೨	೧೨	೨೪	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೫	೧೦	೦೩	೦೬	೦೯	೦೩	–	೦೩
		ಗುಳಗುಂದಿ	೦೭	೦೭	೦೯	೧೬	–	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೭	೦೫	೦೩	೦೮	–	–	–
	ನರಗುಂದ	ಕೊಣ್ಣೂರು	೧೮	೫೦	೩೮	೮೮	–	–	–	೧೩	೧೧	೨೪	೨೬	೧೮	೪೪	೦೯	೦೭	೧೬	೦೨	೦೨	೦೪
		ಲಕಮಾಪೂರ	೦೮	೧೭	೧೮	೩೫	೦೨	–	೦೨	೦೪	೦೫	೦೯	೦೭	೦೮	೧೫	೦೪	೦೫	೦೯	–	–	–
		ಅರಸಿನಗೋಡಿ	೦೪	೧೨	೦೯	೨೧	–	–	–	೦೭	೦೩	೧೦	೦೩	೦೪	೦೭	೦೨	೦೨	೦೪	–	–	–
	ಶಿರಹಟ್ಟಿ	ಹೊಸಳ್ಳಿ	೦೭	೨೬	೨೨	೪೮	೦೪	೦೩	೦೭	೧೧	೦೫	೧೬	೦೮	೧೧	೧೯	೦೨	–	೦೨	೦೧	೦೩	೦೪
		ಬಿಜ್ಜೂರು	೧೦	೨೭	೩೭	೬೪	–	೦೫	೦೫	೦೭	೧೫	೨೨	೧೩	೧೨	೨೫	೦೬	೦೫	೧೧	೦೧	–	೦೧
		ಸುಗ್ನಳ್ಳಿ	೦೪	೦೮	೦೫	೧೩	–	–	–	೦೨	–	೦೨	೦೩	೦೫	೦೮	೦೩	–	೦೩	–	–	–
			೧೫೨	೪೨೬	೩೮೨	೮೦೮	೧೭	೧೨	೨೯	೧೦೧	೮೮	೧೮೯	೨೦೨	೧೮೯	೩೯೧	೭೬	೭೪	೧೫೦	೩೧	೧೮	೪೯

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೧ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು, ಗ್ರಾಮವಾರು, ವಯೋಗುಂಪುವಾರು, ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ವಯೋಗುಂಪು

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ			೦-೬ ವರ್ಷ			೭-೧೭ ವರ್ಷ			೧೮-೪೦ ವರ್ಷ			೪೧-೬೦ ವರ್ಷ			೬೧ ರ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು		
				ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಹಾವೇರಿ	ಹಾವೇರಿ	ಗುತ್ತಲ	೧೧	೩೮	೧೮	೫೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೯	೦೧	೧೦	೧೮	೧೦	೨೮	೦೫	೦೬	೧೧	೦೨	–	೦೨
		ಬಸಾಪೂರ	೦೫	೧೪	೧೩	೨೭	೦೧	೦೨	೦೩	೦೩	೦೨	೦೫	೦೯	೦೬	೧೫	೦೧	೦೩	೦೪	–	–	–
		ಸಂಗೂರು	೦೪	೧೦	೦೯	೧೯	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೮	೦೫	೧೩	೦೧	೦೨	೦೩	–	೦೨	೦೨
	ಹಾನಗಲ್	ಬೆಳಗಲ್‌ಪೇಟ	೨೦	೪೫	೪೦	೮೫	೦೨	೦೧	೦೩	೧೩	೧೩	೨೬	೧೮	೧೪	೩೨	೧೧	೧೦	೨೧	೦೧	೦೨	೦೩
		ಮಾರನಬೇಡ	೦೭	೧೮	೨೧	೩೯	೦೨	೦೧	೦೩	೦೮	೦೭	೧೫	೦೬	೦೮	೧೪	೦೨	೦೪	೦೬	–	೦೧	೦೧
		ಸಮ್ಮಸಗಿ	೦೫	೧೧	೧೩	೨೪	–	೦೨	೦೨	೦೩	೦೩	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	೦೩	೦೩	೦೬	–	–	–
	ಸವಣೂರ	ಕೃಷ್ಣಾಪೂರ	೧೦	೧೯	೨೦	೩೯	೦೧	೦೧	೦೨	೦೪	೦೬	೧೦	೧೧	೧೦	೨೧	೦೨	೦೩	೦೫	೦೧	–	೦೧
		ಈಚಲ ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೦೯	೨೨	೧೩	೩೫	೦೧	–	೦೧	೦೬	೦೨	೦೮	೦೯	೦೬	೧೫	೦೬	೦೫	೧೧	೦೧	–	೦೧
		ಶಿರಬಡಗಿ	೦೩	೦೮	೦೬	೧೪	–	–	–	೦೧	–	೦೧	೦೫	೦೫	೧೦	೦೨	೦೧	೦೩	–	–	–
	ಶಿಗ್ಗಾಂವ	ವನಹಳ್ಳಿ	೧೮	೫೨	೪೫	೯೭	೦೨	೦೪	೦೬	೧೧	೦೭	೧೮	೨೭	೨೮	೫೫	೦೭	೦೮	೧೫	೦೨	೦೨	೦೪
		ದುಂಡಸಿ	೦೮	೨೬	೨೮	೫೪	೦೨	೦೧	೦೩	೦೫	೦೪	೦೯	೧೩	೦೯	೨೨	೦೪	೦೭	೧೧	೦೨	೦೩	೦೫
		ಭದ್ರಾಪೂರ	೦೪	೧೩	೧೩	೨೬	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೪	೦೫	೧೦	೦೬	೧೬	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨
	ಬ್ಯಾಡಗಿ	ಬನ್ನಿಹಟ್ಟಿ	೧೨	೩೦	೩೪	೬೪	೦೩	೦೧	೦೪	೦೬	೧೩	೧೯	೧೭	೧೬	೩೩	೦೭	೦೩	೧೦	–	೦೧	೦೧
		ಸೂಡಂಬಿ	೦೬	೧೭	೧೨	೨೯	೦೧	೦೧	೦೨	೦೬	೦೩	೦೯	೦೯	೦೬	೧೫	೦೧	೦೨	೦೩	–	–	–
		ಮಾಸಣಗಿ	೦೪	೧೧	೧೨	೨೩	–	–	–	೦೩	೦೨	೦೫	೦೬	೦೯	೧೫	೦೨	೦೧	೦೩	–	೦೧	೦೧
	ಹಿರೇಕೇರೂರ	ದೂದಿಹಳ್ಳಿ	೧೩	೩೩	೩೦	೬೩	೦೨	೦೨	೦೪	೧೧	೧೦	೨೧	೧೭	೧೬	೩೩	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	–	೦೧
		ಅರಳಿಕಟ್ಟಿ	೦೫	೧೬	೧೦	೨೬	೦೨	–	೦೨	೦೫	೦೩	೦೮	೦೭	೦೬	೧೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	–	೦೧
		ಕಚವಿ	೦೩	೧೧	೦೮	೧೯	೦೧	೦೩	೦೪	೦೩	–	೦೩	೦೫	೦೩	೦೮	೦೨	೦೨	೦೪	–	–	–
	ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರ	ನೂಕಾಪೂರ	೧೦	೨೨	೨೬	೪೮	–	–	–	–	೦೨	೦೨	೦೯	೧೪	೨೩	೧೩	೧೦	೨೩	೦೧	–	೦೧
		ಸಂಕಲಾಪೂರ	೦೯	೨೧	೧೯	೪೦	೦೦	–	೦೦	೦೪	೦೬	೧೦	೧೧	೦೯	೨೦	೦೬	೦೪	೧೦	–	–	–
		ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೧೪	೧೫	೨೯	–	–	–	೦೨	೦೧	೦೩	೦೩	೦೭	೧೦	೦೮	೦೬	೧೪	೦೧	೦೧	೦೨
			೧೭೬	೪೫೧	೪೦೫	೮೫೬	೨೩	೨೧	೪೪	೧೦೪	೮೯	೧೯೩	೨೨೩	೧೯೮	೪೨೧	೮೭	೮೪	೧೭೧	೧೩	೧೪	೨೭

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬೆಳಗಾವಿ	ಬೆಳಗಾವಿ	ಹಿರೇಬಾಗೇವಾಡಿ	೦೫	೧೩	೯	೨೨	೭	೪	೧೧	೦೫	೦೫	೧೦	೧	–	೦೧	–	–	–
		ಹೊಸ ಇದ್ದಾಲಗುಂಡಿ	೦೪	೯	೭	೧೬	೫	೨	೦೭	೦೪	೦೪	೦೮	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಕೋಳಿಕೊಪ್ಪ	೦೩	೯	೯	೧೮	೬	೬	೧೨	೦೩	೦೩	೦೬	–	–	–	–	–	–
																–	–	–
	ಅಥಣಿ	ಮಂಗಸೂಳಿ	೧೨	೩೬	೨೩	೫೯	೧೮	೧೧	೨೯	೧೬	೧೨	೨೮	೦೨	೦	೦೨	–	–	–
		ಸಂಬರಗಿ	೦೮	೨೦	೧೬	೩೬	೧೨	೬	೧೮	೦೮	೦೮	೧೬	–	೦೨	೦೨	–	–	–
		ಚಿಕ್ಕೂಡ	೧೫	೪೭	೪೯	೯೬	೨೩	೨೩	೪೬	೨೩	೨೪	೪೭	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧		೦೧
																–	–	–
	ಬೈಲಹೊಂಗಲ	ಬುಡರಕಟ್ಟಿ	೨೩	೫೯	೬೨	೧೨೧	೨೮	೩೦	೫೮	೨೯	೨೯	೫೮	೦೨	೦೩	೦೫	–	೦೧	೦೧
		ಶೀಗಿಹಳ್ಳಿ	೦೮	೧೫	೧೮	೩೩	೭	೯	೧೬	೦೮	೦೮	೧೬	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಬೇಲೂರ	೦೨	೪	೪	೦೮	೨	೨	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	–	–	–	–	–	–
																–	–	–
	ಚಿಕ್ಕೋಡಿ	ಕರೋಶಿ	೦೫	೧೪	೧೨	೨೬	೭	೬	೧೩	೦೬	೦೬	೧೨	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಕೆರೂರ	೧೯	೬೨	೬೦	೧೨೨	೩೦	೨೮	೫೮	೩೧	೩೧	೬೨	೦೧	೦೧	೦೨	–	೦೧	೦೧
		ಉಮರಾಣಿ	೬	೧೭	೧೧	೨೮	೭	೨	೦೯	೦೯	೦೯	೧೮	೦೧	–	–	–	–	–
																–	–	–
	ಗೋಕಾಕ	ಅರಭಾವಿ	೧೦	೨೩	೨೩	೪೬	೧೦	೯	೧೯	೧೨	೧೨	೨೪	೦೧	೦೨	೦೩	–	–	–
		ಕಲ್ಲೋಳ್ಳಿ	೬	೧೫	೧೫	೩೦	೫	೫	೧೦	೧೦	೧೦	೨೦	–	–	–	–	–	–
		ಮಮದಾಪೂರ	೦೩	೮	೬	೧೪	೨	–	೦೨	೦೬	೦೬	೧೨	–	–	–	–	–	–
																–	–	–
	ಹುಕ್ಕೇರಿ	ಹುಕ್ಕೇರಿ	೦೨	೬	೪	೧೦	೨	೨	೦೪	೦೩	೦೩	೦೬	–	–	–	–	–	–
		ಬೆ. ಬಾಗೇವಾಡಿ	೧೯	೬೩	೫೩	೧೧೬	೩೪	೨೬	೬೦	೨೭	೨೬	೫೩	೦೨	೦೧	೦೩	–	–	–
		ಹುಲ್ಲೋಳ್ಳಿ	೦೬	೧೫	೧೪	೨೯	೬	೬	೧೨	೦೮	೦೮	೧೬	೦೧	–	೦೧	–	–	–

ಜನಸಂಖ್ಯೆ

							ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬೆಳಗಾವಿ	ಖಾನಾಪೂರ	ನಂಧಘಡ	೨೨	೫೦	೫೫	೧೦೫	೨೫	೨೯	೫೪	೨೪	೨೪	೪೮	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	–	೦೧
		ಬೇಕವಾಡ	೨೦	೫೯	೫೭	೧೧೬	೨೭	೨೪	೩೧	೩೧	೩೧	೬೨	೦೧	೦೨	೦೩	–	–	–
		ಬೀಡಿ	೪	೧೩	೧೩	೨೬	೦೪	೦೪	೦೮	೦೯	೦೯	೧೮	–	–	–	–	–	–
																–	–	–
	ರಾಮದುರ್ಗ	ಹಣಮಸಾಗರ	೧೭	೫೧	೩೮	೮೯	೨೮	೧೯	೪೭	೨೨	೧೯	೪೧	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧
		ಗುದಗೊಪ್ಪ	೪	೧೨	೬	೧೮	೦೬	೦೧	೦೭	೦೬	೦೫	೧೧	–	–	–	–	–	–
		ಮರಕಟನಾಳ	೩	೯	೯	೧೮	೦೩	೦೨	೦೫	೦೬	೦೬	೧೨	–	೦೧	೦೧	–	–	–
																–	–	–
	ರಾಯಬಾಗ	ರಾಯಬಾಗ	೦೪	೧೧	೧೧	೨೨	೦೬	೦೪	೧೦	೦೫	೦೫	೧೦	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಬೇಕ್ಕೇರಿ	೧೬	೪೩	೪೪	೮೭	೧೯	೨೨	೪೧	೨೦	೨೧	೪೧	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
		ಕೆಂಪಟ್ಟಿ	೦೪	೧೧	೧೨	೨೩	೦೭	೦೭	೧೪	೦೪	೦೪	೦೮	–	೦೧	೧	–	–	–
																–	–	–
	ಸವದತ್ತಿ	ಯಕ್ಕೇರಿ	೧೨	೩೫	೪೧	೭೬	೧೬	೧೮	೩೪	೧೯	೨೦	೧೬	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಇನಾಂಹೊಂಗಲ	೦೫	೧೬	೧೫	೩೧	೦೮	೦೭	೧೫	೦೮	೦೮	೦೮	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಗೊರವನಕೊಳ್ಳ	೦೩	೦೮	೧೦	೧೮	೦೪	೦೫	೦೯	೦೪	೦೪	೦೮	–	೦೧	೦೧	–	–	–
			೨೭೦	೭೫೩	೭೦೬	೧೪೫೯	೩೬೪	೩೧೯	೬೮೩	೩೬೮	೩೬೨	೭೩೦	೧೮	೨೩	೪೧	೦೩	೦೨	೦೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಿಜಾಪೂರ	ಇಂಡಿ	ಇಂಡಿ	೧೩	೪೩	೮೪	೮೪	೨೦	೧೪	೩೪	೨೨	೨೭	೪೯	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಸಾಲೋಟಗಿ	೦೯	೨೦	೪೦	೪೦	೧೧	೦೬	೧೭	೦೯	೧೨	೨೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೧
		ಗೋಳಸಾರ	೦೪	೦೯	೧೩	೧೩	೦೬	೦೧	೦೭	೦೩	೦೩	೦೬	-	-	-	-	-	-
	ಬ ಬಾಗೇವಾಡಿ	ನಿಡಗುಂದಿ	೩೩	೧೧೪	೯೭	೨೧೧	೫೯	೪೭	೧೦೬	೫೩	೪೭	೧೦೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧		೦೧
		ಮುತ್ತಗಿ	೧೭	೫೫	೩೦	೮೫	೨೫	೦೮	೩೩	೩೦	೨೧	೫೧	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಇಂಗಳೇಶ್ವರ	೧೧	೩೧	೩೦	೬೧	೧೧	೧೩	೨೪	೧೮	೧೭	೩೫	೦೧	-	೦೧	-	-	-
	ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	ಬಸರಕೋಡ	೩೧	೭೨	೭೮	೧೫೦	೪೦	೪೫	೮೫	೩೧	೩೦	೬೧	೦೧	೦೨	೦೩	-	-	-
		ಹಿರೇಮುರಾಳ	೧೯	೫೩	೬೪	೧೧೭	೨೪	೨೯	೫೩	೨೮	೩೩	೬೧	೦೧	೦೨	೦೩	-	-	-
		ಢವಳಗಿ	೦೬	೧೧	೧೩	೨೪	೦೩	೦೬	೦೯	೦೮	೦೭	೧೫	-	-	-	-	-	-
	ಸಿಂದಗಿ	ಮಲಘಾಣ	೨೮	೭೭	೮೨	೧೫೯	೪೧	೪೦	೮೧	೩೬	೩೯	೭೫	-	೦೨	೦೨	೦೧	-	೦೧
		ಕಕ್ಕಳಮೇಲಿ	೧೨	೪೧	೩೦	೭೧	೨೪	೧೪	೩೮	೧೬	೧೪	೩೦	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
		ಸಿಂದಗಿ	೧೦	೩೯	೨೦	೫೯	೧೮	೦೮	೨೬	೧೯	೧೨	೩೧	೦೧	೦	೦೧	-	-	-
	ಬಿಜಾಪೂರ	ಬಬಲೇಶ್ವರ	೧೮	೫೮	೫೫	೧೧೩	೨೭	೨೮	೫೫	೩೦	೨೭	೫೭	೦೧	೦	೦೧	-	೦೧	೦೧
		ನಾಗಠಾಣ	೦೫	೧೦	೦೫	೧೫	೦೫	೦೨	೦೭	೦೪	೦೩	೦೭	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಸಂಗಾಪೂರ	೦೩	೦೫	೦೨	೦೭	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	೦	೦೧	-	-	-
			೨೧೯	೬೩೬	೫೬೯	೧೨೦೫	೩೧೪	೨೬೪	೫೭೮	೩೦೯	೨೯೩	೬೦೨	೧೧	೧೦	೨೧	೦೨	೦೨	೦೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಾಗಲಕೋಟ	ಬಾಗಲಕೋಟ	ಶಿರೂರ	೨೮	೭೦	೬೫	೧೩೫	೪೧	೩೪	೭೫	೨೮	೩೦	೫೮	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
		ಇಲ್ಲ್ಯಾಳ	೦೬	೨೧	೧೬	೩೭	೧೧	೦೭	೧೮	೦೯	೦೯	೧೮	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಚೌಡಾಪೂರ	೦೬	೧೩	೧೪	೨೭	೦೫	೦೪	೦೯	೦೮	೦೯	೧೭	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಜಮಖಂಡಿ	ಅಲಗೂರ	೧೨	೩೭	೩೪	೭೧	೨೨	೧೯	೪೧	೧೪	೧೪	೨೮	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧		೦೧
		ಅಲಬಾಳ	೦೭	೨೯	೨೭	೫೬	೧೪	೧೨	೨೬	೧೫	೧೩	೨೮	-	೦೨	೦೨	-	-	-
		ಕೊಣ್ಣೂರ	೦೪	೧೧	೧೦	೨೧	೦೭	೦೬	೧೩	೦೪	೦೪	೦೮	-	-	-	-	-	-
	ಮುಧೋಳ	ಹೆಬ್ಬಾಳ	೧೪	೪೪	೨೯	೭೩	೨೮	೧೪	೪೨	೧೫	೧೩	೨೮	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಶಿರೋಳ	೦೮	೧೫	೧೧	೨೬	೦೮	೦೫	೧೩	೦೬	೦೬	೧೨	೦೧	-	೦೧		೦೧	೦೧
		ಹಳಕಿ	೦೬	೧೧	೧೨	೨೩	೦೫	೦೫	೧೦	೦೬	೦೬	೧೨	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಬೀಳಗಿ	ರೊಳ್ಳಿ	೧೦	೨೦	೨೧	೪೧	೦೮	೦೮	೧೪	೧೧	೧೦	೨೧	೦೧	೦೨	೦೩	-	೦೧	೦೧
		ಬಾಡಗಂಡಿ	೦೮	೨೬	೨೩	೪೯	೧೩	೧೨	೨೫	೧೩	೧೧	೨೪	-	-	-	-	-	-
		ಚಿಕ್ಕಸಂಗಮ	೦೫	೧೭	೧೪	೩೧	೧೦	೦೯	೧೯	೦೫	೦೫	೧೦	೦೨	-	೦೨	-	-	-
	ಬದಾಮಿ	ಕೆರೂರ	೧೨	೩೦	೩೨	೬೨	೧೫	೧೭	೩೨	೧೩	೧೩	೨೬	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-
		ಸೂಳಕೇರಿ	೧೬	೫೨	೩೧	೮೩	೨೮	೧೩	೪೧	೨೨	೧೮	೪೦	೦೨	-	೦೨	೦೧		೦೧
		ಹಲಕುರ್ಕಿ	೧೦	೨೦	೧೮	೩೮	೧೧	೧೦	೨೧	೦೮	೦೭	೧೫	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
	ಹುನಗುಂದ	ಅಮೀನಗಡ	೧೨	೪೦	೩೧	೭೧	೨೪	೧೫	೩೯	೧೫	೧೫	೩೦	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೧	೦೧
		ಗುಡೂರ	೦೮	೨೪	೧೯	೪೩	೧೪	೦೯	೨೩	೧೦	೦೯	೧೯	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಬೇಳಗಲ್	೦೪	೧೬	೧೪	೩೦	೧೦	೦೮	೧೮	೦೪	೦೫	೦೯	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-
			೧೭೬	೪೯೬	೪೨೦	೯೧೬	೨೭೨	೨೦೭	೪೭೯	೨೦೬	೧೯೫	೪೦೧	೧೬	೧೫	೩೧	೦೨	೦೩	೦೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
				ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಿಂದಿಗೇರಿ	೧೩	೩೭	೪೫	೮೨	೧೯	೨೯	೪೮	೧೬	೧೭	೩೩	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-
		ಏಳಬೆಂಚಿ	೧೩	೩೬	೩೯	೭೫	೧೬	೧೯	೩೫	೧೮	೧೯	೩೭	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧		೦೧
		ಬಸವಣ್ಣಕ್ಯಾಂಪ	೦೨	೧೨	೦೬	೧೮	೦೮	೦೪	೧೨	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
	ಸಂಡೂರು	ಯಶವಂತನಗರ	೦೮	೨೬	೨೫	೫೧	೦೯	೦೯	೧೮	೧೭	೧೨	೨೯	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ತಾಳೂರು	೦೭	೨೫	೨೨	೪೭	೧೧	೧೧	೨೨	೧೪	೦೯	೨೩	-	೦೨	೦೨	-	-	-
		ಶ್ರೀರಾಮಶೆಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	೦೩	೦೯	೦೫	೧೪	೦೩	೦೩	೦೬	೦೬	೦೨	೦೮	-	-	-	-	-	-
	ಸಿರಗುಪ್ಪಾ	ತಕ್ಕಲಕೋಟೆ	೧೦	೪೧	೩೫	೭೬	೨೪	೧೮	೪೨	೧೫	೧೫	೩೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧		೦೧
		ಕೊಂಚಗೇರಿ	೫	೧೯	೧೭	೩೬	೧೧	೦೮	೧೯	೦೭	೦೭	೧೪	೦೧	೦೨	೦೩	-	-	-
		ಬಲಕುಂದ	೦೫	೧೯	೧೫	೩೪	೦೯	೧೦	೧೯	೧೦	೦೫	೧೫	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಎಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಉಲವತ್ತಿ	೦೮	೨೧	೨೧	೪೨	೧೩	೦೯	೨೨	೦೮	೦೮	೧೬	-	೦೧	೦೧		೦೧	೦೧
		ಉಪಕನಹಳ್ಳಿ	೦೫	೧೨	೧೦	೨೨	೦೮	೦೫	೧೩	೦೪	೦೪	೦೮	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಹಂಪಾಪಟ್ಟಣ	೦೩	೦೯	೦೮	೧೭	೦೪	೦೩	೦೭	೦೫	೦೫	೧೦	-	-	-	-	-	-
	ಹೂವಿನ ಹಡಗಲಿ	ಹೊಳಗುಂದಿ	೧೩	೩೩	೩೬	೬೯	೧೫	೧೬	೩೧	೧೮	೧೮	೩೬	-	೦೩	೦೩	-	-	-
		ಉತ್ತಂಗಿ	೦೮	೨೮	೨೧	೪೯	೧೬	೦೯	೨೫	೧೧	೧೧	೨೨	೦೧	೦೧	೦೨		೦೧	೦೧
		ಇಟಗಿ	೦೩	೦೯	೦೭	೧೬	೦೪	೦೨	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	-	-	-	-	-	-
	ಕೂಡ್ಲಗಿ	ಗುಡೆಕೋಟೆ	೦೮	೨೮	೨೪	೫೨	೧೭	೧೨	೨೯	೦೮	೧೨	೨೦	೦೨	-	೦೨	-	-	-
		ಗಜಾಪೂರ	೦೯	೨೧	೧೫	೩೬	೧೨	೦೬	೧೮	೦೯	೦೯	೧೮	-	-	-	-	-	-
		ಶ್ಯಾನಹಳ್ಳಿ	೦೪	೦೯	೦೮	೧೭	೦೫	೦೩	೦೮	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬುಕ್ಕಸಾಗರ	೧೭	೧೮	೧೯	೩೭	೦೩	೦೬	೦೯	೧೫	೧೮	೩೩	-	೦೨	೦೨	-	೦೧	೦೧
		ಕಮಲಾಪೂರ	೧೧	೩೭	೩೭	೭೪	೧೯	೧೩	೩೨	೧೬	೧೮	೩೪	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-
		ಉಪಾರಹಳ್ಳಿ	೦೧	೦೩	೦೩	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	-	-	-
				೪೫೨	೪೧೮	೮೭೦	೨೨೮	೧೯೬	೪೨೪	೨೦೮	೨೦೦	೪೦೮	೧೪	೧೯	೩೩	೦೨	೦೩	೦೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಪಾಳ್ಯ	೧೪	೩೮	೨೮	೬೬	೨೨	೧೩	೩೫	೧೪	೧೪	೨೮	೦೧	೦	೦೧	-	೦೧	೦೧
		ಸೊಂಡೆಕೋಳ	೦೮	೨೫	೧೮	೪೩	೧೫	೦೮	೨೩	೧೦	೧೦	೨೦	-	-	-	-	-	-
		ಅಳಗವಾಡಿ	೦೪	೧೧	೧೦	೨೧	೦೭	೦೬	೧೩	೦೪	೦೪	೦೮	-	-	-	-	-	-
	ಹಿರಿಯೂರು	ಐಮಂಗಲ	೧೩	೨೦	೨೩	೪೩	೦೯	೦೭	೧೬	೧೨	೧೨	೨೪	೦೧	೦೨	೦೩	-	೦೧	೦೧
		ಮರಡಿಹಳ್ಳಿ	೦೭	೧೬	೧೧	೨೭	೧೧	೦೩	೧೪	೦೫	೦೬	೧೧	೦೧	೦೨	೦೩	-	-	-
		ಹೊಸಕೆರೆ	೦೫	೧೨	೦೯	೨೧	೦೫	೦೨	೦೭	೦೭	೦೭	೧೪	-	-	-	-	-	-
	ಹೊಸದುರ್ಗ	ದೇವಿಗೆರೆ	೧೮	೩೫	೨೪	೫೯	೨೦	೧೧	೩೧	೧೩	೧೩	೨೬	೦೯	-	೦೯	೦೧	-	೦೧
		ಜಾಣಕಲ್ಲು	೦೭	೨೦	೧೫	೩೫	೧೦	೦೯	೧೯	೦೯	೦೬	೧೫	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಗರಗ	೦೫	೧೧	೧೦	೨೧	೦೭	೦೫	೧೨	೦೪	೦೪	೦೮	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	೧೯	೪೫	೪೦	೮೫	೧೯	೧೮	೩೭	೨೬	೨೬	೫೨	-	೦೧	೦೧	೦೧	-	೦೧
		ಚಿಕ್ಕೇರಳ್ಳಿ	೦೮	೧೬	೧೫	೩೧	೦೭	೦೬	೧೩	೦೯	೦೯	೧೮	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಹಿರೇಕೆರಳ್ಳಿ	೦೪	೦೪	೧೧	೧೦	೨೧	೦೭	೦೬	೧೩	೦೪	೦೪	೦೮	-	-	-	-	-
	ಹೊಳಲಕೆರೆ	ದುಮ್ಮಿ	೧೨	೩೨	೨೪	೫೬	೧೭	೧೨	೨೯	೧೩	೧೨	೨೫	೦೧	-	೦೧		೦೧	೦೧
		ಅಮೃತಪುರ	೦೮	೧೭	೧೬	೩೩	೦೮	೦೭	೧೫	೦೯	೦೯	೧೮	-	-	-	-	-	-
		ಕಾಳಗಟ್ಟ	೦೮	೧೦	೧೦	೨೦	೦೫	೦೪	೦೯	೦೫	೦೫	೧೦	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಚಳ್ಳಕೆರೆ	ದೊಡ್ಡೇರಿ	೦೯	೨೦	೧೭	೩೭	೦೮	೦೬	೧೪	೧೧	೧೦	೨೧	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-
		ಪರಶುರಾಮಪುರ	೦೧	೦೪	೦೬	೧೦	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	-	೦೨	೦೨	-	-	-
		ಮಲ್ಲನಹಳ್ಳಿ	೦೨	೦೫	೦೪	೦೯	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	-	೦೧	-	-	-
				೩೩೩	೨೭೫	೬೦೮	೧೭೦	೧೧೭	೨೮೭	೧೫೨	೧೪೭	೨೯೯	೦೯	೦೮	೧೭	೦೨	೦೩	೦೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಜನಸಂಖ್ಯೆ			ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಧಾರವಾಡ	ಧಾರವಾಡ	ಯತ್ತಿನಗುಡ್ಡ	೧೪	೫೯	೩೭	೯೬	೩೪	೧೫	೪೯	೨೩	೨೧	೪೪	೦೧	೦೧	೦೨	–	೦೧	೦೧
		ನಾಗಲಾವಿ	೨೫	೯೦	೭೦	೧೬೦	೪೫	೨೯	೭೪	೪೩	೩೮	೮೧	೦೧	೦೨	೦೩	–	–	–
		ಅಮ್ಮಿನಭಾವಿ	೦೩	೦೮	೦೬	೧೪	೦೫	೦೩	೦೮	೦೩	೦೩	೦೬	–	೦೧	೦೧	–	–	–
	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಇಂಗಳಹಳ್ಳಿ	೧೫	೩೮	೩೭	೭೫	೧೮	೧೩	೩೧	೨೦	೨೩	೪೩	–	೦೧	೦೧	೦೧	–	೦೧
		ಶಿರಗುಂಪಿ	೦೨	೦೬	೦೪	೧೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಕುರ್ಡಿಕೇರಿ	೦೩	೦೫	೦೮	೧೩	–	೦೩	೦೩	೦೫	೦೫	೧೦	–	–	–	೦೧	–	೦೧
	ಕಲಘಟಗಿ	ದುಮ್ಮವಾಡ	೧೮	೫೭	೩೦	೮೭	೨೮	೦೭	೩೫	೨೭	೨೨	೪೯	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
		ಗಂಬ್ಯಾಪುರ	೨೧	೫೩	೪೫	೯೮	೨೬	೨೦	೪೬	೨೫	೨೪	೪೯	೦೨	೦೧	೦೩	–	–	–
		ಅಂಬಲಿಕೊಪ್ಪ	೦೪	೧೩	೧೩	೨೬	೦೪	೦೪	೦೮	೦೮	೦೮	೧೬	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
	ನವಲಗುಂದ	ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ	೧೩	೨೧	೨೪	೪೫	೧೨	೧೨	೨೪	೦೮	೧೧	೧೯	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧
		ಹನಸಿ	೧೧	೧೭	೧೧	೨೮	೦೬	೦೨	೦೮	೧೦	೦೮	೧೮	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
		ಕಾಲವಾಡ	೦೨	೦೫	೦೫	೧೦	೦೨	೦೨	೦೪	೦೩	೦೩	೦೬	–	–	–	–	–	–
	ಕುಂದಗೋಳ	ಕುಂದಗೋಳ	೧೨	೩೦	೨೬	೫೬	೧೧	೦೮	೧೯	೧೭	೧೭	೩೪	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಯರಿಬೂದಿಹಾಳ	೦೩	೦೮	೦೮	೧೬	೦೩	೦೩	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	–	–	–	–	–	–
		ಗುಡಗೇರಿ	೧೮	೪೦	೩೮	೭೮	೨೧	೧೯	೪೦	೧೮	೧೮	೩೬	೦೧	೦೧	೦೨	–	೦೧	೦೧
				೪೫೦	೩೬೨	೮೧೨	೨೧೭	೧೪೧	೩೫೮	೨೧೮	೨೦೯	೪೨೭	೧೨	೧೦	೨೨	೦೩	೦೨	೦೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

			ಜನಸಂಖ್ಯೆ				ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಗದಗ	ಮುಂಡರಗಿ	ಹಿರೇವಡ್ಡಟ್ಟಿ	೨೦	೪೯	೫೧	೧೦೦	೨೪	೨೫	೪೯	೨೪	೨೪	೪೮	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	–	೦೧
		ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ	೦೩	೧೨	೧೦	೨೨	೦೭	೦೩	೧೦	೦೫	೦೫	೧೦	–	೦೨	೦೨	–	–	–
		ಮೇವುಂಡಿ	೦೫	೧೭	೧೩	೩೦	೦೯	೦೫	೧೪	೦೮	೦೮	೧೬	–	–	–	–	–	–
	ಗದಗ	ಚಿಂಚಲಿ	೨೮	೧೦೮	೭೬	೧೮೪	೫೨	೨೭	೭೯	೫೨	೪೫	೯೭	೦೨	೦೨	೦೪	–	–	–
		ಕುರ್ತಕೋಟಿ	೧೪	೩೯	೪೦	೭೯	೧೯	೨೫	೪೪	೨೦	೧೭	೩೭	–	–	–	–	–	–
		ಹರ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೨೧	೧೭	೩೮	೦೮	೦೭	೧೫	೧೨	೧೦	೨೨	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧
	ರೋಣ	ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ	೦೭	೨೧	೨೫	೪೬	೧೧	೧೩	೨೪	೧೦	೧೨	೨೨	–	–	–	–	–	–
		ಲಕ್ಕಲಕಟ್ಟಿ	೦೭	೧೨	೧೨	೨೪	೦೪	೦೫	೦೯	೦೭	೦೭	೧೪	–	–	–	–	–	–
		ಗುಳಗುಂದಿ	೦೭	೦೭	೦೯	೧೬	೦೨	೦೩	೦೫	೦೫	೦೬	೧೧	–	–	–	–	–	–
	ನರಗುಂದ	ಕೊಣ್ಣೂರು	೧೮	೫೦	೩೮	೮೮	೨೯	೨೦	೪೯	೧೯	೧೮	೩೭	೦೨	–	೦೨	–	೦೧	೦೧
		ಲಕಮಾಪೂರ	೦೮	೧೭	೧೮	೩೫	೦೮	೦೯	೧೭	೦೮	೦೮	೧೬	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
		ಅರಸಿನಗೋಡಿ	೦೪	೧೨	೦೯	೨೧	೦೭	೦೫	೧೨	೦೪	೦೪	೦೮	೦೧	–	೦೧	–	–	–
	ಶಿರಹಟ್ಟಿ	ಹೊಸಳ್ಳಿ	೦೭	೨೬	೨೨	೪೮	೧೭	೧೨	೨೯	೦೯	೦೯	೧೮	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಬಿಜ್ಜೂರು	೧೦	೨೭	೩೭	೬೪	೧೩	೨೧	೩೪	೧೩	೧೩	೨೬	೦೧	೦೧	೦೨	–	೦೧	೦೧
		ಸುಗ್ನಳ್ಳಿ	೦೪	೦೮	೦೫	೧೩	೦೪	೦೨	೦೬	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	–	೦೧	–	–	–
				೪೨೬	೩೮೨	೮೦೮	೨೧೪	೧೮೨	೩೯೬	೧೯೯	೧೮೯	೩೮೮	೧೧	೦೯	೨೦	೦೨	೦೨	೦೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೨ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಜನಸಂಖ್ಯೆ

							ಅವಿವಾಹಿತ			ವಿವಾಹಿತ			ವಿಧುರ/ವಿಧವೆ			ವಿಚ್ಛೇದಿತರು		
...ಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
...ವೇರಿ	ಹಾವೇರಿ	ಗುತ್ತಲ	೧೧	೩೮	೨೮	೬೬	೧೯	೧೫	೩೪	೧೮	೧೦	೨೮	೦೧	೦	೦೧	-	-	-
		ಬಸಾಪೂರ	೦೫	೧೪	೧೩	೨೭	೧೦	೦೭	೧೭	೦೫	೦೪	೦೯	-	೦೧	೦೨	-	-	-
		ಸಂಗೂರು	೦೪	೧೦	೦೯	೧೯	೦೪	೦೧	೦೫	೦೬	೦೬	೧೨	-	೦೧	೦೨	-	-	-
	ಹಾನಗಲ್	ಬೆಳಗಲ್‌ಪೇಟ	೨೦	೪೫	೪೦	೮೫	೨೨	೧೬	೩೮	೨೧	೨೧	೪೨	೦೯	೦೧	೦೩	-	೦೧	೦೧
		ಮಾರನಬೀಡ	೦೭	೧೮	೨೧	೩೯	೧೦	೧೦	೨೦	೦೭	೦೭	೧೪	೦೧	೦೧	೦೫	-	-	-
		ಸಮ್ಮಸಗಿ	೦೫	೧೧	೧೩	೨೪	೦೬	೦೮	೧೪	೦೫	೦೫	೧೦	-	-	-	-	-	-
	ಸವಣೂರ	ಕೃಷ್ಣಾಪೂರ	೧೦	೧೯	೨೦	೩೯	೦೯	೦೭	೧೬	೧೦	೧೧	೨೧	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೧	೦೧
		ಈಚಲಯಲ್ಲಾಪೂರ	೦೯	೨೨	೧೩	೩೫	೧೫	೦೫	೨೦	೦೭	೦೭	೧೪	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಶಿರಬಡಗಿ	೦೩	೦೮	೦೬	೧೪	೦೫	೦೩	೦೮	೦೩	೦೩	೦೬	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಶಿಗ್ಗಾಂವ	ವನಹಳ್ಳಿ	೧೮	೫೨	೪೫	೯೭	೨೫	೧೯	೪೪	೨೩	೨೨	೪೫	೦೧	೦೩	೦೩	೦೧		೦೧
		ದುಂಡಸಿ	೦೮	೨೬	೨೮	೫೪	೧೪	೧೫	೨೯	೧೨	೧೨	೨೪	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಭದ್ರಾಪೂರ	೦೪	೧೩	೧೩	೨೬	೦೬	೦೫	೧೧	೦೭	೦೭	೧೪	-	೦೧	೦೧	೦೧		೦೧
	ಬ್ಯಾಡಗಿ	ಬನ್ನಿಹಟ್ಟಿ	೧೨	೩೦	೩೪	೬೪	೧೯	೧೫	೩೪	೧೦	೧೯	೨೯	೦೧	-	-	-	-	-
		ಸೂಡಂಬಿ	೦೬	೧೭	೧೨	೨೯	೧೧	೦೫	೧೬	೦೬	೦೬	೧೨	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಮಾಸಣಗಿ	೦೪	೧೧	೧೨	೨೩	೦೫	೦೬	೧೧	೦೬	೦೬	೧೨	-	-	-	-	-	-
	ಹಿರೇಕೇರೂರ	ದೂದಿಹಳ್ಳಿ	೩	೩೩	೩೦	೬೩	೧೫	೧೪	೨೯	೧೪	೧೪	೨೮	-	೦೨	೦೨	-	-	-
		ಅರಳಿಕಟ್ಟಿ	೦೫	೧೬	೧೦	೨೬	೧೧	೦೫	೧೬	೦೫	೦೫	೧೦	-	-	-	-	-	-
		ಕಚವಿ	೦೩	೧೧	೦೮	೧೯	೦೫	೦೩	೧೧	೦೫	೦೫	೧೦	-	-	-	-	-	-
	ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರ	ನೂಕಾಪೂರ	೧೦	೨೨	೨೬	೪೮	೧೦	೧೨	೨೨	೧೨	೧೧	೨೩	೦೧	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಸಂಕಲಾಪೂರ	೦೯	೨೧	೯	೩೦	೧೦	೦೮	೧೮	೧೧	೧೧	೨೨	-	-	-	-	-	-
		ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೧೪	೧೫	೨೯	-	೦೫	೦೫	೧೪	೧೪	೨೮	೦೧	-	-	-	-	-
				೪೫೧	೪೦೫	೮೫೬	೨೩೨	೧೮೬	೪೧೮	೨೦೭	೨೦೬	೪೧೩	೧೦	೧೧	೨೧	೦೨	೦೨	೦೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬೆಳಗಾವಿ	ಬೆಳಗಾವಿ	ಹಿರೇಬಾಗೇವಾಡಿ	೦೫	೦೬	೦೧	೦೭	೦೨	೦೪	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	–	೦೨	–	–	–	೦೨	–	೦೨
		ಹೊಸ ಇದ್ದಾಲಗುಂಡಿ	೦೪	೦೩	೦೩	೦೬	೦೪	೦೧	೦೫	೦೨	–	೦೨	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಕೋಳಿಕೊಪ್ಪ	೦೩	೦೩	೦೫	೦೮	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೧	೦೧	–	–	–	–
	ಅಥಣಿ	ಮಂಗಸೂಳಿ	೧೨	೧೪	೦೮	೨೨	೦೩	೦೨	೦೫	೦೪	–	೦೪	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೧	–	೦೧
		ಸಂಬರಗಿ	೦೮	೦೪	೦೪	೦೮	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಚಿಕ್ಕೂಡ	೧೫	೧೨	೦೯	೨೧	೧೦	೦೮	೧೮	೦೫	೦೩	೦೮	–	–	–	೦೨	೦೧	೦೩	–	–	–
	ಬೈಲಹೊಂಗಲ	ಬುಡರಕಟ್ಟಿ	೨೩	೧೮	೧೮	೩೬	೧೪	೦೭	೨೧	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಶೀಗಿಹಳ್ಳಿ	೦೮	೦೫	೦೬	೧೧	೦೧	೦೨	೦೩	–	–	–	–	–		–	–	–	–	–	–
		ಬೇಲೂರ	೦೨	೦೨	೦೨	೦೪	೦೩	೦೨	೦೫	–	–	–	–	–		–	–	–	–	–	–
	ಚಿಕ್ಕೋಡಿ	ಕರೋಶಿ	೦೬	೦೪	೦೩	೦೭	೦೭	೦೫	೧೨	೦೨	೦೧	೦೩	೦೪	೦೧	೦೫	–	–	–	–	–	–
		ಕೆರೂರ	೧೯	೦೫	೦೩	೦೮	೦೮	೦೮	೧೬	–	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	೦೪
		ಉಮರಾಣಿ	೦೬	೦೯	೦೯	೧೪	೦೯	೦೧	೧೦	೦೫	೦೩	೦೮	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	ಗೋಕಾಕ	ಅರಭಾವಿ	೧೦	೦೯	೦೫	೧೪	೦೮	೦೬	೧೪	೦೨	೦೧	೦೩	೦೪	೦೨	೦೬	–	–	–	೦೩	೦೧	೦೪
		ಕಲ್ಲೋಳ್ಳಿ	೦೬	೦೪	೦೩	೦೭	೦೪	೦೪	೦೮	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಮಮದಾಪೂರ	೦೩	೦೩	೦೨	೦೫	೦೪	೦೨	೦೬	–	–	–	–	–	–	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨

ಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕುಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
				ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
	ಹುಕ್ಕೇರಿ	ಹುಕ್ಕೇರಿ	೦೨	೨೧	೦೨	೨೩	೦೩	೦೨	೦೫	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		ಬೆಲ್ಲದ ಬಾಗೇವಾಡಿ	೧೯	೧೭	೦೯	೨೬	೧೧	೧೧	೨೨	೦೪	೦೨	೦೬	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	೦೧	-	೦೧	
		ಹುಲ್ಲೋಳಿ	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	೦೧	೦೨	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-	-	-	
	ಖಾನಾಪೂರ	ಸಂದಫಡ	೨೨	೧೨	೧೯	೨೧	೧೮	೧೦	೨೮	೦೪	೫	೦೯	೦೨	-	೦೨	-	-	-	೦೨	-	೦೨
		ಬೆಕವಾಡ	೨೦	೧೮	೧೨	೩೦	೧೪	೦೪	೧೮	೦೨	-	೦೨	-	-	-	-	-	-	-	೦೧	-
		ಬೀಡಿ	೦೪	೦೫	೦೪	೦೯	೦೩	೦೩	೦೬	೦೨	-	೦೩	-	-	-	೦೧	-	೦೧	-	-	-
	ರಾಮದುರ್ಗ	ಹಣಮಸಾಗರ	೧೭	೩೫	೦೫	೩೦	೦೯	೦೩	೧೨	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
		ಗುದಗೋಪ್ಪ	೦೪	೦೩	-	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಮರಕಟನಾಳ	೦೩	೦೪	೦೫	೦೯	೦೫	೦೨	೦೭	-	-	-	-	-	-	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ರಾಯಬಾಗ	ರಾಯಬಾಗ	೦೪	೦೩	೦೦	೦೩	೦೩	೦೨	೦೫	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	-	೦೨	-	-	-	೦೧	೦೩	೦೪
		ಬೇಕ್ಕೇರಿ	೧೬	೧೧	೧೨	೨೩	೦೯	೦೯	೧೮	೦೫	೦೨	೦೭	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	-	೦೨	೦೨	-	೦೨
		ಕೆಂಪಟ್ಟಿ	೦೪	೦೫	೦೬	೧೧	೦೮	೦೨	೧೦	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ಸವದತ್ತಿ	ಯಕ್ಕೇರಿ	೧೨	೧೦	೦೯	೧೯	೦೮	೦೫	೧೩	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	೦೧		-	-	-
		ಇನಾಂಹೊಂಗಲ	೦೫	೦೫	೦೫	೧೦	೦೫	೦೧	೦೬	-	-	-	-	-	-	೦೨	೦೨	-	-	-	-
		ಗೊರವನಕೊಳ್ಳ	೦೩	೦೪	೦೨	೦೬	೦೩	೦೨	೦೫	-	೦೧	೦೧	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಒಟ್ಟು	೨೭೦	೨೩೪	೧೭೪	೪೦೮	೧೭೯	೧೧೯	೨೯೮	೫೪	೨೮	೮೨	೨೨	೦೮	೩೦	೦೬	೦೩	೦೯	೧೬	೦೮	೨೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

			ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ				ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಜಾಪೂರ	ಇಂಡಿ	ಇಂಡಿ	೧೨	೦೭	೦೬	೧೩	೦೯	೦೫	೧೪	೦೧	೦೬	೦೭	೦೭೧	೦೫	೧೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೬	೦೩	೦೯
		ಸಾಲೋಟಗಿ	೦೯	೦೪	೦೬	೧೦	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಗೋಳಸಾರ	೦೪	೦೪	೦೪	೦೮	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೪	–	೦೧	೦೧	–	–	೦೧	–	–	–
	ಬ ಬಾಗೇವಾಡಿ	ನಿಡಗುಂದಿ	೩೩	೩೫	೩೬	೬೧	೨೪	೧೨	೩೬	೦೭	೦೧	೦೮	೦೪	೦೧	೦೫	–	–	–	೦೩	–	೦೩
		ಮುತ್ತಗಿ	೧೬	೨೪	೦೫	೨೯	೧೫	೧೩	೨೮	೦೭	೦೨	೦೯	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಇಂಗಳೇಶ್ವರ	೧೧	೦೬	೦೫	೧೧	೦೫	೦೨	೦೭	೦೩	೦೨	೦೫	–	–	–	೦೧	–	೦೧	೦೨	–	೦೨
	ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	ಬಸರಕೋಡ	೩೧	೩೫	೨೧	೫೬	೨೫	೨೧	೪೬	೦೬	೦೧	೦೭	೦೪	೦೧	೦೫	–	–	–	–	೦೧	೦೧
		ಹಿರೇಮುರಾಳ	೧೯	೨೫	೧೯	೪೨	೧೧	೧೧	೨೨	೦೫	೦೧	೦೬	೦೫	೦೧	೦೬	–	–	–	–	–	–
		ಢವಳಗಿ	೦೬	೨೨	೧೫	೩೭	೧೧	೧೦	೨೧	೦೫	೦೧	೦೬	೦೩	೦೪	೦೭	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨
	ಸಿಂದಗಿ	ಸಿಂದಗಿ	೧೦	೦೯	೦೨	೧೩	೦೯	೦೮	೧೭	೦೮	೦೨	೧೦	–	೦೨	೦೨	–	೦೧	–	೦೧	–	೦೧
		ಮಲಘಾಣ	೨೮	೧೫	೧೩	೨೮	೧೧	೧೧	೨೨	೦೨	೦೪	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	–	–		–	೦೧	೦೧
		ಕಕ್ಕಳವೇಲಿ	೧೨	೧೦	೧೧	೨೧	೦೮	೦೬	೧೪	೦೪	೦೧	೦೫	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧
	ಬಿಜಾಪೂರ	ಭಬಲೇಶ್ವರ	೧೮	೦೭	೦೨	೦೯	೦೪	೦೬	೧೦	೦೩	೦೨	೦೫	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ನಾಗಠಾಣ	೦೫	೦೪	೦೫	೦೯	೦೩	೦೬	೦೯	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೧
		ಸಂಗಾಪೂರ	೦೩	೦೪	೦೩	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨	–	೦೧	೦೧	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	೦೫	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೨೧೯	೨೦೯	೧೪೨	೩೫೧	೧೩೯	೧೧೫	೨೫೪	೫೬	೨೯	೮೫	೩೧	೧೯	೫೦	೦೫	೦೩	೦೮	೧೫	೦೭	೨೨

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

			ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ				ಮಾದ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಗಲಕೋಟ	ಬಾಗಲಕೋಟ	ಶಿರೂರ	೨೮	೧೮	೧೧	೨೯	೦೯	೦೩	೧೨	೦೫	೦೨	೦೭	೦೨	೦೨	೦೪	–	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೪
		ಇಲ್ಕ್ಯಾಳ	೦೬	೦೯	೦೧	೧೦	೦೩	೦೨	೦೫	೦೩	೦೧	೦೪	೦೩	೦೧	೦೪	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಚೌಡಾಪೂರ	೦೬	೦೫	೦೫	೧೦	೦೪	೦೨	೦೬	೦೨	–	೦೨	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	ಜಮಖಂಡಿ	ಅಲಗೂರ	೧೨	೦೭	೦೫	೧೨	೦೬	೦೩	೦೯	೦೧	೦೩	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	–	೦೧	೦೨	೦೨	೦೪
		ಅಲಬಾಳ	೦೭	೦೮	೦೪	೧೨	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಕೊಣ್ಣೂರ	೦೪	೦೩	–	೦೩	೦೧	೦೨	೦೩	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	ಮುಧೋಳ	ಹೆಬ್ಬಾಳ	೧೪	೧೧	೦೨	೧೩	೦೩	೦೩	೦೬	೦೫	–	೦೫	೦೩	–	೦೩	–	–	–	೦೨	–	೦೨
		ಶಿರೋಳ	೦೮	೦೫	೦೨	೦೭	೦೫	೦೧	೦೬	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಹಳಕಿ	೦೬	೦೩	೦೬	೦೯	೦೩	೦೨	೦೫	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೨
	ಬೀಳಗಿ	ರೊಳ್ಳಿ	೧೦	೦೬	೦೪	೧೦	೦೩	೦೩	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಬಾಡಗಂಡಿ	೦೮	೦೬	೦೬	೧೨	೦೫	೦೩	೦೮	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–	೦೧	–	೦೧
		ಚಿಕ್ಕಸಂಗಮ	೦೫	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
	ಬದಾಮಿ	ಕೆರೂರ	೧೨	೦೮	೦೮	೧೬	೦೯	೦೬	೧೫	೦೩	೦೨	೦೫	೦೨	೦೧	೦೩	–	–	–	–	–	–
		ಸೂಳಿಕೇರಿ	೧೬	೧೫	೦೬	೨೧	೧೦	೦೬	೧೬	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧
		ಹಲಕುರ್ಕಿ	೧೦	೦೮	೦೬	೧೪	೦೪	೦೩	೦೭	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೨
	ಹುನಗುಂಡ	ಅಮೀನಗಡ	೧೨	೧೦	೧೧	೨೧	೦೭	೦೬	೧೩	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	–	೦೧	–	೦೧
		ಗುಡೂರ	೦೮	೦೬	೦೪	೧೦	೦೪	೦೩	೦೭	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	*–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಬೇಳಗಲ್	೦೪	೦೪	೦೪	೦೮	೦೪	೦೩	೦೭	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೧	–	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೧೭೬	೧೩೪	೮೬	೨೨೦	೮೫	೫೧	೧೩೬	೪೧	೨೦	೬೧	೨೩	೦೯	೩೨	೦೩	೦೩	೦೬	೧೪	೦೮	೨೨

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

			ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ				ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಿಂದಿಗೇರಿ	೧೩	೧೩	೧೬	೨೯	೦೪	೦೧	೦೫	೦೪	-	೦೪	-	-	-	-	೦೧	೦೧	೦೧	-	೦೧
		ಇಳಬೆಂಚಿ	೧೩	೧೦	೦೮	೧೮	೦೩	೦೩	೦೬	-	-	-	-	-	-	೦೨	-	೦೨	೦೧	-	೦೧
		ಬಸವಣ್ಣ ಕ್ಯಾಂಪ	೦೨	೦೧	-	೦೧	೦೩	೦೧	೦೪	೦೩	೦೧	೦೪	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ಸಂಡೂರು	ಯಶವಂತನಗರ	೦೮	೦೯	೦೨	೧೧	೦೫	೦೭	೧೨	೦೬	೦೧	೦೭	-	-	-	-	-	-	೦೩	೦೧	೦೪
		ತಾಳೂರು	೦೭	೦೭	೦೪	೧೧	೦೮	೦೩	೧೧	೦೨	-	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-	೦೧	-	೦೧
		ಶ್ರೀರಾಮಶೆಟ್ಟಿ ಹಳ್ಳಿ	೦೩	೦೫	೦೨	೦೭	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ಸಿರಗುಪ್ಪಾ	ತಕ್ಕಲಕೋಟೆ	೧೦	೧೦	೧೩	೨೩	೦೩	೦೧	೦೪	೦೪	೦೧	೦೫	-	೦೧	೦೧	-	-	-	೦೧	-	೦೧
		ಕೊಂಚಗೇರಿ	೦೫	೦೮	೦೫	೧೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	-	೦೨	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧
		ಬಲಕುಂದ	೦೫	೦೫	೦೩	೦೮	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	-	೦೨	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧
	ಎಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಉಲವತ್ತಿ	೦೮	೦೫	೦೨	೦೭	೦೭	೦೩	೧೦	೦೪	೦೩	೦೭	-	೦೧	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಉಪಕನಹಳ್ಳಿ	೦೫	೦೩	೦೩	೦೬	೦೪	೦೧	೦೫	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಹಂಪಾಪಟ್ಟಣ	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೪	೦೨	-	೦೨	೦೧	-	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೨
	ಹೂ ಹಡಗಲಿ	ಹೊಳಗುಂದಿ	೧೩	೧೧	೦೯	೨೦	೦೪	೦೭	೧೧	೦೪	೦೨	೦೬	೦೨	-	೦೨	-	-	-	೦೩	೦೧	೦೪
		ಉತ್ತಂಗಿ	೦೮	೧೧	೦೯	೨೦	೦೬	೦೧	೦೭	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಇಟಗಿ	೦೩	೦೧	೦೨	೦೩	೦೩	೦೨	೦೫	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-
	ಕೂಡ್ಲಗಿ	ಗುಡೆಕೋಟೆ	೦೮	೦೪	೦೯	೦೩	೦೧	೦೨	೦೩	೦೩	-	೦೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಗಜಾಪೂರ	೦೯	೦೮	೦೨	೧೦	೦೬	೦೧	೦೮	೦೧	-	೦೧	-	-	-	೦೩	-	೦೩	-	-	-
		ಶ್ಯಾನಹಳ್ಳಿ	೦೪	೦೪	೦೩	೦೭	೦೪	೦೨	೦೬	೦೨	-	೦೨	-	-	-	-	-	-	೦೨	೦೧	೦೩
	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬುಕ್ಕಸಾಗರ	೧೭	೦೧	೦೭	೦೮	೦೪	೦೧	೦೫	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೩	೦೩	೦೬
		ಕಮಲಾಪೂರ	೧೧	೧೨	೦೬	೧೮	೦೫	೦೬	೧೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಉಪಾರಹಳ್ಳಿ	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಒಟ್ಟು	೧೫೬	೧೩೦	೧೦೬	೨೩೬	೭೬	೪೯	೧೨೫	೪೬	೧೬	೬೨	೧೨	೦೭	೧೯	೧೨	೦೪	೧೬	೨೩	೧೦	೩೩

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

			ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ				ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
ಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಪಾಳ್ಯ	೧೪	೧೪	೦೭	೨೧	೦೩	-	೦೩	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಸೊಂಡಕೋಳ	೦೮	೦೫	೦೪	೦೯	೦೪	೦೧	೦೫	೦೧	-	೦೧	೦೨	-	೦೨	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಅಳಗವಾಡಿ	೦೪	೦೨	೦೩	೦೫	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	-	-	೦೧	-	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಹಿರಿಯೂರು	ಐಮಂಗಲ	೧೩	೧೧	೦೮	೧೯	೦೫	೦೩	೦೮	-	೦೨	೦೨	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
		ಮರಡಿಹಳ್ಳಿ	೦೭	೦೬	೦೨	೦೮	೦೬	೦೧	೦೭	೦೩	೦೧	೦೪	-	-	-	೦೧	-	೦೧	-	೦೧	೦೧
		ಹೊಸಕೆರೆ	೦೫	೦೩	-	೦೩	೦೩	೦೨	೦೫	-	-	-	೦೧	-	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	-	-
	ಹೊಸದುರ್ಗ	ದೇವಿಗೆರೆ	೧೮	೧೫	೦೮	೨೩	೧೧	೦೫	೧೬	೦೨	-	೦೨	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಜಾಣಕಲ್ಲು	೦೭	೦೬	೦೭	೧೩	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	-	೦೧	-	-	-	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಗರಗ	೦೫	೦೫	೦೫	೧೦	೦೩	೦೨	೦೫	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	೧೯	೧೫	೧೦	೨೫	೧೧	೧೩	೨೪	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-	-	೦೧	೦೧	೦೩	-	೦೩
		ಚಿಕ್ಕೇರೆಳ್ಳಿ	೦೮	೦೫	೦೭	೧೨	೦೪	೦೧	೦೫	೦	೦	೦	೦೨	-	೦೨	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಹಿರೇಕೆರಳ್ಳಿ	೦೪	೦೪	೦೪	೦೮	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ಹೊಳಲಕೆರೆ	ದುಮ್ಮಿ	೧೨	೧೫	೦೭	೨೨	೦೮	೦೧	೦೯	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಅಮೃತಪುರ	೦೮	೦೭	೦೬	೧೩	೦೨	೦೧	೦೩	-	೦೧	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಕಾಳಗಟ್ಟ	೦೮	೦೩	೦೨	೦೫	೦೪	೦೧	೦೫	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ಚಳ್ಳಕೆರೆ	ದೊಡ್ಡೇರಿ	೦೯	೦೩	೦೩	೦೬	೦೪	೦೪	೦೮	೦೧	೦೨	೦೩	೦೨	೦೨	೦೪	-	-	-	೦೧	-	೦೧
		ಪರಶುರಾಮಪುರ	೦೧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಮಲ್ಲನಹಳ್ಳಿ	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
		ಒಟ್ಟು	೧೪೬	೧೧೫	೭೯	೧೯೪	೭೪	೩೯	೧೧೩	೧೩	೧೦	೨೩	೧೨	೦೩	೧೫	೦೪	೦೫	೦೯	೦೫	೦೨	೦೭

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

				ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
ಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ರವಾಡ	ಧಾರವಾಡ	ಯತ್ತಿನಗುಡ್ಡ	೧೪	೧೭	೦೫	೨೨	೧೦	೦೬	೧೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೬	೦೧	೦೭	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨
		ನಾಗಲಾವಿ	೨೫	೨೩	೧೧	೩೪	೧೩	೦೫	೧೮	೦೩	-	೦೩	-	೦೧	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಅಮ್ಮಿನಭಾವಿ	೦೩	೦೨	೦೩	೦೫	೦೫	-	೦೫	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಇಂಗಳಹಳ್ಳಿ	೧೫	೨೦	೧೬	೩೬	೧೦	೦೫	೧೫	೦೩	೦೪	೦೭	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಶಿರಗುಂಪಿ	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	೦೪	-	-	-	-	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
		ಕುರ್ಡಿಕೇರಿ	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	-	-	-	-	೦೧	-	-	-	-	-	-	-
	ಕಲಘಟಗಿ	ದುಮ್ಮವಾಡ	೧೮	೧೧	೦೩	೧೪	೧೧	೦೬	೧೭	೦೪	-	೦೪	-	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧
		ಗಂಬ್ಯಾಪೂರ	೨೧	೧೬	೦೬	೨೨	೦೭	೦೫	೧೨	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಅಂಬಲಿಕೊಪ್ಪ	೦೪	೦೩	೦೨	೦೫	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	೦೧	೦೧	-	-	-	-	-	-	೦೧	-	೦೧
	ನವಲಗುಂದ	ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ	೧೩	೦೭	೦೮	೧೫	೦೬	೦೧	೦೭	೦೨	-	೦೨	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	-	೦೧	-	-	-
		ಹನಸಿ	೧೧	೦೪	೦೧	೦೫	೦೩	೦೧	೦೪	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಕಾಲವಾಡ	೦೨	-	-	-	೦೧	-	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	-	೦೧	೦೧	-	೦೧	-	-	-
	ಕುಂದಗೋಳ	ಕುಂದಗೋಳ	೧೨	೦೫	೦೬	೧೧	೧೬	೦೪	೨೦	-	೦೧	೦೧	-	-	-	-	೦೧	೦೧	-	-	-
		ಯರಿಬೂದಿಹಾಳ	೦೩	೦೪	೦೨	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		ಗುಡಗೇರಿ	೦೮	೧೨	೦೮	೨೦	೧೫	೦೪	೧೯	೦೩	೦೨	೦೫	೦೧	-	೦೧	-	-	-	-	-	-
		ಒಟ್ಟು	೧೬೪	೧೨೬	೭೩	೧೯೯	೧೦೭	೪೨	೧೪೯	೨೧	೧೧	೩೨	೧೩	೦೪	೧೭	೦೬	೦೨	೦೮	೦೪	೦೩	೦೭

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ				ಮಾದ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
			ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ದಗ	ಮುಂಡರಗಿ	ಹಿರೇವಡ್ಡಟ್ಟಿ	೨೦	೨೦	೧೮	೩೮	೦೬	–	೦೬	೦೫	೦೩	೦೮	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	೦೨	೦೨
		ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ	೦೩	೦೩	೦೩	೦೬	೦೩	–	೦೩	೦೧	–	೦೧	–	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಮೇವುಂಡಿ	೦೫	೦೫	೦೨	೦೭	೦೩	೦೭	೧೦	೦೧	೦೧	೦೭	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೪	–	೦೪
	ಗದಗ	ಚಿಂಚಲಿ	೨೮	೨೪	೧೦	೪೪	೧೦	೦೭	೧೭	೦೬	೦೧	೦೭	೦೪	೦೨	೦೬	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೨
		ಕುರ್ತಕೋಟಿ	೧೪	೧೦	೦೫	೧೫	೦೩	೦೧	೦೪	೦೪	೦೧	೦೫	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೧	–	೦೧
		ಹರ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೧೦	೦೫	೧೫	೦೩	೦೩	೦೬	೦೭	೦೨	೦೯	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೨	–	೦೧	೦೧
	ರೋಣ	ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ	೦೭	೦೬	೦೩	೦೯	೦೪	–	೦೪	೦೧	–	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
		ಲಕ್ಕಲಕಟ್ಟಿ	೦೭	೦೩	೦೧	೦೭	೦೧	–	೦೧	–	೦೭	೦೭	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧	–	೦೨	೦೨
		ಗುಳಗಂದಿ	೦೭	೦೬	೦೧	೦೭	೦೩	೦೧	೦೪	೦೩	೦೨	೦೫	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–
	ನರಗುಂದ	ಕೊಣ್ಣೂರು	೧೮	೧೫	೧೩	೨೮	೧೭	೧೦	೨೭	೦೬	–	೦೬	೦೨	೦೧	೦೩	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
		ಲಕಮಾಪೂರ	೦೮	೦೬	೨೨	೦೮	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	೦೧	೦೭	೦೫	–	೦೫	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಅರಸಿನಗೋಡಿ	೦೪	೦೭	೦೨	೦೯	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	೦೧	೦೭	೦೩	೦೧	೦೪	೦೧	೦೨	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨
	ಶಿರಹಟ್ಟಿ	ಹೊಸಳ್ಳಿ	೦೭	೧೦	೦೬	೧೬	೧೦	೦೫	೧೫	೦೫	೦೧	೦೬	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಬಿಜ್ಜೂರು	೧೦	೦೯	೦೨	೧೦	೦೮	೦೭	೧೫	೦೧	–	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಸುಗ್ನಳ್ಳಿ	೦೪	೦೮	೦೩	೧೧	೦೫	೦೩	೦೮	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೧	–	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೧೫೨	೧೪೦	೮೫	೨೨೫	೮೩	೪೭	೧೩೦	೪೩	೧೬	೫೯	೧೨	೦೭	೧೯	೦೮	೦೭	೧೫	೦೯	೦೮	೧೭

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೩ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ				ಮಾದ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ			ಪದವಿ ಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಡಿಪ್ಲೋಮಾ /		
			ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು	ಗಂ	ಹೆ	ಒಟ್ಟು
ಹಾವೇರಿ	ಹಾವೇರಿ	ಗುತ್ತಲ	೧೧	೧೦	೦೪	೧೪	೦೪	–	೦೪	೦೨	–	೦೨	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೧
		ಬಸಾಪೂರ	೦೫	೦೧	–	೦೧	–	೦೧	೦೧	–	೦೨	೦೨	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಸಂಗೂರು	೦೪	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	ಹಾನಗಲ್	ಬೆಳಗಲ್‌ಪೇಟ	೨೦	೧೫	೧೨	೨೭	೧೬	೦೩	೦೯	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–	–	೦೧	೦೧	–	–	–
		ಮಾರನಬೇಡ	೦೭	೦೨	೦೭	೦೯	೦೫	೦೫	೧೦	–	೦೧	೦೧	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಸಮ್ಮಸಗಿ	೦೫	೦೫	೦೨	೦೭	–	೦೨	೦೨	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	ಸವಣೂರ	ಕೃಷ್ಣಾಪೂರ	೧೦	೦೪	೦೬	೧೦	೦೨	–	೦೨	–	–	–	–	–	–	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ಈಚಲಯಲ್ಲಾಪೂರ	೦೯	೦೩	೦೬	೦೯	೦೪	೦೧	೦೫	–	–	–	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–
		ಸಿರಬಡಗಿ	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೪	೦೨	೦೬	೦೧	೦೧	೦೨	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	ಶಿಗ್ಗಾಂವ	ವನಹಳ್ಳಿ	೧೮	೧೨	೦೭	೧೯	೦೭	೦೭	೧೪	೦೮	೦೧	೦೯	–	–	–	೦೧	–	೦೧	–	–	–
		ದುಂಡಸಿ	೦೮	೦೯	೦೪	೧೩	೦೭	೦೩	೧೦	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಭದ್ರಾಪೂರ	೦೪	೦೨	೦೩	೦೫	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	೦೧	೦೧	–	–	–
	ಬ್ಯಾಡಗಿ	ಬನ್ನಿಹಟ್ಟಿ	೧೨	೦೯	೦೯	೧೮	೦೪	೦೬	೧೦	೦೨	೦೪	೦೬	–	೦೩	೦೩	–	–	–	–	–	–
		ಸೂಡಂಬಿ	೦೬	೦೬	೦೬	೧೨	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	–	೦೨	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಮಾಸಣಗಿ	೦೪	೦೮	೦೫	೧೩	೦೧	೦೩	೦೪	–	–	–	–	–	–	–	೦೧	೦೧	೦೧	–	೦೧
	ಹಿರೇಕೇರೂರ	ದೂದಿಹಳ್ಳಿ	೧೩	೦೬	೦೯	೧೫	೦೪	೦೩	೦೭	೦೧	–	೦೧	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಅರಳಿಕಟ್ಟಿ	೦೫	೦೪	೦೩	೦೭	೦೫	೦೨	೦೭	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		ಕಚವಿ	೦೩	೦೩	೦೧	೦೪	೦೩	೦೧	೦೪	–	–	–	–	–	–	೦೧	–	೦೧	–	–	–
	ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರ	ನೂಕಾಪೂರ	೧೦	–	೦೬	೦೬	೦೫	೦೬	೧೧	೦೨	–	೦೨	೦೧	–	೦೧	–	–	–	೦೨	೦೧	೦೩
		ಸಂಕಲಾಪೂರ	೦೯	೦೪	೦೪	೦೮	೦೪	೧೧	೧೫	೦೨	೦೨	೦೪	೦೨	–	೦೨	–	–	–	೦೩	–	೦೩
		ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೦೧	೦೨	೦೩	೦೨	೦೫	೦೭	–	೦೩	೦೩	೦೨	–	೦೨	–	–	–	೦೨	೦೨	೦೪
		ಒಟ್ಟು	೧೭೬	೧೦೬	೯೮	೨೦೪	೬೯	೬೨	೧೩೧	೨೨	೧೫	೩೭	೦೮	೦೩	೧೧	೦೪	೦೩	೦೭	೦೯	೦೬	೧೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಬೆಳಗಾವಿ	ಬೆಳಗಾವಿ	ಹಿರೇಬಾಗೇವಾಡಿ	೦೫	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೪	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦೨	೦೩	೦೩	೦೧	೦೧
		ಹೊಸ ಇದ್ದಾಲಗುಂಡಿ	೦೪	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨
		ಕೋಳಿಕೊಪ್ಪ	೦೩	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೪	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
	ಅಥಣಿ	ಮಂಗಸೂಳಿ	೧೨	೦೮	೦೯	೦೮	೧೧	೧೩	೦೮	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಸಂಬರಗಿ	೦೮	೦೮	೦೮	೦೫	೦೭	೦೮	೦೫	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೩	೦೩	೦೧	೦೧
		ಚಿಕ್ಕೂಡ	೧೫	೧೩	೧೦	೧೦	೧೪	೧೬	೧೦	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೧೪	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
	ಬೈಲಹೊಂಗಲ	ಬುಡರಕಟ್ಟಿ	೨೫	೧೮	೨೦	೦೨	೨೦	೨೬	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦೩	೦೪	೧೦	೦೫	೧೦
		ಶೀಗಿಹಳ್ಳಿ	೦೮	೦೫	೦೭	೦೨	೦೨	೦೭	೦೨	೦	೦	೦೧	೦	೦	೦	೦೩	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಬೇಲೂರ	೦೨	೦೮	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೫	೦೫	೦೧	೦೧
	ಚಿಕ್ಕೋಡಿ	ಕರೋಶಿ	೦೫	೦೨	೦೪	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೪	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಕೆರೂರ	೧೯	೧೨	೧೭	೧೦	೧೦	೧೮	೧೦	೦೨	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೧೮	೦೩	೦೩
		ಉಮರಾಣಿ	೦೬	೦೩	೦೨	೦೭	೦೩	೦೩	೦೭	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೫	೦೫	೦೧	೦೧
	ಗೋಕಾಕ	ಅರಭಾವಿ	೧೦	೦೨	೦೯	೧೦	೦೪	೦೪	೧೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೮	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಕಲ್ಲೋಳ್ಳಿ	೦೬	೦೨	೦೨	೦	೦೩	೦೩	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೩	೦೪	೦೪	೦೧	೦೧
		ಮಮದಾಪೂರ	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು ಮಕ್ಕಳು		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
	ಹುಕ್ಕೇರಿ	ಹುಕ್ಕೇರಿ	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೩	೦೧	೦೬	೦೬	೦೧	೦೧
		ಬೆ. ಬಾಗೇವಾಡಿ	೧೯	೧೩	೧೭	೧೦	೧೧	೧೩	೧೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೮	೦೫	೦೧	೧೦	೦೧	೦೨
		ಹುಲ್ಲೊಳ್ಳಿ	೦೬	೦೩	೦	೦೪	೦೨	೦೨	೦೪	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೭	೦೭	೦೧	೦೧
	ಖಾನಾಪೂರ	ಸಂದಘಡ	೨೨	೧೮	೦೧	೨೦	೦೫	೦೫	೨೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೩	೦೧	೦೨	೦೧	೦೨
		ಬೇಕವಾಡ	೨೦	೦೮	೧೯	೧೦	೦೬	೦೬	೧೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦೩	೦೧	೦೧
		ಬೀಡಿ	೦೪	೦೨	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨
	ರಾಮದುರ್ಗ	ಹಣಮಸಾಗರ	೧೭	೧೧	೧೪	೧೦	೦೮	೦೮	೧೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
		ಗುದಗೊಪ್ಪ	೦೪	೦೮	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೨	೦೪	೦೪	೦೧	೦೧
		ಮರಕಟನಾಳ	೦೩	೦೧	೦೨	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
	ರಾಯಭಾಗ	ರಾಯಭಾಗ	೦೪	೦೪	೦೨	೦೧	೦೧	೦೩	೦೨	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೩	೦೩
		ಬೇಕ್ಕೇರಿ	೧೬	೧೫	೧೦	೦೬	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೧೭	೧೭	೦೨	೦೨
		ಕೆಂಪಟ್ಟಿ	೦೪	೦೩	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
	ಸವದತ್ತಿ	ಯಕ್ಕೇರಿ	೧೨	೧೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦	೦	೦೧	೦	೦	೦	೦	೦	೦೪	೦೪	೦೧	೦೧
		ಇನಾಂಹೊಂಗಲ	೦೫	೦೫	೧೦	೦೪	೦೧	೦೩	೦೪	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಗೊರವನಕೊಳ್ಳ	೦೩	೦೨	೧೦	೦೪	೦೧	೦೨	೦೪	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೨೭೦	೧೯೯	೧೯೨	೧೪೨	೧೨೮	೧೬೫	೧೪೩	೧೬	೧೨	೧೩	೧೯	೨೮	೦	೬೩	೪೪	೮೭	೧೧೯	೪೦	೪೯

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಬಿಜಾಪೂರ	ಇಂಡಿ	ಇಂಡಿ	೧೨	೧೫	೧೫	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦೦	೦೨	೦೦	೦೨	೦೨	೧೦	೧೦	೦೨	೦೨
		ಸಾಲೋಟಗಿ	೯	೬	೦೮	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೪	೦೪	೦೦	೦೦
		ಗೋಳಸಾರ	೪	೬	೦೮	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೧	೦೨	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೨	೦೨	೦೪	೦೪	೦೨	೦೨
	ಬ ಬಾಗೇವಾಡಿ	ನಿಡಗುಂದಿ	೩೩	೩೫	೩೦	೩೦	೨೦	೩೫	೨೫	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೬	೦೩	೨೪	೩೦	೦೩	೦೩
		ಮುತ್ತಗಿ	೧೬	೧೭	೧೮	೧೪	೧೧	೧೪	೧೪	೦೧	೦೦	೦೦	೦೧	೦೩	೦೦	೦೩	೦೩	೧೪	೧೪	೦೬	೦೬
		ಇಂಗಳೇಶ್ವರ	೧೧	೧೫	೧೦	೦೨	೦೭	೦೨	೦೨	೦೦	೦೧	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦
	ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	ಬಸರಕೋಡ	೩೧	೩೪	೩೨	೨೦	೧೧	೨೫	೧೯	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೦	೦೫	೦೫	೧೯	೨೦	೦೫	೦೫
		ಹಿರೇಮುರಾಳ	೧೯	೧೮	೧೦	೦೨	೦೫	೦೨	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦
		ಧವಳಗಿ	೬	೧೦	೦೭	೦೬	೦೨	೦೬	೦೬	೦೦	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೪	೦೪	೦೬	೦೬	೦೪	೦೪
	ಸಿಂದಗಿ	ಸಿಂದಗಿ	೧೦	೦೩	೦೪	೦೨	೦೧	೦೪	೦೨	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೩	೦೦	೦೦
		ಮಲಘಾಣ	೨೮	೧೫	೧೦	೦೮	೧೫	೦೮	೦೮	೦೧	೦೦	೦೦	೦೨	೦೧	೦೦	೦೩	೦೩	೦೮	೦೮	೦೬	೦೮
		ಕಕ್ಕಲಮೇಲಿ	೧೨	೦೫	೦೬	೦೪	೦೨	೦೪	೦೪	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೩	೦೨	೦೪	೦೪	೦೫	೦೫
	ಬಿಜಾಪೂರ	ಬಬಲೇಶ್ವರ	೧೮	೦೨	೦೦	೦೨	೦೩	೦೩	೦೨	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೫	೦೩	೦೨	೦೨	೦೫	೦೫
		ನಾಗಠಾಣ	೦೫	೦೨	೦೫	೦೨	೦೨	೦೫	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೩	೦೦	೦೦
		ಸಂಗಾಪೂರ	೦೩	೦೧	೦೪	೦೨	೦೧	೦೪	೦೨	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೨೧೯	೧೮೪	೧೬೭	೧೧೨	೯೮	೧೩೦	೧೦೬	೧೦	೦೮	೦೮	೦೭	೧೪	೦೦	೩೪	೨೮	೧೦೫	೧೧೪	೩೯	೪೧

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಗಲಕೋಟ	ಬಾಗಲಕೋಟ	ಶಿರೂರ	೨೮	೨೫	೨೫	೧೮	೧೨	೨೫	೨೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೦	೦೨	೦೨	೨೩	೧೮	೦೧	೦೧
		ಇಲ್ಲಾಳ	೦೬	೦೫	೦೫	೦೫	೦೫	೦೫	೦೫	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೧	೦೫	೦೫	೦೦	೦೦
		ಚೌಡಾಪೂರ	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೦	೦೨	೦೧	೦೮	೦೬	೦೨	೦೨
	ಜಮಖಂಡಿ	ಅಲಗೂರ	೧೨	೧೧	೦೫	೦೫	೦೫	೧೧	೧೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೨	೧೦	೦೫	೦೦	೦೦
		ಅಲಬಾಳ	೦೭	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೧	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦೩	೦೧	೦೨
		ಕೊಣ್ಣೂರ	೦೪	೦೧	೧೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೨	೦೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨
	ಮುಧೋಳ	ಹೆಬ್ಬಾಳ	೧೪	೧೨	೦೯	೦೮	೦೨	೧೨	೧೦	೦೨	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೨	೦೧	೧೩	೦೮	೦೦	೦೦
		ಶಿರೋಳ	೦೮	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೨	೦೬	೦೬	೦೧	೦೧
		ಹಳಕಿ	೦೬	೦೫	೦೫	೦೫	೦೪	೦೫	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೧	೦೨
	ಬೀಳಗಿ	ದೊಳ್ಳಿ	೧೦	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೪	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೧	೦೪	೦೩	೦೦	೦೦
		ಬಾಡಗಂಡಿ	೦೮	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೨	೦೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨
		ಚಿಕ್ಕಸಂಗಮ	೦೫	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦೪	೦೪	೦೧	೦೧
	ಬದಾಮಿ	ಕೆರೂರ	೧೨	೦೮	೦೬	೦೬	೦೬	೦೮	೦೮	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೧	೦೦	೦೨	೦೧	೦೮	೦೬	೦೧	೦೧
		ಸೂಳಿಕೇರಿ	೧೬	೦೫	೦೫	೦೫	೦೫	೦೯	೦೨	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೦	೦೦
		ಹಲಕುರ್ಕಿ	೧೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
	ಹುನಗುಂದ	ಅಮೀನಗಡ	೧೨	೦೮	೦೮	೦೮	೦೫	೦೮	೦೮	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦೦	೦೮	೦೮	೦೦	೦೦
		ಗುಡೂರ	೦೮	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೩	೦೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
		ಬೇಳಗಲ್	೦೪	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೪	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೨	೦೦	೦೪	೦೩	೦೨	೦೨
		ಒಟ್ಟು	೧೭೬	೧೦೯	೯೮	೯೦	೭೪	೧೧೩	೧೦೨	೦೯	೦೮	೦೭	೦೯	೧೬	೦೦	೨೮	೧೯	೧೦೮	೯೨	೧೬	೧೮

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಿಂದಿಗೇರಿ	೧೩	೧೦	೧೦	೦೯	೦೪	೧೦	೧೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦೨	೧೦	೧೧	೦೧	೦೨
		ಏಳಬೆಂಚ	೧೩	೧೦	೧೦	೦೮	೦೪	೧೦	೧೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦	೦	೦	೧೦	೧೦	೦೧	೦
		ಬಸವಣ್ಣ ಕ್ಯಾಂಪ	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
	ಸಂಡೂರು	ಯಶವಂತನಗರ	೦೮	೦೬	೦೬	೦೪	೦೪	೦೮	೦೮	೦೦	೦೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೬	೦೮	೦೧	೦೨
		ತಾಳೂರು	೦೭	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧
		ಶ್ರೀರಾಮಶೆಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	೦೩	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೭	೦೭	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦	೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦೭	೦	೦೧
	ಸಿರಗುಪ್ಪಾ	ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ	೧೦	೦೮	೦೮	೦೪	೦೪	೦೮	೦೮	೦೧	೦೧	೦೧	೦೦	೦೧	೦	೦	೦	೦೮	೦೮	೦೧	೦
		ಕೊಂಚಗೇರಿ	೦೫	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦	೦	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦	೦೧
		ಬಲಕುಂದ	೦೫	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦	೦೨	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨
	ಎಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಉಲವತ್ತಿ	೦೮	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦	೦	೦	೦೧	೦೬	೦೬	೦	೦೧
		ಉಪಕನಹಳ್ಳಿ	೦೫	೦೧	೦೩	೦೧	೦೧	೦೩	೦೩	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦	೦೩	೦೩	೦೧	೦೧
		ಹಂಪಾಪಟ್ಟಣ	೦೩	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೧	೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧
	ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ	ಹೊಳಗುಂದಿ	೧೩	೦೮	೦೮	೦೭	೦೭	೦೬	೦೬	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦	೦	೦೩	೦	೦೮	೦೬	೦	೦
		ಉತ್ತಂಗಿ	೦೮	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೨	೦	೦	೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦
		ಇಟಗಿ	೦೩	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦	೦
	ಕೂಡ್ಲಗಿ	ಗುಡೆಕೋಟೆ	೦೮	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೦	೦೦	೦೧	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೪	೦	೦೧	೦
		ಗಜಾಪೂರ	೦೯	೧೦	೧೦	೧೦	೦೪	೧೦	೧೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೧೦	೧೦	೦	೦
		ಶ್ಯಾನಹಳ್ಳಿ	೦೪	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೦	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦
	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬುಕ್ಕಸಾಗರ	೧೭	೧೦	೧೦	೦೮	೦೮	೧೬	೧೧	೦೧	೦೦	೦೧	೦೦	೦	೦	೦೨	೦೧	೧೦	೧೫	೦	೦
		ಕಮಲಾಪೂರ	೧೧	೦೯	೦೯	೦೮	೦೬	೦೮	೦೮	೦೦	೦೦	೦೦	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೯	೦೮	೦೧	೦
		ಉಪಾರಹಳ್ಳಿ	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೨	೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೧೫೬	೯೪	೯೯	೮೧	೬೪	೧೦೬	೧೦೨	೧೧	೦೭	೦೬	೦೭	೧೭	೦೦	೨೨	೧೮	೯೯	೧೦೭	೧೬	೧೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು: ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು	
ಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಪಾಳ್ಯ	೧೪	೧೩	೧೦	೧೫	೧೩	೧೦	೦೮	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨
		ಸೊಂಡಕೋಳ	೦೮	೦೪	೦೩	೦೪	೦೪	೦೩	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦೪	೦೧	೦೧
		ಅಳಗವಾಡಿ	೦೪	೦	೦೨	೦೫	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೨	೦೧	೦೨
	ಹಿರಿಯೂರು	ಐಮಂಗಲ	೧೩	೧೦	೦೩	೧೩	೧೦	೦೨	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೫	೦೩	೦೨	೦
		ಮರಡಿಹಳ್ಳಿ	೦೭	೦೧	೦೩	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೨	೦೪	೦	೦
		ಹೊಸಕೆರೆ	೦೫	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೩	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦	೦೧
	ಹೊಸದುರ್ಗ	ದೇವಿಗೆರೆ	೧೮	೧೦	೦೯	೧೦	೧೦	೦೬	೦೫	೦೨	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೪	೦೨	೦೩	೦
		ಜಾಣಕಲ್ಲು	೦೭	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೨	೦	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧
		ಗರಗ	೦೫	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೧	೦	೦	೦	೦	೦೨	೦೧	೦೩	೦	೦	೦
	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	೧೯	೧೦	೦೮	೧೦	೧೦	೦೮	೦೪	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಚಿಕ್ಕೇರಳ್ಳಿ	೦೮	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೧	೦೫	೦	೦
		ಹಿರೇಕೆರೆಳ್ಳಿ	೦೪	೦	೦೨	೦೫	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೨	೦೧	೦೨
	ಹೊಳಲಕೆರೆ	ದುಮ್ಮಿ	೧೨	೦೮	೧೧	೦೮	೦೮	೦೮	೦೨	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೨	೦೮	೦೧	೦	೦೧
		ಅಮೃತಪುರ	೦೮	೦೧	೦೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೮	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೫	೦೪	೦೧
		ಕಾಳಗಟ್ಟ	೦೮	೦೫	೦೩	೦೫	೦೫	೦೩	೦೩	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೨	೦೩	೦೧	೦	೦೧
	ಚಳ್ಳಕೆರೆ	ದೊಡ್ಡೇರಿ	೦೯	೦೩	೦೮	೦೩	೦೩	೦೬	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೮	೦	೦೧
		ಪರಶುರಾಮಪುರ	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦೧	೦೫	೦	೦	೦೧
		ಮಲ್ಲನಹಳ್ಳಿ	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೦	೦೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೧೪೬	೭೨	೬೯	೮೩	೭೪	೬೯	೪೮	೦೮	೦೬	೦೭	೦೬	೧೯	೦೦	೨೧	೧೯	೪೩	೪೦	೧೪	೧೩

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಮಕ್ಕಳು		ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಧಾರವಾಡ	ಧಾರವಾಡ	ಯತ್ತಿನಗುಡ್ಡ	೧೪	೧೨	೧೦	೦೧	೧೨	೧೦	೧೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦೨	೧೦	೧೦	೦೨	೦೧
		ನಾಗಲಾವಿ	೨೫	೧೧	೧೧	೦೧	೧೨	೧೧	೦೯	೦	೦	೦	೦	೦೨	೦	೦೨	೦೨	೧೧	೦೬	೦೧	೦೧
		ಅಮ್ಮಿನಭಾವಿ	೦೩	೦೩	೦೧	೦೧	೦೩	೦೨	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೨	೦೧	೦೨	೦೩
	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಇಂಗಳಹಳ್ಳಿ	೧೫	೧೨	೦೯	೧೭	೧೩	೦೯	೦೮	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೩	೦	೦೩	೦೩	೦೯	೦೬	೦೧	೦೧
		ಶಿರಗುಂಪಿ	೦೨	೦೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦	೦	೦೨	೦	೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦
		ಕುರ್ಡಿಕೇರಿ	೦೩	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೫	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧
	ಕಲಘಟಗಿ	ದುಮ್ಮವಾಡ	೧೮	೦೪	೦೧	೨೧	೦೪	೦೨	೦೧	೦	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೫	೦೧	೦೨	೦೧	೦೫	೦೨
		ಗಂಬ್ಯಾಪೂರ	೨೧	೧೧	೦೯	೨೫	೧೧	೦೯	೦೯	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೯	೦೭	೦೧	೦೧
		ಅಂಬಲಿಕೊಪ್ಪ	೦೪	೦೩	೦೨	೦೧	೦೩	೦೨	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೨	೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
	ನವಲಗುಂದ	ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ	೧೩	೦೬	೦೬	೦೧	೦೬	೦೬	೦೬	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೩	೦೧	೦೬	೦೬	೦	೦
		ಹನಸಿ	೧೧	೦೮	೦೫	೦೨	೦೮	೦೫	೦೫	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೩	೦೧	೦೫	೦೫	೦೧	೦೨
		ಕಾಲವಾಡ	೦೨	೦೨	೦೩	೦೨	೦೨	೦೩	೦೩	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೨	೦	೦೧	೦೨	೦೩	೦೩	೦೧	೦
	ಕುಂದಗೋಳ	ಕುಂದಗೋಳ	೧೨	೦೪	೦೩	೧೫	೦೪	೦೩	೦೩	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೩	೦೩	೦೨	೦೧
		ಯರಿಬೂದಿಹಾಳ	೦೩	೦೮	೦೨	೦೩	೦೮	೦೨	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
		ಗುಡಗೇರಿ	೧೮	೧೧	೦೭	೧೮	೧೧	೦೭	೦೭	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦	೦೧	೦೩	೦೭	೦೪	೦೧	೦೨
		ಒಟ್ಟು	೧೬೪	೯೮	೭೨	೧೧೦	೧೦೨	೭೪	೬೯	೧೨	೧೦	೦೮	೦೭	೨೩	೦	೩೧	೨೪	೭೪	೫೯	೨೦	೧೯

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು: ಮಕ್ಕಳು		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು: ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಗದಗ	ಮುಂಡರಗಿ	ಹಿರೇವಡ್ಡಟ್ಟಿ	೨೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೦೮	೦೮	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೪	೦೨	೧೦	೦೯	೦೨	೦೨
		ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ	೦೩	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦	೦೨	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦	೦೨	೦೨	೦೨
		ಮೇವುಂಡಿ	೦೫	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೪	೦೩	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦	೦೫	೦೪	೦೧	೦೧
	ಗದಗ	ಚಿಂಚಲಿ	೨೮	೨೦	೧೮	೨೦	೨೦	೨೦	೧೨	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೧೦	೧೦	೦೧	೦೨
		ಕುರ್ತಕೋಟಿ	೧೪	೧೦	೦೮	೧೦	೧೦	೧೦	೦೮	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೩	೦	೦೪	೧೨	೦೨	೦೨
		ಹರ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೦೮	೦೮	೦೮	೦೮	೦೮	೦೮	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೪	೦೨	೦೧	೦೧
	ರೋಣ	ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ	೦೭	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೪	೦೨	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೪	೦೩	೦೨	೦೧
		ಲಕ್ಕಲಕಟ್ಟಿ	೦೭	೦೬	೦೬	೦೮	೦೬	೦೫	೦೩	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦	೦೫	೦೬	೦೨	೦೨
		ಗುಳಗಂದಿ	೦೭	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೬	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೨	೦	೦೧	೦೫	೦೪	೦೧	೦೨	೦೨
	ನರಗುಂದ	ಕೊಣ್ಣೂರು	೧೮	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೦೭	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೩	೦೬	೦೨	೦೧	೦
		ಲಕಮಾಪೂರ	೦೮	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦೬	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೩	೦	೦೪	೦೧	೦೨	೦೧	೦೩	೦೩
		ಅರಸಿನಗೋಡಿ	೦೪	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨
	ಶಿರಹಟ್ಟಿ	ಹೊಸಳ್ಳಿ	೦೭	೦೬	೦೬	೦೮	೦೬	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೨	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦
		ಬಿಜ್ಜೂರು	೧೦	೦	೦೨	೦	೦	೦೧	೦೮	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦೩	೦೧	೦೫	೦೨	೦
		ಸುಗ್ನಳ್ಳಿ	೦೪	೦೨	೦೨	೦೩	೦೩	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦	೦	೦೨	೦	೦೫	೦	೦೧	೦೩	೦೨	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೧೫೨	೯೩	೯೧	೯೮	೯೪	೭೮	೭೩	೧೨	೧೧	೧೦	೦೯	೨೧	೦೦	೩೦	೧೯	೫೮	೬೨	೨೬	೨೩

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೪ : ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

				ಕೂಲಿ		ಕೃಷಿ		ಗೌಂಡಿ ಕೆಲಸ		ಬೀಸುವಕಲ್ಲು		ಒಳಕಲ್ಲು		ಗುತ್ತಿಗೆ		ಸರಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗ		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು: ಮಕ್ಕಳು		ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವವರು: ವೃದ್ಧರು	
ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ	ಗಂ	ಹೆ
ಹಾವೇರಿ	ಹಾವೇರಿ	ಗುತ್ತಲ	೧೧	೦೫	೦೩	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦೧	೦೮	೦೮	೦೧	೦೧
		ಬಸಾಪೂರ	೦೫	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೧	೦
		ಸಂಗೂರು	೦೪	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧
	ಹಾನಗಲ್	ಬೆಳಗಲ್‌ಪೇಟ	೨೦	೧೮	೧೮	೧೮	೧೯	೧೯	೧೯	೦	೦	೦೧	೦	೦	೦	೦	೦	೧೨	೧೦	೦೧	೦
		ಮಾರನಬೀಡ	೦೭	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦	೦೧
		ಸಮ್ಮಸಗಿ	೦೫	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧
	ಸವಣೂರ	ಕೃಷ್ಣಾಪೂರ	೧೦	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೨	೦೧	೦	೦	೦೨	೦	೦	೦೧	೦೫	೦೫	೦	೦
		ಈಚಲಯಲ್ಲಾಪೂರ	೦೯	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦	೦೧	೦	೦೨	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೨	೦೧	೦
		ಶಿರಬಡಗಿ	೦೩	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦	೦	೦	೦೧	೦೨	೦	೦೧	೦೨	೦೧	೦೧	೦	೦೧
	ಶಿಗ್ಗಾಂವ	ವನಹಳ್ಳಿ	೧೮	೦೬	೦೬	೦೨	೦೬	೦೬	೦೬	೦೧	೦೧	೦	೦	೦೨	೦	೦	೦	೧೦	೧೦	೦೧	೦
		ದುಂಡಶಿ	೦೮	೦೨	೦೨	೦೬	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦	೦	೦	೦೨	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧
		ಭದ್ರಾಪೂರ	೦೪	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦
	ಬ್ಯಾಡಗಿ	ಬನ್ನಿಹಟ್ಟಿ	೧೨	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೦	೦	೦	೦೧	೦೨	೦	೦	೦	೦೬	೦೬	೦	೦೧
		ಸೂಡಂಬಿ	೦೬	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೨	೦೧	೦೧	೦
		ಮಾಸಣಗಿ	೦೪	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೧೦	೦೧	೦	೦	೦	೦೨	೦	೦	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
	ಹಿರೇಕೇರೂರ	ದೂದಿಹಳ್ಳಿ	೧೩	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦೬	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೨	೦	೦೬	೦೬	೦೧	೦
		ಅರಳಿಕಟ್ಟಿ	೦೫	೧೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೧	೦೧	೦	೦೧
		ಕಚವಿ	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦೩	೦	೦	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೪	೦೬	೦೧	೦೧
	ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರ	ನೂಕಾಪೂರ	೧೦	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦೨	೦೨	೦೧	೦೧
		ಸಂಕಲಾಪೂರ	೦೯	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦೪	೦	೦೧	೦	೦	೦	೦	೦೧	೦	೦೧	೦೧	೦	೦೧
		ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೦೭	೦೬	೦೩	೦೩	೦೪	೦	೦೧	೦	೦	೦೧	೦೨	೦	೦೨	೦೧	೦೬	೦೬	೦೨	೦೧
		ಒಟ್ಟು	೧೭೬	೧೦೨	೯೯	೯೮	೯೬	೯೭	೮೯	೦೮	೦೭	೦೬	೦೭	೨೮	೦೦	೨೦	೧೧	೭೮	೭೪	೧೪	೧೩

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್‌ಮನೆ	ಆಶ್ರಯಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಗಿ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಬೆಳಗಾವಿ	ಬೆಳಗಾವಿ	ಹಿರೇಬಾಗೇವಾಡಿ	೦೫	–	೦೨	೦೧	೧	೦೧	–
		ಹೊಸ ಇದ್ದಾಲಗುಂಡಿ	೦೪	೦೨	–	೦೨	–	–	–
		ಕೋಳಿಕೊಪ್ಪ	೦೩	೦೧	–	೦೧	೧	–	–
	ಅಥಣಿ	ಮಂಗಸೂಳಿ	೧೨	–	೦೪	೦೨	೪	೦೨	–
		ಸಂಬರಗಿ	೦೮	–	–	–	೬	೦೨	–
		ಚಿಕ್ಕೂಡ	೧೫	–	೦೨	–	೧೧	೦೨	–
	ಬೈಲಹೊಂಗಲ	ಬುಡರಕಟ್ಟಿ	೨೫	–	೦೨	೦೪	೧೪	೦೨	೦೧
		ಶೀಗಿಹಳ್ಳಿ	೦೮	–	–	–	೬	೦೧	–
		ಬೇಲೂರ	೦೨	೦೧	–	–	೧		–
	ಚಿಕ್ಕೋಡಿ	ಕರೋಶಿ	೦೫	–	–	–	೩	೦೨	–
		ಕೆರೂರ	೧೯	–	೦೩	೦೪	೧೧	–	೦೧
		ಉಮರಾಣಿ	೦೬	೦೧	–	–	೫	–	–
	ಗೋಕಾಕ	ಅರಭಾವಿ	೧೦	–	–	–	೧೦	–	–
		ಕಲ್ಲೋಳ್ಳಿ	೦೬	–	–	–	೬	–	–
		ಮಮದಾಪೂರ	೦೩	೦೧	–	–	೨	–	೦೨
	ಹುಕ್ಕೇರಿ	ಹುಕ್ಕೇರಿ	೦೨	–	–	–	–	೦೧	–
		ಬೆ. ಬಾಗೇವಾಡಿ	೧೯	–	೦೩	೦೬	೯	–	–
		ಹುಲ್ಲೊಳ್ಳಿ	೦೬	೦೨	–	–	೪	–	–

	ಖಾನಾಪೂರ	ಸಂಧಫಡ	೨೨	–	೦೪	೦೩	೧೩		೦೨
		ಬೆಕವಾಡ	೨೦	–	–	–	೧೯	೦೧	
		ಬೀಡಿ	೦೪	೦೧	–	–	೩	–	–
	ರಾಮದುರ್ಗ	ಹಣಮಸಾಗರ	೧೭	–	೦೨	೦೫	೮	–	೦೨
		ಗುದಗೊಪ್ಪ	೦೪	೦೧	–	–	೩	–	–
		ಮರಕಟನಾಳ	೦೩	೦೨			೧	–	–
	ರಾಯಭಾಗ	ರಾಯಭಾಗ	೦೪	–	–	–	೦೨	–	೦೨
		ಬೇಕ್ಕೇರಿ	೧೬		೦೨	೦೫	೦೬	೦೧	೦೨
		ಕೆಂಪಟ್ಟಿ	೦೪	೦೧			೦೨	೦೧	–
	ಸವದತ್ತಿ	ಯಕ್ಕೇರಿ	೧೨			೦೩	೦೭	೦೨	
		ಇನಾಂಹೊಂಗಲ	೦೫	–	–	–	೦೫	–	–
		ಗೊರವನಕೊಳ್ಳ	೦೩	೦೧	–	–	೦೨	–	–
				೧೪	೨೪	೩೬	೧೬೬	೧೮	೧೨

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್‌ಮನೆ	ಆಶ್ರಯಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಗಿ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಬಿಜಾಪೂರ	ಇಂಡಿ	ಇಂಡಿ	೧೩	-	-	-	೦೩	೦೪	೦೬
		ಸಾಲೋಟಗಿ	೦೯	೦೧	೦೧	೦೩	೦೨	೦೨	-
		ಗೋಳಸಾರ	೦೪	೦೨	-	-	೦೨	-	-
	ಬ ಬಾಗೇವಾಡಿ	ನಿಡಗುಂದಿ	೩೩	-	೦೩	೦೬	೧೦	೧೩	೦೧
		ಮುತ್ತಗಿ	೧೭	-	೦೧	-	೦೩	೧೩	-
		ಇಂಗಳೇಶ್ವರ	೧೧	೦೩		೦೪	೦೧	೦೩	-
	ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	ಬಸರಕೋಡ	೩೧	-	೦೭	೦೨	೦೮	೧೮	೦೧
		ಹಿರೇಮುರಾಳ	೧೯	-	-	೦೩	೦೬	೧೦	-
		ಢವಳಗಿ	೦೬	೦೨	-	-	-	೦೪	-
	ಸಿಂದಗಿ	ಮಲಘಾಣ	೨೮	-	೦೬	೦೪	೦೨	೧೬	-
		ಕಕ್ಕಲಮೇಲಿ	೧೨	-	೦೪	೦೪	-	೦೪	-
		ಸಿಂದಗಿ	೧೦	-	-	-	-	೦೫	೦೫
	ಬಿಜಾಪೂರ	ಭಬಲೇಶ್ವರ	೧೮		೦೫	೦೩	೦೧	೧೦	೦೨
		ನಾಗಠಾಣ	೦೫	೦೧	-	-	೦೧	-	-
		ಸಂಗಪೂರ	೦೩	೦೨	-	-	೦೧	-	-
				೧೧	೨೨	೨೯	೪೦	೧೦೨	೧೫

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟನಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಗಲಕೋಟ	ಬಾಗಲಕೋಟ	ಶಿರೂರ	೨೮	–	೦೪	೦೫	೧೦	೦೫	೦೪
		ಇಲ್ಲ್ಯಾಳ	೦೬	೦೨	೦೩		೦೧	–	–
		ಚೌಡಾಪೂರ	೦೬	೦೨	–	೦೪	–	–	–
	ಜಮಖಂಡಿ	ಅಲಗೂರ	೧೨	–	–	೦೩	–	೦೭	–
		ಅಲಬಾಳ	೦೭	–	–	–	–	೦೭	೦೨
		ಕೊಣ್ಣೂರ	೦೪	೦೧	–	–	–	೦೩	–
	ಮುಧೋಳ	ಹೆಬ್ಬಾಳ	೧೪	–	೦೪	–	೦೧	೦೬	೦೩
		ಶಿರೋಳ	೦೮	೦೧	೦೨	೦೧	–	೦೪	–
		ಹಳಕಿ	೦೬	–	–	–	–	೦೬	–
	ಬೀಳಗಿ	ದೊಳ್ಳಿ	೧೦		೦೩	೦೩	೦೨	೦೨	–
		ಬಾಡಗಂಡಿ	೦೮	೦೧	೦೨	–	–	೦೫	–
		ಚಿಕ್ಕಸಂಗಮ	೦೫	೦೧	–	–	–	೦೪	–
	ಬದಾಮಿ	ಕೆರೂರ	೧೨	–	–	೦೪	–	೦೫	೦೩
		ಸೂಳಿಕೇರಿ	೧೬	–	೦೪	–	–	೧೦	೦೨
		ಹಲಕುರ್ಕಿ	೧೦	–	–	೦೫	–	೦೫	–
	ಹುನಗುಂದ	ಅಮೀನಗಡ	೧೨	–	–	–	–	೧೧	೦೧
		ಗುಡೂರ	೦೮	–	೦೩	೦೩	೦೨	–	–
		ಬೇಳಗಲ್	೦೪	೦೨	೦೨	–	–	–	–
				೧೦	೨೭	೨೮	೧೬	೮೦	೧೫

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೫: ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಸಿಂದಿಗೇರಿ	೧೩	೦೨	೦೩	–	೦೪	೦೧	೦೩
		ಏಳಬೆಂಚ	೧೩	–	೦೩	–	೦೩	೦೫	೦೨
		ಬಸವಣ್ಣಕ್ಯಾಂಪ	೦೨	–	–	–	–	–	–
	ಸಂಡೂರು	ಯಶವಂತನಗರ	೦೮	–	–	೦೨	–	೦೫	–
		ತಾಳೂರು	೦೭	೦೨	–	೦೩	–	೦೫	–
		ಶ್ರೀರಾಮಶೆಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	೦೩	೦೩	–	–	–	–	–
	ಸಿರಗುಪ್ಪಾ	ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ	೧೦	–	–	–	–	–	೦೧
		ಕೊಂಚಗೇರಿ	೦೫	೦೪	೦೧	–	–	೦೯	–
		ಬಲಕುಂದ	೦೫	೦೩	೦೨	–	–	–	–
	ಎಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ	ಉಲವತ್ತಿ	೦೮	೦೪	–	೦೪	–	–	–
		ಉಪಕನಹಳ್ಳಿ	೦೫	೦೩	–	೦೨	–	–	–
		ಹಂಪಾಪಟ್ಟಣ	೦೩	೦೩	–	–	–	–	–
	ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ	ಹೊಳಗುಂದಿ	೧೩	೦೨	೦೩	–	೦೩	೦೩	೦೨
		ಉತ್ತಂಗಿ	೦೮	–	–	೦೩	–	೦೪	೦೧
		ಇಟಗಿ	೦೩	–	–	–	–	೦೩	–
	ಕೂಡ್ಲಗಿ	ಗುಡೆಕೋಟೆ	೦೮	–	–	–	–	೦೮	–
		ಗಜಾಪೂರ	೦೯	೦೬	–	೦೩	–	–	–
		ಶ್ಯಾನಹಳ್ಳಿ	೦೪	೦೪	–	–	–	–	–
	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಬುಕ್ಕಸಾಗರ	೧೭	–	೦೫	–	–	೦೯	೦೩
		ಕಮಲಾಪೂರ	೧೧	–	೦೪	–	–	೦೭	–
		ಉಪ್ಪಾರಹಳ್ಳಿ	೦೧	–	–	೦೧	–	–	–
				೩೬	೨೧	೧೮	೧೦	೫೯	೧೨

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೫: ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಪಾಳ್ಯ	೧೬	–	೦೩	–	೦೪	೦೫	೦೨
		ಸೊಂಡಕೋಳ	೦೮	–	–	೦೩	೦೨	೦೨	೦೧
		ಅಳಗವಾಡಿ	೦೬	೦೭	–	–	–	೦೨	–
	ಹೊಳಲಕೆರೆ	ದುಮ್ಮಿ	೧೨	–	–	೦೪	೦೩	೦೬	೦೧
		ಅಮೃತಪುರ	೦೮	–	–	–	–	೦೮	–
		ಕಾಳಗಟ್ಟ	೦೮	೦೩	–	–	–	೦೫	–
	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರ	೧೫		೦೨	೦೩	೦೪	೦೫	೦೧
		ಚಿಕ್ಕೇರಹಳ್ಳಿ	೦೮	೦೩	–	–	–	೦೫	–
		ಹೀರೇಕೆರಹಳ್ಳಿ	೦೪	೦೨	–	–	–	೦೨	–
	ಹೊಸದುರ್ಗ	ದೇವಿಗೆರೆ	೧೮	–	೦೩	೦೪	೦೫	೦೩	೦೩
		ಜಾಣಕಲ್ಲು	೦೭	–	–	–	–	೦೭	–
		ಗರಗ	೦೫	೦೨	–	–	–	೦೩	–
	ಹಿರಿಯೂರು	ಐಮಂಗಲ	೧೩		೦೨	೦೩	೦೩	೦೩	೦೨
		ಮರಡಿಹಳ್ಳಿ	೦೭	–	–	–	–	೦೭	–
		ಹೊಸಕೆರೆ	೦೫	೦೩	–	–	–	೦೨	–
	ಚಳ್ಳಕೆರೆ	ದೊಡ್ಡೇರಿ	೦೭	–	೦೨	೦೨	೦೨	೦೧	–
		ಮಲ್ಲನಹಳ್ಳಿ	೦೨	೦೨	–	–	–	–	–
		ಪರಶುರಾಮಪುರ	೦೧	೦೧	–	–	–	–	–
		ಒಟ್ಟು		೧೮	೧೨	೧೯	೨೩	೭೬	೧೦

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೫: ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟನಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಧಾರವಾಡ	ಧಾರವಾಡ	ಯತ್ತಿನಗುಡ್ಡ	೧೪		೦೩	೦೩	೦೨	೦೬	
		ನಾಗಲಾವಿ	೨೫		೦೩	೦೫	೧೨	೦೩	೦೨
		ಅಮ್ಮಿನಭಾವಿ	೦೩	೦೨			೦೧		
	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಇಂಗಳಹಳ್ಳಿ	೧೫			೦೨	೦೭	೦೩	೦೩
		ಶಿರಗುಂಪಿ	೦೨	೦೧			೦೧		
		ಕುರ್ಡಿಕೇರಿ	೦೩	೦೨			೦೧		
	ಕಲಘಟಗಿ	ದುಮ್ಮವಾಡ	೧೮		೦೩		೦೯	೦೪	೦೨
		ಗಂಬ್ಯಾಪೂರ	೨೭		೦೩	೦೬	೧೨	೦೪	೦೨
		ಅಂಬಲಿಕೊಪ್ಪ	೦೪	೦೨			೦೨		
	ನವಲಗುಂದ	ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ	೧೩			೦೨	೧೧		
		ಹನಸಿ	೧೧				೦೯		೦೨
		ಕಾಲವಾಡ	೦೨	೦೨					
	ಕುಂದಗೋಳ	ಕುಂದಗೋಳ	೧೨		೦೨		೦೭	೦೩	
		ಯರಿಬೂದಿಹಾಳ	೦೩	೦೧			೦೨		
		ಗುಡಗೇರಿ	೧೮		೦೩		೦೯	೦೩	೦೩
		ಒಟ್ಟು		೧೦	೧೭	೧೮	೭೭	೨೬	೧೪

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೫: ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟನಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಗದಗ	ಮುಂಡರಗಿ	ಹಿರೇವಡ್ಡಟ್ಟಿ	೨೦	–	೦೪	೦೫		೦೭	೦೪
		ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ	೦೩	೦೨	–	–	೦೧	–	–
		ಮೇವುಂಡಿ	೦೫	–	–	–	೦೨	೦೩	–
	ಗದಗ	ಚಿಂಚಲಿ	೨೮	–	೦೫	೦೬	–	೧೪	೦೩
		ಕುರ್ತಕೋಟಿ	೧೪	–	೦೩		–	೧೦	೦೧
		ಹರ್ಲಾಪೂರ	೧೦	೦೧	–	೦೨	–	೦೭	–
	ರೋಣ	ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ	೦೭	–	–	–	೦೩	೦೪	–
		ಲಕ್ಕಲಕಟ್ಟಿ	೦೭	೦೩	–	–	–	೦೪	–
		ಗುಳಗಂದಿ	೦೭	–	–	–	೦೨	೦೫	–
	ನರಗುಂದ	ಕೊಣ್ಣೂರು	೧೮	–	೦೪	೦೪	೦೨	೦೪	೦೪
		ಲಕಮಾಪೂರ	೦೮	–	–	–	೦೨	೦೬	–
		ಅರಸಿನಗೋಡಿ	೦೪	–	–	–	೦೨	೦೨	–
	ಶಿರಹಟ್ಟಿ	ಹೊಸಳ್ಳಿ	೦೭	–	–	–	೦೪	೦೩	–
		ಬಿಜ್ಜೂರು	೧೦	೦೩	೦೨	೦೨	–	೦೨	೦೧
		ಸುಗ್ನಳ್ಳಿ	೦೪	೦೨	–	–	೦೨	–	–
		ಒಟ್ಟು		೧೧	೧೮	೧೯	೨೦	೭೧	೧೩

ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ೫: ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲೂಕಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟನಮನೆ	ಆಶ್ರಯ ಮನೆ	ಹಂಚಿನಮನೆ	ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ	ಆರ್.ಸಿ. ಸಿ.
ಹಾವೇರಿ	ಹಾವೇರಿ	ಗುತ್ತಲ	೧೧		೦೩	೦೪	-	೦೧	೦೩
		ಬಸಾಪೂರ	೦೫	೦೩	೦೨	-	-	-	-
		ಸಂಗೂರು	೦೪	೦೨	೦೨	-	-	-	-
	ಹಾನಗಲ್	ಬೆಳಗಲ್‌ಪೇಟ	೨೦	-	-	೦೫	೦೭	೦೫	೦೩
		ಮಾರನಬಿಡ	೦೭	-	೦೪		೦೨	೦೧	
		ಸಮ್ಮಸಗಿ	೦೫	೦೨		೦೩	-	-	-
	ಸವಣೂರ	ಕೃಷ್ಣಾಪೂರ	೧೦	-	೦೩		೦೨	೦೩	೦೨
		ಈಚಲ ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೦೯	-	-	-	೦೫	೦೪	-
		ಶಿರಬಡಗಿ	೦೩	೦೨	೦೧	-	-	-	-
	ಶಿಗ್ಗಾಂವ	ವನಹಳ್ಳಿ	೧೮	-	-	೦೫	೦೨	೦೯	೦೨
		ದುಂಡಸಿ	೦೮	-	-	-	೦೪	೦೪	-
		ಭದ್ರಾಪೂರ	೦೪	೦೧	-	-	೦೩	-	-
	ಬ್ಯಾಡಗಿ	ಬನ್ನಿಹಟ್ಟಿ	೧೨	-	-	-	೦೮	೦೪	-
		ಸೂಡಂಬಿ	೦೬	-	-	-	೦೪	೦೨	-
		ಮಾಸಣಗಿ	೦೪	-	೦೧	೦೩	-	-	-
	ಹಿರೇಕೇರೂರ	ಮೂದಿಹಳ್ಳಿ	೧೩	-	-	-	೦೭	೦೬	-
		ಅರಳಿಕಟ್ಟಿ	೦೫	೦೨	-	-	೦೩	-	-
		ಕಚವಿ	೦೩		೦೧	೦೨	೫		
	ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರ	ನೂಕಾಪೂರ	೧೦	-	೦೨	-	೦೪	೦೨	೦೨
		ಸಂಕಲಾಪೂರ	೦೯	-	-	-	೦೪	೦೫	
		ಯಲ್ಲಾಪೂರ	೧೦	-	೦೩	೦೧	೦೨	೦೨	೦೨
		ಒಟ್ಟು		೧೨	೨೨	೨೩	೫೭	೪೮	೧೪

೧.ಪರಾಮರ್ಶಿತ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧ ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್ಯ ಎನ್-ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ-೧೯೭೨

೨ ಕರಿದುರಗನವರ ಎಫ್.ಎಸ್.ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜದ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ (ಎಂ.ಎಸ್.ಕೊಟಗಿ ಧಾರವಾಡ-೨೦೦೯)

೩ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ.೨೦೦೬ನೇ ವರ್ಷದ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಕೃತಿ-ಮಾರ್ಗ ಸಂಪುಟ-೪ ಸ್ವಪ್ನಾ ಬುಕ್

೪ ಕೃಷ್ಣ ಬಿ.ಆರ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ ೧೯೯೩

೫ ಕೃಷ್ಣ ಬಿ.ಆರ್ ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ ೨೦೦೮

೬ ಕೊಂಗವಾಡ ಎನ್.ಬಿ.-ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು ವಿಧ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ

೭ ಗಂಗಾಧರ ದೈವಜ್ಞ-ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮಾಜ-ಹುಟ್ಟುಸಾವಿನ ನಡುವೆ ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೮ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕೊಡುಗೆಗಳು (ಜಸ್ಮಾ ಸಂದೇಶ,ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೦೭)

೯ ಗುಬ್ಬಣ್ಣವರ ಶಿವಾನಂದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಪದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕ್ಷಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಧಾರವಾಡ-೨೦೦೧

೧೦ ಗುರುಲಿಂಗಯ್ಯ ಎಂ & ವಿ.ನಾಗಪ್ಪ-ಕಾಡುಗೊಲ್ಲ . "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೦೮

೧೧ ಗೌಡರ ಎಂ. ಬಿ.ಮಾನವ ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ (ವಿದ್ಯಾಸಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ ೨೦೦೮)

೧೨ ಚಂದ್ರ ಪೂಜಾರಿ ಎಂ.ಸಂಶೋಧನಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿ(ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.೨೦೦೮)

೧೩ ಚಂದ್ರಪೂಜಾರಿ ಎಂ.ಸಮಾಜ ಸಂಶೋಧನೆ(ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.೨೦೦೫)

೧೪ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ-ಗದಗ (ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

೧೫ ಚಲುವರಾಜು.ದಕ್ಕಲರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು,೧೯೯೩)

೧೬ ಜೋಗುರು ಎಸ್.ಬಿ -ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು & ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ವಿದ್ಯಾಸಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ

೧೭ ತಿಪ್ಪೆರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್.-ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ-೧೯೯೨

೧೮ ದೊಡ್ಡಮನಿ ಲೋಕರಾಜ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾವ್.ಎಸ್.ರಾವ್ರಲೋಳ್ ಸಿಂಧೋಳ್ರು "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೦೮

೧೯ ನಂಜಮ್ಮಣ್ಣಿ ಎಂ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (ಕುವೆಂಪು ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು

೨೦ ನರೇಗಲ್ ಎಂ.ಎಸ್ ಉತ್ತರ ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ರವಿ ರಶ್ಮಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಗದಗ ೨೦೦೯

೨೧ ನಾಗರಾಜ ಎಂ.ಜಿ ಕೆಂಬಟ್ಟೆ ಹೊಲೆಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ,೧೯೯೩

೨೨ ನಾಗರಾಜ ಟ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರ ಅಧ್ಯಯನ ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರ ೨೦೦೪

೨೩ ನಾಗೇಶ ಎಚ್.ವ್ಹಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಉಪನ್ಯಾಸ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ ೫೨೪

೨೪ ನಾಯಕ ಡಿ ವಿ. 'ಲಂಬಾಣಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,ಉಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕ್ಯಾಡಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೯೪

೨೫ ನಾರಾಯಣ ಎಂ.ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿಧಾನ(ಚೇತನ ಬುಕ್ಕ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು ೨೦೦೪

೨೬ ನಿಂಗಣ್ಣ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ-ಬುಡಬುಡಕೆಯವರು ಆಯ್.ಎಚ್.ಬಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೦

೨೭ ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್ ಆದಿವಾಸಿ ಆಖ್ಯಾನ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಎಂ ಪಿ ಪ್ರಕಾಶ ನಗರ ಹೊಸಪೇಟ ೨೦೦೬

೨೮ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ 'ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ ೧೯೯೯

೨೯ ಬಾಗಡೆ ಜೆ.ವ್ಹಿ-ಕಂಜರ್‌ಬಾಟ್ "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೦೮

೩೦ ಬಾಲಗುರುಮೂರ್ತಿ . ಪ್ರತಾಪ ರಾ ಬಹುರೂಪಿ-ಬುಡ್ಗಜಂಗಮ "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೦೮

೩೧ ಬೆಟಗೇರಿ ವೈ.ವೈ.ವಡ್ಡರ ಪರಂಪರೆ ಜೆ ಬಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಗದಗ ೧೯೯೯

೩೨ ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚ.-ಜನಪದ ಕಲೆಗಳ ಕೋಶ ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.

೩೩ ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚ.-ಸಿದ್ದಿಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೯೦

೩೪ ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಚಿಕೆ-೧ ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೩೫ ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಚಿಕೆ-೪ ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೩೬ ಭೈರಪ್ಪ. ಕೆ – **ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು** ಸುರೇಶ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಗದಗ–೧೯೯೫
೩೭ ಭೈರಪ್ಪ.ಕೆ–**ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ** ಎಂ.ಎ.ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು
೩೮ ಭೈರಪ್ಪ.ಕೆ–**ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥರವಿನ್ಯಾಸ &ಸಮಸ್ಯೆ** ಚೇತನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು
೩೯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಬಿ.ಮಾನ್ಪಡೆ –**ಕೊರಮ** "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು–೨೦೦೮
೪೦ ಮಾಡ್ತಾ ವಿಲಿಯಂ ಮತ್ತು ಸೋಮಶೇಖರ ಇಮ್ರಾಪುರ **ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಭಾಗ** ೧೭ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ ಕ.ವಿ.ಧಾರವಾಡ
೪೧ ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ.**ಬುಡಕಟ್ಟು** ಕುಲಕಸಬುಗಳು ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.೨೦೦೨
೪೨ ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. ' **ಕುಮಾರ ರಾಮ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಗೊಲ್ಲರ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ**' ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.
೪೩ ಮೇತ್ರಿ.ಕೆ.ಎಂ ಹಾಗೂ ಸುದರ್ಶನ **ಸೆಡ್ಮಾಕಿ ರಾಜಗೊಂಡ**– "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು–೨೦೦೮
೪೪ ಯರಪ್ಪ ಡಿ. "**ಅಲೆಮಾರಿ ಕುರುಬ**" "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು–೨೦೦೮
೪೫ ರಮೇಶ ಸ.ಚಿ.**ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ** ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.೨೦೦೫
೪೬ ರಹಮತ್ ತರಿಕೇರಿ.**ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರ** ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ
೪೭ ರಂಗಸ್ವಾಮಿ ಡಿ.ಟಿ ಶ್ರೀಗುರು **ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ**–ಪ್ರಕಾಶನ.ಗವಿ ರಂಗನಾಥ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀರಾಂಪುರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ–೨೦೧೧
೪೮ ರಾಜಶೇಖರ, ಸಿಂಧಗಿ–**ಕರ್ನಾಟಕ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆ** ಸುಜಾತ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ–೧೯೮೮
೪೯ ರಾಜಶೇಖರ ಎಸ್.**ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ** ಭ್ರಮರ ಪ್ರಕಾಶನ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ೨೦೦೧
೫೦ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆರ್.**ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು** ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ,ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ–೨೦೦೭
೫೧ ರಾಮರಾವ ಆರ್,ಎಸ್.**ರಾಘವಾಂಕ ವಿರಚಿತ–ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರ** ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೧೦
೫೨ ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಎಚ್.ಜೆ **ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಸಂಪುಟ–೨** ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ
೫೩ ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್.**ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ** ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು
೫೪ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪೂಜಾರ ಹಳ್ಳಿ **ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ವೀರರು**
ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ
೫೫ ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ–**ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು** ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು–೨೦೦೭
೫೬ ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ.– **ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು**. ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು ೨೦೦೫
೫೭ ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ.–**ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಯನ** ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು ೨೦೦೭
೫೮ ಶಂಕರರಾವ ಚ.ನ. **ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೈಪಿಡಿ** ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು–೨೦೦೫
೫೯ ಶಂಕರರಾವ ಚ.ನ. **ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಅಧ್ಯಯನ** ಜೈ ಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಗಳೂರು–೨೦೦೧
೬೦ ಶಿವಾನಂದ.ಲ.ಪಾಚಂಗಿ–**ಗೋಂಧಳಿ** "ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ" ಕನ್ನಡ **ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು–೨೦೦೮**
೬೧ ಶಿರೂರ ಬಿ.ವಿ '**ಸಂಶೋಧನಾ ಸ್ವರೂಪ**'ಅನ್ನಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕಾಶನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ೨೦೦೮
೬೨ ಶೀಲಾಕಾಂತ ಪತ್ತಾರ–**ಬಾದಾಮಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ–೨೦೦೦
೬೩ ಸತೀಶ ಪವಾರ **ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ** ಕೋಲಾಪುರ–೨೦೦೮
೬೪ ಸಯ್ಯದ ಜಮೀರುಲ್ಲಾ ಶರೀಫ **ಗೊಂಡರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ** ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು.೧೯೯೩
೬೫ ಸರಗಣಾಚಾರಿ ಎಸ್.ಎಸ್. **ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಅಧ್ಯಯನ** ಜಯಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ ಬಾಗಲಕೋಟ ೨೦೦೨
೬೬ ಸರಗಣಾಚಾರಿ ಎಸ್.ಎಸ್. **ಭಾರತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು** ಜಯಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ ಬಾಗಲಕೋಟ ೨೦೦೨
೬೭ ಹರಿಲಾಲ ಪವಾರ –**ಹೆಳವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ** ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು–೧೩

೨ ಗೆಝೆಟಿಯರ್

೧ ವೆಂಕಟರಂಗೋ ಕಟ್ಟಿ **“ಮುಂಬೈ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ”**(ಧಾರವಾಡ,ಬಿಜಾಪುರ,ಬೆಳಗಾಂವಿ,ಕಾನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು)ಅನುವಾದ–ಏಶಿಯನ್ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಹೊಸದೆಹಲಿ–೧೯೯೫.

೨ ಸೂರ್ಯನಾತ ಯು.ಕಾಮತ(ಸಂ)– **ಭಾರತ ಸರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ(ಧಾರವಾಡ :ಜಿಲ್ಲೆ) ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಕಟಣೆ**

೩ ಸೂರ್ಯನಾತ ಯು.ಕಾಮತ(ಸಂ)– **ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಝೆಟಿಯರ್ ಪ್ರಕಟಣೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೆಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು**

೪ **ಗೆಝೆಟಿಯರ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆ**–ಧಾರವಾಡ– ಜಿಲ್ಲೆ ೧೯೫೫

೫ ಸೂರ್ಯನಾತ ಕಾಮತ –**ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ**–ಸಂಪುಟ–೦೧–೧೯೮೪

೬ ಸೂರ್ಯನಾತ ಕಾಮತ –**ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ**–ಭಾಗ–೩–೧೯೮೬

೭ ಸೂರ್ಯನಾತ ಕಾಮತ –**ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ** –ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ–೧೯೮೭

೮ ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಪ್ರಸಾರಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ

೯ ಹಾವನೂರ ಎಲ್.ಜಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ ವರದಿ–೧೯೭೫

೩ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೧ **ಭೋವಿ ಸಂಚಯನ ಕನ್ನಡ ಪಾಕ್ಷಿಕ ಪತ್ರಿಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು.**

೨ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ (**ಸಮಾಜದರ್ಶನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೋವಿ(ವಡ್ಡರ) ೯ನೇ ಸಮ್ಮೇಳನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ**–೧೯೮೮

೩ ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೊವಿ ಜನಾಂಗದ ವ್ಯಥೆಯ ಕಥೆ–`ಕಲ್ಲು ವಡೆದರೆ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪತ್ತಿ ಗಂಜಿ' ಲೇಖನ ದಿನಾಂಕ :೧೦–೧೨–೨೦೦೭

೪ ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ –**ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಕಂಡವರ ಕಥೆ–ವ್ಯಥೆ** ಲೇಖನ ದಿನಾಂಕ :೨೮–೦೭–೨೦೦೮

೫ ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ –ಬದುಕು ದುಸ್ತರ ವೃತ್ತಿ ಬೇಸರ' ಲೇಖನ ದಿನಾಂಕ :೨೪–೦೪–೨೦೧೦

೬ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ–ಬದುಕು ಭಾಷೆ ಭವಿಷ್ಯ 'ಹುಟ್ಟುವ ಕೂಸಿನ ಜಾತಿ ಯಾವುದು ಲೇಖನ ದಿನಾಂಕ :೨೪–೦೧–೨೦೧೦

೭ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ– ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮುನ್ನಾದಿ ರಕ್ತದೋಕುಳಿ–ದುರ್ಗಾದೇವಿ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕುರಿಗಳ ಬಲಿ ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ಜಿಲ್ಲಾ :ಗದಗ ದಿನಾಂಕ :೨೨–೦೩–೨೦೧೧

೮ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ 'ಇವರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಬದುಕಿಗೆ ಜೀವರ ಹಸಿಗಳೆ ಆಧಾರ'

೯ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ'– ಪ್ರಕಟಣೆ–ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಟ್ಟದ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ ಸಮಾಜದ ಬೃಹತ್ತ ಸಮಾವೇಶ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ದಿನಾಂಕ :೧೫–೦೨–೨೦೦೯

BIBLIOGRAPHY

Asha A Bende & Tara Kunitakar -**Principles of population studies**
Himalaya publishing House Mumbai-2000
Depankar Gupta "**Social Stratification**" Oxford University Press Delhi,1997.
Desai A R -Rural Sociology
Devendra Thukar & Thukar D.N "**Tribal Development and Planning**".
Deep Publication Pvt Ltd. New Dehli,1994
Edgar Thurston, "**Caste and Tribes Of South India Vol.V**
(Asian Educational Services New Delhi 1975)
Elwin Verrier **The Religion Of an Indian Tribes 1981**
Oxford University press Bombay
Friedrich Ratezel."**The Race Of Mankind** "(Religion custom and civilization)
vol.I & II.Radha Publications New Delhi
Ghurye G.S "**Caste and Race in India**" (popular Pakistan Bombay 1969)
Harold A.Gould "**The Hindu Caste System**" Chankya Publications
New Delhi -1987.
Havanur L.G. **Backward class commission Report-1975**
Government press Bangalore
Kapadiya K M "**Marriage and Family in India**." Oxford University Press 1984.
Martan R.K.and Robert Duesbet, "**Contemporary Social Problems,**.
Hurcent Birce Tomerinch Inc New York.1976.
Marton R K **contemprary social problems** Hurcent Brace Tomerich INC Newyork-1976
Mulagund I C -Readings in Sociology -Vol-I Shrusti Prakashan Dharwad
Muzjumdar D.N, "**Races and Cultures of India,**"(Universal Publishers Ltd, Lucknow 1994.)
Nanjudaiah H.V. & Anathkrishana Iyar L.K. "**The Mysore Tribes and Castes**
Vol.IV" (Mysore University 1931)
Nirmal kumar Bose,"**Tribal Life Of India**".(National Book Trust In India,New Delhi,1971)
Prabhu P.H. "**Hindu Social Organization**" popular Prakashan Bombay,1979
Ram Ahuja "**Indian Social System**"(Rawat Publication Jaipur-2007)
Ram Ahuja "**Research Methodology**"(Rawat Publication Jaipur-2007)
Ramanath sharma-**Principles Of Socialogy**
sachidev & Vidyabhushan -**An Introduction to Sociology** Shaw -Chand company Bombay
Sharma S.B. & Sharma J.B "**Culture of Indian Tribes (Concept and Identity**
Vol.I & II)" Radha Publications, New Dehli-1998
Singh K S , **Indian Communities Vol-IV** Oxford University Press NewDelhi 1998
Singh K S ,"**Peoples Of india (national series Vol.II) The Scheduled Castes**
Oxford University Press NewDelhi-1993
Srinivas M N "**Social change in Modern India**'- Allied publications Bombay 1966
Tylor E.B. "**The races of man kind-Religion,Custom and Civilization**".
(Friedrich Ratzel vol.I & II) 1996
William J **The Family Foundation Of Modern Sociology -1965**
series Prentice Hall Of India Pvt Ltd NewDelhi
Young P.V "**Scientific Social Surveys and Research**"
Prentichall of India Pvt Ltd, New Delhi.1988
"**Gazetteer of Bombay Precidency-Dharwad.Vol-22**" Govt.Press Bombay ,1884.

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ

I. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾಹಿತಿ

ಎ) ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ದಿನಾಂಕ :
ಬಿ) ಬುಡಕಟ್ಟು/ಸಮುದಾಯ :
ಸಿ) ಮಾತೃಭಾಷೆ :
ಡಿ) ಮನೆದೈವ :
ಇ) ಕುಲ/ಬೆಡಗು /ಬಳಿ :
ಎಫ್) ಕುಲಚಿನ್ಹೆ :

ಜಿ) ಮನೆತನದ ಹೆಸರು :
ಎಚ್) ಮನೆ ಸಂಖ್ಯೆ :
ಐ) ಗ್ರಾಮ/ಪಟ್ಟಣ / ನಗರ :
ಜೆ) ವಾರ್ಡ್ :
ಕೆ) ಪಂಚಾಯತಿ :
ಎಲ್) ತಾಲೂಕು :
ಎಂ) ಜಿಲ್ಲೆ :

ಎನ್) ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ (ಎಕರೆಗಳಲ್ಲಿ)
1) ಒಣ :
2) ನೀರಾವರಿ :
ಒ) ನಿವೇಶನ, ಮನೆ ಇಲ್ಲ :
ಪಿ) ನಿವೇಶನ ಇದೆ, ಮನೆ ಇಲ್ಲ :
ಕ್ಯೂ) ಅತಿಕ್ರಮಣ ಜಮೀನವೇ ?
ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ?

II ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಾಹಿತಿ

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳು	ಸಂಬಂಧ	ಲಿಂಗ	ವಯಸ್ಸು	ಶಿಕ್ಷಣ	ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ	ವೃತ್ತಿ	ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ	ಸರಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು				
									ಓಟಿನ ಕಾರ್ಡ್	ವಿಧುರ ವಿಧವೆ	ಅಂಗವಿಕಲ	ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ	ಶಿಷ್ಯ ವೇತನ
i	ii	iii	iv	v	vi	vii	viii	ix	x	xi	xii	xiii	xiv
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													
7.													
8.													
9.													
10.													

ಆರ್) ಪಶು ಸಂಪತ್ತು (ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ)
1) ಎತ್ತು ಹೋರಿ :
2) ಆಕಳು, ಕರು :
3) ಎಮ್ಮೆ ಕೋಣ :
4) ಕುರಿ :
5) ಮೇಕೆ :
6) ಕೋಳಿ :
7)

ಎಸ್) ಮನೆ ವಿವರ
1) ಗುಡಾರ
2) ಗುಡಿಸಲು
3) ಟಿನ್ ಮನೆ
4) ಧಾಬಾ ಮಾಳಿಗೆ
5) ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆ
6) ಹೆಂಚಿನ ಮನೆ
7) ಆಶ್ರಯ ಮನೆ
8) ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆ
9)
10) ನಿವೇಶನ
ಅ) ಸ್ವಂತದ್ದು
ಆ) ಸರಕಾರದ್ದು
11) ಮನೆ
ಅ) ಸ್ವಂತದ್ದು
ಆ) ಸರಕಾರದ್ದು
12) ವಿದ್ಯುತ್
ಅ) ಸ್ವಂತದ್ದು
ಆ) ಸರಕಾರದ್ದು

ಟಿ) ಇತರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು
1) ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ
2) ಗ್ಯಾಸ
3) ನಲ್ಲಿ
4) ಶೌಚಾಲಯ
5) ಸ್ನಾನಗೃಹ
6) ಸೈಕಲ್
7) ರೇಡಿಯೋ
8) ಟೇಪ್ ರೆಕಾರ್ಡ್
9) ಟಿ.ವಿ.
10) ದೂರವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ
11) ಮೊಬೈಲ್ ...

ಸೂಗಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ ಸಂಗಳದ
ಸಂಶೋಧಕರು ಹಾಗೂ
ಆಯ್ಕೆ ಶ್ರೇಣಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು
ಕೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ [illegible]

ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಮೇತ್ರಿ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, [illegible]

ಮಾಹಿತಿದಾರರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಸಹಿ

ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಹಾಗೂ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ
ಅವರ ವಸತಿ (ಮನೆ) ಸ್ವರೂಪ
ಕಕ್ಕಳಮೇಲಿ ಗ್ರಾಮ. ತಾ.ಸಿಂಧಗಿ

ಹನಮಂತಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ
ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗದವರು
ತಗಡಿನ ಮನೆ
ಮುತ್ತಗಿ, ತಾ.ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿ

ಭೋವಿ (ವಡ್ಡರ) ಸಮುದಾಯದ
ಪಶು ಸಂಪತ್ತು
ಕೆರೂರ, ತಾ.ಚಿಕ್ಕೋಡಿ

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ.ಮನೆ
(ವಸತಿಯ ಸ್ವರೂಪ)
ಹಿರೇಮುರಾಳ, ತಾ.ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ

ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೊನ್ನಲಗಿ
ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಇವರಿಂದ
ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು
ಬೆಕ್ಕೇರಿ ಗ್ರಾಮ, ತಾ.ರಾಯಭಾಗ

ನಾಗವ್ವ ಭೀ. ಧವಳಗಿ
ಇವರ ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ದೃಶ್ಯ
ಸಂಗಾಪೂರ, ತಾ.ಬಿಜಾಪೂರ

ತಿಪ್ಪವ್ವ ಪೂಜಾರ ರವಿಕೆ
ರಹಿತ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿರುವುದು
ಚಿಂಚಲಿ, ತಾ.ಗದಗ

ಸೋನುಬಾಯಿ ವಡ್ಡರ
ಚಿಕ್ಕೂಡ, ತಾ. ಅಥಣಿ

ವಾಲೀಕಾರನ ನೇತ್ರತ್ವದಲ್ಲಿ
ವರ ಹಾಗೂ ವಧುವಿನ ತಂದೆಯಂದಿರು
ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ
(ಯಾಂಪೊರೆ ಕುಟುಂಬದ
ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭ)

ಮಹಿಳೆಯರು ಪರಸ್ಪರ ಬೀಗರನ್ನು
ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕುವುದರ
ಮೂಲಕ ಎದುರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ
ದೃಶ್ಯ

ದೈವದ ಎದುರು ವಿವಾಹದಂದು
ವಧು-ವರರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ
ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು
(ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ, ಶೀರೆ, ವಾಚು,
ಉಂಗುರು ಇತ್ಯಾದಿ) ಇಟ್ಟು
ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ

ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭದ
ಸುರಗಿ ನೀರು ಹಾಕಲು
ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಬರುತ್ತಿರುವ
ದೃಶ್ಯ

ಕಂಬಳ ಹಾಕಿ ವಧು-ವರರನ್ನು
ಕರೆತಂದು ಅರಿಶಿಣ ಹಚ್ಚುವ
ಸುರಗಿ ಸುತ್ತುವ ದೃಶ್ಯ

ಸುಮಂಗಲೆಯರು ವರನಿಗೆ
ಅರಿಶಿಣ ಹಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ

ದಿನಾಂಕ: 20-6-2010 ರಂದು
ಯಾಂಪೂರೆ ಮದುವೆ ಸಮಾರಂಭ,
ಬಿಜಾಪೂರ.
ಚಿ.ಕೋಳಪ್ಪ ಜೊತೆ ಚಿ.ಕುಂ.ಸೌ.ಕಾಂ. ರೂಪಾ
ದಂಪತಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಓಬಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಗಡಿಗರು
ಭಜನೆ ಪದ ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ
ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು, ಜಿ.ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

ಬಳ್ಳಾರಿಯ ದುರ್ಗಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಸಿಡಿ ಉತ್ಸವ
ದಿನಾಂಕ 15-3-2011

ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಮೂಲಕ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು
ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಬುಕ್ಕಸಾಗರ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ
ಬಂಡೆಗಲ್ಲನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನಂತರ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರುವ
ದೃಶ್ಯ - ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದಪ್ಪ ಎಳುಬೆಂಚಿ

ಸಣ್ಣ ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಭೀಮಪ್ಪ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ
ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಸೈಜುಗಲ್ಲು
ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ
ಸಾಲೋಟಗಿ, ತಾ.ಇಂಡಿ

ವೀರ ನಾಗಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಪ್ಪು ಹಲಗೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ ಮಲಘಾಣ (ಆಲಮೇಲ)

ಜಾತ್ರೆ-ಉತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ಯುವಕ ಹಣಮಸಾಗರ ತಾ.ರಾಮದುರ್ಗ

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದವರು ದೇವಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ. ಗಜೇಂದ್ರಗಡ. ತಾ.ರೋಣ

ದುರ್ಗಮ್ಮ ದುಮ್ಮಾಡಿ(72) ತಿಮ್ಮವ್ವ ವಡ್ಡರ ಮತ್ತು ಯಲ್ಲವ್ವ ಕಲ್ಲೂರ (67) ಯಲ್ಲವ್ವ ಸಾಲಿ(65) ದೇವರ ಹಾಡು, ಸೋಬಾನ ಪದ, ಋತುಮತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಡು ಹಾಗೂ ವೀಳ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಾಡು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ. ಚಿಂಚಲಿ, ತಾ.ಗದಗ

ಗುಡಿಸಲು ನಿವಾಸಿ ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಒಳಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ
ಒಳಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ರುಬ್ಬುಗುಂಡು
ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.
- ಸಿಂಧಗಿ

ಯಲ್ಲಪ್ಪ ಬೀಸುವಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ
ಬೀಸುವಕಲ್ಲು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವದು
ದೂದಿಹಳ್ಳಿ, ತಾ.ಹಿರೇಕೆರೂರ

ಕಲ್ಲಿನ ಕಡಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವ
ಶ್ರೀಮತಿ ನೀಲಮ್ಮ ಬಂಡಿವಡ್ಡರ
ಗುಡೆಕೋಟೆ, ತಾ.ಕೂಡ್ಲಗಿ

ಬಂಡೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಸೈಜನ್ನು ಕಟ್
ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭೋವಿ ಯುವಕರು
ದೇವಗೆರೆ, ತಾ.ಹೊಸದುರ್ಗ

ಗುಡೆಕೋಟೆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ
ಸಂಶೋಧಕರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ದೃಶ್ಯ
ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಸೀಮೆಗೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಲಿನ
ಕಂಬಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವ
ಭೋವಿಗಳು

ಗುಡೆಕೋಟೆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಮತಿ ಪಂಪಮ್ಮ ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುತ್ತಿರುವದು

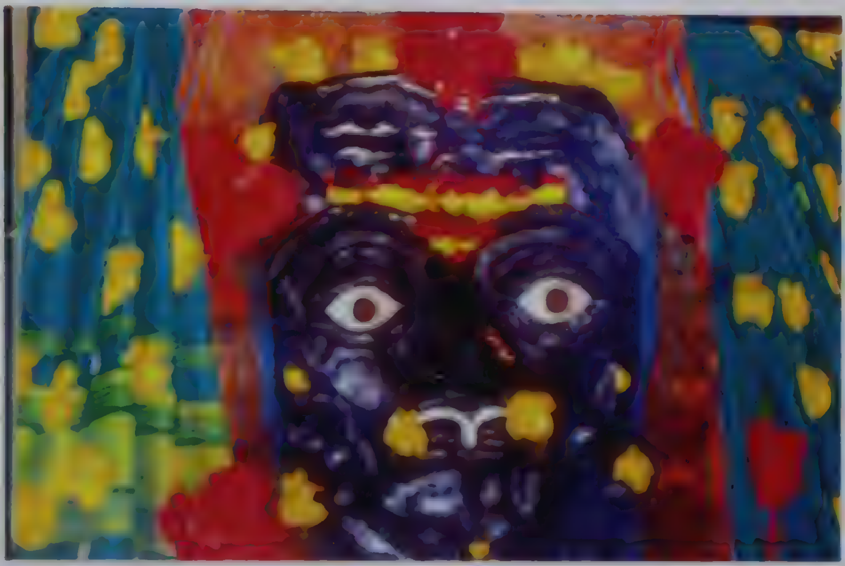
ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಬಂಡೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ
ಅಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬಳಸಿ
ಕಲ್ಲಿನ ಕಡಿ ತಯಾರಿಸುವ ದೃಶ್ಯ
(ಅಮ್ಮಾ ಕ್ರಷರ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಸ್)

ಬಳ್ಳಾರಿ ದುರ್ಗಮ್ಮದೇವಿ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು
ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದು.
ದಿನಾಂಕ : 15-3-2011

ದುರ್ಗಮ್ಮ, ಮುದಕಮ್ಮ ದೇವಿಯ
ಮೂರ್ತಿಗಳು
ಚಿಂಚಲಿ, ತಾ. ಗದಗ

ಸಂಕಲಮ್ಮದೆವಿಯ ಮೂರ್ತಿ
ಕೃಷ್ಣಾಪೂರ, ತಾ. ಸವಣೂರ

ದುರಗಮ್ಮದೇವಿ / ಸಂಕಲಮ್ಮ ದೇವಿ
ಮೂರ್ತಿಗಳು.
ನಾಗಲಾವಿ. ತಾ.ಧಾರವಾಡ

ಕರಿಯಮ್ಮದೇವಿ ಮೂರ್ತಿ
ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ

ಹನಮಂತ ದೇವರು / ವಡ್ಡರ
ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ
ಬಸರಕೋಡ, ತಾ॥ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ

ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ
ಮೂರ್ತಿಗಳು ದುರಗಮ್ಮ
ಚಿಂಚಲಿ, ತಾ.ಗದಗ

ಚಿಂಚಲಿ ದುರ್ಗದೇವಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳು
ತಾ.ಗದಗ

ಚಿಂಚಲಿ ದುರ್ಗಮ್ಮ
ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ
ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದ ಸಿದ್ಧತೆ

ದುರ್ಗಾದೇವಿ ರಥೋತ್ಸವ
ಗಜೇಂದ್ರಗಡ, ತಾ.ರೋಣ

ದಿ. ಮಂಜರಿ ಹನಮಂತಪ್ಪನವರು
ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ
ವಸತಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ,
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ "ಕಿಂಗ್ ಎಂಪರರ್" ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ
ಹರಿಕಾರ ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ
ದಿ. ರಾವಸಾಹೇಬ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹನಮಂತಪ್ಪ ಜಮಖಂಡಿ
ಅರಭಾವಿ, ತಾ.ಗೋಕಾಕ

ದಿ. ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹ. ಜಮಖಂಡಿಯವರ ಮನೆ
ಅರಭಾವಿ, ತಾ.ಗೋಕಾಕ

ಸೋಲ್ಲಾಪೂರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರ
12ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು
ಭೋವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ (ಕಲ್ಲಿನ) ಕಟ್ಟಡ

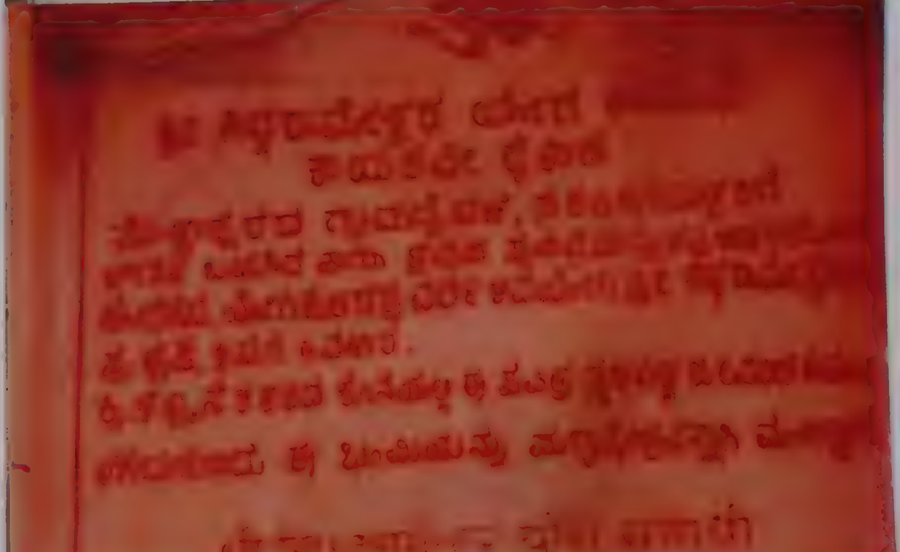
ಶ್ರೀ ಭೋವಿಸಮುದಾಯದ ಕುಲಗುರು
ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು 12ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ
ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ
ಸೋಲ್ಲಾಪೂರ

ಭೋವಿ ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಗುರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು
12ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೆರೆಯ ದೃಶ್ಯ
ಸೋಲ್ಲಾಪೂರ

ಭೋವಿ ಸಮಾಜದ ಕುಲಗುರು
ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಯೋಗ ಸಮಾಧಿ
ಸೋಲ್ಲಾಪೂರ

ದಿನಾಂಕ : 15-02-2009 ರಂದು
ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ
ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಸ್ವರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು
ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದು.
ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವ ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ
ಮತ್ತು ಕೃಷಿಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಚಿವ
ಶಿವರಾಜ ತಂಗಡಗಿ

ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಭೋವಿ ವಡ್ಡರ
ಬೃಹತ್ ಸಮಾವೇಶ
ಶ್ರೀಗಳು, ಅರವಿಂದ ಲಿಂಬಾವಳಿ,
ಕ್ರೀಡಾ ಸಚಿವ ಗೂಳಿಹಟ್ಟಿ ಶೇಖರ,
ರೇಷ್ಮೆಖಾತೆ ಸಚಿವ ವೆಂಕಟರಮಣಪ್ಪ

